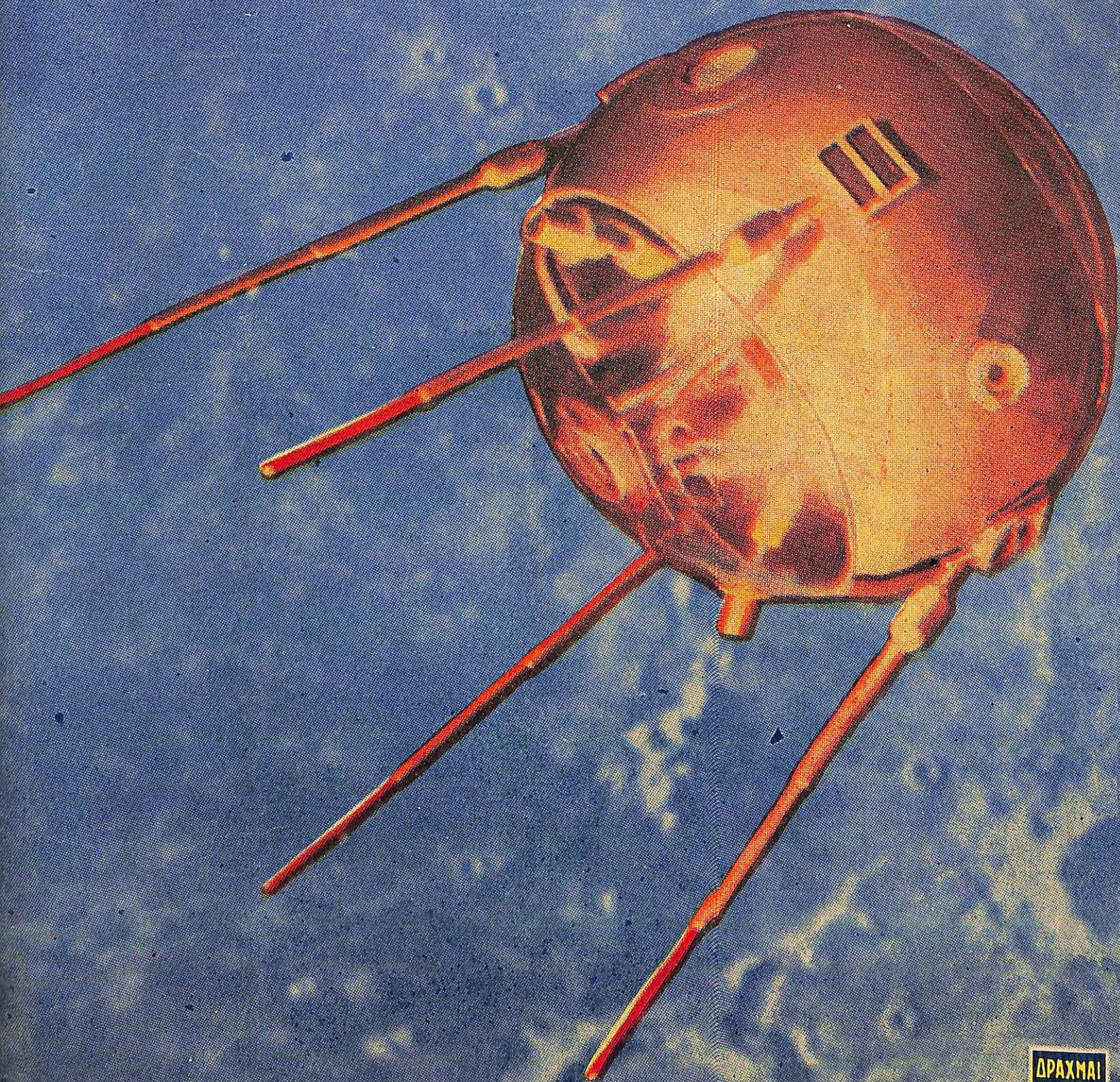

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

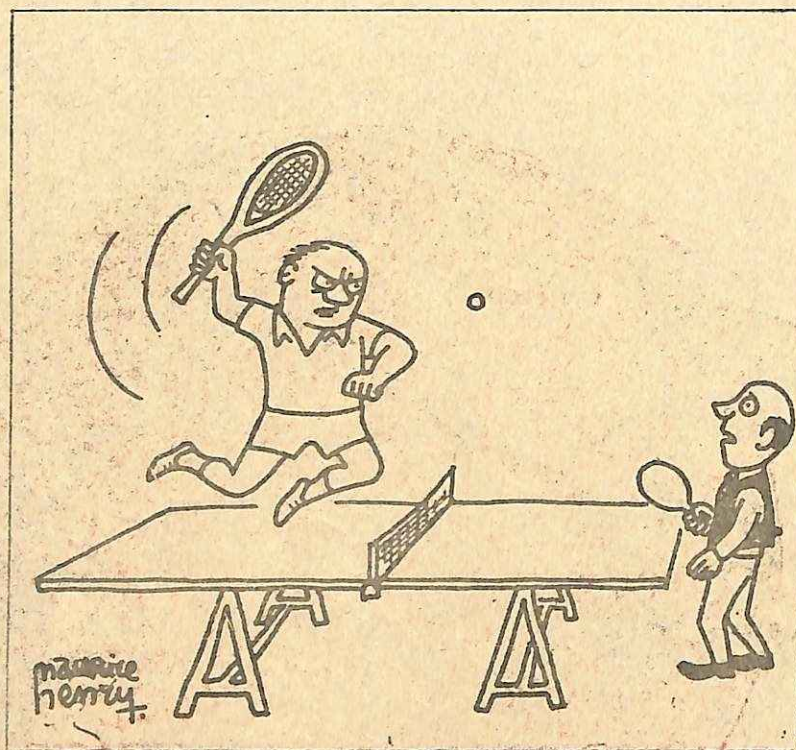
25

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

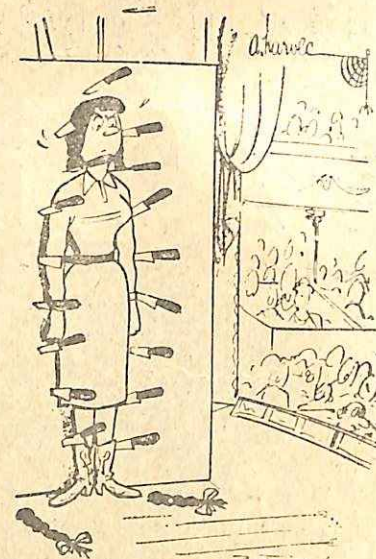
ΔΡΑΧΜΑΙ

3

ΧΙΟΥΜΟΡ

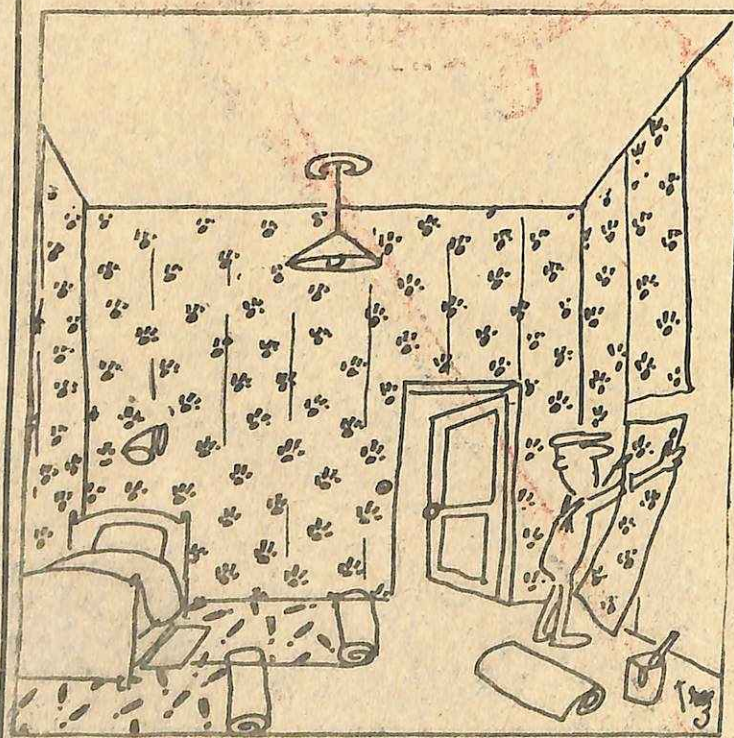
— Φίλε, δὲν κατεβαίνεις καὶ λιγάκι ἀπὸ τὸ πιγκ—πόγκ!

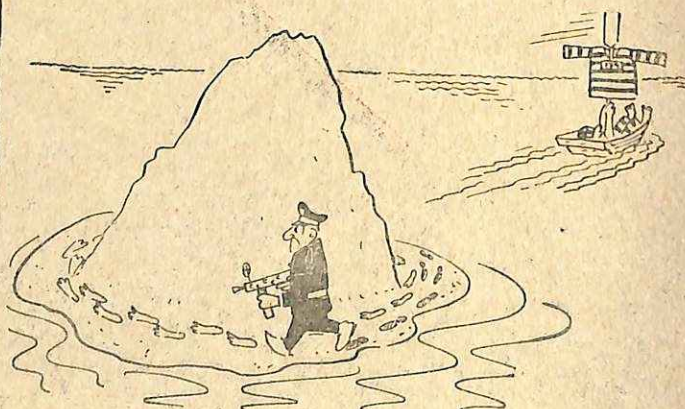
Ἀδεξιότης

Ἀφηρημάδα

Χάρτης ταπετσαρίας, γιὰ δωμάτιο παι-
διοῦ.

Δραπέτευσις

ΕΤΟΣ Α' • ΑΘΗΝΑΙ 18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1959 • ΑΡΙΘ. 25

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἐκδότης:
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 63Β' ΤΗΛ. 813180 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 3

ΠΡΟΟΔΟΣ τῆς Ἐπιστήμης
στὴν ἐποχὴ μας, εἶναι πραγματικά καταπληκτική. Ἀκολουθεῖ, ὅμως, τὸ σωστὸ δρόμο: Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ θέτουν ἀρκετοὶ ἐπιστήμονες, ποὺ παρατηροῦν, ὅτι διαθέτοντας τεράστια μέσα, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας, γιὰ τὴν τελειοποίηση τῶν πυραύλων, γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ διαστήματος καὶ γιὰ ἀνάλογους φιλόδοξους σκοποὺς, ἐνῶ ἡ ἀνθρωπότητα ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποφέρει ἀπὸ ἀνιάτες ἀσθένειες, ἀπὸ ἐπιδημίες, ἀπὸ σιτοδείες, ἀπὸ πείνα, ἀπὸ ἀνθυγιεινὲς συνθήκες διαβιώσεως.

Οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ τονίζουν ὅτι, ἀν τὰ ποσὰ ποὺ δαπανῶνται γιὰ τὴν πυρηνικὴν ἐνέργειαν καὶ τοὺς τεχνητοὺς δορυφόρους καὶ τοὺς πυραύλους — ἓνας μέτριος πύραυλος, στοιχίζει ἓνα ἑκατομμύριο δολλάρια — εἶχαν διατεθεῖ γιὰ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ καρκίνου, ὁ ἄνθρωπος, ἴσως, νὰ εἶχε ἤδη σωθεῖ ὀριστικά ἀπὸ τὴν φοβερὴ αὐτὴ ἀρρώστεια. Καὶ προσθέτουν, ὅτι μὲ τὰ ἀμύθητα ποσὰ, ποὺ ξοδεύτηκαν καὶ ξοδεύονται γιὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα, ποὺ ἔχουν στρατιωτικὴ σημασία, θὰ ἦταν δυνατό ν' ἀλλάξει ἡ μορφή τοῦ κόσμου: νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ ἀρρώστεια, νὰ ἐκλείψουν οἱ ἀνθυγιεινὲς συνθήκες διαβιώσεως, νὰ γενικευθεῖ ἡ ἐκπαίδευση, νὰ ἀναπτυχθοῦν οἱ ὑπανάπτυκτες περιοχὲς τῆς γῆς, ὅπου τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἀποτελεῖ ντροπὴ γιὰ τὸν πολιτισμό.

Ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἦταν τότε, περισσότερο εὐτυχισμένη, παρὰ τώρα, ποὺ ἔχει φωτογραφίσει τὴν ἀγνώστη πλευρὰ τοῦ φεγγαριοῦ καὶ ποὺ ἔχει τεράστια ἀποθέματα πυρηνικῶν ὀπλῶν. Ποῦ εἶναι ἡ πρόοδος — ρωτοῦν — ὅταν κάθε χρόνο πεθαίνουν ἑκατομ-

μύρια ἄνθρωποι ἀπὸ καρκίνο; Τί ὀφελοῦν οἱ τεχνητοὶ δορυφόροι, ὅταν ὁλόκληροι πληθυσμοὶ ὑποσιτίζονται καὶ ζοῦν ἀνθυγιεινὰ; Ὅταν ὁ ἀναλφαριθμητικὸς εἶναι ὁ κανόνας σὲ τόσες χώρες, ὅταν πολυάνθρωποι περιοχὲς μαστίζονται ἀπὸ ἐπιδημίες;

Ἰσως νὰ μὴν ἔχουν ἄδικο οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ, ποὺ ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ γιὰ τὴν πραγματοποίηση παράτολμων ἐπιστημονικῶν φιλοδοξιών. Πραγματικά ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια κι' οἱ τεχνητοὶ δορυφόροι, δὲν ἔκαναν ποτὶ εὐτυχισμένη τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ νὰ χρωστά, πολὺ μεγαλύτερη εὐγνωμοσύνη σ' ἓνα Παστέρ, σ' ἓνα Κώχ, σ' ἓνα Φλέμιγκ, παρὰ στὸν Βέρνερ φὸν Μπράουν ἢ στὸν Τέλλερ. Ἰσως, νὰ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τὸ δράμα τῆς σημερινῆς Ἐπιστήμης εἶναι, ὅτι παραστράφηκε κάπως ἀπὸ τὸν προορισμό της — νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπο — καὶ ἔγινε, ὡς ἓνα βαθμὸ, ὄργανο τῶν ἰσχυρῶν, ποὺ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ κάνουν μεγαλύτερη τὴν ἰσχύ τους.

Τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ Ἐπιστήμη ἔχει γίνε, σὲ πολλὲς χώρες, ὄργανο πολιτικῆς. Γι' αὐτό, ἔχει ἀφιερώσει τὴν περισσότερη προσπάθειά της στοὺς τομεῖς, ποὺ ἔχουν στρατιωτικὴ σημασία. Εἶναι, ὅμως, ἐπίσης ἀλήθεια, ὅτι ἔχει ἀρχίσει νὰ ἐκδηλώνεται ἀντίδραση κατὰ τῆς τάσεως αὐτῆς. Σ' ὅλες τὶς χώρες οἱ ἐπιστήμονες, ζητοῦν τώρα, νὰ τοὺς δοθοῦν τὰ μέσα γιὰ νὰ ἐντείνουν τὴν ἐρευνὴν τοὺς στοὺς τομεῖς, ποὺ ἐνδιαφέρουν ἀμεσώτερα τὸν ἄνθρωπο, ποὺ εἶναι σχετικοὶ μὲ τὴν εὐτυχία του. Εἶναι μιὰ εὐσίωνη ἐξέλιξη ποῦ, ἀν συνδυασθεῖ μὲ τὴν ἐλπίδα γιὰ τὸν ἀφοπλισμό, θὰ ἐπιτρέψει στὴν Ἐπιστήμη νὰ στρέψει περισσότερο τὴν προσοχή της καί, μὲ ἀφθονώτερα μέσα — χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἀλλὰς φιλοδοξία της — στὴν καταπολέμηση τῶν δεινῶν, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀτόμου καὶ τοῦ Διαστήματος.

ΣΕΡ ΤΖΩΡΤΖ ΤΟΜΣΟΝ

«Βραβεῖο Νόμπελ τῆς Φυσικῆς» καὶ Πρόεδρος τῆς Ἀγγλικῆς Ἑταιρίας, γιὰ τὴν προαγωγή τῆς Ἐπιστήμης. Καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς, στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Καίμπριτζ, εἶναι ἀπὸ τοὺς κορυφαίους πυρηνικοὺς ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ ρόλος του ὑπᾶρξε ἀποφασιστικὸς, στὴν ἀνακάλυψη τοῦ ἠλεκτρονίου.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄρθρα - Ἐπικαιρότητες

ΑΣΤΡΟΠΛΟΙΑ	Σελ. 22
ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	» 12
Α. ΧΙΣΛΕ'Υ: Ὁ ὑπεράνθρωπος	» 5
ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: «Μιζέριες»	» 4
ΑΡΘΟΥΡ ΤΟΜΣΟΝ: «Γιατὶ κλαίμε»	» 9
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: «Τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ»	» 10
* ΤΑ ΣΠΛΑΧΝΑ ΤΗΣ ΓΗΣ	» 15
* ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ	» 17
* ΕΛΚΟΣ	» 30
ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ ΕΧΟΥΝ ΚΑΡΔΙΑ	» 40

Ἐπιστήμη καὶ Ἄνθρωπος

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ	» 7
Η ΕΥΡΩΠΗ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ	» 32

Ἀναγνώσματα

ΠΕΡΛ ΜΠΑΚ: Τὸ πορτραῖτο ἐνὸς γάμου	» 25
ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Γεωργία Σάνδη καὶ ὁ Φρ. Σοπὲν	» 28
Χ. ΟΥΕΛΛΣ: Ἡ Μηχανὴ ποὺ τρέχει στὸ χρόνο	» 35

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ
Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου μας εἶναι ἓνα περίφημο φωτογραφικὸ μοντάζ. Παρουσιάζει τὸν, πραγματικὸ Λοὺνικ III, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ πλεῖσε τὴν Σελήνη.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ *φρ. Τ. Σ. 1. 0. 6. 0.*
ΗΜΕΡΟΜ. *4-6-92*
ΑΡΙΘ. *45573*

Μέ το Περιεχόμενο

Μιζέρια

ΑΝΘΡΩΠΟΙ πιδό μίζεροι από τους σύγχρονους μας, δε θα γεννηθήκαν ποτέ σ' αυτό τον πλανήτη. Ήταν μία φορά, που οι άνθρωποι ταξίδευαν μέρες και νύχτες πάνω σε γαϊδουράκια. Σταματούσαν σ' ένα κანი, άνοιγε μία πόρτα, ήταν στο δάθος άναμμένη λίγη φωτιά, κάθονταν δίπλα της, κοιτούσαν τη στέγη και δεν χόρταιναν από ευτυχία. Την άλλη μέρα ξεκινούσαν πάλι για ν' αποτελειώσουν την πορεία τους, και να ξαναπάρουν το δρόμο της επιστροφής εύχιστοι, γιατί θα ξαναγυρίζαν στον τόπο τους. Κάποτε ο Όδυσσεας, χτυπιόταν δέκα δόκλιρα χρόνια στις θάλασσες, για να γυρίσει στην Ίθάκη. Νάβλεπε μόνο λίγον καπνόν ν' ανεβαίνει πάνω απ' τη στέγη του κι' ας πέθαινε. "Αν ή επιστήμη μπορούσε να φωτογραφήσει γεγονότα, που έγιναν στο παρελθόν — συζητήθηκε αυτό αρκετά από μερικούς "Αγγλους επιστήμονες — θα μπορούσαμε να έχουμε μια συλλογή φωτογραφιών από χιλιάδες καταστάσεις, που διέσχισαν την Ασία και την Αφρική, γκαμήλες κι' άφεντικά. Κι' αν άκούγονταν τα γέλια τους, θα ήμνλούσαμε, πως πιδό εύχισμένα γέλια, ποτέ μας δεν είχαμε άκούσει.

Σήμερα, οι ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι φέρνουν βόλτα τη γη, όπως οι αλκοκίες τα χωράφια. Το ραδιόφωνο σου φέρνει όλων των ειδών τα νέα στο σπίτι σου. Πολιτικά θέλεις, επιστημονικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικά, έθνικά, διεθνικά, ό,τι έπιθυμεί ή ψυχή σου! Σου φέρνει τη μουσική, όποια μουσική θέλεις. Νεοελληνική, κλασσική, χαδανέζικη, νοτιοαμερικανική, παραπεταστική. Κι' όμως γκρινιάζεις, γκρινιάζεις, γκρινιάζεις. "Αν δε φοβόσουν, θάβλεπες να γίνει πόλεμος για ν' αποκτήσει ή ζωή κάποιον ένδοξόν. "Ολα καλά, αλλά έσύ θέλεις κάτι άλλο. Λέω μία μέρα σ' ένα φίλο μου:

— Δέν είδα καμμία μέρα, να θγαίνεις με κέφι από τό σπύτι σου...

Κούνησε τό κεφάλι του : έ ύρος έσχότης άπελπισίας και μου άπάντησε:

— Μά ζω ή είναι αυτή, έρ: άδελφέ,

— Σου συμβαίνει τίποτα;

— Είναι ανάγκη να μου συμβαίνει;

— Τότε;

— Όλα μου δίνουνε στά νεύρα. Θάθελα να κλείσω τά μάτια μου και να φύγω. Άλλοιώς δε θα ήσυχάζω...

— Και για πού λογαριάζεις; — Για τό διάβολο!

Θάθελε να πάει για τό διάβολο, λοιπόν, ένδ προφανώς είχε τό διάβολο μέσα του. Πώς θα μπορούσε να γίνει, νάβγαίνει ό διάβολος από μέσα τους, για να τον έχουν μπροστά τους και να μη θέλουν να ταξιδέψουν πρds αυτόν; "Ενα βράδυ, πιάνοντας την κουβέντα μαζί του, άρχισα να του λέω, διασκεδάζοντας με την κακοκεφιά του.

— Σκέψου την Αθήνα τό 400 π.Χ. Είναι λεί απόγευμα, οι Αθηναίοι κι' οι Αθηναίες έχουν βγει σεργιάνι, οι γέροι στην αγορά, όπου συζητούν διάφορα φιλοσοφικά προβλήματα και κάποτε θυμούνται τά νιάτα τους κι' άναστενάζουν «γέρασαμε, ό Σώκρατες!» και οι νέοι πρds τά πευκάκια του λόφου του Φιλοπάπου. Σκέψου, λοιπόν, σε μία στιγμή να μπαίνει ένα αυτοκίνητο, κορνάροντας πρds την αγορά κι' ένα αεροπλάνο να κάνει ξαφνικά την εμφάνισή του πάνω από την Ακρόπολη. Μπορείς να φανταστείς, τι θα γινότανε; Θα χτυπούσανε τις καμπάνες — άς πούμε πως είχανε και καμπάνες — ό κόσμος θάτρεχε, οι γυναίκες θάβγαζαν από τά σπίτια τους με τά ζυμάρια στά χέρια, θα δεχνόσαν τά τζερδία στη φωτιά, θάπιανε τό σπιτάκι, θα κόλλαγε ό τραχανάς, τά μωρά θα νιαουρίζανε στίς κούνιες κι' οι άρρωστοι θα παρακαλούσαν να τους δγάλουν κι' αυτούς πιδό στα έυλοκρέδδατά τους. Στην άρχή θάλεγον, πως πρόκειται για σατανικά πράγματα, στο μετεξύ, όμως, θα σταματούσε τό αυτοκίνητο, θα προσγειωνόταν και τό αεροπλάνο και... άρχαία έλληνικά αυτόι, νεορωμαϊκά οι άλλοι, τσάτρα - πάτρα, θάρχονταν σε συνεννόηση.

— Έρχόμαστε από τό 1959.

— Κι' έχετε κατορθώσει έσεις να φτιάξετε όλα αυτά τά πράγματα; Πώ, πώ, πώ! Τι άδικη πού είναι ή ζωή μας! Τι μισερή! Τι στερεμένη! Για φαντάσου, και μεις δεν ξέρουμε τίποτα!

Κι' όλοι θα ζητούσαν να τους άνεβάσουν στο αυτοκίνητο και στο αεροπλάνο, να τους πάρουν μαζί τους. "Εκείνοι θα ήθελαν, ρωτών τό φίλο μου, να ταξιδέψουν πρds τό 1959, έσύ θα ήθελες να ταξιδέψεις πρds τό 400 π.Χ.; Κι' έπί τέλους, γέλασε:

— Τρελλάθηκες; Την εποχή μου δεν την άλλαζω με καμμία έποχή!

— "Αει στο διάβολο, λοιπόν!

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριε Διευθυντά,
"Από την άρχή της έκδόσεως του περιοδικού σας «Επιστήμη και Ζωή», παρακολουθώ την άρίστην και άξίαν έπαίνων εργασία σας, που τόσο πολύ δύναται να συντελέσει στην άνάπτυξιν και δελτίωσιν του πνευματικού έπιπέδου του λαού μας.

"Η πρωτοβουλία σας αυτή, όπως τάρουσιάζετε, τό μόνον έν τώ τόπω μας έκδιδόμενον περιοδικόν με άξιώσεις και με τόσην άρίστην πνευματικήν τροφήν σας τιμά.

Μετ' έκτιμήσεως
ΕΛ. ΠΟΛΑΚΙΣ
Βασιλέως Γεωργίου Β' 25
(Ζωγράφου — Αθήναι)

Λεμεσός 1—8—1959

"Αξιότιμε Κύριε,
Διαβάζουμε με μεγάλο ένδιαφέρον τό περιοδικό σας «Επιστήμη και Ζωή», που είναι τό καλύτερο και τό μόνο στο είδος του.

Κάθε έβδομάδα βλέπουμε τό περιοδικό να γίνεται καλύτερο και οι σελίδες του να δείχνουν περισσότερο ένδιαφέρον και ποικιλότερη ύλη.

Διατελούμε μετά τιμής
Οι άναγνώστες
ΜΑΡΙΟΣ ΑΝΣΙΦΟΡΟΥ
ΛΑΚΗΣ ΖΩΤΙΑΔΗΣ

Κατερίνη 29—10—59

"Αγαπητέ κ. Διευθυντά,
"Ερχομαι και πάλι να σας σφίξω θερμά τό χέρι για την ύπεροχη έκδοσί σας. Μία έκδοσι που γίνεται καθημερινά και πιδό έκλεκτή.

Νά είστε βέβαιος, ότι ή «Επιστήμη και Ζωή», είναι τό καλύτερο έλληνικό περιοδικό.

Με άγάπη
ΚΥΡΤΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"Ορεστιάς 2—11—1959

"Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Στό άξιο κάθε έπαίνου περιοδικό σας «Επιστήμη και Ζωή», διαβάζω συστάσεις άναγνωστών του, δι' αύξησιν φύλων και τιμής του. Δέν δύναμαι να έχω γνώμην, εάν είναι δυνατή ή αύξησης των φύλων του περιοδικού, όσον όμως, δια την σύστασιν περι αύξήσεως της τιμής του, είμαι βέβαιος ότι, αν έφαρμοσθή, θα γίνη άφορμή να άραιώσουν οι άναγνώσται του.

Είναι άρκετή ή έβδομαδιαία του ύλη και άρκετή δια μιάς έβδομάδος άνετη μελέτη του περιεχομένου του. Δεχθήτε τάς καλύτεράς μου εύχάς, δια την πρόδόν του.

Μετά τιμής
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
"Ιατρός — Ακτινολόγος
(Νέα "Ορεστιάς)

Κύριε Διευθυντά,
Με μεγάλη μου λύπη είδα, ότι έχετε άφαιρέσει, στα τελευταία σας τεύχη, τη σελίδα την αφιερωμένη στους μεγάλους ανατόμους της ανθρώπινης ψυχής. Γιατί; Μήπως στόν Γουσταύο Φλωμπέρ, τελειώνει ό Σώμερσετ Μώμ, και τη μελέτη του για τά μεγαλύτερα μυθιστορήματα της παγκοσμίου λογοτεχνίας; Τόσα λίγα είναι τά άριστουργήματα της παγκοσμίου λογοτεχνίας;

Με έκτίμηση
ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΒΒΑΣ

Πειραιεύς — Αργυροκάστρου 29
(Παλαιά Κοκκινιά)

Υ.Γ. Τά άριστουργήματα της παγκοσμίου λογοτεχνίας είναι πιδό άλλα ό Σώμερσετ Μώμ, μάς δίδει μοίχα τά όκτώ, που έδημοσιεύσαμε.

ΟΝΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΟΣ

Του ALDOUS HUXLEY

"Από πανάρχαια χρόνια, οι άνθρωποι καταναλίσκουν ναρκωτικά, κατευναστικά, διεγερτικά και κάθε είδους χημικές ουσίες, που επιδρούν στις λειτουργίες του εγκεφάλου. Περισσότεροι άνθρωποι έχουν πεθάνει από τά ναρκωτικά και τό πιστό, παρά από τους πολέμους. Καμμία δύναμη στόν κόσμο, δεν κατάρωσε να περιορίσει τη χρήση τους. "Η επιστήμη τώρα, αντιμετώπιζει ένα ιδιότυπο πρόβλημα: "Ενα δραστικό διεγερτικό, μπορεί να γίνει τελείως άκίνδυνο; "Η άπάντηση, φαίνεται πως είναι καταφατική, αν και περικλείει τρομερούς κινδύνους, πολιτικής φύσεως. "Επί πλέον, ή σύγχρονη διοχημεία, μπορεί να παραγάγει έναν άλλο τύπο χημικού προϊόντος, που θα μπορούσε ν' άναπτύξει τις διανοητικές ικανότητες του ανθρώπου και να τον μεταβάλει σε υπεράνθρωπο.

"Ο διάσημος "Αγγλος συγγραφέας "Αλντους Χάξλεϋ, δίνει στο έργο αυτό τις άπόψεις του, γύρω στο συναρπαστικό αυτό θέμα.

άσπρινή είναι ένα σχετικώς νέο προϊόν και ό,τι, ως τό τέλος του 19ου αιώνα, οι μύκωνες (παπαρούνες, από τις άποιες θγαίνει τό όφιοίν) και ό μανδραγόρας, μαζί με τον ύσούαμο και τό αϊθυλικό οινόπνευμα, ήταν τά μόνα κατευναστικά, που διέθετε ό πολιτισμένος άνθρωπος. "Ο πονόδοντας, ή άρθρίτις και ή νευραλγία μπορούσαν, λοιπόν, να δληγήσουν — και συχνά ώδηγούσαν — στην όπιομανία.

"Η σύγχρονη φαρμακολογία, μάς έχει δώσει μερικά καινούργια συνθετικά προϊόντα. "Αλλά, στην κατηγορία των φυσικών ουσιών, που έχουν κάποια επίδραση στόν έγκέφαλο τό ανθρώπου, δεν έχουν γίνει ριζικές άνακαλύψεις. "Ολες οι φυτικές ουσίες, που έπενεργούν ως κατευναστικά ή διεγερτικά ή δημιουργούν συναισθήμα α εύ) ήας, όράματα, ή «κοσμική συνείδηση», έχουν άνακαλυφθεί πριν από χιλιάδες χρόνια.

ΕΙΝΑΙ άξιοσημείωτο, πως τό εύχάριστο συναισθήμα του να «θγαίνουμε από τον έαυτό μας», με τη βοήθεια των ναρκωτικών, έχει βλαβερές συνέπειες, τόσο για τό σώμα, όσο και για τό ήθικό μας.

"Η άπαγόρευση των ναρκωτικών, που φέρνουν τό αίσθημα της εϋφορίας, είναι πρακτικώς άδύνατη. "Η πολιτική, ώστόσο, της άπόλυτης άνοχής, είναι άκομα λιγώτερο ικανοποιητική. Στην Αγγλία, κατά τις άρχες τό 18ου αιώνα, ό φόρος πάνω στο τζίν («μεθάτε για μία πέννα, γίνετε φέσι για δύο πέννες»), ήταν ώστόσο άσημαντος, ώστε είχε άπειλήσει την κοινωνία με πλήρη ήθικό έκφυλισμό. "Εναν αιώνα άργότερα, τό όπιο, υπό τη μορφή του λαβδάνου, συμφίλωνε τά θύματα της βιομηχανικής επανάστασεως με την κοινωνία — αλλά τό τίμημα ήταν ή αύξηση των τοξικομανών, της νοσηρότητος και των προών θανάτων.

Οι πολιτισμένες κοινωνίες άκολουθούν σήμερα, μία μέση όδο άνάμεσα στην όλοκληρωτική άπαγόρευση και την όλοκληρωτική άνοχή. "Αλλά τό πρόβλημα δεν έχει λυθεί. Στην αιώνα τους άναζήτηση της πνευματικής φυγής από την πραγματικότητα, εκατομμύρια άποκαλουμένων «μυστικοπαθών», παραδίδονται στο οινόπνευμα και στίς άλλες τοξικές ουσίες, διαπράττουν ιλιθάδες εγκλήματα και προκαλούν χιλιάδες, όχι άναπόφευκτα δυστυχήματα.

Είμαστε ύποχρεωμένοι ν' άκολουθούμε αυτό τό θλιβερό δρόμο για πάντα; Πριν από μερικά χρόνια, ή άπάντηση θα ήταν: «Ναί, είναι μοιραίο!».

ΣΗΜΕΡΑ, χάρη στίς πρόσφατες προόδους της διοχημείας και της φαρμακολογίας μάς προσφέρεται μία άλλη, άποτελεσματική λύση. Βλέπουμε τώρα, ότι σύντομα θα είμαστε σε θέση να κάνουμε κάτι καλύτερο, από την άποψη της «τεχνητής εϋφορίας», απ' ό,τι έχουμε κάνει κατά τους τελευταίους 70 ή 80 αιώνες.

"Ενα δραστικό ναρκωτικό, μπορεί να γίνει τελείως άκίνδυνο; Πιθανώς, όχι. "Αλλ' ή φυσιολογική ζημία μπορεί σίγουρα να περιοριστεί, ως τό σημείο, που θα γινόταν άμελητέα. "Υπάρχουν χημικά προϊόντα, που ένεργούν ισχυρότατα στόν έγκέφαλο, χωρίς να μεταβάλουν αυτόν που τά χρησιμοποιεί σε τρελλό ή σ' εγκληματία. "Η βιολογία και ή φαρμακολογία, προσδεύουν συνεχώς. Σε λίγα χρόνια, θα υπάρχουν ίσως, στην αγορά δωδεκάδες ναρκωτικών άρκετά δραστικών και άκινδύνων και συγχρόνως άρκετά φθηνών.

"Ωστόσο, σχετικά με τά καινούργια αυτά προϊόντα, πρέπει να θέσουμε στόν έαυτό μας τίς ακόλουθες έρωτήσεις: Πώς θα τά χρησιμοποιήσουμε; Δέν κινδυνεύουμε να ξεπέσουμε στις καταχνή-

σεις; Ή ανακάλυψή τους θα βελτιώσει την τύχη της ανθρωπότητας ή θα την επιδεινώσει;

Το θέμα ενδιαφέρει συγχρόνως τους διοικητικούς και τους φυσικούς, τους ψυχολόγους και τους ανθρωπολόγους, τους νομοθέτες και την αστυνομία. Είναι, έπισης, ένα θρησκευτικό και ήθικό ζήτημα. Άργα ή γρήγορα — όσο γρηγορότερα, τόσο το καλύτερο — οι ενδιαφερόμενοι των διαφόρων ειδικοτήτων, θα πρέπει να συγκεντρωθούν, να συζητήσουν και να πάρουν μια απόφαση. Περιμένοντας, ως ρίξουμε μια προκαταρκτική ματιά σ' αυτό το πρόβλημα με τις πολλές απόψεις.

Τον περασμένο χρόνο, οι Άμερικανοί γιατροί, χορήγησαν 48 εκατομμύρια συνταγές «κατευναστικών» (πολλές από τις συνταγές αυτές, πρέπει ν' ανανεώθηκαν επανειλημμένως). Τα κατευναστικά, είναι ό,τι πιο καινούργιο και πιο ακίνδυνο έχει να προσφέρει η επιστήμη στον τομέα των ουσιών, που τροποποιούν την ψυχική μας κατάσταση. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους περισσότερους ανθρώπους, αν όχι εντελώς άτιμωρητί, τουλάχιστον με ασήμαντη φυσιολογική ζημιά. Ο βαθμός «πνευματικής φυγής», που προσφέρουν, δεν είναι πολύ υψηλός. Άλλά, γενικά, είναι άρκετά για να περνάμε από την ψυχική κατάσταση του πόνου στην ικανοποίηση και την ανακούφιση.

Θεωρητικά, τα κατευναστικά δε θα έπρεπε να χορηγούνται, παρά μόνο στις σοβαρές περιπτώσεις νευροπαθείας. Άλλά, δυστυχώς, πολλοί γιατροί παρασυρόμενοι από τη φαρμακολογική μόδα της εποχής, τα χορηγούν αδιακρίτως σε όποιονδήποτε. Οι «μόδες», που επηρεάζουν κατά καιρούς στην ιατρική είναι εξ ίσου γελοίες με τις μόδες των γυναικίων καπέλλων. Άλλά, έφ' όσον άνθρωποι δεν είναι μόνο γελοίες, είναι και τραγικές.

Σε ώριμες περιπτώσεις είναι δικαιολογημένο ακόμα και οι υγιείς να κατευνάζονται στα κατευναστικά. Στις κρίσιμες καταστάσεις, όταν δε μπορούμε να κυριαρχήσουμε στα νεύρα μας, ένα κατευναστικό είναι ωφέλιμο. Άλλά το να κατευνάζουμε στα ναρκωτικά, κάθε φορά που νιώθουμε στενοχώρια, δεν είναι, ούτε λογικό, ούτε ήθικό. Μεγάλη νευρική ένταση, μπορεί να μειώσει την απόδοσή μας. Άλλά η ολοκληρωτική έλλειψη νευρικής έντασης, έχει ακριβώς το ίδιο αποτέλεσμα. Ή άνησυχία είναι συχνά πολύ χρήσιμη. Ή υπερβολική απάθεια, μπορεί να περιορίσει τις ικανότητές μας να θριαμβεύουμε στις δύσκο-

λες και λεπτές καταστάσεις. Και οπωσδήποτε, είναι προτιμότερο να κυριαρχήσουμε αυτής της έντασης, με ψυχολογικές μεθόδους αυτοελέγχου, παρά με χημικά μέσα.

Ας εξετάσουμε τώρα, ένα άλλο είδος ναρκωτικού ή διεγερτικού, που δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα, αλλά που μπορούμε, πιθανοφανώς, ν' αναμένουμε σύντομα την ανακάλυψή του — μια ουσία, που θα μπορούσε να κάνει τους ανθρώπους εύτυχεις στις καταστάσεις, που κανονικά, θα έπρεπε να είναι δυστυχισμένοι. Μια τέτοια ουσία, θα ήταν ευλογία για τον άνθρωπο, αλλά μια ευλογία, φορτωμένη με σοβαρούς πολιτικούς κινδύνους. Βάζοντας τη «χημική ευφορία» στη διάθεση του καθενός, ένας δικτάτωρ θα μπορούσε να επιβάλει σ' έναν ολοκληρω πληθυσμό μια κατάσταση πραγμάτων, που άνθρωποι με αυτοσεβασμό δε θα έπρεπε κανονικά ν' ανεχθούν.

Οι αυταρχικοί άρχοντες καταλάβαιναν πάντα, πως ήταν απαραίτητο να ενισχύουν την όμή βία με μια πολιτική προπαγάνδα. Ή πέννα, είναι συχνά ισχυρότερη από το σπαθί. Άλλά πιο ισχυρό από την πέννα και το σπαθί είναι το χάπι. Οι αυριανοί δικτάτορες, θα είναι σε θέση να καταργήσουν την ελευθερία, δίνοντας ως αντάλλαγμα στους ανθρώπους μια εύτυχία, έστω χημικής προελεύσεως, αλλά πάντως, πραγματική. Ή επιζήτηση της εύτυχίας, είναι πατροπαράδοτο δικαίωμα του ανθρώπου. Άλλά, δυστυχώς, η απόκτηση της εύτυχίας, είναι συχνά ασυμβίβαστη με άλλα δικαιώματα και ιδιαίτερα την ελευθερία.

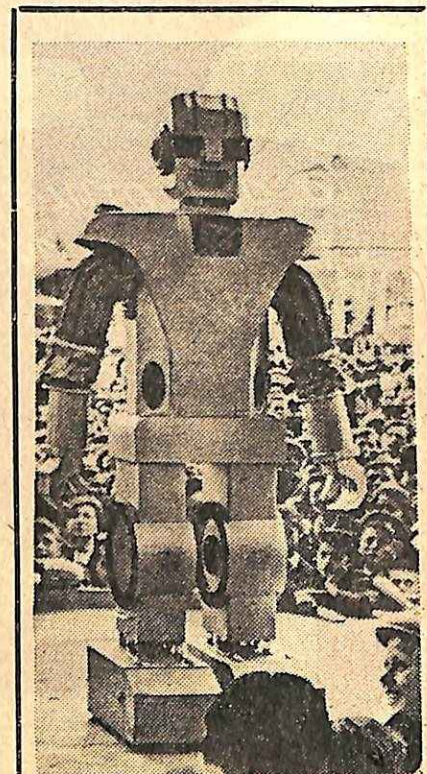
ΠΡΕΠΕΙ να σημειώσουμε, ότι δεν είναι καθόλου άδύνατο να δούμε τη φαρμακολογία, να μας αφαιρεί με το ένα χέρι ό,τι μας έχει δώσει με το άλλο. Ή «χημική ευφορία», δεν αποκλείεται να γίνει απειλή κατά της ατομικής ελευθερίας. Άλλά η εύρωστία και η εύφύα, έστω και χημικώς ανεπτυγμένες, μπορούν να γίνουν το στερεότερο προπύργιο της ελευθερίας.

Οι περισσότεροι από μας εργάζονται και δημιουργούν, χρησιμοποιώντας μόνο τα 15οο των ικανοτήτων τους. Πώς μπορούμε να ύψωθούμε, από αυτό το αξιοθρήνητο επίπεδο;

Έχουμε δυο μέσα στη διάθεσή μας: Την εκπαίδευση και τη διοχημεία. Μπορούμε να προσφέρουμε στους ανθρώπους μια καλύτερη παιδεία. Με τις κατάλληλες βιολογικές μεθόδους, είναι δυνατό να τους μεταμορφώσουμε σε άνωτερα άτομα. Άν τα άνωτερα αυτά άτομα εκ-

παιδευθούν, μ' ένα καλύτερο σύστημα, τ' αποτελέσματα θα είναι άξιοι σημειώ-

Είναι αλήθινά δυνατό, να δημιουργήσουμε άνωτερους ανθρώπους, με διοχημικές μεθόδους; Ή Ε.Σ.Σ.Δ. δεν άμφιβάλλει γι' αυτό. Έχει κιόλας, κατά το

Στην έκθεση των έπιτευγμάτων της έθνικής οικονομίας στη Μόσχα, την προσοχή των έπισκεπτών κινεί ιδιαίτερα, ένα γιγαντιαίο ρομπότ, που ξέρει να βαδίζει και να μιλά και μπορεί να προσφέρει ένα μπουκέτο λουλούδια σ' όσους του το ζητούν. Το πιο ένδιαφέρον είναι, ότι το ρομπότ αυτό, σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε από φοιτητές και όχι από ειδικούς. Οι φοιτητές το βάπτισαν «ο σιδερένιος άνθρωπος» και η δημοτικότητα του στο σοβιετικό κοινό είναι πολύ μεγάλη.

ήμισυ πραγματοποιήσει το σχέδιο, που αποβλέπει στην παραγωγή «φαρμακολογικών ουσιών, που εξυψώνουν τη νευρική ενέργεια και αναπτύσσουν την ικανότητα του ανθρώπου γιά 'ργασία». Για παράδειγμα, έχουν ανακαλύψει, ότι χορηγούμενες σε μεγάλες δόσεις, ώρισμένες διτσιμίνες — το νικωτινικό όξύ και το άσκορβικό όξύ — αναπτύσσουν την ψυχική ενέργεια. Ο συνδυασμός δυο νέων ενζύμων, είναι εξ ίσου αποτελεσματικός.

Άπό τα μέχρι σήμερα έπιτευχθέντα φαίνεται, ότι σε μερικά χρόνια θα μπορούμε να «αυτοεξυψωθούμε» με τα βιομηχανικά μας μέσα.

Θα χρειάζομαστε συχνά ένα προϊόν, που «εξυπνάει» την ψυχική μας ενεργητικότητα. Ή παιδεία και η φαρμακολογία μπορούν, οι δυο μαζί, να κάνουν κάτι γιά ν' ανακόψουν τη χειρότερηση του βιολογικού μας υλικού, πάνω στην οποία συχνά έχουν επισύρει την προσοχή μας οι ειδικοί.

WLDOS HUXLEY

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΤΕΡΕΣ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

Ή Έποχή του Νεοκλασικισμού, που το κορύφωμά της υπήρξε ο αιώνας του Λουδοβίκου 14ου, ήταν η άρνηση της ατομικότητας και ο θρίαμβος των κανόνων. Στην ιστορία του πολιτισμού, κατέχει σημαντική θέση, όχι όμως, με τη χαρακτηριστική παραγωγή της, αλλά με τα έργα, που διαχωρίζονται από αυτήν: με τα έργα της ατομικής δημιουργίας. Συνέχεια της Άναγεννήσεως, όταν αυτή έφτασε στην παρακμή της, κυριάρχησε επί έναμυισ αιώνα στην Ευρώπη, με κέντρο τη Γαλλία και τελικά παρήκμασε κι' αυτή, γιατί έγινε μίμηση του έαυτού της. Και τότε, ήλθε η αντίδραση, που ώδηγησε στην Έποχή του Φωτισμού και στο Ρωμαντισμό.

ΡΑΚΙΝΑΣ, ΜΟΛΙΕΡΟΣ και ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ, οι κορυφαίοι θεατρικοί συγγραφείς της Γαλλίας στην εποχή του Νεοκλασικισμού.

ΜΕ την Άναγέννηση ο πολιτισμός άπλώθηκε στην Ευρώπη. Οι Καλές Τέχνες, τα Γράμματα, η Έπιστήμη, οι ιδέες, οι θεομοί άνθισαν πάλιν, έπειτα από τη νάρκη του Μεσαίωνα. Στην Ίταλία, στη Γαλλία, στην Άγγλία, στη Γερμανία, στην Όλλανδία, στην Ίσπανία ή ζωή άλλαξε μέσα σε λίγες δεκαετίες και οι άνθρωποι άρχισαν να ενδιαφέρονται γιά την όμορφιά, γιά το πνεύμα, γιά την εύτυχία. Ήταν η εποχή που — όπως είδαμε σε προηγούμενο τεύχος της «Έπιστήμης και Ζωής» — ο άρχαίος έλληνικός πολιτισμός, ξεχασμένος επί αιώνες, θύμιζε την ύπαρξή του και ξανάδινε στον κόσμο τη διάθεση να δημιουργήσει και να εκφραστεί. Ήταν η εποχή που ο άνθρωπος ξανάβρισκε, έπειτα από μακρότατη περίοδο πνευματικής και πολιτικής δουλείας, την ατομικότητά του. Ήταν μια πό τις πιο μεγάλες, τις πιο γόνιμες εποχές στην ιστορία του πολιτισμού.

Στα τελευταία χρόνια, όμως, της εποχής αυτής, όταν η δημιουργική όρμή της είχε χάσει την πρώτην όρμή της, άρχισε να παρουσιάζεται μια παρακμή της πνευματικής και καλλιτεχνικής παραγωγής, μια χαλάρωση του ατομισμού και μια τάση προς τη μίμηση και τον κοινότυπο. Ή πρωτοτυπία άρχισε να εξαντλείται, οι μεγαλοφυείς άρχισαν να γίνονται σπανιότερες και οι τύποι, η μορφή, άρχισαν να λογαριάζονται πιο πολύ από την ουσία. Σε λίγο ήταν φανερό πως μια καινούργια εποχή διαδεχόταν την Άναγέννηση — μια εποχή που διατηρούσε από την προηγούμενη μόνο την ανταύγεία της. Ή καινούργια αυτή εποχή, που άπλώεται στον 17ον αιώνα και προχωρεί ως τα μέσα του 18ου — ως την Έποχή του Φωτισμού — χαρακτηρίζεται από τη μίσηση των κλασικών προτύπων, από τη λατρεία της έλληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας, από την ύποτα-

γή σε κανόνες, από τη μετέδωση από την ύποκειμενικότητα στην άντικειμενικότητα. Είναι η Έποχή του Νεοκλασικισμού.

Ή παντοδυναμία των κανόνων

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ άνθισε προ πάντων στην Ίταλία. Ο Νεοκλασικισμός άνθισε προ πάντων στη Γαλλία — και, κατά δεύτερο λόγο, στην Άγγλία. Γιά τους Γάλλους είναι ο χρυσός αιώνας του βασιλιά Ήλιου, είναι μια από τις ένδοξες περιόδους της πνευματικής ζωής τους. Είναι η εποχή που γέννησε τον Κορνήλιο, το Ρακίνα, το Μολιέρο, το Λά Φονταίν, τον Παस्कάλ, τον Μπουσσέ, τον Μπουαλό, τον Λά Μπρυγέρ, τον Σαιν - Σιμόν, τον Βαττώ, τον Πουσέν, τον Κλωντ Λορραίν, το Λε Νόρτ και τόσους άλλους. Είναι η εποχή που έδωσε όριστική μορφή στη γαλλική γλώσσα. Είναι η εποχή που δημιούργησε το ύφος και υπέταξε τη λογοτεχνία στην πειθαρχία των κανόνων. Σχετικά με την Άναγέννηση, η Έποχή του Νεοκλασικισμού είναι ό,τι η έλληνιστική (ή άλεξανδρινή) περίοδος με τον αιώνα του Περικλή. Οι κανόνες άντακιστούν την ατομική πρωτοβουλία. Οι παρατηρήσεις και τα σχόλια των κριτικών, που αναλύουν τα έργα των συγγραφέων άρχίζουν να θεωρούνται διαρκώς περισσότερον σαν κανόνες που διέπουν τη λογοτεχνική παραγωγή. Έτσι, λ.χ., στο θέατρο — στο δράμα — οι Ίταλοί κριτικοί επιβάλλουν το νόμο των «τριών έννοτήτων» — θέματος, χρόνου, τόπου — που θα τον υίοθετήσει ο Μπουαλό στην «Ποιητική Τέχνη» του και θα τον τηρήσουν με τήσην ευλάβεια οι Γάλλοι τραγικοί.

Η γενική τάση να επιβάλλονται κανόνες και να γίνονται δεκτοί φαίνεται ίσως καθαρώτερα στο ζήτημα της γλώσσας — που είναι ώστόσο τόσο προσωπικό. Ή Άναγέννηση ήταν μια περίο-

Η ΓΑΛΛΙΑ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

δο γλωσσικής ελευθερίας, γλωσσικού πειρατισμού. Οι γλώσσες — σά λογοτεχνικό μέσον — ήταν καινούργιες ακόμα, γιάτι μόλις είχαν άντικαταστήσει τη λατινική. Σιγά - σιγά, ώστόσο, όταν η Άναγέννηση έφθασε στα τελευταία στάδια, άρχισε να έπικρατεί η αντίληψη ότι η γλώσσα ήταν ένα εκφραστικό μέσο που έπρεπε να υποτάσσεται σε άυστηρή πειθαρχία, να μη έξαρτάται από ατομικές ιδιοτροπίες. Με την αντίληψη αυτήν συνέπεσε η ίδρυση των πρώτων Άκαδημιών, που άποστολή τους ήταν να «εξευγενίσουν» τη γλώσσα. Ή πρώτη, η Άκαντέμια ντελλά Κρούσκα, ιδρύθηκε στη Φλωρεντία το 1552 με σκοπό να «καθαρίσει» την ιταλική γλώσσα από τις πρόστυχες λέξεις. Παρόμοιες Άκαδημίες ιδρύθηκαν πολλές στη Γαλλία, την Ίσπανία, την Πορτογαλία και τη Γερμανία. Ή σημαντικότερη άπ' όλες, η Γαλλική Άκαδημία, άναγνωρίστηκε έπίσημα από τον βασιλιά το 1635 και προορισμός της ήταν «να δίνει στη γαλλική γλώσσα ασφάλεια και σαφήνεια με κανόνες και να την κάνει καθαρή, εύλογη και ικανή να άσχολεϊται με τις τέχνες και τις έπιστήμες». Ο προορισμός αυτός θα πραγματοποιείταν με τη σύνταξη ένός λεξικού, μιας γραμματικής, μιας ποιητικής τέχνης και μιας ρητορικής. Το λεξικό έκδόθηκε γιά πρώτη φορά το 1694 και η γραμματική τό... 1932. Ή Γαλλική Άκαδημία, όμως, δεν έχει έκδοσει ακόμα — εύτυχώς, — ούτε ποιητική τέχνη, ούτε ρητορική.

Ο αιώνας του Λουδοβίκου 14'

Η ΙΔΡΥΣΗ Άκαδημιών ήταν, ώστόσο, άπλως ένα σύμπτωμα της γενικής έπιθυμίας να υπάξουν καθωριζόμενα μέτρα, στα όποια να προσαρμόζονται οι λογοτέχνες γιά να είναι δέβαιοι, ότι ακολουθούν το σωστό δρόμο. Στην ουσία η άποδοχή των μέτρων ήταν η λαχτάρα να φορτωθούν τα προσωπικά προβλήματα τους το σωστό δρόμο. Στην ουσία η άποδοχή των μέτρων ήταν η λαχτάρα να φορτωθούν τα προσωπικά προβλήματα τους το σωστό δρόμο. Στην ουσία η άποδοχή των μέτρων ήταν η λαχτάρα να φορτωθούν τα προσωπικά προβλήματα τους το σωστό δρόμο.

Κοιτίζα του Νεοκλασικού κινήματος ήταν η Γαλλία και η γαλλική λογοτεχνία κυριαρχεί στην Ευρώπη στην εποχή αυτήν. Μπορεί να πεί κανένας ότι η Νεοκλασική Έποχή άρχίζει το 1635 — το χρόνο που άναγνωρίστηκε έπίσημα η Γαλλική Άκαδημία και που

ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΕΣ ΜΠΑΝΑΝΕΣ

Μερικοί άσθενείς, που ύπαφέρουν από κίρρωση του ήπατος ή καρδιακές διαταραχές, παρουσιάζουν άλλεργεία σε ώρισμένα φάρμακα, που χορηγούνται κατά του οιδήματος. Μια δίαιτα, με μπανάνες και γάλα πτωχό σε σόδιο, είναι στις περιπτώσεις αυτές ένδεδειγμένη.

Έσσαρες έπιστήμονες του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, δημοσίευσαν πρόσφάτως τα πορίσματα των πειραματισμών τους, με τη δίαιτα αυτή: Χορηγούσαν στους άσθενείς, δέκα μπανάνες και 800 γραμμάρια γάλακτος άποβουτυρωμένου, κάθε μέρα, αντί άλλης τροφής. Σε λίγες ήμέρες, η κατάσταση τους είχε σημαντικά βελτιωθεί.

Σε κάθε γραμμάριο μπανάνας, δεν περιέχεται, παρά μόνο 0,41 χιλιοστά του γραμμαρίου σοδίου. Σε όλα τα άλλα τρόφιμα, το σόδιο περιέχεται σε σημαντικές ποσότητες. Μερικοί άρρωστοι, των οποίων ο όργανισμός δε μπορεί ν' άποβάλλει το σόδιο άρκετά γρήγορα, ύπαφέρουν από έξαιρετικά επικίνδυνα οιδήματα.

παίχθηκε η «Μήδεια», η πρώτη σημαντική τραγωδία του Κορνηλίου. Τον επόμενο χρόνο ο «Σίδ» του Κορνηλίου, με το ρωμαντισμό και τον ατομικισμό του προκάλεσε θυελλώδεις συζητήσεις και επεκρίθηκε από τους «νεοκλασικούς», αλλά ενθουσίασε το κοινό. Οι επικρίσεις, όμως, ανάγκασαν τον Κορνηλίο (Κορνέι) να συμμορφωθεί με τους κανόνες στις επόμενες τραγωδίες του. Με τον «Σίδ» εγκαινιάζεται ο «χρυσός αιώνας» του Βασιλιά 'Ηλίου (του Λουδοβίκου 14ου), που είναι από τις δημιουργικότερες περιόδους της

ΜΙΛΤΟΝ και ΛΑ ΦΟΝΤΑΙΝ
Οι σημαντικότεροι ποιητές — Άγγλος ο πρώτος, Γάλλος ο δεύτερος — της Έποχής του Νεοκλασικισμού.

γαλλικής λογοτεχνίας. Ο γενικός κανόνας είναι η ευγένεια της γλώσσας, η σαφήνεια, η κομψότητα, η αντικειμενική έρευνα του ανθρώπου, το πνίξιμο της υποκειμενικότητας. Ο Μπουαλώ είναι ο θεωρητικός του νεοκλασικισμού και όλοι γράφουν ακολουθώντας τους κανόνες του.

Είναι φυσικό η εποχή αυτή να μην ευνοεί την ποίηση, αφού η ποίηση παθαίνει ασφυξία αν κλεισθεί μέσα σε κανόνες κι' αν δεν έχει υποκειμενικότητα. Έτσι ο αιώνας του Λουδοβίκου 14ου δεν γεννά κανένα ποιητή — εκτός από το Λα Φονταίν, που κάθε άλλο παρά ακολουθεί τους κανόνες του Μπουαλώ. «Γεννά, όμως, λαμπρούς πεζογράφους και χαρακτηρίζονται από λαμπρή θεατρική παραγωγή. Ο Μολιέρος — που κι' αυτός ξεφεύγει από τους κανόνες — γράφει τις άθνητες κωμωδίες του. Ο Κορνήλιος κι' ο Ρακίνας (Ρασίν) δίνουν στον κόσμο τις μόνες τραγωδίες, που υπάρχουν μετά την ελληνικήν αρχαιότητα και τον Σαίξπηρ. Το έργο του Μολιέρου μένει ολοζώντανο ακόμα και σήμερα και οι τραγωδίες, όπου ο Ρακίνας αναλύει το έρωτικό πάθος, διατηρούν πάντα μια φλέγουσα επικαιρότητα.

Οι πραγματικά μεγάλοι

ΓΥΡΩ από το Λουδοβίκο 14ο, στην Αύλη των Βερσαλιών, έχει συγκεντρωθεί η πνευματική Γαλλία. Το θέατρο, η ποίηση (διδασκτική και ανιαρή), η ιστορία, η φιλοσοφία, η κριτική, το δοκίμιο — όλα τα είδη της λογοτεχνίας — αναζητούν τη βασιλική προστασία. Το αποτέλεσμα είναι να μην έχουν πρωτοτυπία, να χαρακτηρίζονται από κομφορμισμό, να υποτάσσονται διαρκώς περισσότερο σε κανόνες. Και συμβαίνει τότε αυτό που συμβαίνει πάντα: πραγματικά μεγάλοι να είναι μόνον όσοι διατηρούν και αναπτύσσουν την ατομικότητά τους, όσοι εκφράζονται με προσωπικό τρόπο. Μόνον έτσι ο Λα Φονταίν μένει ποιητής σε μιαν αντιπονητική εποχή. Μόνον έτσι ο Μολιέρος, φθάνει στην κορυφή με τον «Ταρτούφο» και το «Μισάνθρωπο» του, που είναι σάτιρες της εποχής τους — δηλαδή αν-

τίδραση στη γενική τάση και στους κανόνες. Μόνον έτσι ο Πασκάλ — ή ισχυρότερη και πιο πρωτότυπη μεγαλοφυΐα του καιρού του και ένα από τα κορυφαία πνεύματα στην ιστορία της ανθρωπότητας — γράφει τις «Επαρχιακές Έπιστολές» του και τις «Αθάνες» «Σκέψεις» του, ένα βιβλίο που δεν υπάρχει όμοιο του σε ουσία και ύφος στον κόσμο. Οι άλλοι, που είναι περισσότερο αυλικόι παρά συγγραφείς, είναι ή αποθέωση της μετριότητας. Καμμία πρωτοτυπία δεν φωτίζει το έργο τους και η μίμηση των προτύπων είναι ή μοναδική προσπάθειά τους. Μετά τον Μολιέρο, τον Κορνηλίο και τον Ρακίνα, το θέατρο πέφτει σε παρακμή, γιατί οι μιμητές τους νομίζουν ότι δημιουργία σημαίνει πιστή τήρηση κανόνων. Ο αιώνας του Βασιλιά 'Ηλίου — και η πραγματικότητα είναι, ότι ο Λουδοβίκος 14ος που έδωσε το όνομά του στην εποχή του έβλαψε μάλλον παρά ωφέλησε την πνευματικήν άνθησή της — μένει ένδοξος όχι γιατί κατάρωσε — να δώσει έκφραση στο νεοκλασικό ιδεώδες που ήταν το κύριο γνώρισμά του, αλλά γιατί φωτίστηκε από το έργο μερικών «παρυστρατημένων» (για τον καιρό τους) μεγαλοφυϊών, όπως του Πασκάλ, που είχαν τη δύναμη και το θάρρος να άρνηθούν τους κανόνες και να εκφράσουν τη σκέψη και την ψυχή τους χωρίς περιορισμούς.

Το περίεργον είναι ότι οι μεγαλοφυΐες αυτές είχαν τη μικρότερη επίδραση στην εποχή τους και ότι ο αιώνας του Λουδοβίκου 14ου εκπέρασε ολόκληρη την Εύρωπη με ό,τι πιο μέτριο και πιο τυποποιημένο είχε να δείξει — γιατί αυτό είχε νομισθεί πως ήταν το νεοκλασικό ιδανικό.

Στις άλλες χώρες

ΕΤΣΙ, ο γαλλικός νεοκλασικισμός μεταδόθηκε στην Αγγλία, μετά την παλινόρθωση της μοναρχίας. Έγινε, δηλαδή, ως εκεί αυλική εκδήλωση. Κατά τα 18 χρόνια του Πουριτανικού καθεστώτος οι θεατρικές παραστάσεις είχαν απαγορευθεί στο Λονδίνο κι' όταν το 1660 ξαναγύρισε στο θρόνο ο Κάρολος 2ος, το γαλλικό θέατρο ήταν το πρότυπο που βρήκαν έτοιμο οι Άγγλοι δραματουργοί. Έτσι το αγγλικό θέατρο της εποχής της Πολινορθώσεως είναι μίμηση του γαλλικού, με μόνη διαφορά, ότι έχει μεγαλύτερη ελευθεροστομία. Ο Τζόν Ντράντντεν δεσπόζει στην 'Αγγλία σ' αυτήν την εποχή, αλλά οι μεγάλες μορφές είναι εκείνες, που ξεφεύγουν — όπως και στη Γαλλία — από τους κανόνες και την αυλικήν επίδραση: ο Μίλτον, που έγραψε τα άριστουργήματά του κυνηγημένος από το μοναρχικό καθεστώς κι' ο Σούιφτ, που οι ανελκτες σάτιρες του ήταν το φοβερότερο κατηγορητήριο για την εποχή του. Όλοι οι άλλοι, οι «ένδοξοι» στον καιρό τους — όπως ο Μπουαλώ κι' ο Δεβελόν κι' ο Μπουσσούε στη Γαλλία — ο Μπράντεν κι' ο Πόπ κι' ο «Αντισον κι' ο Μπάβνουν και οι άλλοι τους, δεν πρόσθεσαν τίποτε στη δόξα της αγγλικής λογοτεχνίας.

Και στις άλλες χώρες ο νεοκλασικισμός ακολούθησε — και μιμήθηκε — τα γαλλικά πρότυπα. Πουθενά δεν έδωσε μεγάλα έργα. Η επίδραση, όμως, κι' η σημασία του υπήρξε μεγάλη, γιατί παντού οι κανόνες του συνέβαλαν στην όριστική διαμόρφωση των εθνικών γλωσσών, πειθαρχήσαν την έκφραση, περνώ-

ρισαν τον ασυγκράτητο ατομικισμό και επέβαλαν την κριτική επεξεργασία των κειμένων. Από την άποψη αυτήν η Νεοκλασική Έποχή υπήρξε σπουδαιότατη για το σύγχρονο πολιτισμό: έβαλε τάξη στις ιδέες και τη γλώσσα, βοήθησε να αναπτυχθεί το κριτικό αίσθημα, που τόσο ρόλο παίζει από τότε.

Στις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις της ή Νεοκλασική Έποχή υπήρξε πιο ευτυχισμένη ίσως παρά στα Γράμματα. Στη μουσική έδωσε τον Ραμώ, τον Λουλλί, τους Κουπερέν και τόσους άλλους στη Γαλλία, τον Πεσέλ στην 'Αγγλία, ολόκληρη πλειάδα μεγάλων συνθετών στην 'Ιταλία. Ο Μπάχ, βέβαια, δεν ανήκει σ' αυτήν, έστω κι' αν συμπίπτει χρονικά. Στη ζωγραφική, έδωσε τον Βαττώ, τον Κλώντ Λορραίν, τον Πουσσέν, τους Λα Τούρ και αρκετούς άλλους στη Γαλλία. Θα ήταν όμως, σωστό, να λεχθεί ότι η πραγματική έκφραση του Νεοκλασικισμού υπάρχει στα Γράμματα, γιατί οι Καλές Τέχνες είχαν, ως ένα βαθμό, μιαν ανεξάρτητη εξέλιξη και ότι ένα σημαντικό μέρος της παραγωγής τους, μολοντί σύγχρονα με τη Νεοκλασική Έποχή, ανήκει σε μια παράλληλη εποχή έντελως διάφορη: στην Έποχή του Μπαρόκ.

Η ατομική δημιουργία

ΗΤΑΝ φυσικό, η Νεοκλασική Έποχή να μη μπορέσει να διαρκέσει χρονικά πέραν από μερικές δεκαετίες, από τη στιγμή που, αντί πρωτότυπη δημιουργία, έγινε μίμηση. Η άκμή της ήταν στα δυο τελευταία τρίτα του 17ου αιώνα. Έπειτα άρχισε η παρακμή. Και μαζί της ή αντίδραση. Οι κανόνες άρχισαν να κουράζουν, η μίμηση άρχισε να φέρνει την ανία. Το νεοκλασικό ιδανικό, με το πέρασμα του χρόνου, άρχισε να επισκιάζεται από νέα ιδανικά, που είχαν πιο επίκαιρη μορφή. Η αρχαιολατρεία είχε δώσει τους καρπούς της και ήταν πλέον άγονη. Έτσι στη Γαλλία παρουσιάστηκε ένα νέο κίνημα που έπιζητούσε την άπελευθέρωση της Τέχνης και των Γραμμάτων από κανόνες, που είχαν κάποτε τη χρησιμότητά τους, αλλά είχαν γίνει τώρα στείροι. Το κίνημα αυτό ήταν εκείνο που θάφερνε σε λίγο στην Έγκυκλοπαιδεία, στο Ρουσό και στην Έποχή του

ΣΟΥΪΦΤ και ΠΑΣΚΑΛ

Οι μεγαλύτεροι πεζογράφοι της 'Αγγλίας και της Γαλλίας στην Έποχή του Νεοκλασικισμού.

Φωτισμού. Στη Γερμανία και στην 'Αγγλία, που ο νεοκλασικισμός δεν είχε δώσει — αντίθετα με τη Γαλλία — κανένα άριστουργημα, οι νέες τάσεις, που πρωτοφάνηκαν με τον Λέσσιγκ και τον Χέρντερ στην πρώτη, με τον Γκραίη και τον Μακφέρσον στη δεύτερη, ήταν το προμήνυμα του Ρωμαντισμού. Η Νεοκλασική Έποχή είχαν εκπληρώσει τον ιστορικό προορισμό της, είχε δώ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 24

ΤΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΣΤΙΣ έρημες εκτάσεις του Μεξικού και της Καλιφόρνιας υπάρχει μια σαύρα που είναι γνωστή ως «κερασφόρος δάτραχος» ή «φρονόσωμος». Είναι ένα άκακο πλάσματάκι που δε ζητάει παρά να τ' αφήνουν οι άνθρωποι ήσυχο. Αν την πειράξεις, η μικρή σαύρα της έρημου συγχίζεται τόσο πολύ, ώστε... δάξει τα κλάματά! Ός έδω, το πράγμα δεν είναι πολύ παράδοξο, γιατί και άλλα ζώα μπορούν να κλάψουν. 'Αλλά η σαύρα της έρημου δεν κλαίει με δάκρυα, κλαίει με αίμα! Οταν συγκινηθεί πολύ, το αίμα της ανεβαίνει στο κεφάλι (κυριολεκτικά). Οι βολβοί των ματιών της πλημμυρίζουν και έξογκώνονται δυο ή τρεις φορές περισσότερο απ' το φυσικό τους μέγεθος και απ' τα βλέφαρά της αρχίζει να τρέχει αίμα.

Τα δάκρυα βγαίνουν, από πολλούς αγωγούς κάτω από την εσωτερική επιφάνεια του άνω βλεφάρου. Μερικά συλλαμβάνονται από ένα μικρό άνοιγμα στη γωνία του κάτω βλεφάρου και από εκεί περνάνε στις ρινικές κοιλότητες. Γι' αυτό, συνήθως, όταν κλαίμε αισθανόμαστε συγχρόνως την ανάγκη να φουξήσουμε τη μύτη μας. Όσα δε συλλεφθούν από το κάτω βλέφαρο κυλάνε στα μάγουλά μας.

Αυτή η υπερέκκριση των δακρυγόνων, είναι πάντα ωφέλιμη. Καθαρίζει το μάτι, ενισχύει τις όσφρηστικές μας ικανότητες και ανακουφίζει το, οργανισμό από την προσωρινή υπέρταση που προκαλούν οι συγκινήσεις, στις οποίες οφείλονται τα δάκρυα.

Ακόμα και το γέλιο μπορεί να προκαλέσει δάκρυα. 'Ανθρωποι που δεν κλαίνε ποτέ από πόνο, μπορεί να κλάψουν από υπερβολικό γέλιο. Κλαίμε ακόμα κι από χαρά.

αίτια, συνεπώς, πρέπει να είναι απλούστερη απ' όσο νομίζουμε. Ο Δαρβίνος μελέτησε ιδιαίτερα το κλάμα των πιθήκων και των ινδικών ελεφάντων. 'Αλλ' υπάρχουν και πολλές άλλες περιπτώσεις, χωρίς να υπολογίσουμε τα περίφημα «κροκοδείλια δάκρυα» για τα οποία φαίνεται πως έχουν γραφεί πολλές υπερβολές.

Έχει παρατηρηθεί ότι τα δάκρυα προκαλούνται από ισχυρές όσμές (όπως του κρεμμυδιού), χτυπήματα, το δυνατο κρύο και ποικίλους άλλους ερεθισμούς. 'Οφείλονται σε υπερβολική έκκριση των δακρυγόνων αδένων ή προσρισμός των οποίων, υπό κανονικές συνθήκες, είναι να

κρατούν την επιφάνεια του ματιού υγρή. Κλαίμε, συνεπώς, ακόμα και όταν... δεν κλαίμε! Οι δακρυγόνοι αδένες λειτουργούν στομαχίτητα από την ημέρα που θα γεννηθούμε, ως την ημέρα που θα πεθάνουμε. 'Αν σταματήσουν τις εκκρίσεις τους για λίγες ώρες, ο άνθρωπος, όπως και τα ζώα, θα τυφλωθεί.

Τα δάκρυα βγαίνουν, από πολλούς αγωγούς κάτω από την εσωτερική επιφάνεια του άνω βλεφάρου. Μερικά συλλαμβάνονται από ένα μικρό άνοιγμα στη γωνία του κάτω βλεφάρου και από εκεί περνάνε στις ρινικές κοιλότητες. Γι' αυτό, συνήθως, όταν κλαίμε αισθανόμαστε συγχρόνως την ανάγκη να φουξήσουμε τη μύτη μας. Όσα δε συλλεφθούν από το κάτω βλέφαρο κυλάνε στα μάγουλά μας.

Αυτή η υπερέκκριση των δακρυγόνων, είναι πάντα ωφέλιμη. Καθαρίζει το μάτι, ενισχύει τις όσφρηστικές μας ικανότητες και ανακουφίζει το, οργανισμό από την προσωρινή υπέρταση που προκαλούν οι συγκινήσεις, στις οποίες οφείλονται τα δάκρυα.

Ακόμα και το γέλιο μπορεί να προκαλέσει δάκρυα. 'Ανθρωποι που δεν κλαίνε ποτέ από πόνο, μπορεί να κλάψουν από υπερβολικό γέλιο. Κλαίμε ακόμα κι από χαρά.

Τα δάκρυα δεν είναι προνόμιο — ή κατάρρα — του ανθρώπου. Κλαίνε οι πιθήκοι, κλαίνε οι ελέφαντες, κλαίνε, φυσικά, οι κροκοδείλιοι με τα κροκοδείλια δάκρυα. 'Αλλ' ενώ τα περισσότερα πλάσματα του Θεού κλαίνε με καθαρό νεράκι (λίγο αλατισμένο), μιαν μικρή σαύρα του Μεξικού κλαίει με αίμα! Μόνον τ' ανθρώπινα δρέφη φαίνεται ότι μπορούν να κλαίνε χωρίς δάκρυα.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι τα μωρά αρχίζουν να κλαίνε μόλις γθούν από τον μητρικό κόλπο. Είναι μια έσφαλμένη αντίληψη. Τα μωρά μπορεί να ούρλιάζουν όσο θέλουν, αλλά δεν αρχίζουν να κλαίνε πραγματικά παρά μόνα, όταν γίνουν περίπου τριών μηνών. Ός αυτή την ηλικία οι δακρυγόνοι αδένες

ΣΥΜΦΩΝΑ με την άποψη του Δαρβίνου, τα δάκρυα στα μωρά οφείλονται σε διόγκωση των αιμοφόρων αγγείων του ματιού, ή οποία προκαλείται από τις παρατεταμένες κραυγές που εκφράζουν πόνο ή πείνα ή άλλη ανικανοποίητη επιθυμία. 'Η διόγκωση των αιμοφόρων αγγείων του ματιού συνδέεται από μια συστολή των γύρω μυών που επιδρούν, αντανακλαστικώς στους δακρυγόνους αδένες και προκαλούν την υπερέκκριση των δακρύων.

Κατά την άποψη αυτή, τα δάκρυα είναι μόνο μιαν δευτερεύουσα συνέπεια. 'Ισως η φυσιολογική τους χρησιμότητα να μην είναι μεγάλη, αλλά πάντως, όπως σημειώσαμε στην αρχή, ωφελούν ως «ασφαλιστική δικλείδα» κατά της ζωηρής συγκινήσεως και του φυσικού πόνου.

Όπωςδήποτε, η βιολογία των δακρύων, χρειάζεται ειδική μελέτη, που δεν έχει γίνει ακόμα. Θα έπρεπε να καθοριστεί ή επίδραση των ορμονών, όπως της αδρεναλίνης, που επενεργεί στις κινήσεις των μυών, στην πίεση του αίματος, στις αναπνευστικές κινήσεις. Είναι γνωστό πως ή ποσότητα της αδρεαλίνης στον οργανισμό αυξάνεται έπειτα από μια «συναίσθηματική καταιγίδα», όπως ή όργη. Το συμπαθητικό νευρικό σύστημα διεγείρεται, ή αδρεναλίνη διανέμεται από το αίμα στον οργανισμό και προκαλεί, ίσως, τα εξωτερικά φαινόμενα της ζωηρής συγκινήσεως, όπως το σπasmus του τοιχώματος της γάτας ή τα δάκρυα στα άλλα θηλαστικά.

Φαίνεται πως μερικές φυλές ανθρώπων, κλαίνε ευκολότερα από άλλες. Σημαντικές διαφορές, ωστόσο, παρατηρούνται και μεταξύ των ατόμων της ίδιας φυλής. Τα πιο ευαίσθητα άτομα, φυσικά, κλαίνε συχνότερα, αλλά ή συνήθεια να εκφράζουμε τη συγκίνησή μας με δάκρυα εξαργατά κατά πολύ από την άγωγή. Οι σκληραγωγημένοι άνθρωποι κλαίνε πολύ σπάνια ή καθόλου.

Sir ARTHUR THOMSON

Οι μεγάλες βιγνέες του ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ και της ΤΕΧΝΗΣ

ΣΑΡΑ ΜΠΩΝΤΕΛΑΪΡ

(Φωτογραφία του από τον περίφημο Ναν τάρ, την εποχή του σκανδάλου των «Αν-θέων του Κακού»).

«Είμαι η πληγή και το μαχαίρι και το θύμα και ο δήμιος».

ΤΟΥΣ στίχους αυτούς θάλεγε κανένας ότι ο Μπωντελαίρ τους μαρσούσε. Χλωμός, με πικρό χαμόγελο, με προκλητικό βλέμμα, κοιτάζει τους δικαστές του.

— Πρώ πάντων, όχι σκάνδαλο, του είχε συστήσει ο συνήγορός του.

Το σκάνδαλο, όμως, είναι ότι βρίσκεται εκεί, ανάμεσα σε δύο χωροφύλακες, στο έδωλο του κατηγορουμένου, μπροστά σ' ένα δικαστήριο εντελώς αναρμόδιο. Το έργο του, που είναι υπό-δικο έδω, δεν μπορεί να το κρίνει κανένας δικαστήριο — αλλά μόνον ο χρόνος.

Ο ιδρώτας μουσκεύει το μέτωπό του. Η ζέστη γίνεται αποπνικτική. Η πόρτα ανοίγει κάθε τόσο και το άκραστο σύνωστίζεται στην αίθουσα. Ολόκληρο το πνευματικό και κοσμικό Παρίσι συνωβείται εκεί για να παρακολουθήσει τη δίκη των «Ανθών του Κακού», που υπό-σχεται να ξεπεράσει, σε σκάνδαλο, κι αυτήν την πολύκροτη δίκη της «Κυρίας Μποβαρύ». Ο Τύπος έχει αρχίσει μίαν άγρια έκστρατεία κατά της ποιητικής συλλογής του Μπωντελαίρ. «Το διβλίό αυτό — γράφει ο «Φιγκαρό» — είναι ένα νοσοκομείο ανοιχτό σ' όλες τις παρκαρούσεις του πνεύματος, σ' όλες τις σαπίλες της καρδιάς». Τα ίδια έγραψαν κι' οι άλλες εφημερίδες. Η έκστρατεία αυτή δεν άργησε να φέρει αποτελέσματα. Τα «Ανθή του Κακού» κυκλοφόρησαν στις 25 Ιουνίου 1857. Το άρθρο του «Φιγκαρό» δημοσιεύθηκε στις 5 Ιουλίου. Στις 11 άρχισε η δικαστική

Τα «Ανθή του Κακού», είναι από τα έργα — τα τόσο σπανία — που σημειώνουν σταθμό στην παγκόσμια ποίηση. Από τη μικρή σε όγκο συλλογή αυτή του Μπωντελαίρ, πηγάζει ολόκληρη η σύγχρονη ποίηση. Ποτέ άλλοτε, ίσως, ποιητής δεν έδωσε τόσα πολλά, μ' ένα μονάχα διβλίο. Ποτέ άλλοτε ποιητής δεν προκάλεσε τόσο βαθειά επανάσταση, με μια μονάχα συλλογή: Τα «Ανθή του Κακού», είναι μια από τις σημαντικότερες «μεγάλες στιγμές» της πνευματικής δημιουργίας του ανθρώπου. Η έκδοσή τους, πριν από εκατό περίπου χρόνια, προκάλεσε σκάνδαλο. Σήμερα, τα ποιήματα αυτά, κλασικά πλέον, έχουν πάρει οριστικά τη θέση τους, ανάμεσα στα κορυφαία άριστουργήματα. Είναι ένα από τα διαμάντια του πνευματικού θησαυρού της ανθρωπότητας.

δίδωξ του διβλίου και στις 10 κατασχέθηκαν τα 900 από 1300 αντίτυπα της πρώτης έκδοσής και ο Μπωντελαίρ, ο εκδότης του και ο τυπογράφος

ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

παραπέμφθηκαν σε δίκη με την κατηγορία προσβολής των δημοσίων ήθων και της δημοσίας και θρησκευτικής ηθικής. Ο Μπωντελαίρ, αντιμετώπιζε τώρα το δικαστήριο, έτοιμος να υπερασπίσει το διβλίό του έναντι του άνευφύκτου εισαγγελέα Πινάρ — του ιδίου, που είχε ζητήσει, πριν πό λίγους μόλις μήνες, την καταδίκη του Φλωμπέρ για την κυρία Μποβαρύ, ένα άλλο άριστο έργο που το έκανε αθάνατο ο χρόνος.

Το άκραστο δέχεται τότε περιέργεια, ώστε ο Πινάρ, διατάσσει ήσυχία και λείπει.

— Δεν πρόκειται να δικάσουμε τον κατηγορούμενο σαν άνθρωπο, αλλά το έργο του».

Ο πλούσιος δανδής

ΤΟ έργο του; Πόσοι το ξέρουν σ' αυτήν την αίθουσα, όπου δικάζεται; Σχεδόν κανένας. Ούτε οι δικαστές. Τη ζωή του Μπωντελαίρ, όμως, την ξέρουν όλοι και μάλιστα σ' ότι έχει χειρότερο. Και βρίσκονται εκεί, όχι για τα «Ανθή του Κακού», που δεν διάβασαν ποτέ ούτε ένα στίχο τους,

αλλά για τον Μπωντελαίρ, το δανδή, τον αισθητικό, το σατανικό οργανωτή της κραιπάλης που δέκα πέντε χρόνια τώρα σκανδαλίζει το Παρίσι.

Πραγματικά, ο Μπωντελαίρ είναι γνωστός στους φιλολόγους και κοσμικούς κύκλους του Παρισιού από το 1842, όταν ήταν 20 χρόνων. Ήρως, κομψός, υπερόπτικός, παράξενος, έχει την εμφάνιση ευνούχου. Έχει τσακωθεί με την οικογένειά του — περιφρονεί και μισεί τον πατριό του στρατηγό Ώπικ που έχει νυμφευθεί τη μητέρα του — άξιος να του δώσει το μερίδιό του από την κληρονομία του πατέρα του (100.000 φράγκα της εποχής εκείνης, ποσό τεράστιο) και κάνει μια ζωή γεμάτη ανέσεις, χλιδή και απρίτσια — τη ζωή του δανδή. Έχει ένα πολυτελές διαμέρισμα, γεμάτο κομψοτεχνήματα και έργα τέχνης. Είναι φιλότεχνος και τεχνοκρίτης. Οι κριτικές του για τις εκθέσεις ζωγραφικής είναι ήδη περίφημες. Οι ζωγράφοι επιζητούν τη συντροφιά του. Τους δέχεται στο διαμέρισμά του, όπου έχει ένα Κινέζο υπηρέτη και μια Κρεολή έρωμένη: την Ζάνν Ντυβάλ, που θα την τραγουδήσει με τόσο πάθος και τόσο αισθησιασμό στα «Ανθή του Κακού». Είναι η μούρη Αφροδίτη του, μια ήλιθια, απληστή, διεστραμμένη γυναίκα, που θα γίνει το μαρτύριο της ζωής του και η καταστροφή του.

Μέσα σε δυο χρόνια έχει σπαταλήσει τη μισή περιουσία του και η οικογένειά του κατορθώνει να τον θέσει υπό δικαστική απαγόρευση.

Η ζωή του, όμως, όσο κι' αν είναι γεμάτη σκάνδαλο, δεν έχει μολύνει την ψυχή του, είναι μια επίδειξη που κομμοφλάρει το βαθύ ιδεαλισμό του, που προστατεύει την καρδιά του από τα άδικα κριτικά βλέμματα. Είκοσι τριών χρόνων είχε κιόλας γράψει είκοσι από τα ωραιότερα ποιήματα της μοναδικής συλλογής του. Κανένας δεν το ξέρε. Δεν τα δημοσιεύει, από αιδησιμότητα, αλλά κι' από υπερηφάνεια. Φοβάται ότι δεν θα τα καταλάβουν. «Θα μπά στην αιωνιότητα σαν όβιδο», λέγει. Ωστόσο, φτωχός πλέον, αναγκάζεται να γράφει για να ζήσει. Γράφει κριτικές για τις εκθέσεις ζωγραφικής, που οι εφημερίδες του τις πληρώνουν πενιχρότατα. Το κοινό τον άγνοει. Όπως θ' άγνοήσει πολλών καιρών ότι ο Μπωντελαίρ είναι ο ιδρυτής μιας καινούργιας επιστήμης: της αισθητικής.

ΜΕ τον καιρό γίνεται πιο κανονικός — προσπαθεί, δηλαδή, να συγκαλύψει με τον κυνισμό την ασάφηση σία του. Η μανία του είναι να καταπλήσ

σει, να εξαφανίσει, να τρομάξει τους άλλους. Έτσι αισθάνεται ασφαλής, πιστεύει ότι κρατά την ψυχή και την καρδιά του μακριά από τα περιεργά βλέμματα, ότι εξασφαλίζει τη μοναξιά, που του είναι απαραίτητη για να γράφει τα ποιήματά του — αυτά που θα γίνουν «Τα Ανθή του Κακού».

Τα χρόνια περνούν. Ο Μπωντελαίρ

ΖΑΝΝ ΝΤΥΒΑΛ

Η Κρεολή έρωμένη του Μπωντελαίρ, που την αγάπησε είκοσι ολόκληρα χρόνια και που τον έκανε δυστυχισμένο. (Σκίτσο του Μπωντελαίρ)

είναι τώρα φτωχός — ζει από επιδόματα που του δίνει κρυφά η μητέρα του — έχει αφήσει το πολυτελές διαμέρισμά του, μένει σ' ένα μέτριο ξενοδοχείο, συχνάζει στα καφενεία του Καρτιέ Λατέν, όπου τον συναντούν ο Δουμύς, ο Γκωτιέ, ο Φλωμπέρ. Στα τριάντα του χρόνια φαίνεται πενηντάρης. Έχει γίνει φαλακρός. Τα νύχτα του πάνε έσχημα. Αρχίζει να γίνεται μισάνθρωπος.

Αλλά ο «καταραμένος ποιητής» — ο πρώτος της σειράς των «καταραμένων ποιητών», πρόδρομος του Ρεμπώ, του Βερλαίν, του Κορμπιέρ και των άλλων — καλλιεργεί στη μοναξιά του τα «Ανθή του Κακού», τα δουλεύει αδιάκοπα, τα γράφει και τα ξαναγράφει, αφιερώνει σ' αυτά τη ζωή του. Σ' ένα του γράμμα εξομολογείται: «Γράφω με απέραντη ποιητική φιλοδοξία, χωρίς να με απασχολεί τίποτα από τον έντιμο κόσμο, από τα γούστα μου κι' από τις άρχες μου. Τι σημαίνει αν χτίζοντας τα λογοτεχνικά όνειρά μου, εκπληρώνω επί πλέον ένα έμπνευσα εις βάρος των χυδαίων ιδεών της τιμής, του χρήματος και της περιουσίας. Και προσθέτει: «Όταν θα έμπνευσα την αηδία και την φρίκη σ' όλους, θα έχω κατακτήσει τη μοναξιά».

Η ζωή του, όμως, αρχίζει να γίνεται μαρτυρική. Η απάισια και τυραννική Ζάνν Ντυβάλ τον βασανίζει. Το χάσις του υπονομεύει την υγεία και τον γερνά πρόωρα. Τον συγκρατεί μονάχα η λατρεία του ωραίου. Πιστεύει, ότι πρέπει να θυσιάσει τα πάντα — υγεία, σταδιοδρομία, τιμή — σ' αυτήν τη λατρεία,

ότι πρέπει ν' αποκλείσει κάθε τι που είναι κοινό: «Μόνο με μια γυμναστική Ικανή να δυναμώσει το πνεύμα — γράφει — να πειθαρχήσει την ψυχή, ο καλλιτέχνης μπορεί να φτάσει τον έαυτό του, ξεπερνώντας τον». Και προσθέτει: «Να είναι κανένας ήρωας και άγιος για τον έαυτό του».

Την ιλιγγιώδη αυτήν πνευματική περιπέτεια ζει, μυστικά, αυτός που το Παρίσι τον θεωρεί εξωφρενικό και τρελό.

Τότε ανακαλύπτει τον θεό του: τον «Εδγαρ Άλλαν Πόε. Τον μεταφράζει, γοητεύεται απ' αυτόν, βρίσκει στο παράξενο έργο του αυτό που ζητούσε. Ο Πόε τον σώζει από την αυτοκτονία — γιατί ο Μπωντελαίρ, απελπισμένος και κουρασμένος, ήταν έτοιμος ν' αυτοκτονήσει. Ο Πόε του ξαναδίνει την πίστη της νεότητός του και του επιτρέπει να ανακαλύψει τη μεγαλοφυΐα του. Ο Μπωντελαίρ αφοσιώνεται τώρα μ' όλη τη δύναμη της ψυχής του στα «Ανθή του Κακού».

Ο σιωπηλός έρωτας

ΤΑ ωραιότερά του ποιήματα τα γράφει τότε, επηρεασμένος από τον Πόε. Τότε γράφει τις «Ανταποκρίσεις», τα θαυμάσια αυτά ποιήματα, απ' όπου θα βγει όλη η σύγχρονη ποίηση, από το Ρεμπώ ως το σουρρεαλισμό, από το Μαλλαρμέ ως την ποίηση των ήμερών μας. Τότε συμπληρώνει τη συλλογή του και δέχεται, υποκύπτοντας στην επίμονη πίεση του εκδότη του Πουλέρ-Μαλασσά, να την εκδώσει.

Ο ποιητής αυτός, που έχει χαρίσει στον κόσμο ένα από τους θησαυρούς του — τα «Ανθή του Κακού» — άγνωστος όμως, σ' όλους σαν ποιητής, δικάζεται τώρα (στις 20 Αυγούστου 1857) από ανθρώπους που δεν έχουν διαβάσει ούτε ένα στίχο του.

Ο εισαγγελέας Πινάρ, διαβάσει μερικά ποιήματα για ν' αποδείξει, ότι είναι ανήθικα. Και τότε, γίνεται κάτι, που περνά άπαρατήρητο.

Στην αίθουσα βρίσκεται η κυρία Σαμπατιέ, μια ωραιότατη έγγαμη κυρία, στο φιλολογικό σαλόνι της οποίας συχνάζουν ο Δουμύς, ο Γκωτιέ, ο Φλωμπέρ και άλλοι. Η γυναίκα αυτή, λοιπόν, αναγνωρίζει σ' ένα από τα ποιήματα που διαβάσει ο Πινάρ, ένα από τα μυστηριώδη ποιήματα, που της στέλνει, πέντε χρόνια τώρα, ένας άγνωστος έρωτευμένος, τόσο δειλός, που για να της εκμυστηρευθεί τον έρωτά του της γράφει στίχους, αλλάζοντας το γραφικό χαρακτήρα του. Ωστε είναι ο Μπωντελαίρ! Ωστε ο έλεγειακός και συνεσταλμένος αυτός έρωτευμένος, είναι το «τέρας διανοητικής», που σκανδαλίζει το Παρίσι! Πραγματικά ο Μπωντελαίρ, κουρασμένος από το μαρτύριο της ζωής του, με τη Ζάνν Ντυβάλ, έχει έρωτευθεί την «Προεδρίνα» — όπως αποκαλούν την κυρία Σαμπατιέ, οί φίλοι της — αλλά δεν τολμά να της το πει! Είναι ένας έρωτας αγνός, βαθύς, απελπισμένος, που έμπνεει στον Μπωντελαίρ τα ωραιότερα ποιήματα των «Ανθών του Κακού», όπως την «Εξομολόγηση», τις «Ανταποκρίσεις» και μερικά άλλα. Η «Προεδρίνα», συγκινημένη από τον σιωπηλό έρωτα του ποιητή, ανταποκρίνεται σ' αυτόν, άλλ' ο Μπωντελαίρ αποτραβιέται γρήγορα, γιατί προτιμά να μείνει γι' αυτόν ένα άπρόσιτο όνειρο ή άσπληνη του.

Η δίκη τελειώνει με την καταδίκη

του Μπωντελαίρ, σε πρόστιμο 300 φράγκων. Οι δικαστές, που έβγαλαν την καταδικαστική αυτή απόφαση, έχουν γελοιοποιηθεί από το χρόνο, που καθιέρωσε τα «Ανθή του Κακού», σαν ένα από τα άριστοτεργήματα της παγκόσμιας ποίησης.

Η άρνηση του Μπωντελαίρ, να συνδεθεί με την «Προεδρίνα», τον στέρησε από τη μοναδική ευτυχία, που θα μπορούσε να έχει στη ζωή του. Θυσιάζοντας τον άγγελο, ξαναγύρισε στην κόλασή του. Είναι 37 χρόνων. Του μένουν ακόμα δέκα χρόνια να ζήσει — μόλις πέντε να εργαστεί. Οι απολαύσεις, η αβλιότητα, τα ναρκωτικά, η αγωνία τον έχουν γεράσει.

Η εποχή του τον άγνοει

ΤΟ παράξενο, το μοναδικό είναι, ότι ο άμαρτανός αυτός σώζεται, ενώ δεν το ξέρει — και δε θα το μάθει ποτέ! Την αληθινή αυτή ζωή, που αναζητά και που, έπειτα απ' αυτόν, θ' αναζητήσουν ο Ρεμπώ, ο Βερλαίν κι' όλοι οι «καταραμένοι ποιητές», την έχει πραγματοποιήσει στο έργο του, στα «Ανθή του Κακού», όπου όλες οι πλάνες του, όλα τα σφάλματά του, όλες οι αναμαλίες του, περνώντας από τη φωτιά του πόνου και της μετάνοιας, έχουν μεταμορφωθεί σε ύμνους στη χαρά, στη γαλήνη, στην πίστη.

«Έχεις δημιουργήσει μια καινούργια ανατριχίλα», θα του πει ο Ουγκό.

Η ζωή του, βρίσκεται τώρα στο σου-

Η ΚΥΡΙΑ ΣΑΜΠΑΤΙΕ

Η «Προεδρίνα», ο ρομαντικός έρωτας του Μπωντελαίρ. (Προτομή της από τον γλύπτη Κλεγευνζέ)

ρουπο. «Όλα τα μεγάλα έργα του έχουν εκδοθεί: Τα «Ανθή του Κακού», «Οι Τεχνητοί Πορταδισοί», «Παριζιάνικο Σπλήν», «Σαλόν», οι μεταφράσεις του Πόε. Με τα «Ανθή του Κακού», έχει ανανεώσει την ποίηση, έχει ανοίξει καινούργιους δρόμους. Με το «Σαλόν», αποκάλυπτεται ο μεγαλύτερος τεχνοκρίτης του αιώνα του.

Η δόξα, όμως; Οι λίγοι, ένας Φλωμ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 41

Τα λουλούδια άλλαξαν τη μορφή του κόσμου

Το βάρος ενός άνθοπέταλου έκλινε την πλάστιγγα
της δημιουργίας προς την πλευρά του εξανθρωπισμού

Στην ιστορία της γης τα λουλούδια έχουν εμφανισθή σχετικά πρόσφατα. Με την ανεξιχνίαστη σοφία της φύσεως ο άνθρωπος ήταν προωρισμένος να γίνει ο κυρίαρχος του κόσμου μόνο και μόνο γιατί τα λουλούδια είχαν δημιουργήσει σπόρους και καρπούς σε άπεριόριστε ποσότητες και ποικιλίες. Η εμφάνιση των πρώτων ανθοφόρων φυτών είχε τεράστια σημασία για την εξέλιξη των ζωικών ειδών. Τα λουλούδια εξετόπισαν τα γιγαντιαία φυτικά είδη που σκέπαζαν τη γη με ένα μονότονο πράσινο μανδύα. Οφείλουμε την ύπαρξή μας στα λουλούδια και πρόθυμα αναγνωρίζουμε το χρέος μας σ' αυτό το δεινό δώρο της φύσεως. Χρειάσθηκε το θαύμα της πρώτης ανθοφορίας για να εξελιχθεί ο άνθρωπος ο άνθρωποιδής πύλη.

ΜΙΑ φορά κι ένα καιρό δεν υπήρχαν λουλούδια στον κόσμο.

Μονάχα εκατό εκατομμύρια χρόνια πριν απ' τις μέρες μας, λουλούδια δεν υπήρχαν σε καμιά από τις πέντε ηπείρους της Γης. Η εμφάνιση των λουλουδιών, είναι σχετικώς πρόσφατη, αν υπολογίσουμε, πώς ο πλανήτης μας έχει ηλικία τεσσάρων δισεκατομμυρίων χρόνων. Ήταν ένας κόσμος μονότονο πράσινος. Η φυτική ζωή δεν είχε κόμα δοκιμάσει τη χαρά του χρώματος.

Κάποτε, λίγο πριν από το τέλος της εποχής των έρπετων, έγινε μια τεράστια κι' αθόρυβη έκρηξη: Ήταν η γέννηση των άγγειοσπέρμων, των φυτών που μπορούν ν' ανθίσουν. Αυτή η «έκρηξη της ανθήσεως», κράτησε πολλά εκατομμύρια χρόνια, άλλ' ήταν πάντως μια έκρηξη. Ο πράσινος μανδύας της γης έγινε πολύχρωμος.

Τα λουλούδια άλλαξαν τη μορφή του πλανήτη μας. Χωρίς αυτά, ο κόσμος που γνωρίζουμε δε θα υπήρχε. Ακόμα και η εμφάνιση του ανθρώπου, ήταν μια έμμεση συνέπεια της πρώτης ανθήσεως.

Αν επιστρέψαμε στην εποχή των έρπετων, θα βλέπαμε ένα κόσμο γεμάτο έλη και δάση, αλλά χωρίς πουλιά. Ήταν ένας κόσμος θερμότερος, αλλά πιο άθυμος, πιο κοιμισμένος από το δικό μας. Έδω κι' εκεί, τα δυσανάλογα μικρά κεφάλια των φυτοφάγων δεινοσαύρων, σηκώνονταν ανήσυχα για την παρουσία, λίγο πιο πέρα, των σαρκοδόρων τυραννοσαύρων. Ήταν οι γιγαντιαίες καρικατούρες των ζωικών ειδών, που θα καταστύσαν τη γη εκατομμύρια χρόνια αργότερα.

Αλλά σ' όλον αυτό τον κόσμο των πρωτόγονων ζωντανών πλασμάτων, τα μάτια δεν έβλεπαν, παρά μόνο για να κυνηγήσουν ένα θήραμα, τα μέλη δεν κινούντο, παρά μόνο με τον αργόσυρτο ρυθμό της ύπνοβασίας. Με τα δικά μας μέτρα, ήταν ένας κόσμος σε «ρελάντι», ένας ψυχράιμος κόσμος, που οι κάτοικοί του έδειχναν κάποια δραστηριότητα στις ζεστές μεσημεριάντικες ώρες, άλλ'

έπεφταν σε βαθειά νάρκη στις δροσερές νύχτες. Ο ρυθμός του βασικού μεταβολισμού τους, ήταν βραδύτερος από των πιο πρωτόγονων ζωικών μορφών, που γνωρίζουμε σήμερα.

ΕΠΙ ΠΤΕΡΥΓΩΝ ΑΝΕΜΩΝ

Η ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ του μεταβολικού ρυθμού και η διατήρηση σταθερής θερμοκρασίας στο σώμα, είχαν τεράστια σημασία για την εξέλιξη των ζωντανών πλασμάτων, πάνω στη γη. Επιτρέπουν στο ζώο να ξεφεύγει, μ' ένα εύρυθμο περιθώριο, από τη θερμότητα και το κρύο του άμεσου περιβάλλοντος και, συγχρόνως, να διατηρεί τις νοητικές του ικανότητες σε ύψηλο επίπεδο.

Ζώα με χαμηλό μεταβολικό ρυθμό, είναι αχμόλωτα του καιρού. Τα έντομα εξαφανίζονται με τα πρώτα ρίγη του φθινοπώρου.

Αλλά ο ταχύς μεταβολικός ρυθμός, σημαίνει μεγάλη κατανάλωση ενέργειας για να διατηρηθεί η ζεστασιά του σώματος και η ευκινησία του μυϊκού συστήματος. Γι' αυτό, ακόμα και σήμερα, πολλά ζώα, θερμόαιμα ή ψυχρόαιμα, έχουν συνηθίσει να πέφτουν σε βαθειά νάρκη το χειμώνα, όταν η τροφή βρίσκεται δύσκολα και δεν υπάρχουν άποθέματα ενέργειας. Η χειμερία νάρκη, είναι ο τρόπος που εξοικονομούν δυνάμεις, μερικοί ζωντανοί οργανισμοί.

Το ζύπνιο, εύκλειστο μυαλό των θερμόαιμων πουλιών χρειάζεται μεγάλη κατανάλωση οξυγόνου και πολλές θρεπτικές ουσίες σε συμπυκνωμένη μορφή, αλλιώς, τα πουλιά δε μπορούν για πολύ, να κρατηθούν ζωντανά. Ήταν η ανάπτυξη των ανθοφόρων φυτών, που προμήθευσε την απαραίτητη ενέργεια και άλλαξε τη μορφή του ζωικού κόσμου. Η ανάπτυξή τους, είναι εκπληκτικά παράλληλη με την ανάπτυξη των πουλιών και των θηλαστικών.

Αργά και σταθερά, κάπου στην αύγη της εποχής των έρπετων, πριν από 250 εκατομμύρια χρόνια, τα μικρά μονοκύτταρα φυτικά σπέρματα, που μόνο το

νερό της βροχής μπορούσε να μεταφέρει και να γονιμοποιήσει, παραχώρησαν τη θέση τους σε μια άλλη μορφή σπέρματος, ένα είδος γύρεως, που μπορούσε να μεταφερθεί «επί πτερύγων ανέμων». Τα δάση των πεύκων, που γνωρίζουμε σήμερα, αντιπροσωπεύουν αυτή την πρωτόγονη ποικιλία φυτών, που περιμένουν τη γονιμοποίησή τους από τον άνεμο. Δεν έχουν πολύχρωμα, ευδιαστικά λουλούδια και δε μπορούν να προσελκύσουν τα έντομα. Η αλλαγή, πάντως, του φορέως του σπέρματος, είχε τεράστια σημασία. Ο άνεμος μπορεί να μεταφέρει τη γύρη σε μεγάλες αποστάσεις, ενώ το νερό της βροχής, έχει περιορισμένη ακτίνα δράσεως.

Από τη στιγμή, που η γονιμοποίηση έπαψε να εξαρτάται απ' το νερό, ο φυτικός κόσμος μπορούσε να απλωθεί και σε ξηρότερες περιοχές. Τα μονοκύτταρα φυτικά σπέρματα, είχαν αντικατασταθεί από πρωτόγονους σπόρους, που είχαν γύρω τους μια μικρή ποσότητα λιπάσματος, απαραίτητου για τη ζωή του φυτού, ώσπου να πιάσει γερές ρίζες. Αλλά τ' αληθινά λουλούδια, ήταν ακόμα εκατομμύρια χρόνια μακριά. Έπειτα από πολλούς διαταγμούς στην εξελικτική τους πορεία, τα λουλούδια «εξεργάστηκαν», τέλος, στον κόσμο, με αληθινά επαναστατική όρμη.

Το θαύμα της ανθοφορίας

ΑΥΤΟ συνέβη στο τέλος της εποχής των έρπετων. Πριν από την εμφάνιση των λουλουδιών, η κατηγορία των θερμόαιμων θηλαστικών, από τα όποια κατάγεται ο άνθρωπος, αντιπροσωπευόταν με ασήμαντα πλασματάκια, κρυμμένα στα φυλλώματα των δένδρων και στους θάμνους, αιώνια τρομοκρατημένα από τα γιγαντιαία, πανίσχυρα ζωικά είδη, που κυριαρχούσαν ακόμα στη γη. Υπήρχαν και μερικά παράξενα πουλιά, που έμοιαζαν περισσότερο με πετούμενες σαύρες.

Κανένα από τα πλασματάκια αυτά, δε φαινόταν προικισμένο με εξαιρετικές ιδιότητες, κανένα δεν έδινε ελπίδες ότι θα εξελιχθεί ικανοποιητικά. Τα θηλαστικά είχαν εμφανισθεί πριν από μερικά εκατομμύρια χρόνια, αλλά ζούσαν ακόμα στο περιθώριο του ζωικού βασιλείου, επισκιασμένα από τα κυρίαρχα σαυροειδή. Και, όμως, το μέλλον του ανθρώπου, ήταν κλεισμένο στο σώμα των μικρών αυτών πλασμάτων, που δεν ήταν μεγαλύτερα από ένα πεντάκι.

Όσο για τα πουλιά, αυτά αντιπροσωπευόντουσαν από τους πτεροδακτύλους, μακρινούς προγόνους των σημερινών πουλιών. Οι πτεροδακτύλοι, μπορούσαν να πετάξουν αρκετά καλά, το σώμα τους όμως, απογυμνωμένο από το φτέρωμα, θύμιζε ακόμα τη σαύρα. Είχαν, ωστόσο, κάτι που προδίδε την κατοπινή τους εξέλιξη: Ήταν θερμόαιμα, όπως τα θηλαστικά, και το σώμα τους είχε την ικανότητα να αυτοελέγχει τη θερμοκρασία του και να την κρατάει σταθερή. Έτσι, τα πουλιά και τα θηλαστικά, ήταν τα πρώτα ζώα, που απελευθερώθηκαν από το δέρμα της χειμερίας νάρκης.

Αλλά ούτε τα πουλιά, ούτε τα θηλαστικά ήταν ακριβώς αυτά που ξέρουμε. Ήταν πρωτόγονα πλασμάτα, που περιμέναν το θαύμα της πρώτης ανθοφορίας, για να εξελιχθούν και να κατακτήσουν τη γη.

Στις ακτές, που σήμερα είναι γεμάτες θαλασσοπούλια, ζούσαν τότε τα γιγάντια πετούμενα έρπετα, που το α-

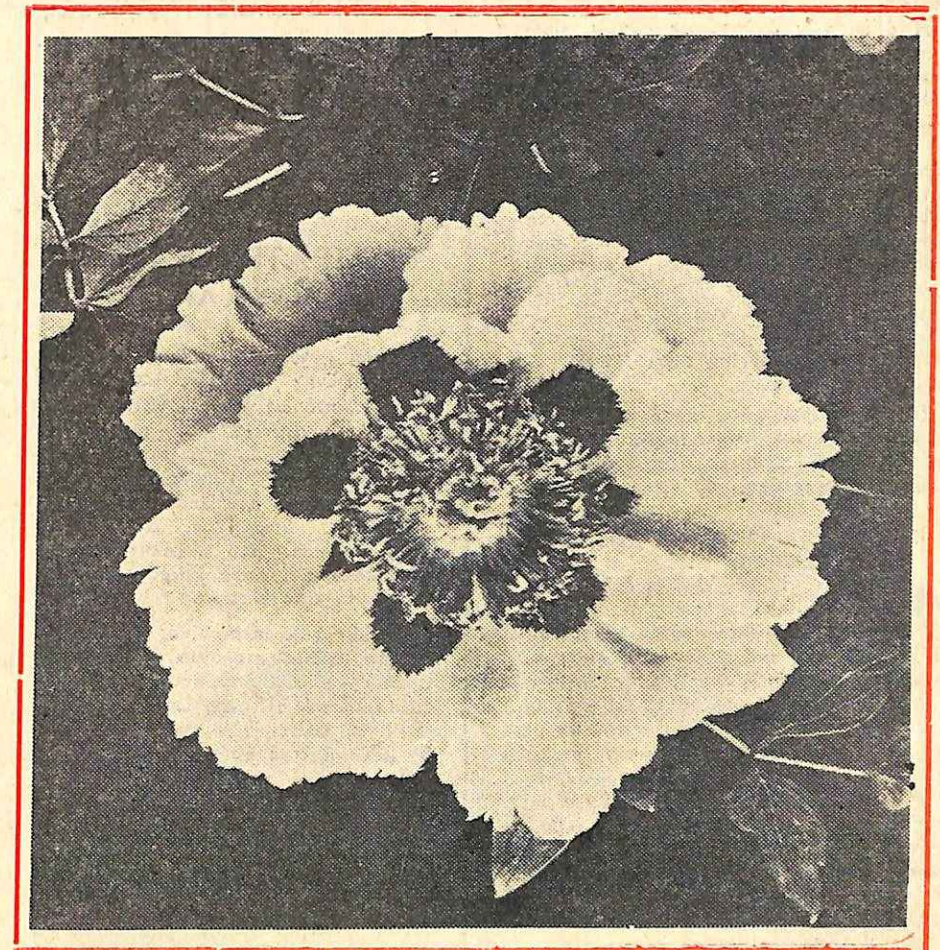
νοιγμα των πτερών τους έφτανε τα δέκα μέτρα. Βαδύτερα στη στεριά, απλωνόταν το μονότονο πράσινο παραπέτασμα των κωνοφόρων. Αλλά κάτω από τα γιγαντιαία, αιωνόδια δένδρα δεν υπήρχε χορτάρι, δεν υπήρχαν αγριολούλουδα. Οι άνεμοι και οι παπαρούνες και τα κρίνα του άγρου, δεν είχαν θέση για να ζήσουν σ' αυτό τον κόσμο, που έπασχε από γιγαντισμό.

Επαναστατική ανανέωση

ΟΤΑΝ το πρώτο απλό λουλούδι, ανθισε σε κάποια προϊστορική πλαγιά της εποχής των δεινοσαύρων, δεν έμοιαζε ακόμα πολύ με τα δικά μας

μέχρις ότου ανοίπυχθεί σε τελειό ατομό, με ικανότητες επιδιώσεως. Η βιολογική σπατάλη είναι άπειρος μικρότερη.

Το ίδιο περίπου, συμβαίνει με τα φυτά. Ο πρωτόγονος σπόρος, γονιμοποιημένος από ένα σπέρμα, που μετέφερε ή βροχή, έπεφτε στη γη κι' εκεί, άπροσπάτετος, έπρεπε ν' αναπτυχθεί απ' το τίποτα. Ο τρόπος αυτός δεν ευνόουσε, φυσικά, τη διάδοση των φυτών. Αντίθετα, στ' αληθινά ανθοφόρα φυτά, ο σπόρος γονιμοποιείται στο σώμα του φυτού, αναπτύσσεται και γίνεται κουκούτσι, δηλαδή, όπλιζεται μ' ένα πολύ σκληρό περίβλημα, και καλύπτεται

λουλούδια. Περιμένε τη γονιμοποίησή του από τη γύρη των άλλων λουλουδιών, που μετέφερε ο άνεμος. Δεν είχε ακόμα αναπτύξει την πολύ πιό σίγουρη έλξη των χρωμάτων και του άρωματος, δε μπορούσε, συνεπώς, να χρησιμοποιήσει ως φορείς του σπέρματος τα έντομα και τα πουλιά. Έξαρτούσε την ύπαρξή του, από τις ιδιοτροπίες του ανέμου.

Πολλά φυτά, σε περιοχές, όπου τα έντομα είναι σπάνια, ακολουθούν ακόμα σήμερα αυτή τη μέθοδο αναπαραγωγής. Αλλά το αληθινό λουλούδι και ο σπόρος που γεννάει, υπήρξε μια επαναστατική ανανέωση στη φύση.

Για να το καταλάβουμε αυτό, ας θυμηθούμε πόσο αβέβαια και δαπανηρή είναι η αναπαραγωγή των ειδών, όπως τα ψάρια, που αποθέτουν τ' αυγά τους κάπου και τ' αφήνουν να έκκολαφθούν μόνα τους, στην τύχη. Σε κάθε αυγό που εκκολάπτεται, αντιστοιχούν χιλιάδες άλλα, που πήγαν χαμένα. Ένώ στα θηλαστικά το αυγό γονιμοποιείται στο σώμα του θηλυκού και φυλάσσεται εκεί,

από ένα παχύ στρώμα θρεπτικών ουσιών, τον καρπό. Γιατί αυτός είναι ο προορισμός του καρπού: Να δώσει στο σπόρο μια ποσότητα λιπάσματος απαραίτητου για την επιβίωσή του, ώσπου ν' απλώσει ρίζες στο χώμα. Ο σπόρος είναι κιόλας ένα μικρό φυτό σ' έμβρυόδη κατάσταση συσκευασμένο σε μια «κονσέρβα» θρεπτικών ουσιών. Ο καρπός είναι συγχρόνως κι' ένα «δόλωμα», που προσελκύει τα πουλιά και τ' άλλα ζώα. Ο σπόρος που περιέχει, είναι συνήθως τόσο σκληρός, ώστε περνάει ανέπαφος από το πεπτικό τους σύστημα και μεταφέρεται χιλιόμετρα μακριά.

Ετοιμοδάνατοι γίναντες

Η ΔΙΑΚΛΑΔΩΣΕΙΣ αυτής της βιολογικής εξέλιξης, ήταν άμετρες. Η γονιμοποίηση έγινε άπειρος πιο εύκολη, οι σπόροι μπορούσαν να μεταφερθούν σε καινούργια εδάφη και να εξελιχθούν σε καινούργιες ποικιλίες, υπό την επίδραση διαφορετικού κλίματος.

Τὰ παλιότερα φυτά, μὲ τοὺς πρωτόγονους ἀναπαραγωγικοὺς μηχανισμούς, ἄρχισαν νὰ ἐξαφανίζωνται.

Ὁ κόσμος τῶν γιγάντων, ἦταν ἕνας κόσμος ἐτοιμοθάνατος. Αὐτοὶ οἱ μικροὶ σπόροι, ποὺ πετοῦσαν καὶ πετοῦσαν κι, ἐπιάναν ρίζες στὶς πιδὶ ἀπόμερες γωνιὲς τῆς γῆς, εἶχαν ἀπίστευτη προσαρμοστικότητα καὶ δὲν ἄργησαν νὰ ἐκτοπίσουν καὶ τοὺς τελευταίους ἀπογόνους τῶν φυτικῶν γιγάντων. Ὁ κάθετος κόσμος τῶν πρασίνων οὐρανοξυστῶν, παρῶν ἡ θέση του στὰ ταπεινά φυτὰ πού, ὡστόσο, λαμποκοποῦσαν ἀπὸ τὰ χαρούμενα χρώματα τῶν λουλουδιῶν ἢ ἔγερναν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν εὐχυμῶν καρπῶν.

Ἡ ἀξία τῶν ἀνθοφόρων φυτῶν, βρίσκεται ἀκριβῶς στοὺς καρπούς. Ποτὲ πρὶν ἢ γῆ δὲν εἶχε γνωρίσει τέτοια ἀπεριόριστη ποικιλία καὶ ποσότητα συμπεκνωμένων θρεπτικῶν οὐσιῶν. Ἡ τροφή ποὺ προσφέρουν τ' ἀνθοφόρα φυτά, βγαίνει ἀπὸ τρεῖς πηγές: Πρῶτα, τὸ νέκταρ καὶ ἡ γύρη τῶν λουλουδιῶν, ποὺ προσελκύουν τὰ ἔντομα καὶ ἐξασφαλίζουν τὴ γονιμοποίηση. Ἐπειτα, ὁ καρπὸς ποὺ προστατεύει τὸ σπóρο καί, προσελκύοντας τὰ μεγαλύτερα ζῶα, ἐξασφαλίζει τὴ μεταφορά του σὲ νέα ἐδάφη καί, τέλος, ὁ ἴδιος ὁ σπóρος, ποὺ εἶναι ἡ πιδὶ συμπεκνωμένη θρεπτικὴ οὐσία, ποὺ παρήγαγε ποτὲ ἡ φύσις.

Τὰ ἀνθοφόρα φυτὰ κατέκτησαν τὸν κόσμο. Ἡ χαμηλὴ πρασινάδα σκέπασε τὴ γυνὴ γῆ. Σήμερα, ὑπάρχουν ἔξη χιλιάδες εἶδη χλόης.

Εἰρηνικός ἀγώνας

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ τῶν λουλουδιῶν, εἶχε τὴν ἐπίδρασή της καὶ στὸ ζωικὸ βασίλειο. Ἐμφανίσθηκαν νέες ποικιλίες ἐντόμων, ποὺ ζοῦν ἀποκλειστικά ἀπὸ τὸ νέκταρ τῶν λουλουδιῶν καὶ ἀθελά τους τὰ γονιμοποιοῦν. Οἱ πετούμενες σοῦρες ἐξελίχθηκαν σὲ πουλιὰ μὲ ρόμφος, κατάλληλο γιὰ νὰ τσιμπάει τοὺς σπόρους. Τὰ πουλιὰ ἔχασαν τὰ δόντια τους. Ἀλλά, τσιμπολογώντας τοὺς καρπούς καὶ τοὺς σπόρους, ἔπεισαν κι' αὐτὰ στὴν παγίδα τῶν λουλουδιῶν. Τὸ φτέρωμα τους ἔγινε φορεὺς τῆς γύρεως, τὸ πεπτικὸ τους σύστημα, φορεὺς τῶν σπόρων.

Στὸ μεταξύ, τὰ λουλούδια ἀνθοῦσαν χαρούμενα καὶ πολλαπλασιάζονταν καὶ στολιζόντουσαν μὲ ὅλο καὶ πιδὶ χτυπητὰ χρώματα καὶ ὁμορφα σχήματα καὶ μεθυστικὰ ἀρώματα. Ἦταν ὁ εἰρηνικότερος ἀγώνας ἐπιβίωσης, ποὺ γνώρισε ποτὲ ἡ φύσις. Ἀνοίγαν τὰ πέταλά τους στὸν ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ ἢ στὴ δροσιά τῆς αὐγῆς ἢ στὸ μεσόφωτο τοῦ δειλινοῦ καὶ περίμεναν τοὺς ἀνυπόπτους φορεῖς τοῦ σπέρματος. Μερικὰ ὀρχοειδῆ παίρνουν τὸ σχῆμα τῆς θηλυκῆς ἀράχνης, γιὰ νὰ ξεγελάσουν τὸ περιπλανώμενο ὄρσενικό, ποὺ τὸ σῶμα του εἶναι πασαλιμένο μὲ γύρη. Ἀλλὰ λαμποκοποῦν σὰ μικρὲς φλόγες, ποὺ προσελκύουν τὶς μέλισσες ἀπὸ χιλιόμετρα μακριά.

Στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἄρχισαν τώρα ν' ἀπλώνονται γιὰ πρώτη φορὰ τὰ καταπράσινα λειβάδια, ὁ παράδεισος τῆς χαμηλῆς θλαστήσεως, ποὺ πῆρε τὴ θέση τῶν σκοτεινῶν βλαστῶν. Τὸ κλίμα εἶχε γίνῃ δροσερότερο καὶ οἱ φτερωτὲς σάυρες ἐξαφανίστηκαν. Μόνο τὰ θερμόαιμα πουλιὰ πετοῦσαν τώρα στὸν ἀέρα.

Τὰ θηλαστικὰ ἐπέζησαν στὴν κλιματολογικὴ αὐτὴ μεταβολή. Μερικὰ ἔγκα-

τέλειψαν τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν δένδρων καὶ ἄρχισαν νὰ δοκιμάζουν τὴν τύχη τους στὸν ἡλιόλουστο κόσμο τῶν λειβαδιῶν. Ἐτσι ἄρχισε νὰ ἐξελισσεται ἡ μεγάλη κατηγορία τῶν φυτοφάγων θηλαστικῶν, τὰ πρῶτα μαμμοῦ, τὰ ἄλογα, οἱ βίσωνες, ποὺ εἶναι οἱ πρόγονοι τῶν βοοειδῶν. Γύρω ἀπ' αὐτὰ τὰ φυτοφάγα ἀναπτύχθηκαν τὰ σαρκοβόρα θηλαστικά. Τὰ φυτοφάγα ἔβωσκαν στὰ λειβάδια, τὰ σαρκοβόρα τρεφόντουσαν ἀπὸ τὸ κρέας τῶν φυτοφάγων. Ἐτσι, ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς θηλαστικῶν ἐξαρτοῦσε τὴν ἕπιβίωσή του, ἅμεσα ἢ ἔμμεσα, ἀπὸ τὶς θρεπτικὲς οὐσίες τῶν ἀνθοφόρων φυτῶν.

Τὸ ἀποπαίδι τῆς φύσεως

ΣΤΑ κράσπεδα τοῦ δάσους ζοῦσε ἕνα παράξενο, φοβισμένο ζῶο. Τὸ σῶμα του ἦταν σῶμα δενδρόβιου ζῶου καί, μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ δυνατό καὶ ἄγριο, δὲν ἦταν παρὰ ἕνα ἀσήμαντο

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΟΧΑΛΗΤΟΥ

ΕΝΑ ἀγγλικὸ περιοδικὸ ἐκλαίκευμένης ἱατρικῆς, ἄρχισε προσφάτως μὴ εὐρυτάτης ἐκτάσεως ἐκστρατεία κατὰ τοῦ ροχαλητοῦ, τὸ ὁποῖο θεωρεῖ ὑπεύθυνο γιὰ πολλὲς περιπτώσεις ἀϋπνίας (ἐκείνων ποὺ ἀκοῦνε, φυσικά) καί... διαβητικῶν. Διάφορα φάρμακα κατὰ τοῦ ροχαλητοῦ ἔχουν ἐφευρεθεῖ κατὰ καιροῦς, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Τὸ ἀγγλικὸ περιοδικό, ἔστειλε ἐντυπα ἐρωτηματολόγια, ποὺ θὰ πρέπει νὰ συμπληρῶσουν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἀναγνώστες του. Ἐπὶ τῆς βάσει τῶν ἀπαντήσεων, θὰ μελετηθεῖ τὸ πρόβλημα τοῦ ροχαλητοῦ στὸ σύνολό του καὶ οἱ εἰδικοί θ' ἀποφανεθῶν γιὰ τὰ αἷτια καὶ τὴ θεραπεία του. Κατὰ τὴ γνώμη τῶν Ἀγγλῶν εἰδικῶν, κάθε περίπτωση ροχαλητοῦ, ἔχει ξεχωριστὰ αἷτια καὶ χρειάζεται ἰδιαίτερη θεραπεία.

Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις, ποὺ περιλαμβάνουν τὰ ἐντυπα, εἶναι οἱ ἀκόλουθες: Σὲ ποιά ἡλικία ἀρχίσατε νὰ ροχαλίζετε; Σὲ ποιά στάση κοιμάστε; Ἐχετε ψεύτικα δόντια; Καπνίζετε; Μασσαίτε τσίχλες;

Ὅταν τὸ ἐρωτηματολόγιο συμπληρωθεῖ καὶ ἀποσταλεῖ στὸν προορισμό του, τὸ περιοδικὸ ἀπαντᾷ μὲ μερικὲς ἀπλὲς συμβουλὲς ἀνάλογες μὲ τὴν κάθε περίπτωση. Στὴν ἀπάντησιν ἐπωκλείεται καὶ μὴ... ξύλινη γλώσσα ἢ ὁποία, κατὰ τὸ περιοδικό, ἀν τοποθετηθεῖ ἀνάμεσα στὰ δόντια, μετὰ τὴν κατάκλιση, γυμνάζει τοὺς μῦς τῶν σαγονιῶν καὶ συνήθιζε τὸ στόμα νὰ παραμένει κλειστὸ κατὰ τὸν ὕπνο. Μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τοῦ ροχαλητοῦ, εἶναι ἡ συνήθεια νὰ κοιμώμαστε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Τὸ περιοδικὸ δὲν ἀναλαμβάνει εὐθύνη στὴν περίπτωση, ποὺ ὁ πάσχων θά... καταπιεῖ τὴν ξύλινη γλώσσα!

πλάσμα, ἀνάμεσα στὰ πανίσχυρα ζῶα, ποὺ ζοῦσαν γύρω του.

Τὰ δόντια του, ἀρκετὰ ἰσχυρὰ γιὰ νὰ μασοῦν τοὺς σκληροὺς καρπούς τῶν δένδρων, δὲν ἦταν τόσο κοφτερά, ὅπως τῆς ἀγριόγατας ἢ τῆς τίγρεως. Μποροῦσε νὰ ἰσορροπῇ γιὰ λίγες στιγμὲς στὰ πινὰ του πόδια, ἀλλ' αὐτὸ συνεβαίνει μόνο στὶς σπάνιες περιπτώσεις ποὺ τολμοῦσε νὰ κατεβεῖ στὸ ἔδαφος. Τὰ μπροστινὰ του πόδια εἶχαν εὐλύγιστα δάχτυλα, ἀλλὰ τὰ πινὰ του πόδια δὲν ἦσαν φτιαγμένα γιὰ νὰ τρέχουν γρήγορα. Ἦταν τὸ ἀποπαίδι τῆς φύσεως. Δὲν ἦταν καλὰ ἐξοπλισμένο γιὰ νὰ ἐπιζήσει στὸν ἄγριο κι' ἐχθρικό κόσμο ποὺ τὸ περιέβαλλε.

Ἀλλὰ μιὰ μέρα, ὁ φοβισμένος αὐτὸς πύθηκος τόλμησε νὰ κάνει ἕναν περίπατο στὰ λουλουδιώδη λειβάδια. Ἐτσι ἄρχισε ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου.

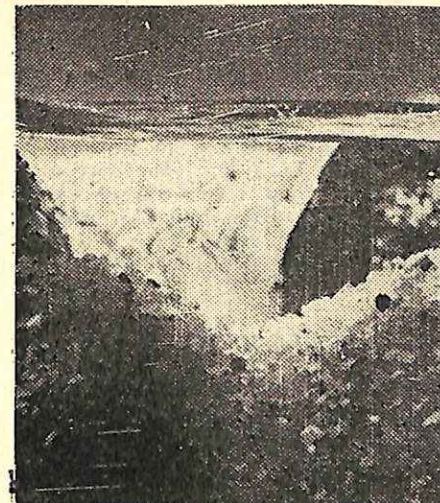
Μὲ τὴν ἀνεξιχνίαστη σοφία τῆς φύσεως ὁ πύθηκος ἦταν προωρισμένος νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἄνθρωπο μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ καὶ καρπούς σὲ ἀπεριόριστες ποσότητες καὶ ποικιλίες ποὺ προσέφεραν μὴ συμπεκνωμένη μορφή ἐνέργειας. Ὁ ἀδύνατος, ὁ ἀδίκημένος ἀπὸ τὴ φύση πύθηκος, μπορούσε νὰ ἐπιζήσει καὶ νὰ ἐξελιχθεῖ. Τὰ κοφτερά δόντια καὶ νύχια δὲν ἦταν πιδὶ ἀπαραίτητα. Ὁ πύθηκος, περιμένοντας τὸν ἐγκέφαλό του νὰ ωριμάσει, θὰ τρεφόταν ἀπὸ τοὺς καρπούς καὶ τοὺς σπόρους τῶν λουλουδιῶν ἢ ἀπὸ τὴ σάρκα τῶν ἄλλων θηλαστικῶν ποὺ ζοῦσαν κι' αὐτὰ μὲ σπόρους καὶ καρπούς.

Καὶ ἦρθε μιὰ μέρα, ποὺ ἕνας πύθηκος ἔπιασε μιὰ πέτρα καὶ τὴν ἔρριξε παιχνιδιάρικα σ' ἕνα περσωνικὸ κουνέλι. Ἡ πέτρα δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ παλαιολιθικὸ ἐργαλεῖο στὰ χέρια ἐνὸς πρωτόγονου ἀνθρώπου. Καὶ τὸ πέτρινο παλαιολιθικὸ ἐργαλεῖο ἔγινε τόξο καὶ τὸ τόξο τουφέκι καὶ τὸ τουφέκι... ἀτομικὴ δόμδα! Οἱ πάνοπλοι βροντόσαυροι φαίνονται σχετικῶς ἀπροσάρτητα μπροστὰ στὸ καλύτερο ἐξοπλισμένο ζῶο τῆς φύσεως, τὸν ἄνθρωπο. Σήμερα τὸ «ἀποπαίδι τῆς φύσεως» δὲν ἔχει πιδὶ κανέναν ἐχθρό — ἐκτός ἀπὸ τὸν ἑαυτό του.

Ἀλλὰ χρειάστηκαν χιλιάδες χρόνια γιὰ νὰ φτάσει ὡς ἐδῶ. Χρειάστηκε ν' ἀνακαλύψει πρῶτα τὴ φωτιά, ποὺ τοῦ ἐπέτρεψε ν' ἀλλοιώνει τὶς τροφές καὶ νὰ τὶς κάνει πιδὶ εὐπετέες. Χάρη στὴ φωτιά μπορούσε νὰ χρησιμοποιήσει γιὰ τὴν τροφή του μεγαλύτερη ποικιλία οὐσιῶν ἀπὸ κάθε ἄλλο ζῶο. Ὅταν μιὰ πηγὴ τροφῆς ἐξαφανιζόταν, μιὰ ἄλλη πηγὴ ἦταν διαθέσιμη. Καὶ ὅταν, τέλος, τὰ μεγάλα κοπάδια τῶν χορτοφάγων ζώων ἄρχισαν νὰ γίνονται σπανιότερα ὁ ἄνθρωπος πῆρε γιὰ πρώτη φορὰ μιὰ χοῦφτα ὑπὸ τῶν ποδῶν καὶ τοὺς ἔρριξε σ' ἕνα λειβάδι. Ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς γεωργίας.

Ἀλλὰ χωρὶς τὸ δῶρο τῶν λουλουδιῶν καὶ τὴν ἀπέραντη ποικιλία τῶν καρπῶν τους, ὁ ἄνθρωπος, ὅπως καὶ τὰ πουλιὰ, ἀν ἐξασκοῦθόσαν νὰ ὑπάρχουν, θὰ ἦταν ἀγνώριστα. Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦταν ἀκόμα πύθηκος, ποὺ θὰ πηδοῦσε ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο, κυνηγώντας ἔντομα καὶ πουλιὰ στὸ σκοτάδι τοῦ δάσους.

Ὁφείλουμε τὴν ὑπαρξὴ μας στὰ λουλούδια καὶ πρόθυμα ἀναγνωρίζουμε τὸ χρέος μας σ' αὐτὸ τὸ θεῖο δῶρο τῆς φύσεως. Τὸ βάρος τῶν ἀνδοπετάλων ἔκλινε τὴν πλάστιγγα τῆς δημιουργίας πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ ἐξάνθρωπισμοῦ.

ΣΕ κάθε σημεῖο τοῦ πλανήτη μας, κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, ὑπόγειες θάλασσες ἀπλώνουν τὶς ἀπέραντες ἐκτάσεις τους. Οἱ γεωγραφικοὶ χάρτες δὲν ἀναφέρουν, τὶς θάλασσες αὐτὲς καὶ δὲν τὶς σημειώνουν, μὲ τὸ συνηθισμένο γαλάζιο χρώμα ὅπως αὐτὲς ποὺ γνωρίζουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα σχολικά μας χρόνια. Τελευταία ἀκόμα οἱ ἐπιστήμονες ἤξεραν περισσότερα πράγματα γιὰ τὰ κανάλια τοῦ Ἀρεως, παρὰ γιὰ τὶς θάλασσες ποὺ ἐκτείνονται ἀπὸ τὰ δῆμά τους. Γιατὶ τὰ τεχνικά μας μέσα μᾶς ἐπέτρεπαν εὐκολότερα τὴν ἐξερεύνηση τῶν μακρινῶν ἀστρων, παρὰ τῶν λίγων χιλιομέτρων, τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς.

Οἱ ἐλάχιστες ἱαμογικὲς θερμότητες, κατεσπαρμένες ἐδῶ καὶ κεῖ, ἰδίως στὶς ὀρεινὲς χώρες, ἦταν, ὅτι, ὁ ἄνθρωπος γνώρισε καὶ κατάφερε νὰ χρησιμοποιήσει ἀπὸ τὸ τεράστιο ἀπόθεμα τῶν θερμῶν ὑδάτων ποὺ κτείνει στὰ σπλάχνα τῆς ἡ Γῆς. Οἱ θερμότητες αὐτὲς ἦταν γνωστὲς ἀπὸ τὰ Πανάρχαια χρόνια, ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ ἀρχαιολογικὲς ἀνακαλύψεις τῶν ἐλληνικῶν καὶ τῶν ρωμαϊκῶν «θαλανείων».

Τὰ νερά τῶν θερμότητων ἀναδύονται ἀπὸ σχισμὲς τοῦ βραχώδους ἐδάφους ποὺ δημιουργοῦνται συνήθως, ἀπὸ σεισμικὲς δυνάμεις. Ἀλλὰ τόσο ὁ ἀριθμὸς τῶν φυσικῶν θερμότητων, ὅσο καὶ ἡ ποσότητα τοῦ νεροῦ ποὺ προσφέρουν εἶναι σχετικῶς ἀσήμαντα, ἂν ὑπολογισθοῦν οἱ ἀπέραντες ἐκτάσεις τῶν, ὑπογείων θαλασσῶν. Ἡ φύση δίνει μὲ τσιγγουνιὰ στὸν ἄνθρωπο μονάχα ἕνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴ θερμαντικὴ ἐνέργεια ποὺ φυλάσσει προσεκτικὰ, σὰν πολύτιμο θησαυρὸ, κάτω ἀπὸ παχέια στρώματα βράχων.

Ἐτσι, γιὰ πολλὲς χιλιάδες χρόνια, ἡ κυριώτερη πηγὴ θερμαντικῆς ἐνέργειας ποὺ γνώριζε ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὁ ἥλιος. Γιατὶ ἀκόμα καὶ τὰ κοιτάσματα πετρελαίου καὶ ἀνθρακὸς δὲν εἶναι παρὰ μετασχηματισμένη ἡλιακὴ ἐνέργεια.

Ἀντιθέτως, ἡ θερμότητα τῶν, φυσικῶν πηγῶν εἶναι ἀποκλειστικὰ γήινης προελεύσεως, δηλαδὴ δὲ, ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὸν ἥλιο. Ἀκόμα κι' ἂν ὁ ἥλιος πεθάνει, τὰ σπλάχνα τῆς γῆς θὰ ἐξακολουθήσουν γιὰ πολλὰ ἑκατομμύρια χρόνια νὰ εἶναι ζεστά. Οἱ ἐπιστήμονες ὑποθέτουν πῶς ἡ θερμότητα αὐτὴ προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴ διάσπαση τοῦ πυρηνικοῦ τοῦ οὐρανίου, τοῦ θορίου καὶ ἄλλων βαρέων, στοιχείων τοῦ γήινου φλοιοῦ. Ἡ ρευστὴ λάβα τῶν ἡφαιστείων μαρτυρεῖ πῶς μιὰ τρομερὴ φλόγα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἀτομικὲς δια-

ΤΑ ΣΠΛΑΧΝΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἡ ὑδροθερμικὴ ἐνέργεια ποὺ ξεπηδαεῖ ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς Γῆς μᾶς φέρει τὴν αἰώνια ἀνοιξη!

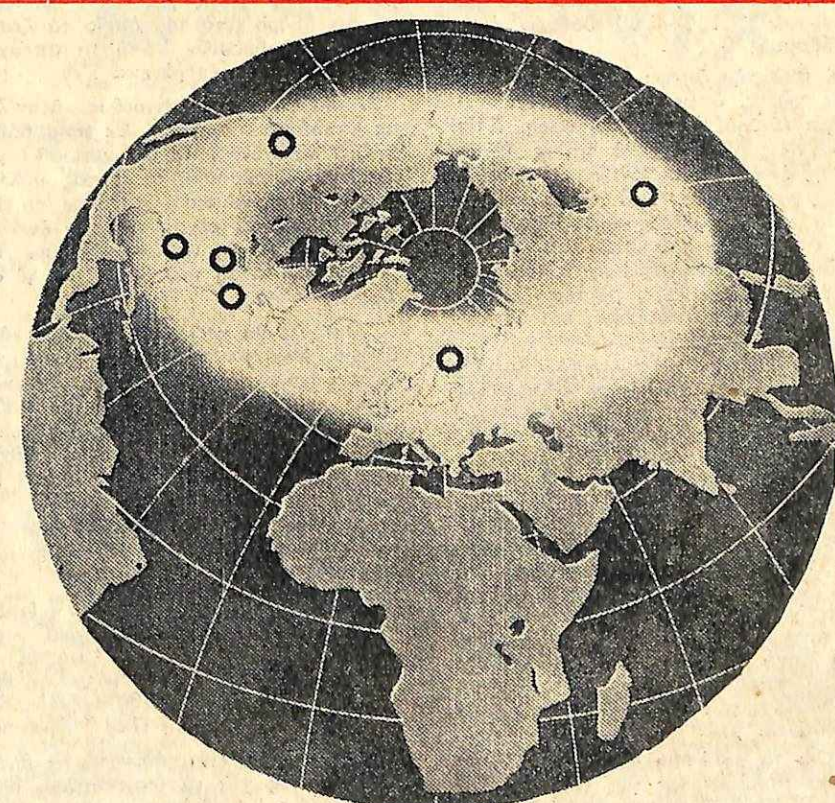
σπάσεις, κατατρώει τὰ σπλάχνα τῆς γῆς ἐδῶ κι ἑκατομμύρια χρόνια.

Εἶναι ἔξ ἴσου δύσκολο γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ διαπεράσει τὸ πέτρινο περίβλημα τῆς γῆς, ὅσο καὶ τὸ νὰ κατανικήσει τὴ δαρύτητα γιὰ νὰ πάρει τὸ δρόμο τῶν ἀστρων. Ἀλλὰ τὰ τελευταία χρόνια ἡ τεχνικὴ πρόοδος πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ὑπῆρξε σημαντικὴ. Ἡ περίοδος τῶν ἀδέξιων ἡλεκτρισμῶν ἔχει τελειώσει. Τώρα τὰ γεωτρήματα καὶ τὰ ἐξωρυκτικὰ συστήματα μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ φθάσουμε σὲ βάθος ἀρκετῶν χιλιομέτρων.

Οἱ ἔρευνες ἀπέδειξαν ὅτι τὰ στρώματα τῶν βράχων ἀνάμεσα στοὺς ὁποί-

ους κυκλοφοροῦν τεράστιες ποσότητες θερμοῦ νεροῦ, ἔχουν πάχος πολλῶν χιλιομέτρων. Καὶ αὐτὰ τὰ θερμὰ νερά, ὡς πηγὴ ἐνέργειας, ἔχουν ἀπείρως μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὶς ψυχρὲς ὑδατοπτώσεις ποὺ χρησιμοποιοῦμε συνήθως σήμερα γιὰ τὴν παραγωγὴ ἡλεκτρισμοῦ κτλ. Ὅσο κατεβαίνουμε σὲ μεγαλύτερο βάθος ἡ θερμοκρασία ὑψώνεται, ἡ πίεσις αὐξάνει καὶ τὰ νερά γίνονται ἀφρονότερα καὶ πιδὶ ζεστά.

Σύμφωνα μὲ πρόχειρους ὑπολογισμοὺς τῶν εἰδικῶν, τὸ ἀπόθεμα τῆς ὑδροθερμικῆς ἐνέργειας, ποὺ κτείνει στὰ σπλάχνα τῆς ἡ γῆς, εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς ἐνέργειας ποὺ

Ἐνας δοκτύλιος ραδιενεργοῦ σκόνης περιβάλλει τὴν κορυφὴ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Τὰ ραδιενεργὰ μόρια δηλητηριάζουν τὸ ρύζι, τὰ κηπευτικὰ προϊόντα, τὰ ψάρια στὴν Ἰαπωνία. Εἶναι τὰ μόρια τοῦ «στροντίου 90», ποὺ ἔχουν θανατηφόρο ἐπίδραση στὸν ὀργανισμό. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ραδιενεργοῦ σκόνης, εἶναι αἰσθητότερη στὶς περιοχές, ποὺ σημειώνεται μ' ἕνα μᾶυρο κύκλο: Σκανδιναβία, Βορειοδυτικὴ Ἀμερικὴ, Ἰαπωνία κλπ.

μπορούν να προσφέρουν όλα τα κοιτάσματα πετρελαίου και άνθρακος και όλες οι εκμεταλλεύσιμες ψυχρές ύδατο-πτώσεις.

Τό άεικίνητο τής φύσεως

ΑΥΤΟΣ ο θησαυρός τής υδροθερμικής ενέργειας βρίσκεται στη διάθεσή μας, λίγα χιλιόμετρα κάτω από τα πόδια μας. Θά μπορούσε κανείς να διερωτηθεί γιατί πορεύεται επί τόσα χρόνια άγνωστος και άνεκμετάλλευτος από τη βιομηχανία.

Η απάντηση δέν είναι δύσκολη: Πρώτα απ' όλα, ή φύση έχει κρύψει τα πλούτη της μέσα σ' ένα άπρόσιτο «χημα-τοκιβώτιο» από παχειά γρανίτινα τοιχώματα. Καί όπως ο φιλόργυρος του μύθου, τά φιλάει μόνο γιά τόν έαυτό της. Αύτά τά φυσικά εμπόδια ήτα, άρκετά γιά νά νά ψυχράνουν τόν ένθροισισμό τών έρευνήτων. Έπειτα, τά τεχνικά μας μέσα ύπήρξαν γιά πολλά χρόνια πρωτόγονα. Μόνο προσφάτως τά γεωτρήματα καί οί μέθοδοι έξορύξεως έχουν τελειοποιηθεί άρκετά γιά νά μάς επιτρέψουν, τήν εξερεύνηση του γήινου φλοιού σέ βάθος μερικών χιλιομέτρων.

Άλλά τώρα, που τά μέσα μας έχουν δελτιωθεί, ίσως μία καινούργια εποχή ευημερίας άνοίγεται γιά τήν, άνθρωπότητα. Όλες σχεδόν οί χώρες του κόσμου έχουν κάτω από τό έδαφος τους υδροθερμικά κοιτάσματα. Θερμά νερά άνακαλύπτονται παντού, άκόμα καί στίς περιοχές τών αιώνιων πάγων. Τό πράγμα φαίνεται άπίστευτο, άλλ άκόμα καί στίς πολικές περιοχές, κάτω από ένα σχετικά λεπτό στρώμα πάγου καί ψυχρού εδάφους κρύβονται νερά με θερμοκρασία 150—300 βαθμών έκαστονταδάρμου!

Καί από τήν άποψη αύτή, οί άγονες όρεινές χώρες, όπως ή Έλλάς, είναι ιδιαίτερα ευνοημένες από τή φύση. Στίς σεισμογενείς περιοχές οί πηγές υδροθερμικής ενέργειας συναντώνται σέ σχετικώς μικρό βάθος. Καί είναι άληθινή ευλογία γιά τίς χώρες αυτές που δέν έχουν άποθέματα καυσίμων στο έδαφος τους καί είναι υποχρεωμένες νά τά εισάγουν, από άλλες χώρες, με άποτέλεσμα τή βιομηχανική καθυστέρηση καί τό χαμηλό βιοτικό επίπεδο.

Η υδροθερμική ενέργεια έχει πολλά πλεονεκτήματα άπέναντι τών άλλων πηγών ενέργειας. Τά κοιτάσματα πετρελαίου καί άνθρακος, όσδήποτε πλούσια, πλησιάζουν νά εξαντληθούν. Με τό σημερινό ρυθμό κατανάλωσης υπολογίζεται ότι σέ διάκείρια τό πολύ χρόνια δέ θά ύπάρχουν πιά εκμεταλλεύσιμες ποσότητες άνθρακος καί πετρελαίου. Οί υδατοπτώσεις, επίσης, έχουν μειονεκτήματα, γιατί συμβαίνει συχνά ένας ποταμός ν' αλλάξει κοίτη, μία ψυχρή πηγή νά στερέψει. Καί όπως δειχθήποτε, ή ποσότητα ενέργειας που μπορεί νά δώσει μία υδατόπτωση δέ, είναι άπείροστη.

Άλλά τό τεράστιο καζάνι που βράζει στα σπλάχνα τής γής δέν εξαντλείται ποτέ. Είναι ένας φυσικός κύκλος που ανανεώνεται άσπασμάττα, χωρίς νά χρειάζεται τήν επέμβαση του άνθρώπου. Είναι τό «άεικίνητο» που έννιρεύθηκαν οί άνθρωποι από τά πανάρχαια χρόνια, τό άεικίνητο που έχει στείλει στο φρενοκάμειο τόσους έφάρτες! Τό νερό δέ χάνεται ποτέ. Γίνεται θάλασσα, ποτάμι, σύννεφο, βροχή καί χιόνι, άλλά βρίσκει πάντα μία σχισμάδα του έδά-

φους γιά νά εισδύσει στα ζεστά σπλάχνα τής γής. Καί από κεί, καυτό άναβλύζει καί πάλι πρός τήν έπιφάνεια. Φτάνει νά του άνοίξουμε τίς κατάλληλες διεξόδους γιά νά έρθη στα λουτρά μας. Τό πάν είναι «νά δάσουμε τό νερό σ' αιώλας» — άλλ' αύτή τή φορά θά είναι ζεστό νερό!

Υπολογίζεται ότι άρκούν δύο ή τρία φρέατα μεγάλου βάθους γιά νά τροφοδοτήσουν, με ζεστό νερό μία πόλη 100.000 κατοίκων. Καί οί δυνατότητες βιομηχανικής εκμεταλλεύσεως είναι άπείροστες. Στη Σοβιετική Ένωση έχει κατασκευασθεί κιάλας ένας «γαιοθερμικός σταθμός» γιά τήν παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Καί καταstrώνονται σχέδια γιά τήν εξυπηρέτηση τών αστικών περιούχων με ζεστά νερά από τά σπλάχνα τής γής.

Τ' όνειρο τής αιωνίας άνοίξεως

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ πάντα έννιρευτόταν νά έξουδετερώσει τό ψυχός που επικρατεί στίς πολικές περιοχές καί νά μεταβάλει όλες τίς ήπείρους σέ άνθόκηπους καί όπωρόκηπους καί κτηνοτροφικά λειβάδια που δέ θά γνώριζαν ποτέ τόν άγριο χειμώνα καί τά κυνικά καύματα. Είναι τ' όνειρο τής αιωνίας άνοίξεως...

Τό θέμα τής αιωνίας άνοίξεως — δηλαδή τών κατά δούλησι, κλιματολογικών άλλοιώσεων — δέν είναι τής άρμοδιότητος τής επιστημονικής μυθιστοριογραφίας. Η «αίώνια άνοιξη» είναι προγραμματοποίηση. Άρκει ν' άποκαταστήσουμε τήν έπαφή μας με τά υπόγεια στρώματα γιά νά ύποτάξουμε τίς πηγές θερμότητος τής γής καί ν' άνοίξουμε ένα δρόμο από τό, όποιο τά ζεστά νερά θ' άναβλύσουν από τά σπλάχνα τής γής ως τήν έπιφάνεια.

Άλλά τι ακριβώς έννοούμε όταν λέμε «σπλάχνα τής γής»; Σέ ποιο βάθος πρέπει νά φτάσουμε; Θά χρειασθεί μήπως νά εισδύσουμε σέ βάθος πολλών έκαστονταδων χιλιομέτρων, όπου τά έργαλεία μας θά ρευστοποιηθούν από τή θερμότητα, χωρίς νά ύπολογίσουμε τήν τρομακτική πίεση που θά έχουμε ν' άντιμετωπίσουμε;

Όχι. Δέ θά χρειασθεί νά πάμε τόσο βαθιά. Μία γεώτρηση δέκα χιλιομέτρων είναι ύπεραρκετή. Γιά νά καταλάβουμε πόσο άσήμαντο είναι αυτό τό βάθος άρκει νά σημειώσουμε πώς τό ρεκόρ τής γεωτρήσεως φτάνει σήμερα στα όχτώ χιλιόμετρα, καί μάλιστα με σχετική εύκολία.

Άλλ' από τό σημείο αυτό, κάθε μέτρο βάθους χρειάζεται ύπεράνθρωπες προσπάθειες γιά νά κατακτηθεί.

Τό κυριώτερο εμπόδιο είναι ή θερμοκρασία, που ύψώνεται κανονικά κατά τρείς βαθμούς σέ κάθε χιλιόμετρο ή θερμοκρασία φθάνει στους 300 βαθμούς. Καί ή άτμοσφαιρική πίεση είναι τρομακτική.

Πάντως, δέ, είναι αδύνατο νά βρεθεί ένας τρόπος γιά νά υπερνικηθούν αυτά τά εμπόδια. Διαθέτουμε σήμερα υλικά άνθεκτικά σέ υψηλές θερμοκρασίες καί τά ηλεκτροκινούμενα μηχανήματα μπορούν νά λύσουν τό πρόβλημα χωρίς τή χρησιμοποίηση έργων. Πολύ πιο περίπλοκο, καί άλυτο πρός τό παρόν, είναι τό πρόβλημα τών, υπερθερμασμένων νερών που θ' άναβλύσουν από τίς τρύπες αυτές υπό μορφήν υδρατμών, καί με πίεση πολλών άτμοσφαιρών.

Όπείδήποτε, δέν είναι άπαραίτητο άκόμα νά προχωρήσουμε τόσο πολύ. Μπορούμε νά εκμεταλλευθούμε τ' άποθέματα θερμού νερού που βρίσκονται σέ βάθος ενός, δύο ή τό πολύ τριών χιλιομέτρων. Σέ λίγες εβδομάδες άνοίγεται μία τέτοια τρύπα στο φλοιό τής γής. Τό ζεστό νερό που θ' άναβλύσει δέ θά εξαντληθεί ποτέ, όπως δέν εξαντλούνται τά νερά τών φυσικών θερμοπηγών.

Τό κέρας τής Άμαλθείας

Η ΨΗΛΗ θερμοκρασία τών υπογείων υδάτων, ή άπείροστη ποσότητά τους καί ή πίεση δεκάδων άτμοσφαιρών με τήν όποία φθάνουν ως τήν έπιφάνεια δέ είναι τά μόνα πλεονεκτήματα τους.

Τό νερό αυτό είναι κορεσμένο με πολυποικίλα χημικά στοιχεία καί άλατα που άντιπροσωπεύουν πρώτες ύλες χρήσιμες, προσιτές καί εύχρηστα δαπανηρές. Οί χημικές άναλύσεις άπέδειξαν δέ, τ' άπόγεια ύδατα περιέχουν ίώδιο, βρόμιο, δορικό, άνθρακικό, όξύ, ήλιο, λίθιο καί διάφορα άέρια. Οί θερμοπηγές θά πάρουν συνεπώς τή θέση που τους άρμόζει στον κατάλογο τών πλουτοπαραγωγικών πηγών του ύπεδάφους.

Άλλά καί οί θεραπευτικές ιδιότητες τών μεταλλικών υδάτων είναι γνωστές στον άνθρωπο από τ' αρχαία χρόνια. Γιά πολλές ασθένειες τά ίαματικά νερά ύπήρξαν καί εξακολουθούν νά είναι τό καλύτερο θεραπευτικό μέσο.

Άλλ' εκείνο που έχει τή μεγαλύτερη σημασία είναι ή χρήση του ζεστού νερού από τους άστικούς πληθυσμούς. Νερό σημαίνει καθαριότητα καί, κατά συνέπεια, υγεία καί μακροδιήθηση. Άπείροστες ποσότητες ζεστού νερού θά είναι στη διάθεση τών, σπιτιών, τών δημόσιων λουτρών, τών πλυντηρίων, τών εργοστασίων. Η κεντρική θέρμανση τών πολυκατοικιών θά εξασφαλισθεί μ' ένα υπόγειο δίκτυο διανομής που θά διοχετεύει τό ζεστό νερό από τό πλησιέστερο υδροθερμικό πηγάδι. Έτσι, τά καλοριφέρ δέ θά εξαρτώνται πιά από τίς προμήθειες πετρελαίου, άνθρακος καί καυσόξυλων. Καί ή άτμόσφαιρα δέ θά μολύνεται από τίς δηλητηριώδεις άναθυμιάσεις του άνθρακικού μονοξειδίου, που προκαλούν καρκίνο καί φυματίωση. Οί πόλεις θά γίνουν πιο υγιεινές καί καθαρές.

Καί προτού άνεθεί στην έπιφάνεια γιά νά διοχετευθεί στο δίκτυο κεντρικής θέρμανσεως, τό νερό θά κινεί τους άτμοσφαιρικούς τών εργοστασίων που θά παράγουν τό ηλεκτρονικό ρεύμα. Τό ζεστό νερό τής γής είναι αληθινό «κέρας τής Άμαλθείας», μέσα από τό όποιον ξεχνύεται τό ηλεκτρικό φώς, ή θερμότητα, οί πρώτες ύλες. Η διοχέτευση του ζεστού νερού θά εξεπράσει τά δρία τών πόλεων καί, στήν, καρδιά του χειμώνα θά κάνει τά φυτά ν' άνθίσουν καί νά καρποφορούν στα ποτιστικά χωράφια καί στα θερμοκήπια. Είναι ή φηγόμενη πηγή θερμότητος που γνώρισε ποτέ ο άνθρωπος.

Καί κάποτε τό ζεστό νερό τής γής θά φτάσει στίς περιοχές τών πάγων καί τ' όνειρο τής αιωνίας άνοίξεως θά γίνει πραγματικότητα.

Ο ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ ΠΟΥ ΝΙΚΗΣΕ ΤΟΝ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ

Πριν από έκατό χρόνια πέθανε στη Βιέννη ο μεγαλύτερος διπλωμάτης του 19ου αιώνας, ο Κλεμάν του Μέττερνιχ, ο άνθρωπος που κατάφερε νά ύπονομεύσει τήν ισχύ του Ναπολέοντος καί νά τόν παρασύρει από παγίδα σέ παγίδα, ύπουλα καί ύπομονητικά, ως τήν Άγία Έλένη. Μετά τήν έξουθένωση του Κορσικανού, ο Μέττερνιχ θά κρατήσει στα στιβαρά χέρια του τά ήνία τής Εύρώπης καί θά ρυθμίσει τίς τύχες της σύμφωνα με τίς παρορμήσεις, τό κέφι καί τίς ιδέες του.

Ο Κλεμάν του Μέττερνιχ σέ ώριμη ηλικία ως ύπουργός τών Έξωτερικών τής Αυστρίας.

ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ

Ο άμαξάς τής Εύρώπης

Ο έπισκέπτης είναι ο Φραγκίσκος - Ίωσηφ, αυτοκράτωρ τής Αυστρίας: καί ο οικοδεσπότης, ή Αύτου Γαληνοτάτη Ύψηλότης ο πρίγκιψ Κλεμάν του Μέττερνιχ, ηλικίας τότε, όγδονταέξη ετών. Ο πρώτος είναι ήγεμόνας μιάς αυτοκρατορίας. Ο δεύτερος, ένας άπόμαχος διπλωμάτης. Καί ώστόσο, ο αυτοκράτορικός έπισκέπτης έκδηλώνει ένα, άπέραντο σεβασμό πρός τόν άνθρωπο αυτό που έπί μισό σχεδόν αιώνα κράτησε στο στίβαρο χέρια του τά ήνία τής Εύρώπης καί κανόνισε τήν τύχη της σύμφωνα με τίς παρορμήσεις, τό κέφι καί τίς ιδέες του.

Καί τώρα άκόμη, στα βαθιά του γερασίου, τό πνεύμα του είναι ζωρό, δουλεύει ψύχραιμα, βλέπει μακριά («πρός παντός όχι αισθηματισμούς!»). Ο Μέττερνιχ δέν είναι πιά ύπουργός τών Έξωτερικών τής Αυστρίας, άλλ' ο αυτοκράτωρ του κάνει τήν, τιμή νά τόν έπισκεφθεί γιά νά ζητήσει τίς υπηρεσίες του, τήν πολύτιμη συμβουλή του.

Γιατί ο αυτοκράτωρ, χωρίς τόν Μέττερνιχ, έκανε μία πολιτική γκάφα πρώτου μεγέθους: Έστειλε τηλεγράφο στο μικρό βασίλειο του Πεδεμοντίου. Ο Μέττερνιχ βλέπει καθαρά όλες τίς συνέπειες τής άστοχίας. Πίσω από τόν Βίκτωρα Έμμανουήλ καί τόν ύπουργό του, τόν περίφημο Καβούρ, κρύβεται ή άντιπαθητική μορφή του Ναπολέοντος

του Ι', δηλ ή πρόσφατα άνασυγκροτημένη δύναμη τής Γαλλίας. Η αυθάδεια τών Πιεμοντέζων σιγοντάρεται από τή γαλλική διπλωματία.

Ο Μέττερνιχ ύπήρξε πάντα όπαδός τής σταθερής διπλωματίας, άλλ' όχι του πολέμου. Πίστευε ότι, με τίς επιδέξιες διαπραγματεύσεις, οί αίματηρές συγκρούσεις άποφεύγονται. Καί τό άπέδειξε έμπράκτως: Χάρισε στην Εύρώπη τριάντα χρόνια συνεχούς ειρήνης, διάστημα άρκετό γιά νά έπουλωθούν, οί πληγές τών ναπολεοντείων πολέμων. Τόν ώνόμασαν «άμαξά τής Εύρώπης» καί ποτέ παρωνύμιο δέν ύπήρξε τόσο έπιτυχημένο.

Τώρα, θά καταβάλει μιάν, ύστάτη προσπάθεια γιά νά βοηθήσει τήν Αυστρία (που τή θεωρεί ως πατρίδα του, άν καί είναι Γερμανός από τή Ρηνανία) γιά ν' άποφύγει τόν πόλεμο. Άλλά δέ θά προφτάσει. Είναι πολύ γέρος καί κουρασμένος. Θά πεθάνει στην έπαυλη του Ρέντεγκ ένα μήνα άργότερα, στίς 11 Ιουνίου 1859, γεμάτος άναμνήσεις από μία ζωή άδιάκοπης δράσεως, έρώτων, καί δολοπλοκίων.

ΤΟ καλοκαίρι του 1806, ο Μέγας Ναπολέων, στο άπόγειο τής δόξας του, δέχεται επίσημα στο Σαιν -

Κλου τόν καινούργιο πρεσβευτή τής Αυστρίας.

Είναι ο κόμης του Μέττερνιχ. Ο Ναπολέων, τόν περιεργάζεται με προσοχή καθώς ο πρεσβευτής άπαγγέλλει τό τυπικό λογίδριο, που έκφράζει τήν (ύποκριτική, φυσικά) προθυμία «της Αύτου Μεγαλειότητος του αυτοκράτορος τής Αυστρίας νά επανασυνδέσει τίς σχέσεις φιλίας καί άμοιβαίας έμπιστοσύνης μεταξύ τής Γαλλίας πρός τό κοινό, συμφέρον τών δύο Αυτοκρατοριών...».

Ο Ναπολέων δέν είναι κορόιδο. Ξέρει καλά τί αισθάνονται οί Αυστριακοί έναντίον, του, όχτώ μήνες μονάχα μετά τή μάχη του Άούστερλιτς που συνέτριψε τήν Αυστρία ως τήν ολοκληρωτική έξουθένωση. Άλλ' αυτός ο καινούργιος πρεσβευτής του κινεί τήν περιέργεια. Φαίνεται τόσο νέος! Καί είναι άληθεια γοητευτικός: Ξανθά, σγουρά μαλλιά, άριστοκρατική κομψότητα. Ο αυτοκράτωρ τής Αυστρίας πρέπει νά έχει τρελαθεί: Έπειτα από μία τόσο συντριπτική ήττα, σέ μία τόσο κρίσιμη περίοδο γιά τή χώρα του, έμπιστευόταν τά συμφέροντά του σ' ένα, κομψεύμενο λιμνοκόρτο! Ο Ναπολέων ρωτάει γιά τήν ηλικία του.

— Τριαντατεσσάρω, έτών, μεγαλειότατε. άπαντά ο κόμης του Μέττερνιχ.

— Είθε πολλή νέος για ν' αντιπροσωπεύετε την αρχαιότερη μοναρχία της Ευρώπης, λέει ο Ναπολέων συνοφρωμένος.

Η παρατήρηση είναι μία μικρή προσβολή. Οι αώλοι και οι ωραίες κυρίες που περιστοιχίζουν τον αυτοκράτορα κρατούν την ανάπνοή τους. Πώς θ' αντιδράσει ο πρεσβευτής της Αυστρίας;

Ο Μέττερνιχ, άταραχος, κοιτάει τον αυτοκράτορα κατόματα:

— Μεγαλειότατε, η ηλικία μου είναι ακριβώς η ηλικία της Υμετέρας Μεγαλειότητος στη μάχη του Αούστερλιτς!

Και ο Ναπολέων θα καταλάβει, εύθυσ άμέσως, πώς θάρρει ή ώρα που θα πρέπει να λογαριασθεί μ' αυτόν τόν, άνθρωπο. Η Αυστρία ήττάται παντού, είναι άνικανή ν' άναγκάσει την όρμή του Κορσικανού. Άλλ' ο Βοναπάρτης δέν ξέρει ακόμα πώς ο «θρόνος τών Καίσαρων» διαθέτει ένα μυστικό όπλο: τή μεγαλοφυΐα του Μέττερνιχ, που θα ύπονομεύσει τήν ισχύ του σιγά - σιγά, θα τόν, παρασύρει από παγίδα σε παγίδα, ύπουλα, ύπομονητικά κι' έπίμονα, μέχρις ότου τόν πετάξει, ράκος άληθινό, στον ξενόδοχο τής Άγίας Έλένης.

ΑΛΛΑ ποιος είναι αυτός ο νεαρός που ή πρώτη του κιάλα εμφάνιση έκανε αίσθηση στην Αύλη του Ναπολέοντος;

Γιος ενός ξεπεσμένου άριστοκράτη από τή Ρηνανία, ο κόμης του Μέττερνιχ μπήκε από πολύ νωρίς στο παιχνίδι των πολιτικών ραδιουργιών ως διπλωμάτης τής καριέρας. Ήταν μόλις είκοσιτριών έτών, όταν σημείωσε τήν πρώτη του μεγάλη έπιτυχία: Παντρεύθηκε τήν πριγκίπισσα Έλεονώρα του Κάσυντς, κληρονόμο ενός μεγάλου όνόματος και μιας έξ ίσου μεγάλης περιουσίας. Έτσι ξαναχρυσώθηκε ο ξεχωρισμένος θυρεός του Μέττερνιχ.

Λίγο μετά τόν γάμο του, ο αυτοκράτωρ Φραγκίσκος ο Β' ίκανοποιημένος από τις ύπηρεσίες του, τόν στέλνει ως πρεσβευτή τής Αυστρίας στην Δρέσδη. Ο Μέττερνιχ γράφει ένα παράξενο γράμμα στον αυτοκράτορα:

«Η Υμετέρα Μεγαλειότης έπιθυμεί ν' αναλάβω μιάν ύπηρεσίαν διά τήν όποια, δέν ασθάνομαι προωρισμένος. Υποτάσσομαι εις τας θελήσεις τής Υ.Μ. και παρακαλώ τήν Υ.Μ. να μη άμφιβάλλει διά τήν προθυμίαν μου. Άλλ' έλπίζω ότι ή Υ.Μ. θα μου έπιτρέψει να άποσυρθώ τής ύπηρεσίας εύθως ως αισθανθώ άνίκανος να κρατηθώ εις τόν ύψος τής άποστολής μου...».

Τό περίεργο αυτό γράμμα έρμηνεύεται κατά διαφόρους τρόπους από τούς Ιστορικούς. Ίσως ο νεαρός διπλωμάτης να μην ένιωθε ακόμα πολλή άυτοπεποίθηση. Ίσως ήθελε άπλάως να κρατήσει «πισινή» για τήν περίπτωση άποτυχίας. Ίσως να έπαιζε με τόν αυτοκράτορα του τόν άγαπημένο παιχνίδι τών διπλωματών, τόν «τράβα με κι' ές κλάιν».

Τό μόνο βέβαιον είναι, ότι ο Μέττερνιχ δέν άπεσύρθη τής ύπηρεσίας, παρά μονάχα σαρανταεφτά χρόνια άργότερα — και χρειάστηκε μιά επανάσταση στην Βιέννη για ν' άποσυρθεί!

ΣΤΗ Δρέσδη ο νεαρός Μέττερνιχ έν διαφέρεται, βέβαια, για τή διπλωματία, άλλ' ο γάμος του δέν τόν έμποδίζει να ένδιαφέρεται και για τις ωραίες κυρίες. Άλλά ποιος μπορεί να ξέρει τι αντιπροσωπεύουν οι γυναίκες στο πνεύμα ενός γεννημένου διπλωμάτη; Ο Μέττερνιχ χρησιμοποίησε πάντα τις γυναίκες σαν πιόνια στο παιχνίδι τών πολιτικών δολοπλοκιών: Για να συγκεντρώνει πληροφορίες, για να εκμεταλλεύεται τά πάθη και τις αδυναμίες τών μεγάλων...

Από τή Δρέσδη μετατίθεται στο Βερολίνο, άνωτερο κλιμάκιο τής Ιεραρχίας. Έκεί θα έχει μιά μεγάλη αίσθηματική έπιτυχία — τήν κατάκτηση τής ωραίας πριγκίπισσας Ντολγορούκι — και τήν πρώτη του μεγάλη διπλωματική

Η Λώρα Ζυνά, ή μόνη γυναίκα που άγάπησε πραγματικά ο Μέττερνιχ.

κή έπιτυχία: Τήν προσέλευση τής Πρωσίας στον Ρωσοαυστριακό συνασπισμό κατά του Ναπολέοντος.

Άλλ' οι ήγέτες του Συνασπισμού είναι διασπαστικοί: Θέλουν να συντρίψουν τόν τυχοδιώκτη «σφετεριστή» τού θρόνου τών Βουρβώνων. Ο Μέττερνιχ, ώστόσο, ξέρει πώς ή μοiraία ώρα δέν έχει σημαίνει ακόμα για τόν Κορσικανό. Πιστεύει στο διπλωματικό παιχνίδι, άλλ' όχι στον πόλεμο. Ο αυτοκράτωρ τής Αυστρίας δέν άκούει τις συμβουλές του. Τό αποτέλεσμα είναι, λίγες έβδομάδες άργότερα, ο θρίαμβος του Ναπολέοντος στο Αούστερλιτς.

Μετά τήν ήττα, ο αυτοκράτωρ θα θυμηθεί — λιγάκι άργά — τις συμβουλές του Μέττερνιχ. Άποφασίζει να τά παίξει όλα για όλα στέλνοντας τόν νεαρό διπλωμάτη, που είχε άποδειχθεί τόσο προβλεπτικός, στην Αύλη του Ναπολέοντος ως πληρεξούσιο πρεσβευτή. Από τις ίκανότητες του Μέττερνιχ έξαρτάται τώρα ή τύχη τής αυτοκρατορίας τών Άψβούργων.

ΣΤΟ Παρίσι δέν είχαν, ακόμα γνωρίσει τόν Μέττερνιχ ως διπλωμάτη. Η φήμη του, όμως, ως καρδιοκατακτητού, είχε προηγηθεί. Τού άποδίδουν τή μιά περιπέτεια μετά τήν άλλην: Πρώτα με τή δεσποινίδα Ζωρζ, διάσημη θεατρίνα που είχε γνωρίσει — μεταξύ πολλών άλλων — και τήν εύνοια του Ναπολέοντος. Έπειτα με

μιά μεγάλη άριστοκράτισσα, τήν κυρία Ρενιό. Και τέλος με τήν περιδότη Καρολίνα Μυράτ, άδελφή του Ναπολέοντος. Δεσμός έξαιρετικά έπικίνδυνος.

Αύταρχική, δέξυμη, φιλήδονη και άνήθικη, ή Καρολίνα Βοναπάρτη παντρεύθηκε τόν Μυράτ από έρωτα, δέν άργησε όμως να καταλάβει πώς αυτός ο έμορφος καρδανός δέν έχει κουκούτσι μυαλό. Ο άχαλίνωτος αίσθησιασμός της θα τήν σπρώξει στο, κατήφορο.

Ο Μέττερνιχ δέν τής κάνει στην άρχή μεγάλη έντύπωση. Τόν, βρίσκει ελάχιστα άρρενωπό για τά γούστα της.

— Άκόμα ένα δουτυρόπαιδο! ψιθυρίζει κοροϊδευτικά στις φίλες της.

Άλλ' ο πανίσχυρος άδελφός της, ο μόνος άνθρωπος που φοβάται ή Καρολίνα, έχει διαφορετική γνώμη. Οι αισθησιακές προτιμήσεις τής άδελφής του δέν τόν ένδιαφέρουν. Διατάζει τήν Καρολίνα να «ψυχαγωγήσει» τόν πρεσβευτή τής Αυστρίας. Με τή λέξη αυτή ο Ναπολέων, έννοούσε, ίσως, να κρατηθεί ο Μέττερνιχ «άπνηστολημένος» μακριά από τήν Αύλη. Άλλ' ή Καρολίνα αντιλαμβάνεται τόν πράγμα διαφορετικά και μεταφράζει τήν έντολή στην δική της έρωτική γλώσσα.

Ο Μέττερνιχ θα γίνει έραστής της. Ο δεσμός αυτός, έξ άλλου, έξυπηρετεί θαυμάσια τις φιλοδοξίες της. Η Καρολίνα όνειρεύεται έναν τίτλο βασιλικό για τόν Μυράτ κι' έλπίζει ότι ο Μέττερνιχ θα τή βοηθήσει.

Άλλ' οι έλπίδες της πολύ γρήγορα διαφεύδονται. Ο Μέττερνιχ δέν, τήν άγάπησε ποτέ και δέν άργεί να στρέψει τήν προσοχή του σε μιάν άλλη ωραία γυναίκα.

ΟΤΑΝ ή Λώρα, σύζυγος του στρατηγού Ζυνά, τού μετέπειτα δουκός του Άμπραντές. Τό είδύλλιο πλέχθηκε τήν εποχή που ο στρατηγός πολεμούσε χιλιόμετρα μακριά, στην Πορτογαλία. Ο Μέττερνιχ γνώρισε ή Λώρα Ζυνά σε μιά τυπική έπίσκεψη στο μέγαρό της. Τή βρήκε γοητευτική και, μιά και ο άνύποπτος σύζυγος άπουσίαζε, άποφάσισε να τή, κατακτήσει.

Όπως συνήθως, φέρθηκε σαν ψυχρός ύπολογιστής: Η Λώρα άνηκε στην παλιά γαλλική άριστοκρατία, τήν όποιαν ο Μέττερνιχ άνυπομονεί να γνωρίσει. Όλη ή παλιά άριστοκρατία είναι, φυσικά, άντιβοναπαρτική. Ο Μέττερνιχ έλπίζει ότι θα κατορθώσει να εκμεταλλευθεί αυτό τόν ρεύμα άντιπαθείας κατά του Ναπολέοντος που έπικρατεί σε μιά μερίδα τής κοινής γνώμης. Η Λώρα Ζυνά θα ήταν πολύτιμος σύνδεσμος για τόν σκοπό αυτό. Πρέπει όπωσδήποτε να τήν κατακτήσει, και βάξει σ' ένέργεια τά μεγάλα μέσα: Παριστάνει τόν μεγαλοχολικό έρωτευμένο!

Άλλά για πρώτη και τελευταία φορά στην καριέρα του ο μεγάλος διπλωμάτης θα πέσει στην ίδια του τήν παγίδα! Παθαίνει κάτι που δέν τόν περίμενε: Έρωτεύεται με πάθος τή Λώρα Ζυνά.

Η Λώρα στην άρχή άντιστέκεται, αλλά δέν άργεί να ύποκύψει στην φλογερή όρμή του νεαρού Αυστριακού. Ο Μέττερνιχ, έξ άλλου, ακόμα και στο είδύλλιο δέν ξεχνάει τή διπλωματική ραδιουργία: Φροντίζει να πληροφορηθεί ή Λώρα ότι ο σύζυγός της στην Πορτογαλία άσχολεϊται και με άλλα πράγματα

τα έξτός από τόν πόλεμο: Ο Ζυνά τήν άπατά άπρακάλυπτα με τις ωραίες Πορτογαλίδες. Έτσι, κάθε δυσταγμός έγκαταλείπει τή Λώρα. Δίνεται με τόν ίδιο πάθος στον έραστή της.

Ο Μέττερνιχ τή συναντά σχεδόν κάθε νύχτα στην έπαυλή της του Ραιναύ. Μιά μέρα ή Λώρα Ζυνά όργανώνει ένα κυνήγι στο κτήμα της. Η Καρολίνα Μυράτ είναι προσκεκλημένη. Σε μιά στιγμή ο Μέττερνιχ και ή Λώρα βρίσκονται άπομονωμένοι σε μιάν άπόμερη άλλεα του Πάρκου. Έπωφελούνται για ν' άνταλλάξουν, μερικές τρυφερότητες. Τήν ίδια στιγμή μιά έπιπητη κυρία έμφανίζεται στην άκρη τής άλλας: Είναι ή Καρολίνα Μυράτ. Τους βλέπει, σταματάει τόν άλογό της έκπληκτη. Κατόπιν άφίνει ένα γέλιο γεμάτο μοχθηρία και έξεφανίζεται καλπάζοντας.

Η Καρολίνα Μυράτ δέν είναι συνειθισμένη να τήν, έγκαταλείπουν οι έραστές της. Γεμάτη ζήλεια θα προετοιμάσει τήν έκδίκησή της προσεχτικά. Και έπειδή ο Μέττερνιχ είναι άπρόσβλητος, τόν βάρος τής όργής της θα πέσει στην άτυχη Λώρα. Τό ίδιο δράδυ ή Καρολίνα συναντά τή Λώρα Ζυνά και παρά λίγο να τήν ξεμαλλιάσει. Άλλ' ο θυμός της δέν κατευνάζεται με τόσο λίγο...

ΣΤΟ μεταξύ, οι λευκές νύχτες του Μέττερνιχ δέν τόν έμποδίζουν να έκτελεί εύσυνείδητα τά διπλωματικά του καθήκοντα. Κάθε βδομάδα που περνάει αύξάνει τις άνησυχίες του αυτοκράτορα Φραγκίσκου: Η γαλλωρασική σύμμαχία άπομονώνει τήν Αυστρία. Ο Ναπολέων, γίνεται και πάλι έπιθετικός. Άπειλεί πόλεμο. Ο Μέττερνιχ πηγαίνει στην Βιέννη για να πάρει οδηγίες. Όταν έπιστρέφει στο Παρίσι τά πνεύματα είναι έξημμένα κατά τής Αυστρίας. Ο δχλος λιθοβολεί τόν άμάξι του πρεσβευτού και σ' άνάκτορα του Κεραμεικού ο Ναπολέων δέν τού άπειθυίνει καν τόν λόγο. Η Γαλλία βρίσκεται επί ποδός πολέμου.

Μιά μέρα ο Ναπολέων, άναγγέλλει κυνικά στον πρεσβευτή τής Αυστρίας ότι τά γαλλικά στρατεύματα είναι έτοιμα να βαδίσουν κατά τής Βιέννης μέσω Ρατισβόννης και Μονάχου. Ήταν μιά δημόσια πρόκληση άλλ' ο Μέττερνιχ μένει άτάραχος. Άλλωστε, λίγο άργότερα, ο Ναπολέων έπιφορτίζει τόν δούκα του Καντόρ να πληροφορήσει τόν Μέττερνιχ πώς ή Αύτου Μεγαλειότης δέν, τρέφει καμμία προσωπική άντιπάθεια κατά του πρεσβευτού και πώς οι άπειλές του προωρίζόντουσαν για έξωτερική κατανάλωση. Ο Μέττερνιχ δέ χάνει και πάλι τήν ψυχραιμία του:

— Πληροφορείστε, παρακαλώ, τόν αυτοκράτορα ότι ο πρεσβευτής τής Αυστρίας δέν τόν παίρνει ποτέ στα σοβαρά!

Όστόσο, ή άπρονοησία τών ήγετών της θα σπρώξει και πάλι τήν Αυστρία σε μιάν ήττα. Ο Ναπολέων θα βγει θριαμβευτής από τή μάχη του Βαγκράμ.

Ο Μέττερνιχ καλείται ακόμα μιά φορά να επανρθώσει τά σφάλματα τής άυστριακής πολιτικής. Διορίζεται ύπουργός τών Έξωτερικών, και ρίχνεται με ζήση στο έπίπονο έργο τής διασώσεως τών ύπολειμμάτων του άυστριακού γόητρου. Και αυτή τή φορά θα καταφέρει

να «τυλίξει» τόν Ναπολέοντα.

Καταστρώνει ένα μεναλοφές σχέδιο που είχε ως άποτέλεσμα τόν άριστούργημα» τής διπλωματίας του: Τό συνοικέσιο τής Μαρίας - Λουΐζας τών Άψβούργων με τόν Ναπολέοντα Βοναπάρτη.

Είναι ένα σχέδιο άνήκουστης τόλμης. Μιά κόρη τών Άψβούργων θα παντρευτάν με τόν Κορσικανό τυχοδιώκτη, όπως ώνόμαζαν τόν Ναπολέοντα στους κύκλους τής ευρωπαϊκής άριστοκρατίας. Τά παιδιά του αυτοκράτορα Φραγκίσκου

Η Καρολίνα Μυράτ, άδελφή του Μ. Ναπολέοντος, ή όποια «διετάρχη» να ψυχαγωγήσει τόν Μέττερνιχ.

τής Αυστρίας είχαν συνήσει να θεωρούν τόν Ναπολέοντα ως κάτι μεταξύ «τέρατος» και «σφετεριστού». Η μικρή Μαρία - Λουΐζα κλαίει άπαρηγόρητα. Άλλ' ο Μέττερνιχ είναι άμείλικτος: «Πρό παντός όχι αίσθηματισμούς, είναι τόν μόντο του. Και θ' άκολουθήσει τόν σχέδιό του ως τόν τέλος.

Ο Ναπολέων πέφτει στην παγίδα. Η φιλαυτία του κολακεύεται από αυτή τή ένωση με τόν «οίκο τών Καίσαρων». Ο γάμος αυτός είναι στα μάτια του ή όριστική καθέρωση, τόν έπιστέγασμα τού θριάμβου του.

Από δω και πέρα ή άποστολή του Μέττερνιχ είναι ν' άποσπάσει από τόν γαμπρό όσο τόν δυνατόν περισσότερες παραχωρήσεις ύπέρ του πεθερού. Κανένα, βέβαια, δέν τρέφει άυταπάτες τό σο για τά αίσθήματα του ένός, όσο και τού άλλου. Άλλ' ο Μέττερνιχ παίζει τόν παιχνίδι του ψύχραιμα και ή Αυστρία, λίγους μήνες πριν στο χείλος τής καταστροφής, σώζεται όριστικά και άνασυγκροτεί τις δυνάμεις της. Άπώλειες: πριγκίπισσα μιά! Άλλά τι σημασία έχει ή εύτυχία μιάς παιδούλας για έναν άδίσταχτο διπλωμάτη όπως ο Μέττερνιχ.

ΤΟ παιχνίδι αυτό τής άποσπάσεως παραχωρήσεων από τόν Ναπολέοντα φέρνει συχνά τόν Μέττερνιχ στο Παρίσι. Συμβαίνει να μείνει στην γαλλική πρωτεύουσα δέκα μήνες συνέχεια. Τό ύπουργείο του μένει έρημο στην Βιέννη, αλλά τι σημασία έχει; Τό «ψητό» βρίσκεται στο Παρίσι. Τό ψητό είναι ή άπέραντη ματαιοδοξία του Βοναπάρτη.

Με τήν εύκαιρία τών γάμων, δίνονται μεγάλες δεξιότητες στο Παρίσι. Η Καρολίνα Μυράτ όργανώνει ένα χορό με-

ταμφιεσμένων. Τόν ζεύγος Ζυνά είναι προσκεκλημένο. Ο στρατηγός Ζυνά έχει γίνει τώρα δούκας του Άμπραντές. Σε μιά στιγμή ένα ντόμιο πλησιάζει τόν Ζυνά και τού ψιθυρίζει κάτι στο άφτί.

Ο Ζυνά γίνεται κατακόκκινος και έγκαταλείπει άμέσως τή δεξίωση. Τρέχει στο σπίτι του, μπαίνει στο δωμάτιο τής γυναίκας του και άνοίγει τόν γραφείο της. Βρίσκει ένα πακέτο γράμματα. Ο Ζυνά τά δαβάει και τόν αίμα τού άνεβαίνει στο κεφάλι: Είναι τά έρωτικά γράμματα του Μέττερνιχ προς τή Λώρα Ζυνά.

Αυτή ήταν ή έκδίκηση τής Καρολίνας Μυράτ.

Ο Ζυνά, τόν ίδιο δράδυ, θα κάνει μιά φοδερή σκηνή ζηλοτυπίας, θα χτυπήσει τή γυναίκα του μέχρις αίματος.

— Προσευχήσου, ούρλιάζει ο άπατημένος σύζυγος. Θα πεθάνεις! Έγινες έρωμένη του Αυστριακού!

Κατόπιν, σέφνει τή γυναίκα του, που έκλαιγε σπαρακτικά, μέχρι τήν αύστριακή πρεσβεία και τή ρίχνει στα πόδια τής Κυρίας Μέττερνιχ.

— Αυτή είναι ή γυναίκα μου, τής

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 24

20

ΑΝΩΝΥΜΟΥ: «Ταξίδι στὸν κόσμο τοῦ Ἑρμῆ»

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με τις αντίληψεις αυτές τον ίδιο φανταστικές, μοιονότι είχαν κάποιο χρώμα από τις κρατούσες τότε αστρονομικές έννοιες, ήταν και οι αντίληψεις του Βερνάρδου Φοντενέλλ. Στο σύγγραμμά του «Συνομιλίες για την πολλαπλότητα των κατοικημένων κόσμων» (1686), λέει πως οι κάτοικοι του Έρμη είναι μικροί, μαύροι και καυμένοι από τον ήλιο, σαν αφρικανοί και τρελλοί από την υπερβολική ζέστη.

Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ πλανήτης αὐτὸς
εἰσχωρίζει ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῆς κινή-
σεώς του, πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ σθένους
θεοῦ τοῦ ἐμπορίου (στὴ λατινικὴ λέξη
Μερκατοριος - Ἑρμῆς, φαίνεται καθαρά
τὴ σχέση τοῦ θεοῦ μὲ τὸ ἐμπόριο καὶ
στὰ ἱταλικά οἱ λέξεις: μέρτσε, μερκά-
το, κομμερτίσιο σημαίνουν ἐμπόρευμα,
ἐμπόριο).

Ἡ Παρ' ὅλη τῇ δυσκολίᾳ νὰ τὸ δοῦμε
 μὲ γυμνὸ μάτι (μετὰ ποῦ ἡ δραστηριότης
 διαρκεῖ ἐλάττωστα πρὶν τῇ δόσῃ καὶ πρὶν
 ἀπὸ τῇ ἀνατολῇ τοῦ Ἡλίου), ὁ Ἐρμῆς
 δὲν ἐξέφυγε ἀπὸ τὸ ἐρευνητικὸ βλέμμα
 τῶν ἀστρονόμων τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ
 πρώτη παρατήρησις τὸν ἔγινε στὰ 265
 π.Χ. Σήμερα, χωρὶς στὰ μεγάλα τη-
 λεσκόπια καὶ τὰ ἄλλα τελειοποιημένον
 ὄργανα, οἱ ἀστρονόμοι μποροῦν νὰ τὸν
 βλέπουν καὶ τὴν ἡμέρα, χωρὶς ν' ἀναγκ-
 αζῶνται νὰ τὸν κυνηγῶν. Γιὰ τοῦτο
 ἀκριβῶς καὶ ὁ Πέρσιβαλ Λούουελ ἐλε-
 γε, ἀστείουδόμενος, πὼς ἡ καλὺτερη σι-
 γὴ γιὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ εἶναι ὁ-
 ταν ὁ Ἐρμῆς εἶναι «ἀπαρητήρητος».

νείς γρήγορα. Άλλα σέ αντίστάθμισμα υπάρχει τό πλεονέκτημα, ότι κουραζόμαστε λιγώτερο όταν βρισκόμαστε σέ κίνηση ή εργαζόμαστε, γιατί ή άδράτη-τα είναι λιγώτερο άπό μισή σχετικά μέ τη γή ή: τά εξήντα κιλά άντιστοιχούν σέ είκοσι τέσσερα. Για τόυτό έπίσης καί ή «συχύτητα φυγής» πού θά είχε μία «κοσμική βλίδα», γιά την έπιτυχία του τελικού άλματος στό διαστηκό κενό, είναι 3,6 χιλιόμετρα τό δευτερόλεπτο, άντί των 11 δικών μας, πράγμα πού είναι εξαιρετικά πλεονεκτικό γιά τά έν-δεχόμενα τοπικά άστροναυτικά σχέδια.

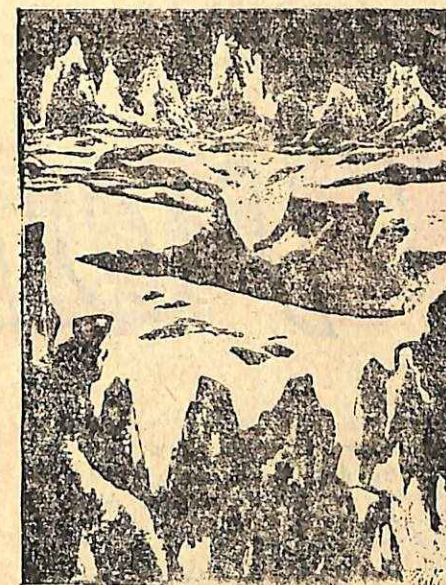
Περ' όλα αυτά, όμως, υπάρχει και η Αντίστροφη Ώση: Λόγω της αρασιότητας έλξης, η ατμοσφαιρα του Έρμη, αν κάποτε υπήρξε, θα διαλύθηκε στους διαστρικούς χώρους κι' άφησε τόν πλανήτη δίχως αέρα και νερό. Οί λαμπροί φωτισόμενοι πού έλεγαν πώς έβλεπαν γύρω από τόν μαύρο δίσκο τού πλανήτη οι αστρονόμοι τού περασμένου αιώνα, όταν περνούσε μπροστά απ' τόν "Ηλιο, έρμηνεύονταν ως ενδείξεις ατμοσφαιρικές. Έξ άλλου, τὰ φωτεινά σημεία πού είχαν παρατηρήσει υπό τις ίδιες συνθήκες στη σκοτεινή επιφάνεια αποδόθηκαν σέ φλόγες φοβερών ήφαιστειακών έκκρήξεων ή σέ τούνελ, πού διαπερνούσαν τόν πλανήτη από τή μία μεριά στην άλλη, χαλαρές μήκους πενήντα χιλιάδων χιλιομέτρων, πού είχαν διανοιγεί από μηχανικούς τού Έρμη, γιά να διευκολύνουν τίς συνθήκες διαβίωσης σ' αυτό τόν πλανήτη! Σήμερα, ωστόσο, μέ μεγαλύτερη φρόνηση και λιγώτερο ένθουσιασμό, πιστεύουμε πώς προκειται γιά όπτικές απάτες.

σθεθεί και η υπερβολική θερμοκρασία. Έκτός από αντίθετη απόδειξη, γενική γνώνη των αστροναυτών είναι, ότι ο Έρμης περιφέρεται περί των "Ήλιο με τη μιά μόνο όψη του, όπως ακριβώς γίνεται και με τη Σελήνη αναφορικά με τη Γη. Συνεπώς το ένα ημισφαίριο ψήνεται κυριολεκτικά, ενώ το άλλο είναι συνεχώς κατεψυγμένο. Στο πρώτο έχουν καταγραφεί θερμοκρασίες ως 417 βαθμούς, πράγμα που μπορεί να είναι η αιτία για μία περίεργη ύδρογραφία, όπου τα ποτάμια θα σχηματίζονται από λωυμένο μολύβι και οι λίμνες από λωυμένο κασσίτερο. Όσο για το άλλο ημισφαίριο, που είναι πάντοτε κατεψυγμένο και βυθισμένο στα αιώνια σκοτάδια, γίνεται λόγος για θερμοκρασίες που φτάνουν στο απόλυτο μηδέν. Ως που ν' αποδειχθεί το αντίθετο, το να μιλούμε για ζωή υπό τις συνθήκες αυτές είναι καθαρή φαντασιοκοπία.

ΜΗΠΩΣ, όμως, οι συνθήκες είναι πιο δელεαστικές στον Πλούτωνα που βρίσκεται στο αντίθετο άκρο του του ήλιακού συστήματος; 'Ο Πλούτων είναι φυσικά, πιο άγνωστος από τον 'Ερμή, αλλά το θέμα της εύρεσής της διαμονής στον πλανήτη αυτό είναι πολύ συζητήσιμο. Μιά που είναι ο υπερδότηκος της ήλιακής οικογένειας, ο Πλούτων δεν έχει μνήθηκε όπως έγινε με τον Ουράνο και τον Ποσειδώνα, από τη μυθική και ποιητική φιλολογία, που τίμησαν τους πέντε γνωστούς από την αρχαιότητα πλανήτες. Λίγο ύστερα από την ανακάλυψη του Ποσειδώνα, που την έκαμε πρώτα στο γραφείο του πριν ν' ανακαλυφθεί στον Ουράνο ο Λέ Βερριέ, κάτι που προέβλεπε σ' όλον τον κόσμο ένα κύμα κατάπληκτης συγκίνησης, έξ αιτίας της ακρίβειας των υπολογισμών του, έγραψε πως έλπίζει πως, ύστερα από πενήντα ή σαράντα χρόνια παρατηρήσεων, αυτός ο καινούργιος πλανήτης θα μπορούσε, κι' αυτός με τη σειρά του, να χρησιμοποιηθεί για την ανακάλυψη του πλανήτη, που τον ακολουθεί. Αυτή την πρόβλεψη του Λέ Βερριέ την πήρε ο Πέρσιβελ Λόουελ, που, ακολουθώντας την ίδια μέθοδο, κατώρθωσε στα 1915 να καθορίσει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πλανήτη αυτού και να έμπιστευθεί το έργο της ανακαλύψεώς του στο στερέωμα και στους άστρους-μους του άστερσκοπίου Φλάγκσταφ. 'Ο Λόουελ, πραγματικά, δεν είχε την ικανότητα του Λέ Βερριέ, που είδε την απόδειξη των μαθηματικών του προβλήσεων, έπειδή πέθανε τον επόμενο χρόνο, αλλά οι μαθητές του εκπλήρωσαν την υπόσχεσή του. 'Η πραγματική ανακάλυψη, που συμφωνούσε με τη θεωρία, έγινε στα 1930 από τον Κλάουντ Τόμπιν. 'Από τότε άρχισαν οι συστηματικές μελέτες για τον πλανήτη, για τον καθορισμό των κινήσεων του και για την εξακρίβωση των φυσικών του ιδιοτήτων. 'Ο,τι γνωρίζουμε ώς τώρα είναι λίγο, στην πραγματικότητα όμως είναι πολύ, αν πάρουμε υπ' όψη και τη δυσγένεια των παρατηρήσεων. 'Ο Πλού-

τωνας παρουσιάζεται σαν ένα άστέρι δεκάτου πέμπτου μεγέθους (όταν λέμε «μέγεθος» ενός άστρου εννοούμε την φωτεινότητά του και τις διαστάσεις του) και είναι προσίτος μόνο στα μεγάλα τηλεσκόπια και στα άλλα αστρονομικά όργανα. Άπό τόν 'Ήλιο απέχει περίπου 69 δισεκατομμύρια χιλιόμετρα κι αυτό είναι αρκετό για να έχει θερμοκρασία 230 βαθμών υπό τόν μηδέν, που ελίκρινώς είναι υπερβολική και για κεινους πού προτιμούν περιπαθώς τή ζωή μέσα στις καλίδες τών έσκιμών.

Κ ΑΙ εἶναι κρίμα, γιατί στὸν Πλού-
των ὁ χρόνος θὰ λογαριαζόταν
διαφορετικά: ἓνα ἔτος στὸν Πλού-
ωνα ἀντιστοιχεῖ σὲ 248 γῆινα. Δηλα-
δὴ ἓνα παιδάκι ποὺ σήμερα θὰ εἶχε,

Ἀναπαράσταση ἑνὸς τοπίου τοῦ Πλούτωνος. Ὁ πλανήτης αὐτός, εἶναι ὁ πιὸ ἀπασμακρυσμένος ἀπὸ τὸν Ἥλιο, φαίνεται δὲ σάν ἓνα λαμπερὸ σημεῖο στὸ μαῦρο οὐρανό.

πτόν. Πλούτωνα φυσικά, ηλικία δέκα χρόνων, θα είχε γεννηθεί στην εποχή της κατασκευής τών Πυραμίδων. 'Ο Πλούτωνας έχει χαρακτηρισθεί ως ιδιότυπος πλανήτης και κάποιος διατύπωσε την υπόθεσή, ότι πρόκειται για έναν πρώην δορυφόρο, του Ποσειδώνος, που «έξελεξε την ελευθερία», τουλάχιστον την «επιτηρημένη» εκ του μακρόθεν υπό του «Ηλίου» ελευθερία. Μιά από τις πρώτες ιδιορρυθμίες του είναι οι διαστάσεις του. Ύστερα από τη δεύτερη σειρά τών πλανητών, δηλαδή τών «τεσσάρων μεγάλων» από τόν Δία ως τόν Ποσειδώνα, γίνεται, όμως και στην πρώτη κατηγορία, η σειρά τών «τεσσάρων μικρών», από τόν Έρμη ως τόν Άρη. Σε αυτό, που δημιουργεί δύσκολα προβλήματα και έχει αντικτύπους για τις κοσμολογικές θεωρίες, προστίθεται και κάτι άλλο ακόμα έκπληκτικώτερο: η περίπτωση τής πυκνότητας. Ή πυκνότητα, καθώς ξάφρουμε, είναι η σχέση ανάμεσα στη μάζα και στον όγκο.

Ἡ μάζα τοῦ Πλούτωνα ὑπολογίστηκε πὼς εἶναι κάτι λιγώτερο ἀπὸ τὴ μάζα τῆς Γῆς (0,9), ἐνῶ ὁ ὅγκος εἶναι περισσότερο ἀδέσβαιος, μὴ πὺν ἀκόμα εἶναι ἀδέσβαιες οἱ μετρήσεις τῆς διαμέ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 41

Ε ΠΙ χιλιάδες χρόνια, ο άνθρωπος δὲ μπορούσε νὰ μετακινηθεῖ, μὲ ταχύτητα μεγαλύτερη ἀπὸ λίγα χιλιόμετρα τὴν ὥρα. Κατόπιν ἐφεύρε τὴν ἀτμομηχανή, τὸ αὐτοκίνητο, τὸ ἀεροπλάνο. Πρὶν ἀπὸ δέκα πέντε χρόνια, ἔφτασε στὴν ταχύτητα τῶν χιλίων χιλιομέτρων τὴν ὥρα καὶ τὸ 1946, ἔφτασε τὸ φράγμα τοῦ ἤχου, δηλαδὴ, κινήθηκε μὲ ταχύτητα μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν ἤχο.

Μένουν, όμως, άκόμα πολλά «φράγματα» για να σπάσει. «Ένα απ' αυτά είναι το «φράγμα του φόβου» όπως το έχουν ονομάσει οι «Άγγλοι γιατροί. Μιά σειρά άνευρηγμάτων δυστυχημάτων έχει στοιχίσει τή ζωή πολλών Βρετανών πιλότων υπερηχητικών άεροπλάνων. «Έπειτα από έπιστημένη μελέτη οι ειδικοί κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα δυστυχήματα ώφείλονται στο γεγονός ότι οι πιλότοι, σέ ώρισμένη κρίσιμη στιγμή, σάθηκαν άνίκανο να έκτελέσουν τούς άπαραίτητους χειρισμούς. Και όμως, οι πιλότοι αύτοι, ήταν από τούς άσους τής άεροπορίας. Γιατί άπέχουν σέ χειρισμούς τούς όποιους ήξεραν καλά:

Ἡ αἰτία τῶν φαινομένων εἶναι ἡ «μυϊκή αδράνεια»: Ἄνεμεσα στή σκέψη καὶ στὴν πράξη μεσολαβεῖ ἓνα χρονικὸ διάστημα, πού, δοσθῆποτε μικρό, μπορεί νὰ ἀποθεῖ μοιραῖα στὶς κρίσιμες στιγμές. Οἱ πιλότοι ξέρουν καλὰ τοὺς χειρισμοὺς πού πρέπει νὰ κάνουν καὶ σχηματίζουν τὴν εἰκόνα τοὺς στὸν ἐγκέφαλό τους. Ἀλλὰ θὰ μεσολαβήσει πάντα ἓνα διάστημα ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὁ ἐγκέφαλος θὰ πάρει μιὰν ἀπόφαση, ὡς τὴ στιγμή πού ὁ μῦς τοῦ σώματος θὰ ἐκτελέσουν τὴ διαταγὴ πού θὰ μεταδιδασθεῖ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο διὰ τῶν νεύρων.

“Ἐπρεπε, συνεπῶς, νὰ βρεθῇ ἓνας τρόπος γιὰ νὰ ἐξουδετερωθῇ αὐτὸ τὸ «νεκρὸ σημεῖο» μετὰ τῆς ἐγκεφαλικῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς μυϊκῆς ἐκτελέσεως.

‘Ο περίφημος Ἰταλὸς ποιητὴς Ντ’ Ἀννούντσιο, συζητοῦσε κάποια μέρα μὲ μιὰ καλλιτέχνηδα τοῦ θεάτρου, ἡ ὁποία καθ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς συζητήσεως, δὲν ἐξεκόλλεξε τὰ μάτια τῆς ἀπὸ τὴν μεσοκώστα πρὸς τὸν ἄνδρα.

— Κυρία μου, τῆς εἶπε τότε ὁ ποιητής, βλέπω, ὅτι εἴστε τρομερὰ φιλάρεσκη. Καθρεφτίζεσθε, ἀκόμα καὶ στὴ φαλάκρα μου!...

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ πειράματα απέδειξαν ότι στην κυρίως «μυϊκή αδράνεια» έρχονται να προστεθεί και μία καθυστέρηση στη διοχετεύση των μικρών ηλεκτρικών έκκεντρώσεων που ξεκινούν από τον έγκεφαλο για να καταλήγουν στους μύς του χεριού. Οι έπιστήμονες προσπάθησαν να συγκεντρώσουν από τη βάση του κρανίου τα ηλεκτρικά ρεύματα που διοχετεύονται στο χέρι, για να τὸ κουνήσουν. 'Απέτυχαν, γιατί από τον έγκεφαλο ξεκινούν χιλιάδες ρεύματα για να διοχετευθούν στους μύς του σώματος και είναι αδύνατο να τὰ ξεχωρίσουμε.

Πρώτοι οι σοβιετικοί επιστή-
μονες, είχαν την ιδέα να συγκεν-
τρώσουν τόν ηλεκτρισμό στὸν ἐγ-
κέφαλο ὄχι ἀπὸ τὴ βάση τοῦ
κρανίου, ἀλλ' ἀπὸ τὸν προδρα-
χίονα. "Ετσι, τὰ ρεύματα ποὺ
διοχετεύονται ἀπὸ τὸν ἐγκεφαλο
διὰ τῶν νέρων, «βραχυκυκλώθη-
καν» σ' ἕνα τεχνολογ. χέρι, ποὺ
ἦταν ικανὸ νὰ ὑπακούσει αὐτο-
στιγμῇ στὶς ἐντολές τοῦ ἐγκε-
φάλου! Ἡ μυϊκὴ ἀδράνεια εἶχε
ἐξουδετερωθεῖ.

“Επειτα από πολλούς μήνες έρευνών και πειραμάτων αυτό το παράξενο σύνολο, κατά το ήμισυ ανθρώπινο, κατά το ήμισυ μηχανικό, τελειοποιήθηκε: “Ένα ηλεκτροστατικό περιβραχιόνιο σφίγγει το χέρι λίγο κάτω από τον αγκώνα. Συγκεντρώνει δι’ έπαγωγής τα ηλεκτρικά ρεύματα, που περνούν από τα νεύρα και τα διοχετεύει σ’ έναν ηλεκτρονικό πολλοπλάσιαστή, που κινεί ένα μεταλλικό χέρι. Το χέρι αυτό, μπορεί να έκτελλεται τις ουσιαστικές κινήσεις ενός φυσικού χεριού: Μπορεί να σηκώνει ένα ποτήρι νερό, να σπάζει ένα καρύδι ή ν’ ανάψει ένα τσιγάρο.

Είναι φανερό, πώς η έφεύρεση αυτή έχει τεράστια σημασία, όχι μόνο για την αεροπορία, αλλά, ιδίως, για τους ανάπηρους, οι όποιοι θα έφοδιαστούν τώρα με μέλη, που μπορούν να εκτελέσουν με ακρίβεια τις διαταγές, που παίρνουν κατ' ευθείαν από τον έγκεφαλο.

Ὁ ἱεραπόστολος στοὺς ἀνθρώ-
ποφάγους:

— Ἐφάγατε, λοιπόν, τὸν ἀερο-
πόρο πὺν ἔπεσε:

— Μάλιστα, δέσποτα...

— Ἀσεβεῖς! Δὲ σᾶς εἶποι, νὰ
μὴν ξαναφῶτε ἄνθρωπο;

— Μὰ αὐτός, δέσποτα, δὲν ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν... πουλί!...

Η κατασκευή και η προώθηση ενός αεροπλοίου παρουσιάζει πολλά προβλήματα, αλλά κανένα απ' αυτά δεν είναι άλυτο. Το διάστημα δεν είναι ένας χώρος κενός. Είναι γεμάτο από ηλιακές ακτίνες, από ηλεκτρικά πεδία. Όλα αυτά είναι πηγές ενέργειας, που μπορούμε να εκμεταλλευθούμε για τα ταξίδια μας στο διάστημα. Οι τεχνητοί διαπλανητικοί σταθμοί θα είναι το πρώτο στάδιο για την πραγματοποίηση των ταξιδιών στους άλλους πλανήτες. Η Σελήνη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση έκτοξευσεως των αεροπλοίων μας. Τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει τον άνθρωπο στην όρμητική φορά του προς τ' άστρα.

ΠΡΟΤΟΥ τελειώσει ο 20ος αιώνας, θα ταξιδεύσουμε ίσως στους άλλους πλανήτες με την ίδια ευκολία που παίρνουμε το λεωφόριο για να πάμε στη δουλειά μας. Ξέρουμε, βέβαια, ότι τα διαπλανητικά ταξίδια παρουσιάζουν πολλά και περίπλοκα προβλήματα, αλλά κανένα απ' αυτά δεν είναι άλυτο. Οι πρώτοι σταθμοί θα είναι οι πλανήτες του ηλιακού συστήματος, αλλά δε θ' αργήσουμε να φτάσουμε και στους πλανήτες των άλλων αστέρων.

Τ' αεροπλοία μπορούν ν' αρχίσουν το ταξίδι τους κατά δυο τρόπους: "Η ν' εκκονδονισθούν κατ' ευθείαν από τη Γη στο διάστημα, ή ν' προσεγγίσουν πρώτα σ' ένα, τεχνητό δορυφόρο, που θα περιφέρεται γύρω από τη Γη κι' από εκεί ν' αρχίσουν το ταξίδι τους στο διάστημα.

Στην πρώτη περίπτωση το αεροπλοίο πρέπει να είναι κολοσσικών διαστάσεων για να μπορεί να μεταφέρει αρκετά καύσιμα, που θα του επιτρέψουν να διανύσει τα εκατομμύρια χιλιόμετρα που χωρίζουν τη Γη από τον πλησιέστερο πλανήτη.

Στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει το πλεονέκτημα ότι το αεροπλοίο θα ξεκινήσει για το διάστημα με μίαν αρχική ταχύτητα έφτα χιλιομέτρων, δηλαδή την ταχύτητα περιστροφής του τεχνητού δορυφόρου. Και δε θα χρειασθεί παρά μιά επιτάχυνση τριών ακόμα χιλιομέτρων, κατά δευτερόλεπτο για να ξεφύγει από την έλξη της Γης.

Οι τεχνητοί δορυφόροι, ή «σταθμοί του διαστήματος» που θα είναι, φυσικά, σφεδαστών διαστάσεων, παρουσιάζουν και άλλο ένα πλεονέκτημα για τα διαπλανητικά ταξίδια: Τα μεγάλα αεροπλοία δε θα χρειάζεται να «καθλυσθούν» στο σύνολό τους πάνω στη Γη. Μπορούν ευκολότερα να σταλούν κατά τμήματα στους σταθμούς του διαστήματος και ν' αναμολογηθούν, εκεί. Είναι ευκολότερο ν' ανεβάσουμε ένα μέρος όπουδήποτε αν το διακρίνουμε σε πολλά μικρότερα μέρη. Κι' αυτό ισχύει είτε πρόκειται ν' ανεβάσουμε ένα αεροπλοίο στο διάστημα, είτε ένα σακί πατάτες στο... Λυκαβηττό! Το σπουδαιότερο έμπόδιο στην αρχή του ταξιδιού είναι η έλξη της Γης, δηλαδή η βαρύτης.

Για τα ταξίδια στη Σελήνη, ωστόσο, οι ενδιάμεσοι σταθμοί δε, είναι απόλυ-

και θα επιστρέφει στη Γη γλιστρώντας μέσα απ' την ατμόσφαιρα. Το τμήμα αυτό, συνεπώς, θα πρέπει να έχει φτερά για να προσγειωθεί ομαλά.

Το εξωτερικό σχήμα ενός αεροπλοίου που θα προσέγγιζε στη Σελήνη δεν έχει μεγάλη σημασία. Έφ' όσον η Σελήνη δεν έχει ατμόσφαιρα, το αεροπλοίο δε χρειάζεται φτερά. Επίσης, από τη στιγμή που το αεροπλοίο θα ξεφύγει από την έλξη της Γης, δε χρειάζεται προωθητική δύναμη, γιατί κινείται με την κερκτημένη ταχύτητα και κατ' εφόρμη με την έλξη της Σελήνης. Άλλ' όσον πλησιάζει εκεί θα χρειασθεί να μειώσει κατά κάποιον τρόπο, την τα-

ους μικρότερα αεροπλοία, θα μεταφέρουν τους επιβάτες στον πλανήτη του προορισμού τους.

Στο διάστημα δεν υπάρχει βαρύτης. Πώς θα αισθάνονται οι ταξιδιώτες του διαστήματος χωρίς βαρύτητα;

Θα μπορούσαν ίσως να εκπαιδευθούν στην έλλειψη βαρύτητας, ώσπου να συνθιθούν. Άλλά, τουλάχιστον, στα πρώτα τους ταξίδια θα υποφέρουν αρκετά από τη «ναυτία του διαστήματος», που προκαλείται από την έλλειψη βαρύτητας.

Μιά λύση του προβλήματος, θα ήταν ίσως, οι «μαγνητικές σόλες» των παπουτσιών, που θα συγκρατούσαν τους

ΑΣΤΡΟΠΛΟΙΑ

τως απαραίτητοι. Η Σελήνη είναι το πλησιέστερο προς τη Γη ουράνιο σώμα και θα μπορούσε ίσως να χρησιμοποιηθεί ως «βάση έκτοξευσεως» των αεροπλοίων, για τα μακρύτερα ταξίδια.

Τύποι αεροπλοίων

ΟΙ πύραυλοι που θα μεταφέρουν έφοδια στους σταθμούς του διαστήματος θα είναι του συνθέτου ή «πολυορόφου» τύπου. Το κατώτερο τμήμα τους που θα δίνει την αρχική ώθηση, θα προσγειώνεται με αλεξίπτωτο για να χρησιμοποιηθεί ξανά. Το δεύτερο και το τρίτο τμήμα τους θα εγκαταλείπονται στο ταξίδι. Το τέταρο και τελευταίο τμήμα θα προσεγγίζει στο σταθμό του διαστήματος, θα ξεφορτώνει τα υλικά του

χύτητά του για να μην προσκρούσει στην επιφάνειά της και συντρίβει.

Έτσι, όποιοδήποτε σχήμα είναι κατάλληλο για ένα αεροπλοίο αρκεί να μην είναι πολύ βαρύ.

Η έλλειψη της βαρύτητας

ΤΑ επιβατηγά αεροπλοία θα πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερων διαστάσεων από τα φορητά και πολυτελέστερης κατασκευής. Θα συναρμολογούνται στους σταθμούς του διαστήματος και δε θα προσγειώνονται σε κανέναν πλανήτη. Τ' στοιχείο τους θα είναι το διάστημα, όπως η θάλασσα είναι το στοιχείο των υπερωκεανίων. Και τα «πλοία» τους θα είναι οι σταθμοί του διαστήματος, από τους οποί-

ταξιδιώτες στο μεταλλικό δάπεδο του αεροπλοίου.

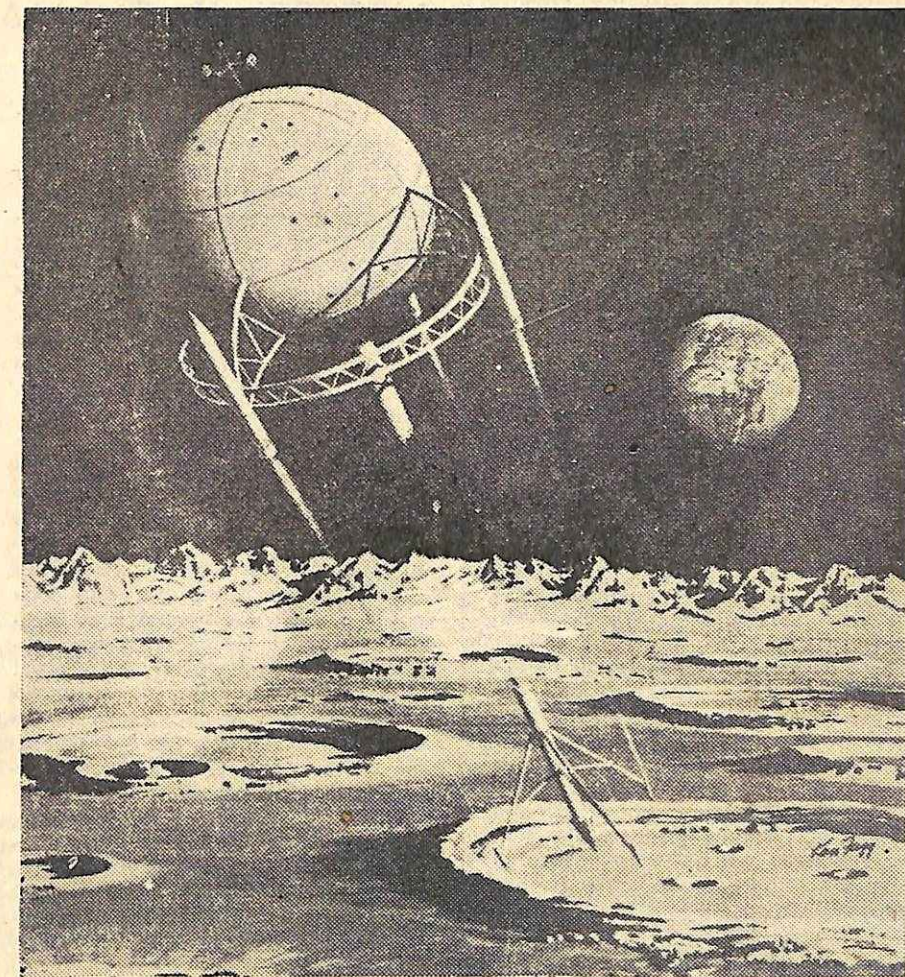
Άλλά η καλύτερη λύση, φαίνεται πως είναι η συνεχής περιστροφή του αεροπλοίου γύρω από τον άξονά του. Αυτή ή περιστροφή δημιουργεί τη λεγόμενη «κεντρόφυγο δύναμη» και δίνει την ψευδαίσθηση της βαρύτητας και του προσανατολισμού στο περιβάλλον.

Η προωθητική δύναμη

ΚΑΙ τί είδους καύσιμα θα προωθούν, θα φωτίζουν και θα ζεσταίνουν αυτό το αεροπλοίο;

Το πρόβλημα των ακυσίμων είναι από τα πιο δύσκολα, αλλά πάντως, δεν αποτελεί σήμερα ανυπέρβλητο εμπόδιο. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες χημικές ουσίες, ή ατομική ενέργεια και το σύστημα των «θετικών ιόντων».

Το συνθέστερο καύσιμο, που χρησιμοποιείται για τις μετακινήσεις πάνω

έχει προωθητική δύναμη 190 κιλών, αλλά είναι πολύ δαπανηρό και δηλητηριώδες.

Η ατομική ενέργεια (από τη διάσπαση του ατόμου του ουρανίου) προσφέρει προωθητική δύναμη 250 κιλών. Αυτός ο τύπος της προώθησεως είναι κατάλληλος για πολύ μεγάλες αποστάσεις και απαιτεί ελάχιστες ποσότητες καυσίμου. Παρουσιάζει, όμως, πολύπλοκα προβλήματα στην εφαρμογή της και οι κίνδυνοι της ραδιενεργού ακτινοβολίας είναι σοβαροί.

Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες καταναλίσκουν ελαφρά στοιχεία, όπως το υδρογόνο, και μετατρέπουν τη μάζα σε ενέργεια. Δίνουν προωθητική δύναμη 500 κιλών περίπου. Αεροπλοία έφωδιασμένα με τέτοιους αντιδραστήρες μπορούν να ταξιδέψουν σε απεριόριστες αποστάσεις. Φαίνεται πως αυτή θα είναι

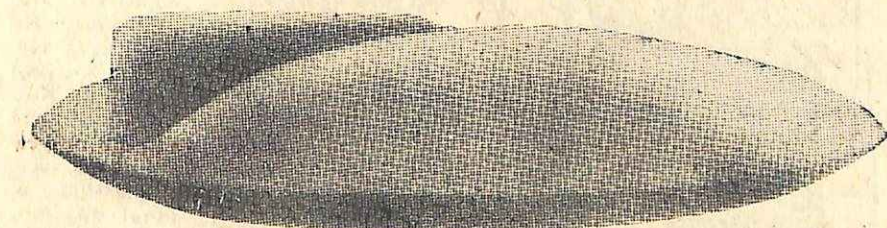
ΑΛΛΑ το ιδεώδες προωθητικό σύστημα των αεροπλοίων είναι το σύνθετο: Το αεροπλοίο μπορεί να ξεκινήσει από τη Γη με κινητήρα που θα χρησιμοποιεί χημικές ουσίες ως καύσιμο ύλη, κατόπιν θα τεθούν σε λειτουργία οι πυρηνικοί αντιδραστήρες και, τέλος, θ' αρχίσει να λειτουργεί το σύστημα της «ιοντικής» προώθησεως.

Οι ειδικοί σχεδιάζουν τώρα «σύνθετους» κινητήρες που αποτελούνται από μίαν «αρμαθιά» πυραύλων συγκεντρωμένων γύρω από ένα κεντρικό κινητήρα. Η προώθηση που επιτυγχάνεται έτσι είναι τεράστια. Η προωθητική δύναμη των συνθέτων κινητήρων μπορεί να φτάσει στις 180.000 κιλών. Έτσι τα αεροπλοία θα μπορούν να μεταφέρουν πολλούς επιβάτες και μεγάλες ποσότητες φορτίου.

Εκμεταλλεύση πηγή ενέργειας για τα ταξίδια στο διάστημα είναι και οι ακτίνες του ήλιου. Η θερμότητα του ήλιου είναι συνεχής και σταθερή και μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά διαφόρους τρόπους.

Όποιοδήποτε, χημική ή πυρηνική ενέργεια θα χρησιμοποιήσει πρώτα για την ανύψωση των αεροπλοίων από τους πλανήτες στην τροχιά τους.

Κατόπιν, οι ηλιακές ακτίνες συγκεντρώνονται σε κοίλα κάτοπτρα τοποθετημένα στη, επιφάνεια του αεροπλοίου και μετατρέπονται σε θερμική ενέργεια. Οι ατμοεπίδρατες διοχετεύουν τον ατμό στο κατάλληλο σύστημα σωλήνων και ο ατμός κινεί μιά γεννήτρια ηλεκτρικού ρεύματος. Με το ηλεκτρικό ρεύμα επιτυγχάνεται ο «ιονισμός» των ατόμων ενός στοιχείου που λέγεται «έκτισον» και τα θετικά ιονισμένα άτομα εκσφενδινίζονται από τη, ουρά του δια-

στη Γη είναι η βενζίνη. Άλλά για τα ταξίδια στο διάστημα η βενζίνη έχει πολλά μειονεκτήματα: Η αποθήκευσή της πιάνει πολύ χώρο και είναι επικίνδυνη. Η προωθητική της δύναμη είναι πολύ χαμηλή, περίπου 130 κιλά. (Το βάρος που μπορεί να μετακινηθεί σ' ένα δευτερόλεπτο με την καταπόνηση ενός κιλού καυσίμου είναι η «προωθητική δύναμη» του καυσίμου αυτού). Ένα μίγμα υδρογόνου και φθορίου

ή λύση που θα προτιμηθεί, εκτός αν αναπτυχθεί ικανοποιητικά το σύστημα των «θετικών ιόντων». Το ιόντα είναι όπιοιροελάχιστες ποσότητες ηλεκτρισμού που περιέχονται στα άτομα της ύλης. Μ' ένα εξαιρετικά πολύπλοκο σύστημα μπορούν ν' αποχωρισθούν και να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση του αεροπλοίου. Η προωθητική του δύναμη είναι τεράστια, φτάνει περίπου στα 10.000 κιλά.

στη μορφή του και δίνουν μια τεραστία προώθηση.

Το σύστημα αυτό είναι το καλύτερο για μακρινά διαπλανητικά ταξίδια, για τι το απόθεμα της ηλιακής ενέργειας είναι ουσιαστικά ανεξάντλητο. Τα αστροπλοία μπορούν να κατασκευασθούν από ελαφρά υλικά, σε οποιοδήποτε σχήμα, αρκεί να έχουν τα κατάλληλα κοίλα κάτοπτρα.

Το σύστημα των κατόπτρων είναι αποτελεσματικό, έφ' όσον, το αστροπλοίο κινείται μέσα στα όρια του ηλιακού συστήματος. Έξω από το ηλιακό σύστημα, η ενέργεια του ήλιου, φυσικά, είναι ασθενέστερη. Αλλά το αστροπλοίο μπορεί να χρησιμοποιήσει την ενέργεια του πλησιέστερου φωτεινού άστρου.

Κοσμική Πεταλούδα

Το ηλιακό φως άσκει κάποια επίδραση στ' αντικείμενα πάνω στα οποία πέφτει. Η επίδραση αυτή του φωτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί απ' ευθείας για την προώθηση του αστροπλοίου αντί να μετατρέπεται σε θερμότητα και ηλεκτρισμό. Η επίδραση του φωτός δεν είναι μεγάλη, αλλά αν οι επιφάνειες στις οποίες πέφτει είναι αρκετά πλατιές, μπορεί να μετατραπεί σε χρήσιμη προωθητική ενέργεια. Αλλά όπως είπαμε, το καλύτερο αστροπλοίο είναι εκείνο που συνδυάζει πολλές πηγές ενέργειας για την προώθησή του.

Η «κοσμική πεταλούδα» είναι ένας τύπος αστροπλοίου που θα εκμεταλλευθεί πρακτικά την προωθητική δύναμη του φωτός.

Θα μπορεί να μεταφέρει δέκα επιβάτες και πνήγες τόνους φορτίου από ένα διαπλανητικό σταθμό κοντά στη Γη σ' ένα διαπλανητικό σταθμό κοντά στον Άρη. Το αξίδι θα διαρκεί περίπου ένα χρόνο.

Η «κοσμική μεταλούδα» θα είναι εφοδιασμένη με πολλά κοίλα κάτοπτρα με διάμετρο 15 περίπου μέτρων. Η θερμική ενέργεια που συγκεντρώνουν τα κάτοπτρα κινεί μίαν ισχυρή γεννήτρια ηλεκτρικού ρεύματος.

Το ηλεκτρικό ρεύμα που παράγεται από τη γεννήτρια θέτει σε λειτουργία το αστροπλοίο. Η κοσμική πεταλούδα είναι «πύραυλο ιονισμού» που προωθείται χρησιμοποιώντας την ηλιακή ενέργεια σ' όλο το διάστημα του ταξιδιού της και θα επιταχύνει συνεχώς την προώθησή της.

Γενικά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το πρόβλημα των καυσίμων προώθησών δεν αφορά παρά μόνο το πρώτο μέρος του ταξιδιού οποιουδήποτε αστροπλοίου. Από τη στιγμή που το αστροπλοίο θα μπει στην τροχιά του έχει στη διάθεσή του πολλές ενέργειες. Το διάστημα δεν είναι ένας χώρος κενός, όπως νομίζουμε συνήθως. Είναι γεμάτο από φωτεινές ακτίνες, από μαγνητικά κύματα, ηλεκτρικά κύματα, κοσμικές ακτίνες. Όλα αυτά είναι πηγές ενέργειας που μπορούμε να εκμεταλλευθούμε για τα ταξίδια μας στους άλλους κόσμους.

Δρ. DAN Q. POSIN

Καθηγητής της Φυσικής του Πανεπιστημίου Ντέ Πάλ.

ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ, Ο ΑΜΑΞΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

λέει. Υπήρξε έρωμένη του άνδρός σας. Τι περιμένετε; Γιατί δεν της γράψετε τα μύτια;

«Αλλά η κυρία Μέττερνιχ λυπάται τη δυστυχισμένη Λώρα. Αντί να της... γράλει τα μύτια της, παίρνει στην αγκαλιά της και την παρηγορεί. Ο Ζυνώ συγκινείται. Αρχίζει να κλαίει και συμφιλιώνεται με τη γυναίκα του!

Ο Ζυνώ δεν υπήρξε ποτέ καλά διανοητικός. Θα αυτοκτονήσει λίγα χρόνια αργότερα σε μια κρίση παραφροσύνης.

Το 1813 το άστρο του Ναπολέοντος είχε αρχίσει να δύει. Είχε ύψιστη μια συντριπτική ήττα στην εκστρατεία του κατά της Ρωσίας. Όλη η Ευρώπη είχε συνασπιστεί εναντίον του. Η ώρα που περίμενε από τόσα χρόνια ο Μέττερνιχ είχε φτάσει. Κρατάει στα χέρια του την τύχη του Κορσικανού. Η Αυστρία μένει οδύτερη και κυρία της καταστάσεως. Μία συμμαχία με την Αυστρία είναι η μόνη ελπίδα του Ναπολέοντος. «Αν η Αυστρία ταχθεί με το μέρος του αντιγαλλικού συνασπισμού, είναι όριστικά χαμένος. Και το παρ' όσον εξαρτάται από το Μέττερνιχ.

Ο Μέττερνιχ δέχεται τον Ναπολέοντα στις 26 Ιουνίου 1813 στο μεγάλο Μαρκολίνι, στη Δρέσδη. Η ιστορική αυτή συνάντηση κράτησε οκτώ ολόκληρες ώρες. Ο Μέττερνιχ προσπαθεί να πείσει τον αυτοκράτορα να εγκαταλείψει τον αγώνα, να συνθηκολογήσει. Ο Ναπολέων προσπαθεί να πείσει τον Μέττερνιχ να ταχθεί με το μέρος του ηττώμενου να μείνει οδύτερη.

«Αλλά ο Μέττερνιχ δεν είναι άφελής. Ξέρει πως ο Ναπολέων είναι εξωφλημένος.

— Δεν πιστεύω πως ο αυτοκράτωρ Φραγκίσκος θα πολεμήσει εναντίον του συζύγου της κόρης του, λέει ο Ναπολέων.

Ο Μέττερνιχ του απαντά ψυχρά: — «Όταν μπήκατε σ' αυτή την αλ-

βουσα, Μεγαλειότητα, προαισθανόμουν πως είστε χαμένος. Τώρα είμαι βέβαιος γι' αυτό.

Και ο Ναπολέων φεύγει συντριμμένος. Το Βατερλό θ' ακολουθήσει.

Ο Μέττερνιχ είναι ο μεγάλος θριαμβευτής. Στο Συνέδριο της Βιέννης (το «συνέδριο που χορεύει») θα κόψει και θα ράψει την Ευρώπη κατά τα γούστα του.

Θα παραμείνει υπουργός των Εξωτερικών της Αυστρίας ως το 1848. Στο διάστημα αυτό θ' ακολουθήσει σταθερά την πολιτική της άκνησίας, που αποθαρρύνει κάθε ένοπλη σύγκρουση. Η πολιτική αυτή θα εξασφαλίσει στην Ευρώπη μια περίοδο σχετικής ειρήνης, αλλά θα τον κάνει αντιπαθών σ' όλους τους λαούς, που διεκδικούσαν την ελευθερία τους. Η περίφημη «Ιερή συμμαχία» θα κάνει τ' όνομά του συνώνυμο της αντιδράσεως και του συντηρητισμού. Η ιερή συμμαχία είναι ένας συνασπισμός των ηγεμόνων που έχει ως σκοπό την κατάπνιξη κάθε εξέγερσεως των υπεδούλων λαών.

Ευτυχώς, στο σημείο αυτό, η πολιτική του Μέττερνιχ θ' αποτύχει ολοκληρωτικά. Οι Έλληνες, οι Πολωνοί, οι Βέλγοι, οι Ούγγροι, οι Ιταλοί, θ' ανακτήσουν την ελευθερία τους παρά την αντίδραση της ιερής συμμαχίας. Η ιστορία προχωρεί με μεγάλα βήματα και αδυνατεί για τους μεγαλοφυείς διπλωμάτες.

Στις 13 Μαρτίου 1848 μια στάση του λαού, που τότε τον περιφρονούσε ο αριστοκράτης Μέττερνιχ, θα ξεσπάσει στη Βιέννη και θ' απαιτήσει την αποπομπή του. Κατάπληκτος ο γερο-διπλωμάτης, που είχε προσφέρει τόσες υπηρεσίες στην Αυστρία, θα καταφύγει εξόριστος στην Αγγλία.

Θα επιστρέψει λίγα χρόνια αργότερα για να πεθάνει στη Γενεύη του Ρέν-βερκ, πριν από εκατό ακριβώς χρόνια. ALAIN DECAUX

ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8

σει την πειθαρχία στη γλώσσα και στην έκφραση, είχε κάνει αντικειμενική τη σκέψη, είχε βάλει φραγμούς στην ελευθεροστομία, είχε καθορίσει κανόνες και τώρα, στα μέσα του 18ου αιώνα, δεν είχε πια τη δύναμη να παρατείνει μια ζωή που είχε μείνει χωρίς σφρίγος. Ήταν μια τρίτη επανάληψη — μετά τον αιώνα του Αυγούστου και την Αναγέννηση — των κλασικών προτύπων. Και σαν τρίτη επανάληψη, ήταν η πιο χλωμή. Τα μεγαλύτερα έργα της τάξεως εκείνοι που δεν συμμορφώθηκαν με τους κανόνες της: ο Πασκάλ, ο Μολιέρος, ο Μίλτον, ο Σούιτ. Κι' αυτοί προετοιμάσαν τις εποχές που θα διαδέχονταν το Νεοκλασικισμό: την Εγκυκλοπαιδεία και το Ρωμαντισμό. Η Νεοκλασική Έποχή, που κεντρική της ιδέα ήταν η υποταγή του ατόμου στους κανόνες και της υποκειμενικότητας στην αντικειμενικότητα, νικήθηκε από τις ισχυρές ατομικότητες που υπήρξαν σύγχρονοί της. Για μια φοράν ακόμα στην ιστορία του πολιτισμού ή ατομική δημιουργία έδωσε στην ανθρωπότητα τα έργα που έζησαν πέραν από την εποχή τους.

ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΙΚΟ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Της ΠΕΡΛ ΜΙΑΚ «Βραβείον Νόμπελ»
Μετάφρασι της ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Ο ζωγράφος Ούιλλιαμ Μπάρτον, γυνὸς ενός πλουσιώτατου επιχειρηματία της Φιλαδέλφειας, παντρεύεται μια όμορφη χωριατοπούλα τη Ρούθ, παρά την αντίθεση της οικογένειάς του. Ο γάμος στάθηκε ευτυχισμένος. Απόκτησαν τρία παιδιά. Τὸν Χάλ, που πήγε στρατιώτης στὸν Α', παγκόσμιο πόλεμο και μὲν ὕστερα στὴ Γαλλία, παντρεύτηκε μὲ μια γαλλίδα. Τὴ Μαίρη, ἕνα ἀπλό και συνηθισμένο πλάσμα τοῦ κόσμου, ποὺ παντρεύτηκε τὸ γυνὸς ἐνὸς γείτονα χτηματία. Καὶ τὴν Τζίλ, ἕνα κορίτσι, ὅχι ὁμορφο, μὲ ἐξαιρετικὴ ὅμως προσωπικότητα, ποὺ κάποτε φεύγει ἀπ' τὸ σπίτι, ἀκολουθώντας μὴ χαροκαμένη ἀπ' τὸν πόλεμο παλιὰ φίλη τοῦ πατέρα της, τὴν Ἐλίζα, ποὺ τὴ βοηθεῖ σὰν πραγματικὴ μητέρα, στὴ μουσικὴ τῆς σταδιοδρομίας.

Ο Ούιλλιαμ, ἔπειτα ἀπὸ μὴ μόνον, ἀλλὰ εὐτυχισμένη ζωὴ, ξεκομμένος ἀπὸ τὸν παλιό του κόσμο, ζωγραφίζοντας πάντα μέτριους πίνακες, μὲνι πιά ὁλομόναχος μὲ τὴ Ρούθ, ποὺ ἐξοκολοθεῖ πάντα νὰ ἦν ἀγαπᾶ μ' ἕνα ἐγωϊστικὸ πάθος...

16ον

— Μὰ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ τῆς τὴν ἀρνηθούμε;

— Εἶναι γὰ τὸ καλὸ τῆς! Ξεφώνησε ἡ Ρούθ.

— Μήπως ξέρουμε ποῖ εἶναι τὸ καλὸ τῆς;

— Ναί, ξέρουμε. Εἶναι δικιά μας.

— Χὴ, τῆς εἶπε ἀργά. Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἀνήκει σ' ἄλλον.

«Ἔγινε πιωτὴ. Μετὰ ἡ φωνὴ τῆς ἀκούστηκε στὸ σκοτάδι: «Ἄν τὸ πιστεύεις αὐτό, γιατί μὲνεις μαζί μου»;

Τὴν ἀρπάξε μ' ὅλη τοῦ τῆς δύναμη. «Γιατί θέλω νὰ μείνεις μαζί σου, Ρούθ!

Τὴν πήρε στὴν ἀγκαλιά του, μολοντὶ τοῦ ἀντίσταθκε λίγο, μὴ θέλοντας νὰ καθιστοῦναι εὐκόλο. Τόσο σπάνια τῆς χρειάζεσταν παρηγοριά, ἀλλὰ ὅταν πο- νοῦσε, ἡ πληγὴ ἔφτανε βαθειά και δὲν γιαιτρεῦοτα, εὐκόλο. Ἐκεῖνος ἀναψε τὴν λάμπα γιὰ νὰ τὴν δεῖ και νὰ μελετήσῃ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἐκφράσεως τῆς ἀπ' τὴ θλίψη στὴν ἡρεμία. Καὶ προσπάθησε νὰ

τὴν ξαναφέρει κοντὰ του, νὰ τὴν κάνει νὰ πιστεύει σ' αὐτόν, νὰ καταλάβει πὼς δὲν θὰ τὴν ἀφήνῃ ποτέ.

Καὶ μέσα σ' ὅλα τὰ τρυφερά λόγια, τὰ γλυκά, χαρούμενα, ἐρωτιάρικα λόγια ποὺ τῆς ἔλεγε, ἐνοίωθε πὼς κάτι δικό του ἔφευγε ἀπ' αὐτὴν μαζί μὲ τὴ Τζίλ. Ἡ Τζίλ ἔπρεπε ν' ἀφεθεῖ ἐλεύθερη, καὶ λίγο ἀπ' τὸν ἴδιο ἔβγαίνε ἀπ' τὸ σπίτι αὐτό.

Δὲν ξαναμίλησε, γιὰ τὴν κοπέλλα, ἀλλὰ τὸ πρωῒ, τὴν ὥρα ποὺ προγευμάτιζαν, εἶπε ἡρεμα, σὰ νὰ ἐπρόκειτο γιὰ κάτι ἀσήμαντο: «Ξέρεις Τζίλ, χτὲς τὸ βράδυ ἀποφασίσαμε μὲ τὴν μητέρα σου ὅτι μπορεῖς νὰ φύγεις. Πιστεύουμε κι' οἱ δυὸ, ὅτι ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ διαλέξεις μοναχὴ σου. Αὐτὸ κάναμε κι' ἐμεῖς στὸν καιρὸ μας».

Κι' ἔτσι ἔδωσε τὴν κόρη του στὴν Ἐλίζα. Ἄν ἔφυγε ἡ Τζίλ, ἐνοίωσε πὼς αὐτὸς κι' ἡ Ρούθ ἦταν, κι ὅλας παραπάνω ἀπὸ μεσόκοποι. Γερνοῦσαν. Τίποτε δὲν τὸν πολυένοιαζε. Τὰ

Σ

ΓΙΑ ΝΑ ΠΛΕΝΕΙ

γράμματα τῆς Ἐλίζας ἐξακολουθοῦσαν, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρονται πιά στὸν αὐτό της. Κέντρο τους ἦταν ἡ Τζίλ. Ἡ Τζίλ πρέπει νὰ ράφει καινούργια φουστάνια, ἡ Τζίλ πρέπει νὰ πάρει μαθήματα τραγουδιοῦ. Πὼς δὲν ἀνακάλυψε ποτὲ ὁ Οὐίλλιαμ τὴν περίφημη φωνὴ ἔχει κοντράλτας; Βρισκόντουσαν στὴ Ν. Ὑόρκη, κι' ἡ Λουίζα βοηθοῦσε στὴν προσ- αρμογὴ τῆς καὶ τῆς εὑρίσκε τοὺς καλύτερους δασκάλους. Ὁ Μόντυ ἔχει πλου- τήσει καταπληκτικὰ ἀπ' τὸν πόλεμο. Ὅσο κρατοῦσε ὁ πόλεμος, τόσο πῖο πλούσιος γίνονταν. Μὲ τὴ Τζίλ ἦταν πολὺ γενναῖος. Κι' ἡ Λουίζα ἔλεγε, τὶ ντροπὴ ν' ἀποτραβηθεῖ ὁ Οὐίλλιαμ ἀπ' τὴν οἰκογένειά του. Οἱ γονεῖς του ἦταν τώρα πολὺ γέροι κι' ἐξασθενημέ- νοι. Ὅταν θὰ τέλειαν, ἡ Τζίλ θὰ τὴν πηγαίνα, στὴν Φιλαδέλφεια. Θὰ τοὺς συναντοῦσε ἐκεῖ ὁ Οὐίλλιαμ;

Ἐκεῖνος διάβαζε προσεχτικὰ τὰ γράμ- ματα αὐτὰ συγκρίνοντάς τα μὲ τῆς Τζίλ. Ἐβλεπε πὼς τὰ δικά της γράφον- ταν γιὰ τὰ μύτια τῆς μητέρας της. Τὸ μόνο ποὺ ἔδωξε ἀπ' αὐτὰ ἦταν πὼς δούλευε σκληρὰ στὰ μαθήματα φωνητι- κῆς.

— Ἐσὺ τὸ ἤξερες πὼς τραγουδοῦσε; ρώτησε τὴ Ρούθ.

— Εὑρίσκα νὰ τραγουδοῦσε στὴν ἐκ- κλησία ὁμορφα τοὺς ὕμνους, εἶπε ἐκπλη- κτη, ἀλλὰ δὲν ἔδωσα ποτὲ σημασία.

— Ἀ, τώρα βλέπω πὼς ἔπρεπε νὰ πηγαῖνα στὴν ἐκκλησία, τῆς εἶπε γελών- τας. «Ἐνα λεπτὸ ἀργότερα ὅμως σοβά- ρεψε. Ὅσο τρομερὸ θὰ ἦταν, ἀν δὲν τὴν ἀφήναμε νὰ φύγῃ».

Ἡ Ρούθ, ὅμως, δὲν τοῦ τὸ χάριζε: «Δὲν εἶναι καλὴ ζωὴ μὴν ἕνα γυναῖκα νὰ τραγουδαῖ στὴ σκηνὴ μπροστὰ σ' ὅ- λους».

— Κι' ὅμως καλὴ γιὰ τὴ Τζίλ, σίγου- ρα, ἐπέμενε αὐτός. Δὲν τῆς ἀνέφερε σχε- τικὰ μὲ τὴν Τζίλ στὸ πατρικὸ του. Εἶ- χε καιρὸ, ὅσο ν' ἀποφασίσει ἀν θὰ πῆ- γαινε κι' ὁ ἴδιος νὰ τὴ συναντήσει.

Μετά, ὁ πόλεμος ἔληξε κι' ἡ Ρούθ ξέχασε τὴ Τζίλ, γιατί γυρνοῦσε ὁ Χάλ. Ἄραγε θὰ ἦταν σπίτι τὰ Χριστούγεν- να; Καθάρισε ἀπ' τὴ σοφίτα ὡς τὸ κελλὰρι κι' ἔβαλε στὴν κάμαρά του και- νούρια ταπετασαρία στοὺς τοίχους. Τὸ σπίτι γέμισε ἀπὸ μὴν εἰρήνη, ὁλόταλα ἀσχετὴ μὲ τὸν πόλεμο. Ὁ πόλεμος αὐ- τὸς γιὰ τὴ Ρούθ ἔχει συγκεντρωθεῖ στὸ πρόσωπο τοῦ Χάλ. Τὸν, ἔβγαλε πέρα, δίχως ἕνα τραῦμα καὶ κόμπαζε πὼς εἶ- χε ψηλώσει κι' εἶχε βαρύνει κατὰ ἑκα- πέντε λίμπρες.

— Θὰ ἔχει γίνῃ σπουδαῖος! Ἐλεγε ἡ Ρούθ. Τὶ θὰ θελήσει ἄραγε νὰ κάνει; Φυσικὰ ἂν, ἀποφάσ- ζε νὰ μείνῃ στὸ χτή- μα θὰ ἦταν περίφημο.

— Ἐσὶ θὰ γίνῃ. Ἐλεγε ὁ Οὐίλλια- μ. Μὴ χολοσκᾷς τόσο γιὰ τὰ παιδιὰ, ἀγαπημένη μου. Δὲν χρειάζεται.

— Δὲν καταλαβαίνω γιατί τὰ παιδιὰ μου νᾶναι τόσο ἀλλοιώτικα, ἔλεγε θλιμ- μένη. Τὰ παιδιὰ τὼν ἄλλων ταχτοποι- οῦνται μὴν χαρὰ. Μόνον ἡ Μαίρη εἶναι σὰν ὅλο τὸν κόσμο.

Γέλασε. «Τὰ παιδιὰ σου ἔχουν παρὰ- ξενο πατέρα, Ρούθ μου.

Τοῦ ἔρριξε μὴν ἀπ' τὴς σπάνια πο- νηρές της ματιές: «Κρίμα ποὺ δὲν τὸ σκέφθηκα, ὅταν πρωτόρθες σ' αὐτὸ τὸ σπίτι!

— Εἶναι κρίμα; ἴσως αὐτὴ ἡ βαθεῖα ἀδελφότης τοὺς ἔκαμε αἰώνιους ἐρα- στές.

ΟΙ ΛΙΓΕΣ ΑΥΤΕΣ ΜΕΡΕΣ, πρὶν τὰ Χριστούγεννα, κύλησαν γλυκές σὰν νέος μήνας τοῦ μέλιτος. Μόνοι τους στὸ σπίτι, δὲν ἐνοιῶσαν μοναξιά, κι' ὁ ἐρχομὸς τοῦ Χάλ, ποὺ σήμαινε τὸ τέλος ἐνὸς παγκόσμιου πολέμου τοὺς ἔφερνε ἀκόμα μεγαλύτερη χαρὰ.

Δὲν ἦρθε τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ ἡ εὐθυμία ἐξακολοῦθοῦσε. Ἴσως τὴν Πρωτοχρονιά, ἀλλὰ οὔτε καὶ τότε. Ἴσως τὴν ἄνοιξη.

Ἡ Τζίλ ἦταν πολὺ εὐτυχισμένη, γεννήθηκε τὸ μαρὶ τῆς Μαίρης, κι' αὐτὸ ἀγόρι ποὺ τὸ βγάλενε Τόμας, καὶ μέρα μετὰ τὴν Πρωτοχρονιά, ἀλλὰ οὔτε καὶ τότε. Ἴσως τὴν ἄνοιξη.

Ἡ χαρὰ ἔβουσε μιὰν Ἀπριλιάτικη νύκτα, ὅταν ἔφτασε ἓνα γράμμα μετὰ τὸ σιῶνιο παιδικὸ γράμμα τοῦ Χάλ. Δὲν θὰ ἐρχότανε. Εἶχε παντρευτεῖ μετὰ μιὰ Γαλλιδούλα, ποὺ πέρασε ὅλη τῆς ζωῆς τὴν Παρίσι καὶ δὲν τῆς ἦταν μπορετὸ νὰ τὸ ἀφήσει. Ὅσο γιὰ κεῖνον, εὐρίσκει σπουδαῖο τὸ Παρίσι. Ἴσως μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μέρες νὰ πῆγαινα, νὰ τοὺς δοῦνε τὴ Μιμή κι' αὐτόν. Ἄν ὄχι, κάτι θὰ κατάρφανε.

Ὁ Οὐίλλιαμ εἶχε βρεῖ τὸ γράμμα καὶ τὸ πῆγε ἀμέσως στὴ Ρουθ, κλειστὸ. Ἐκεῖνη βρισκότανε στὸ λαχανάκηπο. Μετὰ τὰ λασπωμένα τῆς χέρια ξέσκισε τὸ φάκελλο καὶ διάβασε τὶς λιγοστεῖς γραμμές, ὅπου ὁ Χάλ διέμευε ὅλες τὶς ἐλπίδες. Τῶς ὥστε στὸν Οὐίλλιαμ καὶ τὸ διάβασε κι' αὐτός. Καθὼς τὴν ἀντίκρισε βουδῆ τὴν πῆρε ἀπ' τὸ χέρι, τὴν ὠδήγησε στὸ σπίτι καὶ τὴν ἔβαλε νὰ καθήσει. Τῆς ἔφερε λίγο μπράντυ καὶ τὴν ἀνάγκασε νὰ τὸ πιεῖ.

— Ἀγαπημένη μου, σοὺ τῶπα δὲν πρέπει νὰ χαρίσουμε τὴν καρδιά μας στὰ παιδιά. Θὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν. Ἐχουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

— Οὐίλλιαμ! Μιὰ Γαλλίδα, ψέλλισε. Ὁ ἄντρας τῆς κατὰβε πῶς δὲν ἦταν ὁ γάμος τοῦ Χάλ ποὺ τὴν φαρμάκωνε, ἀλλὰ τὸ πῶς ἔπαιρνε μιὰ ξένη, μιὰ γυναίκα ποὺ δὲν θὰ μπορούσε ποτέ, ἀκόμα κι' αὐτὴν συναντοῦσε, νὰ τῆς πεί οὔτε μιὰ λέξη.

— Οἱ Γάλλοι εἶναι ὅπως ὁλος ὁ κόσμος, χρυσὴ μου. Ὅταν ἤμουνα μικρός, περνοῦσα ὅλα μου τὰ καλοκαίρια στὴ Γαλλία καὶ μιλοῦσα τὰ γαλλικά, ὅπως τὰ ἐγγλέζικα. Μοῦ ἄρεσαν οἱ ἄνθρωποι. Μὴ σὲ σκοτίζει αὐτό.

Τὴν ἐνοιῶσε ὅμως καὶ πολὺ. Μετὰ μιὰ Γαλλίδα δὲν θὰ εἶχε κανένα τρόπο ἐπικοινωνίας.

— Πῶς θὰ εἶναι τὰ παιδιά σου; θρηνοῦσε. Δὲν θάναν δικά μας.

— Ἴσως νὰ τὰ δεῖς κάποτε καὶ θὰ τ' ἀγαπήσεις.

Κοῦνησε τὸ κεφάλι τῆς: «Δὲ θὰ τὸ μπορέσω. Δὲν μοῦ ἀνέχουν». Δάκρυα πλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς. «Μακάρι νὰ μὴν εἶχα φτιάξει τὴν κάμαρά σου. Ποτέ πιά δὲν θὰ τὴν χρειαστεῖ».

— Μὰ θέβαινα θὰ τὴν χρησιμοποίησει, ἐπέμενε ὁ Οὐίλλιαμ.

Ἀπ' τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἐνοιῶσε πῶς ὁ γιός τῆς ἦταν, νεκρός. Στὸ γράμμα τοῦ δὲν ἀπάντησε. Τελικὰ ἔγραψε ὁ Οὐίλλιαμ στὸ Χάλ, καὶ τοῦ ἔστειλε μιὰ μικρὴ ἐπιταγὴ γιὰ γαμήλιο δῶρο.

— Ἡ μητέρα σου εἶναι πολὺ λυπημένη γι' αὐτὸ θὰ γράφω ἐγὼ, ὅσο νὰ τῆς περάσει.

Ἔτσι ἄρχισε ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οὐίλλιαμ μετὰ τὸ γιό του καὶ ὕστερα μετὰ τὴ Γαλλίδα νύφη του. Στὸ τέλος ἐνὸς γράμματος εἶχε βάλει μιὰ σημείωση γιὰ ἐκεῖνην καὶ ἡ Μιμή, καταγοητευμένη. «Εἶναι θαύμα» εἶπε στὸν Ἀμερικανό

τῆς, «ποῦ ἀπο ὅλο το συναγῆμα σου διάλεξε ἑσένα ποὺ ἔχεις ἓναν ἐξυπνο μπαμπά».

— Δὲν ἤξερα ὅτι ὁ γέρος μου ἔξερε γαλλικά, εἶπε ὁ Χάλ ἐκπληκτός.

— Δὲν μπορέσεις νὰ τὸν ἐχτιμήσεις. Καὶ βάλθηκε ἐκείνη νὰ ἐχτιμήσει τὸν Οὐίλλιαμ, ἰδίως ὅταν, ἔμαθε ἀπ' τὸν Χάλ γιὰ τὴν πλούσια οἰκογένεια τοῦ πεθεροῦ τῆς. Ἀρχισε νὰ πιέζει τὸν Οὐίλλιαμ νὰ τοὺς ἐπισκεφεῖ. Θὰ καλωσῶριζε τὸν πατέρα τοῦ ἀγαπημένου τῆς ὡς δικό τῆς. Τὸ Παρίσι ἔχει ἀνπτυχθεῖ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ὑπῆρξε, ὅταν ἦταν νέος. Λαχταροῦσε νὰ τοῦ τὸ δεῖξει ὅλο.

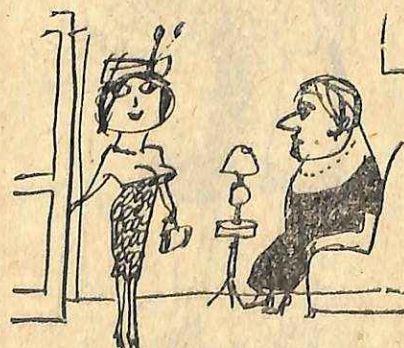
Τὰ γράμματα αὐτὰ δὲ, τὰ μετέφραζε στὴ Ρουθ. Τὰ διάβαζε κι' ἐκεῖνη. Ἦταν εὐθυμία, ἐγωιστικὰ κι' ὄχι πάντα ὀρθογραφημένα. Εἶχε καθαρὴ ἀντίληψη τῆς γυναικουλίας τοῦ Χάλ, κι' ὅταν ἔφτασε μιὰ φωτογραφία τοῦ Χάλ μαζί μετὰ μιὰ κοντούλα, μελαχροινὴ, δὲν ἔξεπλάγη. Σκέφτηκε πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ προσετοιμάσει τὴ Ρουθ στὸ ὅτι δὲν θὰ ξανάβλεπε ποτέ πιά, Ἴσως, τὸ γιό τῆς. Θὰ προσπαθοῦσε μετὰ κάθε τρόπο νὰ τὴν κάνει εὐτυχισμένη, γιὰτὶ ἡ εὐτυχία τῆς μετὰ τὸν Χάλ εἶχε πιά χαθεῖ.

ΠΩΣ μπορούσε, λοιπόν, νὰ τὴν ἀφήσει καὶ νὰ γυρίσει στὸ παλιὸ σπίτι, στὴ Φιλαδέλφεια, ἔστω καὶ γιὰ νὰ συναντήσει τὴ Τζίλ; Ἄν ὁ πατέρας του ἦταν σὲ θέσι νὰ τὸν ἀναγνωρίσει, ἴσως τὸ ξανασκεφτόταν. Ἡ Λουίζα ὅμως, ποὺ τοῦ ἔγραφε τώρα, ἐξαίτιας τῆς Τζίλ, τὸν προειδοποίησε νὰ μὴν περιμένει πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὸν γνωρίσει ὁ γέρος. Τώρα πιά δὲν καταλάβαινε κανέναν, οὔτε τὴ γυναίκα του. Οἱ σύτροφοί του ἦταν αὐτοὶ μετὰ τοὺς ὁποίους εἶχε στὴν πραγματικότητά τῆς ὅλην τὴν ἐξορία, οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τοῦ παρελθόντος. Μουρμούριζε μονολόγους μετὰ τὸν Κορὸ καὶ τὸν Τισιανό, καὶ τσακωνότανε μετὰ τὸν Βελάσκεζ γιὰ τὴν ποιότητα ὀρισμένων, τοῦ ἔργου.

— Ὁ πατέρας δὲν θὰ νοιώσει ἂν ἔρθεῖ ἢ ὄχι, τὸν προειδοποιοῦσε ἡ Λουίζα.

Τότε, λοιπόν, σκέφτηκε μετὰ θλίψη, ὁ πατέρας του δὲν θὰ καταλάβαινε πιά, οὔτε θὰ σκοτιζότανε, ἂν ἓνα ἔργο δικό του θὰ κρεμότανε ποτέ στὴν πινακοθήκη του, οὔτε πῶς δὲν εἶχε ἀκολουθήσει τὴν συμβουλὴν τοῦ νὰ φύγει γιὰ νὰ ἀναζητήσει αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ ζωγραφίσει. Σὲ μιὰ διάθεση πικρῆς αὐτοεκτιμήσεως παρατήρησε ὅλους τοὺς καμβάδες. Ἰκέθε χρόνον, ὕστερα ἀπ' τὴν ἐκθεσὴ

... x ...

— Μὴν ἀνησυχεῖς, μαμά. Ἄν δὲ γυρίσω ὡς τὰ μεσάνυχτα, παράγγειλέ μου ἓνα νυφικό!

τοῦ στὴν μικρὴ αἰθούσα τοῦ χωριοῦ, περνοῦσε μικροὺς καὶ χρόνους μετὰ χρόνους πίστευε ὅτι περισσότερος κόσμος ἐρχότανε νὰ δεῖ τὰ ἔργα του. Εἶχε ὅμως γίνεαι γνωστὸς μονάχα γιὰ τὰ τοπία τῆς Πενσυλβάνιας, μολοντὶ σὲ κάθε καμβά προσπαθοῦσε νὰ προστείνει πολὺ περισσότερα. Αὐτὸ ποὺ προσπαθοῦσε νὰ διδάξει, πῶς ἓνα τοπίο ἀξίζει ὄχι γεωγραφικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ, δὲν καρποφόρησε. Δὲν τὸν ἱκανοποιούσαν οἱ ἔπαινοι πῶς ἦταν ὁ καλύτερος ζωγράφος τῶν τοπίων τῆς Πενσυλβάνιας. Συμπέρανε, λοιπόν, δίχως ἐλπίδα, πῶς ἀπ' ὅλα του τὰ ἔργα τὸ μόνον ποὺ δὲν βέλησε ποτέ νὰ πουλήσει, τὸ πρῶτον τοῦ πορτραῖτο τῆς Ρουθ, ὑπῆρξε τὸ καλύτερο.

— Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τὸ καλύτερο, σκέφτηκε μετὰ θλίψη, γιὰτὶ τὸ εἶχε τελειώσει πρὶν τριανταπέντε χρόνια. γιὰ ποῖο λόγο, λοιπόν, ἂ ἐπισκεφεῖ τὸν πατέρα του;

Ὅταν ἔμαθε πῶς ἡ μητέρα του, πολλὰ γριά, παράλυτη, ἀλλὰ μετὰ πλήρη πνευματικὴ δαύλεια, ἐξακολουθοῦσε ν' ἀρνείται νὰ δεῖ τὴ Ρουθ, κι' ἀφοῦ γνώρισε τὴ Τζίλ, ἀποφάσισε νὰ μὴν τὴν ἐπισκευτεῖ οὔτε, αὐτός, κι' ὄχι ἦταν τόσο γριά.

— Δὲν πιστεύω νᾶσαι ἄρρωστος; τὸν ρώτησε ἡ Ρουθ. Εἶσαι τόσο χλωμός;

— Ὅχι δὲν εἰμαι ἄρρωστος. Δὲν τῆς εἶχε πεί τίποτε γιὰ ὅλη τὴν πάλη καὶ τὴν ἀναποφασιστικότητά του ποὺ τοῦ προξενούσαν τὰ γράμματα τῆς Λουίζας. Ἀκόμη δὲν ἦταν σίγουρος, ἂν, θὰ βλεπε νὰ δεῖ τοὺς δύο τοὺς πλούσιους Λουίζα καὶ Μόντυ. Ἐκείνην «τὰ πάντα» γιὰ τὴ Τζίλ, ἀλλὰ ἐκείνους μάντευε πῶς αὐτὸ τοὺς διασκέδαζε. Κι' ἐκείνην τὰ δεχότανε ὅλα μετὰ χάρη. Τὰ εἰλικρινῆ, εὐτυχισμένα τῆς γράμματα τοῦ τὸ φανέρωναν. Ἐγραφε μετὰ συμπάθεια γιὰ τὴν Λουίζα, ἀστεγειμένη γιὰ τὸν Μόντυ ποὺ φοροῦσε τώρα μονόκλι κι' ὅσο πῆγαινε κουφαινότανε, μετὰ ἐκτίμηση γιὰ τὴν γιαιγιά τῆς καὶ πάντα μετὰ ἰδιαίτερη τρυφερότητα γιὰ τὴν Ἑλίζα.

— Κάποτε ἔχω τὸ παράξενο συναίσθημα πῶς ἦταν μητέρα μου, ἔγραφε ἡ Τζίλ.

— Τὸ ἀγαπημένο αὐτὸ παιδί σου, ἔγραφε ἡ Ἑλίζα, εἶναι πιά δικό μου. Ἐχῶ τὴν παράξενη πεποίθηση, πῶς ἂν ζοῦσε ὁ Ντόν, θὰ εἶχε μετὰ τοῦτον τρόπο συναντήσει τὴ Τζίλ. Τὸ ἴδιο νοιώδει κι' ἐκείνη. Ἀμφιβάλλω ἂν παντρευτεῖ ποτέ τῆς.

Ὁ Οὐίλλιαμ, ὅταν τὰ διάβασε αὐτὰ ἀνσύχθηκε πολὺ κι' ἔγραψε ἓνα μεγάλο γράμμα στὴ Τζίλ, παρακαλῶντάς τὴν νὰ μὴν ἐπιτρέψει στὴν Ἑλίζα νὰ τὴν ἐπηρεάσει ἐναντίον τοῦ γάμου.

— Ὁ γάμος εἶναι μιὰ τόσο βαθειὰ πείρα, τῆς ἔγραφε. Θὰ λυπηθῶ, ἂν τὴν χρίσεις. Κάποτε συμβαίνει ἀνάμεσα σὲ δύο ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν ταιριάζουν, ἀλλὰ εἶναι κάτι τὸ βαθύ. Θὰ προτιμούσα νὰ εἶχες ἓναν ἄτυχο γάμο, παρά κανέναν.

Τοῦ ἀπάντησε: «Ἄν τὸ θελήσω, θὰ παντρευτώ. Νομίζω, ὅμως, πῶς δὲν θὰ θελήσω ποτέ. Προσπαθῶ γιὰ τὸ Μετροπόλιταν. Οὐμᾶσαι τὸ τραγούδι: «Ἡ καρδιά μου στὴ Γλυκεῖα σου Φωνή». Τὸ μαθαίνω τώρα. Ἄν τὸ τραγουδήσω κάποτε στὴ σκηνή, θὰ πρέπει νὰρθεῖς νὰ μ' ἀκούσεις. Μοῦ εἶχες ὑποσχεθεῖ πῶς θὰ πηγαίναμε στὴν Ὀπερα μαζί!»

Ὅλο αὐτὸν τὸν καιρὸ δὲν ἦταν σίγουρος, ἂν θὰ πῆγαινε νὰ δεῖ τὴν μητέρα του γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη. Ἄν πῆγαινε, ἤξερε πῶς θὰ ἦταν γιὰ τελευταία

φορὰ καὶ μονάχα γιὰτὶ θὰ βρισκότανε ἐκεῖ ἡ Τζίλ.

Θεληματικὰ ἡ μητέρα τοῦ ἀποφάσισε νὰ συμπαθήσει τὴν Τζίλ. Ἡ Ἑλίζα τοῦ ἔγραψε: «Ἡ μητέρα σου ζητᾷ τὴ Τζίλ. Ὅμως, φυσικὰ, δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει στὴ Φιλαδέλφεια».

Ἡ ἡμερομηνία εἶχε ὀριστεῖ γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ ἓνας ἀπ' τοὺς γιούς τοῦ Τόμ θὰ μπορούσε νὰ τὸν πᾶει καὶ νὰ τὸν φέρει πίσω μετὰ τ' αὐτοκίνητο.

Ζώντας, ὅμως, στὸ σπίτι μόνος μετὰ τὴ Ρουθ, δὲν ἦταν εὐκολο ν' ἀποφύγει κάθε κρίση ἀποφασιστικότητος. Ὅταν ἦταν ἱκανοποιημένη, ἔκρινε τόσο ἀνετη τὴ ζωῇ, κι' ὅταν πάλι δὲν ἦταν, ὁλος ὁ κόσμος τοῦ φαίνότανε σκοτεινός. Δὲν ἤθελε πιά νὰ τὴν ἀφήσει ὀλομόναχη στὸ σπίτι. Ὅταν συνήθιζε νὰ πηγαίνει στοὺς γονεῖς του, ὑπῆρχαν τρία παιδιά ποὺ ἔμεναν μαζί τῆς. Τώρα θὰ καθότανε νὰ περιμένει ὀλομόναχη, ἂν ἔφευγε ἐκεῖνος, κι' ὅταν ξαναγύριζε τὶ θὰ μπορούσε νὰ τῆς πεί, πῶς νὰ τῆς ἐξηγήσει τώρα ὅλα ὅσα δὲν τῆς εἶχε ἐξηγήσει ποτέ; Γιὰ τὴν Τζίλ εἶχε ἓνα σκοπὸ καὶ τὸν κέρδιζε. Δὲν φοβότανε τὴ Ρουθ, ὅπως τὴν μητέρα του. Τὴν ἀγαποῦσε καὶ τὴν ἤθελε εὐτυχισμένη, αὐτὸ ἦταν ὅλο. Κι' ἂν τὴν ἄφηνε μόνη, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ μέρα, θὰ ἦταν λυπημένη. Ἔτσι ὅταν ξημέρωσε ἡ 4η μέρα τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ ἦρθε πολὺ δύσκολο νὰ πεί στὴ Ρουθ πῶς σήμερα ἤθελε νὰ ἐπισκεφεῖ τὸ παλιὸ τοῦ σπίτι. Ὑστερα ἀπὸ τὰ σα χρόνια!

ΕΜΕΙΝΕ τὸ πρῶνόν, παρατηρώντας τὴν βροχή, ἀκούγοντάς τὴν νὰ χτυπᾷ σιγανὰ στὰ κεραμύδια, καὶ δὲν τοῦ ἔκρινε ὄρεξη νὰ σηκωθεῖ. Κεῖνο ποὺ τὸν ἐνδιέφερε πιά ὑπῆρχε στὸ σπίτι. Ἡ Ρουθ κοιμότανε ἀκόμα. Σηκώθηκε προσεχτικὰ καὶ τὴν κοίταξε. Ἐκείνη δὲν ξύπνησε κι' ὅπως τὴν παρατηροῦσε ξεχύθηκαν μέσα του ὅλες οἱ μέρες καὶ τὰ χρόνια ποὺ ἔζησαν μαζί. Τὰ νιάτα τῆς ἦταν καὶ δικά του, καθὼς καὶ τὰ γεράματα. Δὲν τὴν εἶχε ἀλλάξει, οὔτε καὶ τῶς ἔλεγε. Ἦταν πλήρης, ἓνα πλάσμα ποὺ ἐκτέλεσε τὸν προορισμὸ του.

— Ὑπῆρξα εὐτυχισμένος, σκέφτηκε.

Ἡ εὐτυχία ἦταν μιὰ πρωτόγονη, ἀπλή διαβίωση, πρῶτα σαρκική καὶ ὕστερα πνευματικὴ ἐλευθερία. Ἡ Ρουθ, τὸν ἀφῆσε ἐλεύθερο νὰ σκέφτεται, νὰ φαντάζεται, νὰ ὀραματίζεται. Μετὰ τὴ Ρουθ πέρασε μιὰν ὥρα ζωῆς. Πόσο λίγοι ἄνθρωποι τῆς ἡλικίας του, μετὰ τὰ παιδιά μεγαλωμένα καὶ φευγάτα, μπορούσαν ν' ἀντικρύζουν μετὰ ἥρεμην ἔκσταση τὰ χρόνια ποὺ θὰ ἔρχονταν, κοντὰ στίς γυναῖκες ποὺ γερνοῦσαν κοντὰ τοὺς!

Ἦταν ἡ Ρουθ γριά; Δὲν εἶδε ἐπάνω τῆς κανένα σημάδι ἡλικίας, ἐκτὸς ἀπὸ δύο λευκὰς λουρίδες στὰ μαλλιά τῆς. Ἡ γλυκεῖα, κοιμισμένη τῆς μορφῇ ἦταν ἀπαλή, ὄχι νέα, ποτέ ὅμως ἡλικιωμένη. Τὸ δέρμα τῆς λεπτὸ, τὰ χεῖλη τῆς ἀκόμη ὀκκινὰ, τὰ δόντια τῆς κάτασπρα καὶ γερά. Ἔσκυψε περισσότερο κι' ἐνοιῶσε τὸ ἄρωμα τοῦ κορμιοῦ τῆς, τὸ ἴδιο φρέσκο ὅπως τὴν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου του.

Ἐπλῶσε πάλι καὶ τὴν αἰσθάνθηκε κοντὰ του ζεστὴ καὶ γερή. Ἐκλείσε τὰ μάτια ἀκούγοντας τὴ βροχή νὰ πέφτει στὴ στέγη. Τὸ σπιτικό του, τοῦ ἀνέκε.

Ἦξερε τώρα πῶς δὲν θὰ τὸ ἐγκατέλειπε ποτέ, ὥσπου νὰ πεθάνει.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Οἱ ἄλλοι, τόσα χρόνια δὲν σοὺ ζήτησα τίποτε γιὰ μένα, εἶπε ἡ Ρουθ.

— Μὰ γλυκεῖά μου, οἱ χρυσοὶ μας γάμοι, ἀνέχουν καὶ στοὺς δύο μας, δὲν εἶναι;

Ὁ Οὐίλλιαμ πρόσθεσε τὶς τελευταῖες λέξεις, ὅταν εἶδε τὸ ροδαλὸ, πεισματάρικο πρόσωπό τῆς. Καθόντουσαν στὸ καθημερινὸ δωμάτιο, ἓνα πρῶτὸ τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἡ Ρουθ, σὰν ἡλικιωμένη ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ὡραία. Τὰ ἀπαλά, σγουρὰ λευκὰ τῆς μαλλιά στεφάνωναν τὸ δροσερὸ πρόσωπό τῆς. Εἶχε παχύνει ἀρκετὰ κι' ἔτσι δὲν εἶχε καμμιὰ ρυτίδα. Ἐκείνος κοίταζε κάθε πρῶτὸν ὅταν καθρέφτῃ τὸ λεπτὸ, μελαχροινὸ πρόσωπο, ἀνακαλύπτοντας ἀμέτρητες ρυτίδες. Ἐδεῖχεν εἴκοσι χρόνια μεγαλύτερός τῆς. Τὰ γαλάζια τῆς μάτια ἦταν τὸ ἴδιο καθαρὰ καὶ δὲν φοροῦσε γυαλιά.

Ἡ Ρουθ δὲ μίλησε, κι' ἐκεῖνος συνέχισε: «Μὰ οἱ γάμοι ἀνέχουν πάντα στίς γυναῖκες, ἀπ' τὸν πρῶτο ὡς τὸν τελευταῖον».

Ἀπάντησε στίς σκέψεις τῆς μὴ προσέχοντας στὰ λόγια του. «Θὰ τὰ ἔχω ὅλα κίτρινα, τραπεζομάνηλο, τὰ πάντα. Τότε θὰ ἔχουμε καὶ κίτρινα τριαντάφυλλα».

— Καλὰ, καλὰ ἔχεται ὅλα κίτρινα, τῆς εἶπε μ' ἀνυπομονήσια, δὲν γίνεται ὁ μὴς νὰ τὰ ἔχουμε ὅλ' αὐτὰ, δίχως νὰ καλέσουμε ὅλο τὸ χωριό;

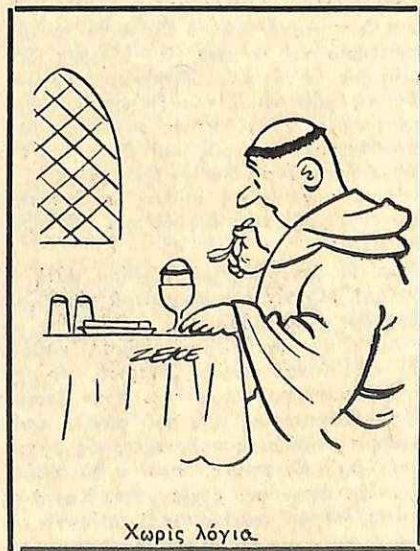
— Οἱ γείτονες πρέπει νὰ πηγαίνουν στοὺς χρυσοὺς γάμους. Δὲν εἶναι κάτι τὸ συνηθισμένο.

Ἐξακολουθῶσε νὰ μπαλῶνει ἓνα μάλινο ρούχο, ἀλλὰ ἐκεῖνος πρόσθεσε ξαφνικὰ νὰ τρεμοπαίζοντες δάκρυα στίς θλεφαρίδες τῆς, ἔσκυψε κοντὰ τῆς στὸν παλιὸ καναπέ καὶ τῆς ἔπιασε τὰ χέρια «Γλυκεῖά μου, ἀλήθεια τὸ θέλεις αὐτὴ - αὐτὴ τὴ γιορτή»;

— Δὲν εἶν' ὅτι θέλω γιορτή, Οὐίλλιαμ, εἶν' οἱ χρυσοὶ μας γάμοι.

— Μὰ, Ρουθ, γιὰτὶ πρέπει νὰ μοιραστοῦμε τὴν ἐπέτειό μας μ' ὅλους τοὺς γείτονες;

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ἡ Συνέχεια.

Χωρὶς λόγια.

Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης, ὁ σοφὸς θεολόγος, ἐνίσταται κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευή. Κάποιος φίλος του, τὸν ρώτησε γιὰτὶ ὑπεβάλλετο σ' αὐτὴ τὴ νηστεία.

— Γιὰ νὰ σώσω τὴν ψυχὴ μου!

— Τὸ πιστεύεις σοβαρά;

— Νὰ σοὺ πῶ, διευκρίνισε ὁ Βούλγαρης, ἂν ὑπάρχει ἄλλη ζωὴ, τὴν κερδίζω μετὰ πολὺ λίγες βυσίες. Ἄν πάλι δὲν ὑπάρχει, δὲ χάνω καὶ σπουδαῖα πράγματα!

Ὁ γελοιοποιὸς τῆς Βασιλίσσας Ἑλισάβετ τῆς Α' εἶχε κατὰ διαταγὴ τῆς, ἔξη μῆνες νὰ παρουσιαστῇ μπροστὰ τῆς, γιὰτὶ ἔλεγε πολὺ τολμηρὰ ἀστεία.

Ὅταν, ἐπὶ τέλους, ἡ Ἑλισάβετ, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐμφανιστεῖ, θέλησε νὰ τὸν καταστήσει προσκεκτικό.

— Δὲν πιστεύω, τοῦ εἶπε, νὰ ἐπικρίνεις τὰ ἐλαττώματά μας!

— Μείνετε ἡσυχὴ Μεγαλειότη, ἀπάντησε ὁ γελοιοποιός. Δὲ συνηθίζω νὰ ἐπαναλαμβάνω πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα, μιὰ ὅλος ὁ κόσμος!

ΑΝΘΝ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

(Διακ. Νο. 663)

Ἡ Ἀνώνυμος Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Ὑδάτων προκηρύσσει μειοδοτικὸν διαγωνισμόν, δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν, διὰ τὴν προμήθειαν:

400 M2 Ἑνετικῶν περισίδων.
Ὁ διαγωνισμὸς ἐνεργηθήσεται τὴν 4ην Δεκεμβρίου 1959, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Παρασκευῆν καὶ ὥρα, 12ην μεσημβρινὴν εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικὸι ὅροι τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ πληροφορίαι παρέχονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰ ὡς ἄνω Γραφεῖα, 3ος ὁροφος, δωματίον, ἀριθ. 7 καὶ ὥρας 8 — 13.30'. (Ἐκ τῆς Διευθύνσεως).

ΑΝΘΝ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

(Ἀριθ. Διακ. 667) 136)

Ἡ Ἀνώνυμος Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Ὑδάτων προκηρύσσει μειοδοτικὸν διαγωνισμόν, δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν, διὰ τὴν προμήθειαν:

1.500 τρ. μ. Χαλυβδοσωληνῶν.
Πρὸς τοῦτο δέχεται ἐγγράφους προσφορὰς καθημερινῶς καὶ μέχρι τῆς 12ης μεσημβρινῆς ὥρας τῆς 10ης Δεκεμβρίου 1959, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Τρίτην εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας, Κολοκοτρώνη 4.

Σχετικὸι ὅροι τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ πληροφορίαι παρέχονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰ ὡς ἄνω Γραφεῖα, 3ος ὁροφος, δωματίον, ἀριθ. 7 καὶ ὥρας 8

(Ἐκ τῆς Διευθύνσεως).

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ

«Η Γεωργία Σάνδη δεν υπήρξε μοναχά διάσημη συγγραφέας. Την εποχή της είχε, πρό παντός, έντυπωσιάσει με τους έρωτές της, μεγάλους και θύιους, όπως ήταν ο χαρακτήρας της. Η Εύρωπη κάθε τόσο, διάβαζε το νέο μυθιστόρημά της, πλημυρισμένο από ρωμαντισμό και, παράλληλα, παρακολουδούσε το νέο είδύλλιο της, που το χαρακτήριζε πάντα έντονο έρωτικό πάθος ανάμικτο με δημιουργική, καλλιτεχνική όρμη... Στην «Επιστήμη και Ζωή» δημοσιεύθηκε το είδύλλιο της με τον Μυσσέ κι' η τραγική του κατάληξη. Σήμερα το είδύλλιο της με τον πολωνό μουσικοσυνθέτη, τον Φρ. Σοπέν.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ ΚΑΙ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΣΟΠΕΝ

για κανέναν εξόριστο άρχοντα. Πόσες φορές, κοιτάζοντας τις χρυσωμένες φλαμουριές του Νοάν, δεν όνειροπολούσε αυτή την ωραία μορφή!

Υστερα, ο Σοπέν ήταν μεγαλοφυής. Η Σάνδη, βαθύτατα φιλόμουση από κληρονομικότητα, κι' από αγωγή, ή Σάνδη πού, όταν ήταν κοριτσάκι πηγαίνει και καθόταν κάτω από το κλαβενσίν της γιαγιάς της, ήταν σε θέση να καταλαβαίνει καλύτερα από κάθε άλλον τη γλώσσα των ήχων.

Το πράγμα, ωστόσο, δεν ήταν καθόλου εύκολο. Ο Σοπέν, πλάσμα λεπταίσθητο, ούρανο, ξενιτεμένο θάλεγε κανείς άπάνω σε τούτη τη γη, έτρεμε και στη σκέψη ακόμη ενός σκανδάλου. Του έρεσε να βρίσκεται σ' ένα ωραίο σαλόνι, τριγυρισμένος από ωραίες, άρχοντικές, φιλόμους γυναίκες, πρόθυμες ν' ακούνε μέσα στο μισόφωτο ένα «Νυχτερινό», που θάμοιαζε σ' αμιά εξομολόγηση. Άγαπούσε να θυβίζει σε βαθειά περισυλλογή το διαλεκτό του ακροατήριο κι' ύστερα να το άφηνιζει απότομα με ήρωικά αίσθηματά, ύμνωντας τη μαρτυρική του Πολωνία. Στην πολιτική ο Σοπέν ήταν συντηρητικός, σ' όν έρωτα τρυφερός και δειλός. Στο βάθος ήταν ένας δυστυχισμένος.

Από την πρώτη κιόλας συνάντηση, πού είχε μαζί της, έκφράστηκε αυστηρά γι' αυτή:

— Τι αντιπαθητική γυναίκα αυτή ή Σάνδη! Μά είναι πραγματικά γυναίκα; Αρχίζω ν' άμφισβάλω...

Αυτή την έντύπωση τούδωσε, καθώς την είδε νάναι ντυμένη άντρικά, να κινείται τσιγγάρο, να μιλάει σ' όν ένικό. Πόσο διαφορετική πού του φάνηκε από κείνες τις όμορφες πολωνέζες, τις άγγελικές κι' όλόζανθες, πού πολύ άθώα τις είχε αγαπήσει μέχρι τότε. Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς, γιατί άπέφυγε να πάει στην πρώτη της πρόσκληση. Ο-

ταν, ωστόσο, εκείνη ξαναγύρισε στο Παρίσι τον Οκτώβριο του 1837, εκείνος δέχτηκε να την ξαναδεί. Ο Σοπέν ένοιωσε τότε, πολύ δυστυχισμένος στο βάθος του. Και για λόγους προσωπικούς δημιουργικούς δικούς του, και γιατί ή νεαρή πολωνέζα, ή Μαρία Βοντζίνα, έέκοψε λίγο - λίγο από κοντά του, ύστερα από έντολη των γονιών της, πού φόντουσαν την εύπαθεια της υγείας του Σοπέν. Δέ μιλούσε ποτέ για τις πίκρες του, ένοιωσε όμως, νάχει μιά βαθύτατη ανάγκη από παρηγοριά. Κι' ή Σάνδη, μπορούσε να προσφέρει κάθε λογής παρηγοριά.

ΣΕΝΑ σημειωματάριο του Σοπέν, βρέθηκε ένα έπιστολόχαρτο της Γεωργίας, διπλωμένο στα δυό. Απο τη μιά πλευρά ή τελευταία, είχε γραμμένες δυό λέξεις: Σ' άς λ α τ ρ ε ύ ω. Κι' από κάτω την ύπογραφή της.

Στο ήμερολόγιο του Σοπέν, βρίσκται γραμμένο:

«Οκτώβριος 1837: Την ξανάδα τρεις φορές. Με κοίταξε βαθειά στα μάτια, όσην ώρα έπαιζα. Ήτανε μιά θλιμμένη μουσική, θρύλοι του Δούναβη. Η καρδιά μου χόρευε μαζί της στη χώρα εκείνη. Και τα μάτια της μέσα στα μάτια μου, τα σκοτεινά μάτια της, τα παράδοξα πύρινα βλέμματά της, με κατακλύζανε. Ένα γύρω μας λουλούδι. Η καρδιά μου σφίχτηκε! Την ξανάδα δυό φορές από τότε... Μ' αγαπά... Αύγουλα, τί όνομα μαγευτικό!

Έβρισκε στη Γεωργία μιά δύναμη, πού, παρά τη θέλησή του, τον έελεγε. Καταλάβαινε πολύ από μουσική, ήταν ίκανή να τον εκτιμήσει, να τον έμπνεύσει, να τον συμβούλεψει ακόμα. Ήταν μιά γυναίκα, πού ύπολόγιζε τον έαυτό της και πού τίποτε άλλο δεν ζητούσε, παρά να δοθεί. Παρ' όλη του, λοιπόν, τη ντροπαλότητα και παρ' όλη την ευθιξία του χαρακτήρα του, δελεάστηκε.

Να πώς τους περιγράφει ο Έρρίκος Χάινε: Τη Γεωργία, με όμορφα καστανά μαλλιά άναρριχτά στους ώμους της, μάτια θαμπά κι' άποδεχασμένα, γλυκά και ήρεμα. Με χαμόγελο γιομάτο κλωσύνη, με φωνή άπαλη κι' άπόκοσμη, πού άκούγεται σπάνια, γιατί ή Γεωργία είναι λιγόλογη και περισσότερο παρακολουθεί, παρά έκφράζεται. Το Σοπέν, με μιά ευαισθησία έξωανθρώπινη, πού τραυματίζεται με την παραμικρή έπαφή, πού κατακρανώνεται με τον παραμικρό θόρυβο...

Την άνοιξη του 1838, ή Σάνδη πήγε πολλές φορές στο Παρίσι, και συναντήθηκαν μόνοι, πολλά θράδα. Ο Σοπέν έπαιζε, ύστερα άφηνόντουσαν κι' οί δυό τους σε μιά άπόκοσμη ρέμβη. Με το νάναι δειλός, σεμνός και δυσπρόσιτος, ξετρέλλανε τη Γεωργία. Στις άρχές του καλοκαιριού του 1838, γράφει ένα γράμμα από τριανταδυό σελίδες στον καλύτερο φίλο του Σοπέν, τον κόμητα Άλμπερ Γκρζυμάλα. Πρώτα - πρώτα, θέλει να μάθει, αν ή νεαρή πολωνέζα, ή Μαρία Βοντζίνα, πού ο Σοπέν την αγαπά ή νομίζει πώς την αγαπά, θά τον κάνει εύτυχισμένο. Άν το πρόσωπο αυτό, είναι πλάσμένο να του χαρίσει την άληθινή εύτυχία, ή Σάνδη θ' άπομακρυνθεί και θά προσπαθήσει να λησμονηθεί κι' άπ' αυτόν. Άν όμως ένας γάμος του μ' αυτή πρόκειται να γίνει ο τάφος της καλλιτεχνικής του ψυχής, τότε θά έξακολουθήσει να τον συναντά. Έδώ, πρέπει να σημειωθεί, πώς ή Σάνδη είναι παντρεμένη με τον Μαλεφίγ, κι' όπως λέει στο ίδιο αυτό γράμμα της, ο άντρας της αυτός είναι εξαίρετος, τέλειος από άποψη καρδιάς και τιμής και δέ θέλει να τον έγκαταλείψει.

ΘΕΛΕΙ ν' άποχτήσει το Σοπέν, άλλα να κρατήσει και τον Μαλεφίγ, και γι' αυτό μέσα σ' αυτό το γράμμα, γράφοντας πώς περιφρονεί τη σάρκα, πώς τη βρίσκει άπαίσια κι' άλλα σχετικά τέτοια, δεν κάνει τίποτε άλλο, παρά ν' άναζητάει έντιμα προσήματα για να πείσει τον έαυτό της, πώς δεν έπιδιώκει, παρά την εύτυχία των δυό αυτών νέων. Δεν ξέρει κανείς τι της άπάντησε ο φίλος του Σοπέν, άλλα τά άρραδωνιάσματα με τη Μαρία Βοντζίνα, είχαν ματαιωθεί από τον περασμένο χρόνο, ο Σοπέν πονούσε κι' είχε άνάγκη από μιά μεγαλόψυχη τρυφερότητα.

Το καλοκαίρι του 1838, ο Σοπέν δούλεψε πολύ και δημοσίευσε ένα τετράδιο με «Σπουδές», άφιρωμένο στην κόμισσα ντ' Άγκούλ. Η ύπερβολική συστολή του δεν του επέτρεψε να το άφιερώσει στη Γεωργία. Ήταν ένα μέτρο προφύλαξως αυτό από μέρους του, όπως, άλλωστε, και ή Γεωργία έπαιρνε κι' αυτή προφυλαχτικά μέτρα, περιφρουρώντας την ύποληψη του Μαλεφίγ. Νόμισε, ότι θά μπορούσε να τον ξεφορτωθεί πολύ εύκολα. Όπως γράφει: «είναι χαρκτηρας τόσο καλός και φρόνιμος, ώστε θά τά καταφέρω με τον καιρό να του δώσω να καταλάβει τα πάντα, να μάθει τά πάντα. Είναι ένα εύπλαστο κερί, όπου έχω άποθέσει τη σφραγίδα μου, κι' έτσι, όταν θελήσω ν' άλλαξω το άποτύπωμα, θά το πετύχω, με λίγη προφύλαξη και λίγη ύπομνη.

Στην πράξη, αυτό το κερί, πωρουσιάστηκε λιγότερο μαλακό άπ' ό,τι νόμιζε αυτή. Ο Μαλεφίγ, όταν έγκαταλείφθηκε, έγινε τσουερά ζλιάνος και

θέλησε να άμυθεί. Το καλοκαίρι του 1838 είχε καλέσει σε μονομαχία ένα φίλο του, πού ήρθε από το Νοάν, έρωτοτροπώντας με τη Γεωργία. Φανταστείτε τον Μαλεφίγ, να έφορμά με μιά σπάθη εναντίον του λεπταίσθητου μουσικού. Ο Μαλεφίγ, έλειπε στη Χάβρη κι' έπιστρέφοντας στο Παρίσι δεν είχε ιδέα για τους καινούργιους έρωτες της Γεωργίας. Δημοσίευσε μάλιστα, στη Μουσική Έφημερίδα, μιά μπαλάντα προς τιμήν του Σοπέν. Μιά μέρα, όμως, δεν ξέρει κανείς πώς, του μπήκανε ψύλοι στ' αυτιά και πηγαίνει να καιροφυλαχτήσει στην πόρτα του Σοπέν, άπ' όπου ή Γεωργία περνούσε κάθε θράδα. Γίνεται ένας δραματικός καυγάς, φωνές, ούρλιαγματα, ο Μαλεφίγ θέλει να σκοτώσει τον Σοπέν, άλλα ο φίλος του Γκρζυμάλα, πέφτει άνάμεσα στους δυό αντίπαλους.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΣΟΠΕΝ

Ο Μαλεφίγ καλμάρει, και ή Γεωργία το στρίβει με τον Σοπέν, για να σκαρώσει τον τέλειό έρωτα κάτω από τις μυρτιές του Πάλμα!

Η ΣΑΝΔΗ, είχε λόγους πολύ σοβαρούς, να θέλει να σκαρώσει τον τέλειό έρωτα όπουδήποτε άλλο, όχι όμως στο Παρίσι. Ο Σοπέν έδινε κατά τρόπο ανησυχητικό και φοβότανε το σκάνδαλο ενός άπρόκαυπτου δεσμού, πού θά τρομοκρατούσε ή θορυβώδης οικογένειά του. Μερικοί φίλοι της της έπλεξαν το έγκώμιο της Μαγιόρκας. Συμφώνησαν, λοιπόν, να προπορευθεί αυτή με τα δυό της παιδιά, να κάνει μικρές σταθμεύσεις, Λυών, Περπιάν, Βαρκελώνη, να τους συναντήσει ο Σοπέν στο δρόμο, και να μπορκούνε όλοι μαζί για τις Βαλεαρίδες. Συναντήθηκαν στο Περπιάν και ξεκινώντας φτάσανε στην Πάλμα της Μαγιόρκας το Νοέμβριο του 1838. Ο Ισπανικός ήλιος, τους έδωσε μιά ωραία πρώτη έντύπωση. Ο Σοπέν γράφει, στις 15 Νοεμβρίου του 1838:

«Βρίσκομαι στην Πάλμα, κάτω από χουρμαδιές, κέδρα, άλδεις, πορτοκαλιές, λεμονιές, σικιές και ροδιές... Ο ούρανός είναι σαν περουμεγός, ή βάλασσα σ' α λαζούρι, τα βουνά σ' α σμαράγδια. Ο άέρας — Ο άέρας είναι, όπως άκριβώς στον ούρανό,

τη μέρα λάμπει ο ήλιος, όλα ντύονται καλοκαιρινά και κάνει ζέστη. Τη νύχτα, τραγουδία και κιθάρες, ώρες όλόκληρες. Τεράστια μπαλκόνια, άπ' όπου οί κληματαριές πέφτουνε πάνω στους τοίχους, πού χρονολογούνται άπ' την εποχή των Άράβων... με δυό λόγια, ζωή πασίχαρη!...

ΡΗΓΟΡΑ, όμως, άπογοητεύτηκε. Την κατοικία τους την άποτελούσαν δυό άποκρουστικές κάμαρες, γυμνές, με κρεβάτια με στρώματα από πέτρινες πλάκες και μιά ψάθινη καρέκλα. Τροφή σκόρδο και ψάρια. Ένα τσαγκό αναγουλιστικό λάδι, πού με τη δυσωμία του διαπότιζε τα σπίτια, κατόικους, ακόμα και την άτμόσφαιρα των δωματίων. Όλα τούτα, ήταν άρκετά για να έπηρεάσουν και να κακοδιαθεθίσουν έναν άνθρωπο άπαιτητικό και λεπταίσθητο. Το ζευγάρι ζούσε στους τέσσερις άνεμους, δίχως τζάμια και δίχως άμπάρες. Υστερα από πολλές άναζητήσεις ή Γεωργία, βρήκε και νοίκιασε, επί τέλους, ένα σπίτι έξοχικό, στους πρόποδες του βουνού.

Οί πρώτες μέρες σ' αυτό το σπίτι, με τη βοήθεια του έρωτα, στάθηκαν εύχάριστες. Γαλήνιες περιπλανήσεις, βραδιά όμορφα. Στη Μαγιόρκα, ή σιωπή ήτανε βαθειά και δεν την ταράζανε, παρά μόνο τα κουδουνάκια άπ' τα γαϊδούρια, τα άκαθόριστο βουητό της θάλασσας, το τ' άπόμακρο και άδύναμο. Η μαγεία όμως αυτή, δεν κράτησε και πολύ. Άρχισε ή εποχή των βροχών, σωστός κατακλυσμός. Το «Σπίτι του άνέμου», πού νοίκιασαν, ήταν όνομα και πράμα. Υγρό, χωρίς τζάμια κι' αυτό δεν ήταν φτιαγμένο ν' άντιστέκεται στις καταιγίδες. Οί τοίχοι του ήταν τόσο λεπτοί, πού ο άσβέστης με τον όποιο ήταν καμμένος οί σοβάδες των δωματίων, φούσκωνε σ' α σφουγγάρι. Ένα παγωμένο πέπλο έπεσε πάνω στους ώμους τους. Η άσφυκτική άτόπνοια, πού άνάδιναν τ' άναμμένα μαγκάλια, προκαλούσε δυνατά βήχα στο φτωχό Σοπέν.

Από κείνη τη στιγμή ο Σοπέν, έγινε για τους κατοίκους, αντικείμενο φρίκης και τρόμου. Ο σπιτονοικοκύρης τους, έγραψε στη Γεωργία: «Έχετε μαζί σας ένα πρόσωπο με κολλητική άρρώστεια... Σας παρακαλώ, να φύγτε άμέσως από τ' άνάκτορό μου...». Οί τρεις γιατροί της πόλεως, συνάχτηκαν σε συμβούλιο. Γράφει ο Σοπέν: «Ο ένας όσμιζότανε τά φλέματα, πού είχα φτύσει. Ο άλλος χτυπούσε εκεί, άπ' όπου είχα φτύσει. Ο τρίτος άκροαζότανε, όσο έφτυνα...». Αποτέλεσμα της έξετάσεως αυτής των γιατρών, ήταν να τους πετάξει στο δρόμο. Άναγκαστήκανε να πάνε να έγκατασταθούνε σ' ένα έρειπωμένο μοναστήρι, πού είχε έγκαταλειφθεί από μερικούς άνεπιθύμητους καλόγερους: ήτανε το μοναστήρι της Βαλντεμόζα. Ένας πολιτικός φυγάδας, πού έπρεπε να έγκαταλείψει τη χώρα άμέσως, τους παραχώρησε την έπίπλωσή του και το κελί του. Και στα μέσα του Δεκέμβρη, ή Γεωργία, τα δυό της παιδιά και ο Σοπέν, πήρανε τον άνήφορο, άνάμεσα από ρείκια κι' άσφουτύλια, για το όρεινό αυτό καταφύγιο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια.

Τὸ ἔλκος

Τὸ ἔλκος εἶναι ἀρρώστεια πού ἔχει τὴν τάση νὰ ἐξαφανίζεται καὶ νὰ ἐμφανίζεται ξανὰ. Προκαλεῖται ἀπὸ τὴν τρομακτικὴ ιδιότητα τοῦ στομάχου νὰ «αὐτοκαταβροχθίζεται». Οἱ κληρονομικὲς προδιαθέσεις φαίνεται ὅτι παίζουν σημαντικό ρόλο στὴν ἐκδήλωσή του. Εἶναι μιὰ ἀρρώστεια πού ἐμφανίζεται στοὺς ἄνδρες τέσσερις φορές συχνότερα παρὰ στὶς γυναῖκες. Στὰ δέκα ἔλκη, τὰ ἑννέα ἐκδηλώνονται στὸ δωδεκαδάκτυλο. Ὅσο ἄνθρωπος ἐνοχλητικὸς, δὲν πρέπει νὰ μᾶς τρομοκρατεῖ. Στὶς περισσότερες περιπτώσεις ἐπουλώνεται μόνον τοῦ. Δὲ χρειάζεται παρὰ μιὰ πολὺ εὐκολὴ δίαιτα καὶ λίγη ἀνάπαυση.

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΚΟΠΛΑΘΕΙΣ!

ΥΠΑΡΧΟΥΝ πολλὼν εἰδῶν ἔλκη. Τὰ περισσότερα ὀδυνῆρα εἶναι εὐτυχῶς καὶ τὰ σπανιότερα. Πολλοὶ ἔλκοπαθεῖς δὲν ἔχουν ὀδυνῆρες κρίσεις, παρὰ μόνον μιὰ ἢ δύο φορές τὸ χρόνο. Σὲ ἄλλους, ὅμως, ὁ πόνος εἶναι καθημερινὸς καί, ἔστω κι' ἂν δὲν εἶναι ἀφόρητος, εἶναι πάντως ἐξαιρετικὰ ἐνοχλητικός. Σὲ ὀρισμένους περιπτώσεις ἡπίων ἔλκων, ὁ πόνος ἐξαφανίζεται, μετὰ τὴν λήψη μικρῆς ποσότητος τροφῆς ἢ ἐνὸς ἀλκαλικοῦ φαρμάκου.

Σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐμφανίζονται ἡπία ἔλκη, τὰ ὁποῖα ὅμως, μένουν συχνὰ ἀγνοῦνται καὶ ἀπαρηγόρητα, γιατί δὲν προκαλοῦν, οὔτε πόνο, οὔτε δυσπεψία. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις, ἐκδηλώνονται μόνον μετὰ μιὰ μικρὰ αἱμορραγία ἢ ἀνακαλύπτονται τυχαίᾳ, σὲ μιὰ ἀκτινοσκόπηση, πού γίνεται γιὰ ἄλλο σκοπὸ. Κάποτε μάλιστα, δὲν ἀνακαλύπτονται, παρὰ μόνον μετὰ τὸ θάνατο, σὲ μιὰ νεκροψία, καὶ οἱ γαστροὶ πληροφοροῦνται κατάπληκτοι, πὼς ὁ μακαρίτης «ἐλκοπαθεῖς», δὲν χισθάνθηκε ποτὲ στὴ ζωὴ του δυσπεψία ἢ ὅτι, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἢ τριάντα χρόνια, αἰσθάνθηκε γιὰ μιὰ μικρὴ περίοδο πόνους στὸ στομάχι.

Οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς δείχνουν, ὅτι χιλιάδες ἄνθρωποι σὲ κάποια περίοδο τῆς ζωῆς τους, εἶχαν ἀποκτήσει ἔλκος, πού δὲν τοὺς ἐνώχλησε ποτέ, ἢ τοὺς ἐνώχλησε ἐλάχιστα, καὶ ἐπουλώθηκε μόνον τοῦ, χωρὶς κομμιὰ θεραπεία.

Ἐπὶ τοῦ ἔλκους, ἐλάχιστα ἀτυχεῖς, πού ὑποφέρουν ἀπὸ ἔλκος τὸ ὀδυνηρὸ, ὥστε ἡ ζωὴ τοῦ γίνεται ἀβίωτη. Οἱ ἐνοχλητικὲς τοῦ ἔλκους προκαλοῦν ἀϋπνία καὶ ἡ ἀπόδοση τῶν ἔλκοπαθῶν στὴν ἐργασία τοὺς κατὰ τὴν ἡμέρα, φυσικὰ μειώνεται.

Σὲ μερικὲς περιπτώσεις, τὸ ἔλκος συστέλλεται καὶ συστὲλει σιγὰ σιγὰ τὸν πυλωρὸ, δηλαδή, τὴν ἐξόδου τοῦ στομάχου πρὸς τὰ ἔντερα. Ὁ πυλωρὸς, μὴ μπορεῖ νὰ συσταλεῖ τόσο, ὥστε ἡ ἐξόδος τῶν τροφῶν πρὸς τὰ ἔντερα γίνεται ἀδύνατη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, οἱ

συχνοὶ ἔμετοι καὶ ἡ ἐξασθενήση τοῦ ὁργανισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ὀρέξεως.

Στὶς χειρότερες περιπτώσεις, τὸ ἔλκος ἀναπτύσσεται τόσο, ὥστε τρυπάει τὰ τοιχώματα τοῦ στομάχου. Ἡ διάτρηση εἶναι ἀπερίγραπτα ὀδυνηρὴ καί, ἂν δὲ γίνῃ ἄμεση ἐγχείρηση, συχνὰ εἶναι θανατηφόρα. Οἱ συχνὲς αἱμορραγίες, εἶναι συνήθως ἕνα προμύημα τῆς διατήρησής.

Ἐνα χαρακτηριστικὸ τοῦ ἔλκους εἶναι, ὅτι ἐμφανίζεται τρεῖς ἢ τέσσερις φορές συχνότερα στοὺς ἄνδρες, παρὰ στὶς γυναῖκες. Καὶ τὰ ἔλκη στὶς γυναῖκες, εἶναι συνήθως, ἡπίας μορφῆς καὶ σπανιότατα καταλήγουν στὴ διάτρηση.

ΑΥΤΟΚΑΝΝΙΒΑΛΙΣΜΟΣ

ΠΕΠΤΙΚΑ ἔλκη, εἶναι οἱ μικρὲς πληγές, πού σχηματίζονται στοὺς βλενογόνους ἰστούς τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τοῦ στομάχου καὶ τοῦ δωδεκαδακτύλου, δηλαδή, τοῦ σημείου, ὅπου

τὸ ἔντερο ἐνώτεται μετὰ τὸ στομάχι.

Οἱ μικρὲς αὐτὲς πληγὲς σχηματίζονται, ὅταν τὸ στομάχι ἀρχίζει νὰ «αὐτοκαταβροχθίζεται», δηλαδή, ὅταν τὰ πεπτικά ὅξέα ἀρχίζουν νὰ «χωνεύουν» ἕνα μικρὸ τμήμα τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ στομάχου, μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο, πού χωνεύουν τὴν τροφὴν.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἐρευνῶν, οἱ γαστροὶ δὲν ξέρουν ἀκόμα, σὲ τί ἀκριβῶς ὀφείλεται αὕτη ἡ «καννιβαλικὴ» τάση τοῦ στομάχου. Δὲν ξέρουν, ἐπίσης, γιατί τὰ ἔλκη τοῦ στομάχου δὲ μεγαλώνουν ποτὲ περισσότερο ἀπὸ τὸν κύκλον ἐνὸς ταλῆρου καὶ τὰ ἔλκη τοῦ δωδεκαδακτύλου, δὲ γίνονται μεγαλύτερα ἀπὸ μιὰ δεκάρα. Δὲν ξέρουν τί εἶναι αὐτό, πού περιορίζει τὴν καννιβαλικὴν ὀρέξιν τοῦ στομάχου.

Οἱ στατιστικὲς δείχνουν, ὅτι ἐπὶ δέκα ἔλκων, τὰ ἑννέα ἐκδηλώνονται στὸ δωδεκαδάκτυλο. Ὁ βλενογόνος ἰστὸς τοῦ δωδεκαδακτύλου, εἶναι λιγώτερον ἀνθεκτικὸς ἀπὸ τοῦ στομάχου.

ΓΑΣΤΡΙΚΑ ΟΞΕΑ

ΠΟΛΛΟΙ ἄνθρωποι, πού πάσχουν ἀπὸ ἔλκος, παρουσιάζουν «γαστρικὴ ὀξύτητα» (ὑπερβολικὴ ἐκκρίση πεπτικῶν ὀξέων), μεγαλύτερη ἀπ' τὸ ἀντικείμενο. Ἀλλ' αὐτό, δὲ μὴν εἶναι ἡ μοναδικὴ αἰτία τοῦ σχηματισμοῦ ἔλκων, γιατί ὑπάρχουν ἔλκοπαθεῖς, μετὰ μικρότερη τοῦ κανονικοῦ ὀξύτητα. Ἐπὶ πλεόν, ὀρισμένοι πολὺ νευρικοὶ ἄνθρωποι, μετὰ γαστρικὴ ὀξύτητα, δύο φορές μεγαλύτερη τοῦ κανονικοῦ, δὲν παθαίνουν ποτὲ ἔλκος. Ἐπίσης, σπανιότερα, παρουσιάζονται ἔλκη σὲ ἀνθρώπους, πού δὲν ἔχουν καθόλου γαστρικὴ ὀξύτητα.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΣ

ΕΙΝΑΙ μυστήριον τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ἔλκη ἐμφανίζονται σὲ ὀρισμένα ἄτομα καὶ δὲν ἐμφανίζονται σὲ ἄλλα, πού ζοῦν περίπου τὴν ἴδια ζωὴ, τρῶνε τὰ ἴδια πράγματα καὶ ἔχουν περίπου τὸν ἴδιο ὁργανισμό.

Σήμερα εἶναι τῆς μόδας νὰ ἀποδίδουμε τὰ ἔλκη στὴ στενοχωρία, τὴν νευρικότητα, τὴν ὑπερκόπωση, τὴν ὀργή, τὸ μίσος καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὰ συναισθήματα αὐτά, ἔχουν κάποια ἐπίδραση στὸν ὁργανισμό. Ἀλλὰ ὑπάρχουν χιλιάδες ἄνθρωποι, πού στενοχωροῦνται, νευρίζουν, θυμῶνουν, ἔργάζονται ὑπερβολικά, καὶ ὅμως, δὲν παθαίνουν ποτὲ

ΔΙΑΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΩΣΗ

Ὅταν κάνει πολλὴ ζέστη, ἔχουμε τὴν τάση νὰ καταναλίσκουμε παγωμένα ποτά. Ἀλλ' αὐτὰ τὰ ποτά, θερμοκρασίας συνήθως 8 βαθμῶν, δὲν προκαλοῦν, παρὰ μόνον παροδικὴ ἀνακούφιση. Πίνουμε μεγάλες ποσότητες ὕδατος γιὰ ν' ἀντικαταστήσουμε τὸ νερό, πού χάνουμε μετὰ τὴν ἐφίδρωση, ἀλλὰ ἡ ἰσορροπία τοῦ ὁργανισμοῦ δὲν ἀποκαθίσταται. Γιατί συμβαίνει αὐτό;

Γιατί ὁ ἰδρώτας περιέχει 0,3 ἕως 0,5ο ἀλάτι καὶ — ὅσο παράδοξο κι' ἂν φαίνεται — ἡ ἀπώλεια τοῦ ἀλατιοῦ καὶ ὄχι ἡ ἀπώλεια τοῦ νεροῦ, προκαλεῖ τὸ αἰσθημα τῆς δίψας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Ἀμερικανικὸ Ναυτικὸ, διανέμει δισκία ἀλατιοῦ στὰ πληρώματα, πού ὑπηρετοῦν στὶς τροπικὲς περιοχές.

Πραγματικὰ, τὸ καλὺτερον φάρμακον κατὰ τῆς δίψας, εἶναι μιὰ σοῦπα, γιατί οἱ σοῦπες εἶναι πάντοτε ἀλατισμένες, ἢ λίγη μύρσα, γιατί ἡ μύρσα περιέχει 0,5ο ἀλάτι, ἢ ἕνα μεταλλικὸ νερό, πού πάντα περιέχει λίγο ἀλάτι.

Τὰ μωρὰ ἀπειλοῦνται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἀλατιοῦ. Ἡ διάρροια καὶ ἡ ἐφίδρωση, προκαλοῦν ἀπώλεια ἀλατιοῦ, πού μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπικίνδυνον γιὰ τὸν ὁργανισμό. Μιὰ ἔνεση μετὰ ἀλατούχο νερό, μπορεῖ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴ ἐνὸς βρέφους.

ἔλκος. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ, μπορεῖ νὰ παθῶν ὀξείας πονοκεφαλίας, ὑπέρταση, ἀσθμα, δοθιήνες. Ἀλλὰ, δὲν παθαίνουν πάντα ἔλκος. Γιατί συμβαίνει αὐτό;

Ἰσως, οἱ κληρονομικὲς προδιαθέσεις, ἀποτελοῦν μιὰ ἀπάντηση.

Ἡ ἀποψη τῆς κληρονομικότητος, γίνεταί σήμερον εὐρύτατα ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Ὑπάρχουν ὁλόκληρες οἰκογένειες ἔλκοπαθῶν καί, ὅταν ἕνας διδυμὸς πάθῃ ἔλκος, εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι καὶ ὁ ἀδελφὸς του θὰ πάθῃ τὸ ἴδιον.

Σὲ μερικὲς περιπτώσεις, ἡ προδιάθεση γιὰ σχηματισμὸ ἔλκων, εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε μόλις ἕνα ἔλκος ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὸν χειρουργόν, ἕνα ἄλλο ἔλκος σχηματίζεται, προτοῦ ὁ ἀσθενὴς ἐγκαταλείψῃ τὸ νοσοκομεῖο! Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, εἶναι συνήθως πολὺ εὐαίσθητοι καὶ νευρικοὶ καὶ τὰ ἔλκη «φουντώνουν», στὸ πεπτικὸ τοῦ συστήματος μετὰ τὴν παραμικρὴ στενοχωρία.

ΝΕΥΡΙΚΑΙ ΑΦΟΡΜΑΙ

ΕΝΑΣ Ἀμερικανὸς εἰδικὸς, ἀναφέρει τὴν περίπτωση ἐνὸς ἐφευρέτου, πού πάθαινε τακτικὰ ἔλκος καθὲ φορά, πού μιὰ ἐφεύρεσή του ἀπετύγχανε! Ἐνῶς ἄλλος ἐπαθε ἔλκος μόλις ἔμαθε, ὅτι ἡ γυναῖκα του ἔπασχε ἀπὸ καρκίνον. Τὸ ἔλκος ἀφαιρέθηκε μετὰ ἐγχείρηση, ἀλλ' ἔξη μῆνες ἀργότερα ἐμφανίστηκε ξανὰ, ὅταν ὁ ἀτυχὴς πληροφορήθηκε, ὅτι ἡ γυναῖκα του παρουσίασε ὑποτροπὴν τοῦ καρκίνου τῆς. Καὶ πάλι ἐγχειρήθηκε, ἀλλὰ τὸ τρίτον ἔλκος ἐκδηλώθηκε, ὅταν ἡ γυναῖκα του πέθανε. Καὶ ἐπαθε ἔλκος γιὰ τετάρτη φορά, ὅταν μπλέχθηκε σὲ μιὰ δίκην γιὰ τὴν κληρονομίαν τῆς γυναίκας του!

ΠΙΘΑΝΑ ΑΙΤΙΑ

ΥΠΑΡΧΟΥΝ βάσιμοι λόγοι γιὰ νὰ ὑποπτευώμαστε, ὅτι μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τοῦ ἔλκους εἶναι ὁ κακὸς ἢ «ἀτέλης» ὕπνος. Ὅταν κοιμώμαστε ὑπαίθριον, ὅτι τὸ μυαλὸ μας πρέπει νὰ πάψῃ νὰ λειτουργεῖ συνεδρᾶ καὶ ὅλες οἱ λειτουργίαι τοῦ ὁργανισμοῦ πρέπει νὰ ἐπιβραδύνουν τὸ ρυθμὸ τους. Ἀλλὰ σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους, δὲ συμβαίνει αὐτό. Τὸ μυαλὸ τους οὐκ ὕπνῳ παραμένει σὲ κατάστασιν ἡμιεγρηγόρευς καὶ στέλνει «μηνύματα» στὸ στομάχι, ὡς γαστρικὰ ὕγρα τοῦ ὁποῖου, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκκρίνονται ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχουν ἄλλες τροφές γιὰ νὰ «χωνευσθῶν». Ἐνα ἐλαφρὸν βραδυὸν γεῦμα, χωνεύεται κανονικὰ, σὲ δύο ἢ τρεῖς ὥρες. Ἀν, συνεπῶς, πέσουμε στὸ κρεβάτι στὶς δέκα τὸ βράδυ, οἱ τροφές πού φάγαμε θὰ ἔχουν χωνεῦσθαι, τὸ πολὺ ὡς τὶς δύο τὸ πρωῒ. Τότε, ἡ ἐκκρίσις τῶν ὀξέων τοῦ στομάχου, πρέπει κανονικὰ, νὰ σταματήσῃ. Ἀν ἐξακολουθήσῃ, τότε τὸ στομάχι, μὴ βρίσκοντας τροφὴν γιὰ νὰ καταναλώσῃ, ἀρχίζει ν' αὐτοκαταβροχθίζεται. Δηλαδή, τὰ γαστρικὰ ὕγρα, προσβάλλουν τοὺς βλενογόνους ἰστούς τῶν τοιχωμάτων καὶ προκαλοῦν πληγές. Εἶναι τὸ ἴδιον, σὰ νὰ ρίχνουμε μιὰ σταγόνα «ἀκουαφόρτε», πάνω στὸ δερμα μας.

Παρατηρήσεις, ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν πολλῶν ἔλκοπαθῶν (ἀκόμα καὶ προτοῦ ἐμφανιστοῦ τοῦ ἔλκους), ἐπιβεβαιώνουν, αὐτὴν τὴν ἀποψη. Ἐλκοπαθεῖς γίνονται συνήθως, οἱ ἄνθρωποι πού κοιμούνται ἀσχηματῶς τὴν νύκτα, πού στριφογυρίζουν στὸ κρεβάτι, πού μιλοῦν στὸν ὕπνον τους, πού τρίζουν τὰ δόντια τους, πού ξυπνοῦν συχνὰ καὶ ξανακοιμούνται.

Γι' αὐτὸ φαίνεται, πὼς οἱ πρὸς ἐπι-

κινδύνους ὥρες γιὰ τοὺς ἔλκοπαθεῖς εἶναι μετὰ 10 π.μ. καὶ 2 π.μ. τὶς ὥρες, χρειάζεται ἡ λήψη μικρῶν ποσοτήτων τροφῆς, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ τὸ στομάχι ἄδειον, ὡς τὸ πρωῒ.

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

ΤΑ συμπτώματα τοῦ ἔλκους, εἶναι τυπικά, τοῦλάχιστον γιὰ τοὺς ἄνδρες. Συνήθως, ἐκδηλώνονται πόνος στὸ κάτω μέρος τοῦ στομάχου ἢ λίγο δεξιὰ, πρὸ πάντων, στὶς ὥρες πού τὸ στομάχι εἶναι ἄδειον, δηλαδή, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι καὶ ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ὅταν τὸ μεσημεριανὸ φαγητὸ ἔχει χωνεῖται. Σπανίως ἐκδηλώνονται πόνος τὸ πρωῒ, πρὶν ἀπὸ τὸ πρόγευμα, ἴσως γιατί τὸ νευρικὸ σύστημα ἔχει καλμάρει ἀπὸ τὴν νυχτερινὴ ἀνάπαυση. Στὶς περιπτώσεις ἡπίων ἔλκων, ὁ πόνος ἀνακουφίζεται μετὰ τὴν λήψη λίγης ἐλαφρᾶς τρο-

φῆς ἢ λίγης σάδας ἢ ἐνὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ φάρμακα, πού ὑπάρχουν γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν γαστρικῶν ὀξέων.

Στὶς γυναῖκες ἡ διάγνωση τοῦ ἔλκους δὲν εἶναι πάντα εὐκολή, γιατί συχνὰ τὰ συμπτώματά του περιπλέκονται μετὰ συμπτώματα μιᾶς γενικῆς νευροπαθείας.

Ἀν ὁ πόνος δὲν ἀνακουφίζεται μετὰ τὴν λήψη τροφῆς, αὐτὸ εἶναι βάσιμη ἔνδειξις, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ ἔλκος. Ἐπίσης, σπανίως ὀφείλονται σὲ ἔλκος οἱ πόνος, πού ἐκδηλώνονται τὸ πρωῒ, πρὶν ἀπὸ τὸ πρόγευμα ἢ ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα.

Ἐνῶς ἐξουδετερῶναι τὰ ὀξέα τοῦ στομάχου. Ἀν ὁ ἐλκοπαθεὴς εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ μὴ φοβᾶται τὴν ἰαχυροαρκία, μπορεῖ νὰ τρῶει ἄφθονες κρέμες καὶ χτυπητὰ αὐγά.

Μεγάλῃ σημασίᾳ γιὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἔλκους, ἔχει ἡ κατάπαυσις τοῦ πόνου. Δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀφήνουμε τὸν πόνο νὰ μᾶς βασανίζει γιὰ πολὺ. Ὅταν τὸ ἔλκος πονᾷ, αὐτὸ σημαίνει, πὼς τὸ στομάχι ἔχει ἀρχίσει νὰ «αὐτοκαταβροχθίζεται». Πρέπει, συνεπῶς, νὰ σταματήσῃ τὸν πόνο μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἡ λήψη τροφῆς καὶ τὰ ἀλκαλικά φάρμακα, μᾶς βοηθᾶνε σ' αὐτό. Πολλοὶ γαστροὶ, συμβουλεύουν τοὺς ἔλκοπαθεῖς νὰ ἔχουν πάντα στὴν τσέπη τους μερικὰ μπισκότα ἢ δισκία ἀφυδατωμένου γάλακτος.

Ἐπίσης, ἡ δίαιτα στὸ ἔλκος, δὲ σημαίνει, ὅτι πρέπει ν' ἀφήσουμε τὸν ὁργανισμό μας νὰ ἐξασθενήσῃ. Πρέπει νὰ τρῶμε ἀρκετὴ ποσότητα τροφῆς, ὥστε νὰ μὴ χάσουμε βάρος. Τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ ἔλκοπαθεῖς ἀδυνατοῦν, εἶναι τελείως ἀδικαιολόγητον.

Ἐπειδὴ τὸ ἔλκος, εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἔλκους. Εἶναι πολὺ ἀλαφροὶ οἱ ἐργασίες, πού απαιτοῦν σκύψιμον, ἔστω καὶ πάνω σ' ἕνα γραφεῖον. Ὅταν τὸ σῶμα διπλώνεται στὰ δύο, οἱ μῦς τῆς κοιλίας ἀσκοῦν μιὰ πίεσιν στὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ προκαλοῦν πόνους.

ΔΙΑΙΤΑ

Η ΔΙΑΙΤΑ, πού ἐπιβάλλεται στὸ ἔλκος, ἀκολουθεῖ μερικὸς πολὺ ἀπλοῦς κανὼν: Πρέπει ν' ἀποφεύγεται τὰ δύσπεπτα φαγητὰ καὶ πρέπει, ἐπίσης, ν' ἀποφεύγονται οἱ οὐσίες, πού προκαλοῦν ὑπερβολικὴ ἐκκρίσις τῶν γαστρικῶν ὀξέων, ὅπως τὰ οἶνοπνευματώδη, ὁ καφὴς, τὰ ἀλίπαστα. Μερικοὶ

ΦΑΡΜΑΚΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΑΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ἐπιστήμονες, ἀντήλλαξαν τὸ αἷμα ἐνὸς διανοητικῶς ὑγιοῦς ἀνθρώπου, μετὰ τὸ αἷμα ἐνὸς σχιζοφρενικοῦ καὶ τὸ αἷμα ἐνὸς σχιζοφρενικοῦ μετὰ τὸ αἷμα ἐνὸς ὑγιοῦς. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν τόσο παράλογον, ὥστε παρὰ λίγο νὰ τοὺς τρελλάνει!

Ὁ σχιζοφρενὴς ἔγινε περισσότερο σχιζοφρενικὸς καὶ ὁ ὑγιὴς ἔγινε ὑγιέστερος!...

Οἱ ἐπιστήμονες δὲν τὸ περίμεναν αὐτό. Ἦθελαν νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν θεωρίαν, σύμφωνα μετὰ τὴν ὁποία, ἡ σχιζοφρένεια καὶ ἄλλες διανοητικὲς παθήσεις, ὀφείλονται στὶς χημικὲς ἐπιδράσεις μιᾶς τοξικῆς οὐσίας, πού θρῖσκεται στὸ αἷμα. Περίμεναν, συνεπῶς, ὅτι ἡ μετὰγγισις αἵματος ἀπὸ ἕνα σχιζοφρενικοῦ, θὰ προκαλοῦσε στοὺς ὑγιεῖς τὶς χαρακτηριστικὲς ψευδαισθήσεις τῆς σχιζοφρενίας καί, ἀντιστρόφως, ὅτι τὸ ὑγιὲς αἷμα, θὰ ὠφελοῦσε τοὺς σχιζοφρενικοὺς.

Ἀλλὰ τώρα, μετὰ τὸ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα τῶν πειραμάτων τους, ὑποθέτουν πὼς οἱ τοξικὲς οὐσίες τοῦ αἵματος τῶν σχιζοφρενικῶν, ἐνισχύουν τὴν ἀντίστασιν ἐνὸς ὑγιοῦς ὁργανισμοῦ καὶ κάνουν τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς ὑγιέστερον. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, τὸ ὑγιὲς αἷμα μεταβάλλεται στὸν ὁργανισμό τοῦ σχιζοφρενικοῦ σὲ τοξίνες, πού ἐπιδεινώνουν τὴν ἀσθενείαν τοῦ.

φῆς ἢ λίγης σάδας ἢ ἐνὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ φάρμακα, πού ὑπάρχουν γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῶν γαστρικῶν ὀξέων.

Στὶς γυναῖκες ἡ διάγνωση τοῦ ἔλκους δὲν εἶναι πάντα εὐκολή, γιατί συχνὰ τὰ συμπτώματά του περιπλέκονται μετὰ συμπτώματα μιᾶς γενικῆς νευροπαθείας.

Ἀν ὁ πόνος δὲν ἀνακουφίζεται μετὰ τὴν λήψη τροφῆς, αὐτὸ εἶναι βάσιμη ἔνδειξις, ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ ἔλκος. Ἐπίσης, σπανίως ὀφείλονται σὲ ἔλκος οἱ πόνος, πού ἐκδηλώνονται τὸ πρωῒ, πρὶν ἀπὸ τὸ πρόγευμα ἢ ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα.

Ἐνῶς ἐξουδετερῶναι τὰ ὀξέα τοῦ στομάχου. Ἀν ὁ ἐλκοπαθεὴς εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὸς, ὥστε νὰ μὴ φοβᾶται τὴν ἰαχυροαρκία, μπορεῖ νὰ τρῶει ἄφθονες κρέμες καὶ χτυπητὰ αὐγά.

Μεγάλῃ σημασίᾳ γιὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἔλκους, ἔχει ἡ κατάπαυσις τοῦ πόνου. Δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀφήνουμε τὸν πόνο νὰ μᾶς βασανίζει γιὰ πολὺ. Ὅταν τὸ ἔλκος πονᾷ, αὐτὸ σημαίνει, πὼς τὸ στομάχι ἔχει ἀρχίσει νὰ «αὐτοκαταβροχθίζεται». Πρέπει, συνεπῶς, νὰ σταματήσῃ τὸν πόνο μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἡ λήψη τροφῆς καὶ τὰ ἀλκαλικά φάρμακα, μᾶς βοηθᾶνε σ' αὐτό. Πολλοὶ γαστροὶ, συμβουλεύουν τοὺς ἔλκοπαθεῖς νὰ ἔχουν πάντα στὴν τσέπη τους μερικὰ μπισκότα ἢ δισκία ἀφυδατωμένου γάλακτος.

Ἐπίσης, ἡ δίαιτα στὸ ἔλκος, δὲ σημαίνει, ὅτι πρέπει ν' ἀφήσουμε τὸν ὁργανισμό μας νὰ ἐξασθενήσῃ. Πρέπει νὰ τρῶμε ἀρκετὴ ποσότητα τροφῆς, ὥστε νὰ μὴ χάσουμε βάρος. Τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ ἔλκοπαθεῖς ἀδυνατοῦν, εἶναι τελείως ἀδικαιολόγητον.

Ἐπειδὴ τὸ ἔλκος, εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἔλκους. Εἶναι πολὺ ἀλαφροὶ οἱ ἐργασίες, πού απαιτοῦν σκύψιμον, ἔστω καὶ πάνω σ' ἕνα γραφεῖον. Ὅταν τὸ σῶμα διπλώνεται στὰ δύο, οἱ μῦς τῆς κοιλίας ἀσκοῦν μιὰ πίεσιν στὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ προκαλοῦν πόνους.

Ἐπειδὴ τὸ ἔλκος, εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἔλκους. Εἶναι πολὺ ἀλαφροὶ οἱ ἐργασίες, πού απαιτοῦν σκύψιμον, ἔστω καὶ πάνω σ' ἕνα γραφεῖον. Ὅταν τὸ σῶμα διπλώνεται στὰ δύο, οἱ μῦς τῆς κοιλίας ἀσκοῦν μιὰ πίεσιν στὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ προκαλοῦν πόνους.

Ἐπειδὴ τὸ ἔλκος, εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἔλκους. Εἶναι πολὺ ἀλαφροὶ οἱ ἐργασίες, πού απαιτοῦν σκύψιμον, ἔστω καὶ πάνω σ' ἕνα γραφεῖον. Ὅταν τὸ σῶμα διπλώνεται στὰ δύο, οἱ μῦς τῆς κοιλίας ἀσκοῦν μιὰ πίεσιν στὸ δωδεκαδάκτυλον καὶ προκαλοῦν πόνους.

ΕΥΡΩΠΗ χωρίς σύνορα

«Π' όλες τις Ευρωπαϊκές γλώσσες πρώτη ή ελληνική έγινε « γραπτή γλώσσα ». Όλα τα αλφάβητα της Ευρώπης είναι παραλλαγές του Έλληνικού

6. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΣ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

ΦΤΑΝΕΙ πάντα η στιγμή που είναι απαραίτητο να δώσουμε το λόγο στους αριθμούς, έκφρασις από κάθε πολυλογία περιγραφή. Τους αριθμούς, που δίνουμε πιο κάτω, τους έχουμε δανεισθεί από τις ακριβέστερες στατιστικές και τις πιο πρόσφατες επίσημες εκθέσεις, μέχρι το 1955. Συνιστούν ένα είδος πνευματικού, διαιτητικού, πολιτιστικού πορτραίτου της Ευρώπης. Μια εικόνα ζωντανή και ανάγλυφη του πολιτισμού μας, του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που δημιουργείται από την αιώνα — και συχνά οδυνηρή — σύντηξη στο κοινό χωνευτήρι, της ιδιοφυΐας και των ιστορικών παραδόσεων, όλων των φυλών που αποτελούν τη γηραιά, μα πάντα ακμαία και δημιουργική μας ήπειρο.

Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός γεννήθηκε στην Κρήτη. Ήταν η αυτοκρατορία της δυναστείας του μυθικού Μίνωα, που απλωνόταν σ' όλη τη λεκάνη του Αιγαίου Πελάγους. Ο μινωικός πολιτισμός της Κρήτης, υπήρξε το ιστορικό προανάκρουσμα αυτού που, κατόπιν, ώνομάστηκε «Ελληνικός Πολιτισμός». Την εποχή που οι κάτοικοι των άλλων περιοχών της Ευρώπης, ζούσαν υπό τις πιο πρωτόγονες συνθήκες, ο μινωικός πολιτισμός, γύρω στα 2.500 π.Χ. δημιούργησε αξιοθαύμαστα έργα τέχνης και η πρωτεύουσά του, η Κνωσός, ήταν περήφανη για τα μεγαλοπρεπή παλάτια της. Γύρω από την Κνωσό δημιουργήθηκαν οι πρώτοι αστικοί οικισμοί, με σπίτια ορθογώνια, του τύπου που επεκράτησε αργότερα σ' όλη την Ευρώπη. Περίπου 1500 χρόνια αργότερα, σχηματίσθηκαν δυο νέες εστίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού, μία στην Κύπρο και μία στην κεντρική Ιταλία, η πρώτη από τους Έλληνες και τους Φοίνικες, η δεύτερη από τους Έτρούσκους.

— Απ' όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες, πρώτη ή ελληνική, έγινε « γραπτή γλώσσα », δηλαδή, απέκτησε ένα αλφάβητο. Όλα τα αλφάβητα της Ευρώπης, είναι παραλλαγές του ελληνικού.

Στην Ευρώπη ομιλούνται 72 διαφορετικές γλώσσες, χωρίς να υπολογισουμε τις τοπικές διαλέκτους. Γλωσσικά οι ευρωπαϊκοί λαοί ανήκουν σε έξι κύριες ομάδες. Οι σλαβικές γλώσσες αντιπροσωπεύουν τα 31%, οι γερμανικές τα 29%, οι λατινικές και η ελληνική τα 25%. Στην Ιρλανδία και στην Αγγλία υπάρχουν οι κελτικές γλώσσες. Στη Γαλλία και στην Ισπανία οι κασσιανής καταγωγής Βάσκοι αποτελούν εθνική και γλωσσική μειονότητα. Οι Ούγγροι, οι Φιλανδοί, οι Εσθονοί, οι Λάπωνες μιλούν τις φιννοουγγικές γλώσσες. Οι 528 αυτόχθονες κάτοικοι της νήσου Μάν στην Αγγλία μιλούν μία δική τους γλώσσα.

Υπάρχουν έφτα ευρωπαϊκά κράτη, που δεν είναι γλωσσικώς ενιαία. Στην Ελβετία, αναγνωρίζονται τέσσερις επίσημες γλώσσες (γερμανική, γαλλική, ιταλική, ρωμανική). Στη Γιουγκοσλαβία τρεις (σερβοκροατική, σλοβενική και ή λεγομένη «μακεδονική»). Στο Βέλγιο ξεμβούργο δυο (γαλλική, γερμανική). Στην Τσεχοσλοβακία δυο (τσεχική, σλαβική). Στην Ιρλανδία δυο (αγγλική, ούαλλική).

Στη Φινλανδία δυο (φινλανδική, σουηδική). Όταν λέμε «επίσημες γλώσσες» εννοούμε γενικά τις γλώσσες με τις οποίες ο πολίτης έχει το δικαίωμα ν' απευθυνθεί στις αρχές της χώρας του και, σε ώρισμένες περιπτώσεις, ν' απαιτήσει μιαν απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Η Μ. Βρετανία έχει τα πρωτεία (όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά σ' όλο τον κόσμο), για τον αριθμό των δημοσίων βιβλιοθηκών της, που φτάνουν στις 23.739. Η χώρα αυτή είναι συγχρόνως και ο μεγαλύτερος παραγωγός βιβλίων στον κόσμο! 17.000 καινούργιοι τίτλοι το χρόνο! Οι Άγγλοι, επίσης, διαβάζουν περισσότερες εφημερίδες από κάθε άλλο λαό.

Επί ένα αιώνα η Εθνική Βιβλιοθήκη των Παρισίων και η Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου στο Λονδίνο συναγωνίζονταν αγγρυψία για τον τίτλο της «μεγαλύτερης βιβλιοθήκης του

κόσμου». Καμιά δεν πρόφτασε να κερδίσει τον τίτλο γιατί νικήθηκαν και οι δυο από τις ρωσικές βιβλιοθήκες. Η Εθνική Βιβλιοθήκη των Παρισίων και η Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου περιέχουν σήμερα 5.600.000 τόμους ή κάθε μία. Άλλα η Βιβλιοθήκη του Λένιν της Μόσχας περιλαμβάνει ένδεκα εκατομμύρια τόμους και η Βιβλιοθήκη Σαλτύκοφ του Λένινγκραντ έφτασε προσφάτως στα έξι εκατομμύρια.

Ο θεσμός των κινητών βιβλιοθηκών, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ανάπτυξη και την καλύτερη οργάνωση στην Αυστρία.

Σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης υπάρχει τα τελευταία χρόνια αξιοσημείωτος έκδοτικός όγκος. Οι χώρες, φυσικά, που η γλώσσα τους έχει τη μεγαλύτερη διάδοση εκδίδουν και τα περισσότερα βιβλία. Πρώτη έρχεται η Αγγλία με 17.000 καινούργιες εκδόσεις το χρόνο. Ακολουθούν η Γερμανία (10.700) και η Γαλλία (9.980). Μεγάλη παραγωγή βιβλίων υπάρχει και στην Ιταλία (8.900), στην ΕΣΣΔ (8.200), στην Ολλανδία (6.700) και στην Ουγγαρία (5.900). Κατόπι, έρχονται: Πολωνία 4.600, Τσεχοσλοβακία 4.450, Ισπανία 3.630. Στα Βαλκάνια προηγείται η Γιουγκοσλαβία με 3.540 εκδόσεις το χρόνο και έπεται η Ελλάδα με 3.320.

Η Ιρλανδία, χώρα με 4.400.000 κατοίκους, έχει το μικρότερο αριθμό εκδόσεων: μόνο 174 το χρόνο. Αυτό εξηγείται από το γεγονός, ότι η εθνική γλώσσα, η ούαλλική, δε μιλιέται παρά μόνο από τα 1900 του πληθυσμού. Οι υπόλοιποι είναι αγγλόφωνοι και όλα τα απαραίτητα βιβλία, εισάγονται από την Αγγλία. Η κατάσταση αυτή φαίνεται παράδοξη, γιατί, όπως είναι γνωστό, οι Ιρλανδοί δε συμπάθουν και πολύ τους Άγγλους. Προσφάτως, η ιρλανδική κυβέρνηση, έχει αρχίσει μια εύρυθμη εκστρατεία για τη διάδοση της εθνικής γλώσσας και την εκρίζωση της αγγλικής.

Η Ισπανία είναι η μόνη χώρα της Ευρώπης όπου τα 50% των νέων εκδόσεων ανήκουν στην κατηγορία «γράμματα και τέχνες» (μυθιστόρημα, ποίηση,

θέατρο κλπ.). Η Ουγγαρία υπερέρχει στον αριθμό των επιστημονικών εκδόσεων (34%).

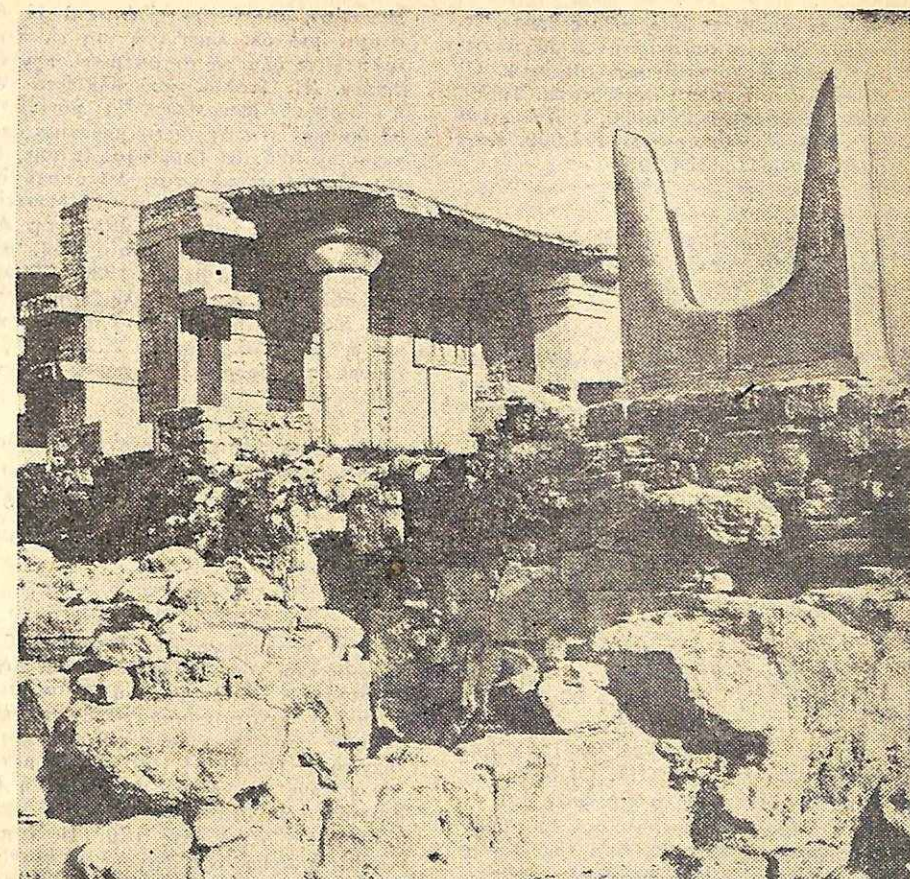
Ο αριθμός των εφημερίδων, που εκδίδονται στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, επιτρέπει να δώσουμε διδακτικά συμπεράσματα για το βαθμό του ενδιαφέροντος των πολιτών στα δημοσία πράγματα. Τα 585 εκατομμύρια των Ευρωπαίων, διαβάζουν ημερήσιες εφημερίδες συνολικής κυκλοφορίας 127.465.000. Το ρεκόρ, όπως σημειώσαμε, ανήκει στη Μ. Βρετανία, όπου αντιστοιχούν 586 αντίτυπα εφημερίδων σε 1000 κατοίκους. Δηλαδή, κάθε Άγγλος, αγοράζει κάτι περισσότερο από μισή εφημερίδα την ημέρα. Ακολουθούν: Το Λουξεμβούργο με 441 αντίτυπα επί 1000 κατοίκων, η Ισλανδία 416, Δανία 414, Σουηδία 412, Νορβηγία 410, Ελβετία 349, Βέλγιο 331, Ολλανδία 281, Γαλλία 259, Γερμανία 238. Ελάχιστες εφημερίδες διαβάζουν οι Βούλγαροι (100 επί χιλίων κατοίκων), οι Ιταλοί 98, οι Γιουγκοσλάβοι 81, οι Ισπανοί 60, οι Πορτογάλοι 58. Τελευταίοι έρχονται οι Άλβανοί με 40 αντίτυπα επί χιλίων κατοίκων.

Στη Μ. Βρετανία υπάρχουν δυο εφημερίδες που κυκλοφορούν σε περισσότερα από τέσσερα εκατομμύρια φύλλα την ημέρα και μία έκδομαδιαία που ιτάνει τα 8.200.000.

Στη Ρωσία, κυκλοφορούν οι περισσότερες ξενόγλωσσες εφημερίδες. Μόνο τα 7400 των εφημερίδων εκδίδονται σε ρωσική γλώσσα. Οι υπόλοιπες εκδίδονται σε 119 διαφορετικές γλώσσες.

Το μέλλον ανήκει στις γυναίκες! Στη Γαλλία, στη Μ. Βρετανία, στη Δανία, στη Σουηδία και στη Φινλανδία οι μαθήτριες στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι περισσότερες από τους μαθητές.

Μέχρι το 1955, το βραβείο Νόμπελ, έχει απονεμηθεί σε 194 ευρωπαϊκές προσωπικότητες των γραμμάτων και των επιστημών. Από τους βραβευθέντες 50

ΚΝΩΣΟΣ: Λίκνο του Μινωικού πολιτισμού
Λίκνο του Δυτικού πολιτισμού

είναι Γερμανοί, 38 Άγγλοι, 28 Γάλλοι, 13 Ελβετοί, 13 Σουηδοί, 9 Δανοί, 9 Ολλανδοί, 7 Αυστριακοί, 6 Ιταλοί, 5 Βέλγοι, 4 Νορβηγοί, 3 Ισπανοί, 2 Ούγγροι, 2 Φιλανδοί, 2 Ρώσοι, 2 Πολωνοί, 1 Πορτογάλος και κανένας Έλληνας!

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της Ουνέσκο, το μεγαλύτερο ποσοστό αναλφαριθμητισμού υπάρχει στην Πορτογαλία, όπου το ήμισυ περίπου του πληθυσμού (48.7%) δεν ξέρει ανάγνω-

ση και γραφή. Ακολουθούν: Γιουγκοσλαβία (45,2%), Άλβανία (43,4%), Ελλάδα (40,8), Βουλγαρία (31,4%), Ισπανία (28,2), Ρουμανία (23,2), Πολωνία (23,1), Ιταλία (21,6). Το μικρότερο ποσοστό αναλφαριθμητισμού το έχουν η Ουγγαρία (6%), το Βέλγιο (5,6%), η Τσεχοσλοβακία (4,1), η Γαλλία (3,8), η Φινλανδία (0,9). Οι χώρες που δεν αναφέρονται δεν έχουν καθόλου αναλφαριθμητισμό, εκτός από τη Ρωσία, όπου υπολογίζεται σε 11%.

Ο αγώνας κατά του αναλφαριθμητισμού στη Ρωσία, είχε τα πιο εντυπωσιακά αποτελέσματα: Πριν από τριάντα χρόνια, περισσότερο από το ήμισυ του ρωσικού πληθυσμού ήταν αναλφάβητοι. Το 1939, το ποσοστό έπεσε στα 1900 για να φτάσει σήμερα στα 1100.

Στην Αγγλία το καθολικό δόγμα ήταν επίσημως απαγορευμένο μέχρι το 1828.

Οι Ευρωπαίοι λατρεύουν το Θεό κατά 31 διαφορετικούς τρόπους. Σχεδόν το ήμισυ του ευρωπαϊκού πληθυσμού (215 εκατομμύρια), αποτελείται από ρωμαιοκαθολικούς. Ο αριθμός των Διαμαρτυρομένων (στοιχείους οποίους περιλαμβάνονται Λουθηριανοί, Καλβινιστάι, Άγγλικανοί και άλλα παρακλάδια του Προτεσταντισμού), είναι ακριβώς ίδιος με τον αριθμό των Ορθόδοξων: 114 εκατομμύρια. Υπάρχουν, επίσης, τέσσερα εκατομμύρια Μουσουλμάνων και τριήμισυ εκατομμύρια Ισραηλιτών. Ένενηντα εκατομμύρια Ευρωπαίων, δηλώνονται επίσημως, ως άθεοι. Υπάρχουν και μερικές εκατοντάδες χιλιάδες, που ανή-

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Πρώτος ο αυτοκράτορας Άδριανός είχε την ιδέα της οργάνωσης ενός ιδρύματος, για τη μύηση ώριμηνου αριθμού διαλεχτών ανθρώπων στις επιστήμες. Ήταν το «Αθήναιον» της Ρώμης, που ιδρύθηκε το 138 μ.Χ. και μπορεί να θεωρηθεί, ως το πρώτο Πανεπιστήμιο του κόσμου. Άλλα, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, το πρώτο αληθινά ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο, είναι το Πανεπιστήμιο των Παρισίων, που ιδρύθηκε το 1150. Ακολουθούν χρονολογικώς τα πανεπιστήμια του Καίμπριτζ (1200), της Σαλαμάνκας (1217), του Μοντελλιέ (1220), της Οξφόρδης (1220), της Παδουής (1222), της Νεαπόλεως (1224), της Τουλούζης (1229), της Σιέννας (1265) και της Λισαβώνας (1290).

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και εξ αιτίας των πολιτικών αναταραχών, στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, σημειώθηκε μια άνευ προηγουμένου «εφόρμηση» της νεολαίας προς την ανώτατη εκπαίδευση. Αν υπολογίσουμε τον αριθμό των φοιτητών, που είναι γραμμένοι στα Πανεπιστήμια και στις άλλες Ανώτατες Σχολές, εν σχέσει προς τον αριθμό των κατοίκων, τα πρωτεία στην ανώτατη εκπαίδευση ανήκουν σε δυο «λαϊκές δημοκρατίες». Πρώτη έρχεται η Τσεχοσλοβακία με 519 φοιτητές, επί 100.000 κατοίκων. Δεύτερη η Βουλγαρία με 493. Ακολουθούν η Ισλανδία (427), η Πολωνία (396) και η Ε.Σ.Σ.Δ. (390). Η Ελλάδα έρχεται έκτη με 359 φοιτητές, επί 100.000 κατοίκων. Τους λιγότερους, αναλογικώς, φοιτητές τους έχουν η Μ. Βρετανία (210), η Γερμανία (230) και η Νορβηγία (231). Από τις άλλες χώρες, σημειώνουμε: Γαλλία (325), Ολλανδία (279), Σουηδία (241), Βέλγιο (234).

κουν σε διάφορες ιδιόρρυθμες θρησκείες. Στην Αγγλία συναντάται ο μεγαλύτερος αριθμός χριστιανικών αίρέσεων. Οι σπουδαιότερες είναι: Μεθοδιστάι 1.430.000. Βαπτιστάι 340.000. Κουάκεροι 321.800. Προσβυτεριανοί 492.000. Κογγρεγασιονιστές 224.000.

Η Ισπανία και η Ελλάδα είναι οι μόνες χώρες όπου ο προσκλητισμός απαγορεύεται αυστηρώς από το νόμο.

Στη Δυτική Γερμανία, γίνονται κάθε χρόνο περίπου 60 δίκες για... μαύρη μαγεία! Το φαινόμενο είναι εκπληκτικό, γιατί ο γερμανικός πληθυσμός είναι γενικά εξελιγμένος και δεν υπάρχει καθόλου αναλφάβητισμός στη χώρα. Αλλά οι Γερμανοί χωρικοί, είναι φοβερά δεισιδαίμονες και οι μάγισσες κάνουν θραύση στην ύπαιθρο. Στη Γερμανία, επίσης, κυκλοφορούν τα περισσότερα διδλία, σχετικά με τη μαγεία.

Από τον Οκτώβριο του 1923 όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν το ίδιο ημερολόγιο. Είναι το «γρηγοριανό» ημερολόγιο που δημιουργήθηκε το 1582 από τον Πάπα Γρηγόριο XIII. Οι ορθόδοξες χώρες της Ευρώπης διατήρησαν επί πολυτό το 'Ιουλιανό ημερολόγιο που δημιουργήθηκε το 45 π.Χ. από τον 'Ιούλιο Καίσαρα. Η Σοβιετική Ρωσία καθιέρωσε το γρηγοριανό ημερολόγιο το 1918 και η Ελλάδα, τελευταία, τον Οκτώβριο του 1923. Αλλά για μερικές θρησκευτικές εορτές εξακολουθεί να ισχύει το 'Ιουλιανό ημερολόγιο. Η Γαλλία είναι η μόνη χώρα της Ευρώπης που έπρεπε να καθιερώσει μια καινούργια χρονολογία, το περίφημο «δημοκρατικό ημερολόγιο» που ίσχυε από το 1792 ως το 1806.

Σύμφωνα με τις κοινωνιολογικές έρευνες, οι 'Ιρλανδοί, είναι ο πιο «θρησκευτικός» λαός της Ευρώπης. Είναι πιστοί Καθολικοί. Αλλά είναι περίεργο, ότι επί αιώνες, οι 'Ιρλανδοί αρνήθηκαν να υιοθετήσουν το σύμβολο του Χριστιανισμού, το σταυρό. Τον έδεχθηκαν τέλος, αλλά προσέθεσαν έναν κύκλο, που συνδέει τους τέσσερις δαχτυλίους. Αυτός είναι ο 'Ιρλανδικός σταυρός.

Οι Ευρωπαίοι κατέχουν 63.351.000 ραδιόφωνα. Οι βόρειοι λαοί έχουν το ρεκόρ των ραδιοφώνων: Σουηδία 301 ραδιόφωνα επί 1000 κατοίκων, Δανία 282, 'Ισλανδία 253, Νορβηγία 247. Έπειτα έρχονται η Μ. Βρετανία 244, 'Ελβετία 220, Τσεχοσλοβακία 188, 'Ολλανδία 182, Λουξεμβούργο 180, Γαλλία 179, Γερμανία 167, Βέλγιο 160. Χώρες φτωχές σε ραδιόφωνα είναι η Ε. Σ.Σ.Δ. (67 επί χιλιάων κατοίκων), η 'Ιταλία 55, η 'Αλβανία 34, η Βουλγαρία 29, η Πορτογαλία 25, η 'Ισπανία 22, η Γιουγκοσλαβία 19. Πρό τελευταία έρχεται η Ελλάδα με 18 μόνο ραδιόφωνα επί χιλιάων κατοίκων και τελευταία η Ρουμανία με 17.

Αν σās άρσει να περιδιαβάσετε στα Μουσεία, πηγαίνετε στη Γαλλία: Θά ένετε να διαλέξετε μεταξύ 1.411

Μουσείων, όλων των ειδών και δε θα φτάσει μια ολόκληρη ζωή για να περιεργαστείτε όλα τα αντικείμενα, που έκθέτουν. Η 'Ιταλία, που φημίζεται ως η Χώρα των Μουσείων, έχει μόνο 839. Ο αριθμός των αγγλικών μουσείων ανέρχεται σε 698. Η Γερμανία, επίσης, είναι εξαιρετικά πλούσια: Μόνο στο δυτικό της τμήμα, υπάρχουν 610 Μουσεία. Στην 'Ελβετία υπάρχουν 295, στην Αυστρία 285, στην 'Ολλανδία 283, στη Σουηδία 202, στο Βέλγιο 193. Η Γιουγκοσλαβία έχει αρκετά καλή θέση με τα 152 Μουσεία της. Τον ίδιο αριθμό έχει και η 'Ισπανία. Για την Ε.Σ.Σ.Δ. δεν έχουμε πληροφορίες.

Το κουκλοθέατρο άνθει στις χώρες της δυτικής Ευρώπης και πρό πάντων στην 'Ιταλία. Το θέαρο «Πίκκολι» διαθέτει όχι λιγώτερες από 1200 μαριονέτες.

Στην κινηματογραφική βιομηχανία, η Ευρώπη έχει χάσει πρό πολλού την πρώτη θέση: Η Αμερική και η Ασία υπερτερούν σε ποσότητα παραγωγής ταινιών. Μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, πρώτη έρχεται η 'Ιταλία με 150 ταινίες μεγάλου μήκους το χρόνο. Ακολουθεί η Μ. Βρετανία με 138 ταινίες, η Γαλλία και η Γερμανία γύρω στις 120. Η 'Ισπανία και η Σουηδία παράγουν 40 ταινίες και η Πολωνία και η Τσεχοσλοβακία 20 ταινίες, η κάθε μία. Η Ε.Σ.Σ.Δ. παράγει μόνο 12 ταινίες. Η Ελλάδα 8, η Γιουγκοσλαβία και η Πορτογαλία 5, η Νορβηγία 3, το Βέλγιο, η 'Ολλανδία και η Σουηδία μόνο 2. Οι άλλες χώρες δεν έχουν ούσιαστικά κινηματογραφική παραγωγή. (Οι αριθμοί αυτοί αποτελούν μέσους όρους της τελευταίας δεκαετίας).

Απ' όλους τους λαούς του κόσμου οι Αγγλοι είναι οι πιο μανιάδες φίλοι του κινηματογράφου. Ένας κάτοικος της Αγγλίας πηγαίνει κατά μέσον όρον 29 φορές το χρόνο στον κινηματογράφο. Οι μέσοι όροι των υπολοίπων χωρών είναι οι ακόλουθοι: Άγιος Μαρίνος 17, Βέλγιο 16, Γερμανία και 'Ιρλανδία 15, 'Ιταλία 14, Αυστρία και

Δανία 13, 'Ισπανία 11, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία και Τσεχοσλοβακία 9, 'Ολλανδία, 'Ελβετία, Φιλανδία και Σουηδία 8, Βουλγαρία, ΕΣΣΔ 6, Ούγγαρια 5, 'Ελλάς, Γιουγκοσλαβία, Πολωνία 4, Ρουμανία, 'Αλβανία 3. Οι Πορτογάλοι δεν πηγαίνουν παρά μόνο δυο φορές το χρόνο στον κινηματογράφο.

Η 'Ελβετική Φρουρά του Βατικανού, είναι ο μικρότερος στρατός του κόσμου (έφ' όσον το Βατικανό θεωρείται ανεξάρτητο κράτος). Προσφάτως, η Φρουρά, έάρτασε την 450ή επέτειο της ιδρύσεώς της. Περιλαμβάνει 83 αξιωματικούς και υπαξιωματικούς, αλλά δεν έχει... στρατιώτες! Όλοι οι άνδρες είναι θαυμαφόροι. Το έπαγγελμα δεν παρουσιάζει κινδύνους και πολλοί νεαροί 'Ελβετοί, συνήθως από τις ίδιες πάντα οικογένειες, προσφέρονται για κατάταξη.

Χάρη στα 2.500.000 έπισκεπτών που προσέλκυσε τον περασμένο χρόνο, ο τουρισμός έχει γίνει η κυριώτερη βιομηχανία της 'Ισπανίας. Το 1954 είχαν έπισκεφθεί την 'Ισπανία 1.900.000 τουρίστες. Οι περισσότεροι ήταν Γάλλοι (919.000), Αγγλοι, 'Ιταλοί, Αμερικανοί, Πορτογάλοι και Γερμανοί. Οι 'Ισπανοί καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για να βελτιώσουν τα ξενοδοχεία τους, ιδίως τα μικρότερα, τα οποία οι ίδιοι είχαν κατατάξει σε τρεις κατηγορίες: Τα κακά, τα χειρότερα και τα καλύτερα.

ΜΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Στη συνέχεια των άρθρων «Η Ευρώπη χωρίς σύνορα», έχρησιμοποιήσαν επίσημα στοιχεία, όσα έδημοσιεύθηκαν στις σχετικές στατιστικές των ευρωπαϊκών κρατών, κατά το 1955. Εκτοτε τα στοιχεία αυτά είναι πιθανό να έχουν μεταβληθεί, ανάλογα με την ένταση της οικονομικής και πολιτιστικής προσπάθειας κάθε κράτους.

ΜΑΧΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Σύμφωνα με μια απογραφή του 1897, μόνον 35,8οο των ανδρών και 12,4οο των γυναικών της Ρωσίας, γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή. Ανάλογα με τον τότε πληθυσμό, τα ποσοστά αυτά που αντιπροσώπευαν λιγώτερο του ενός τετάρτου των κατοίκων, ήταν εξαιρετικά χαμηλά.

Αλλά σύμφωνα με μια απογραφή, που ένήργησε το 1939 η σοβιετική κυβέρνηση, 90,8οο των ανδρών και 72,6οο των γυναικών της Ρωσίας είχαν μάθει ανάγνωση και γραφή σε μια από τις γλώσσες της Σοβιετικής Ενώσεως. Αυτοί είναι οι τελευταίοι έπίσημοι αριθμοί, που κατέχουμε, αλλά σήμερα ο αναλφάβητισμός στη Ρωσία, πρέπει να έχει υποχωρήσει ακόμα περισσότερο, έπειτα από τις έντατικές προσπάθειες της τελευταίας δεκαετίας. Φαίνεται, πως η μάχη κατά του αναλφάβητισμού στη Σοβιετική Ένωση, πλησιάζει προς το τέρμα της. Η έπιτυχία όφείλεται στις υπέρ-ανθρώπινες προσπάθειες, που κατέβαλαν ειδικευμένοι έθελοντές, ιδίως στις αγροτικές περιοχές. Σχολεία ένηλίκων αναλφάβητων λειτουργούν σήμερα παντού, αλλά στις άραιοκατοικημένες περιοχές της ύπαιθρου, όπου η συγκέντρωση των μαθητών, είναι δύσκολη ή αδύνατη, οι έθελοντές δάσκαλοι διανύουν τεράστιες αποστάσεις για να συναντήσουν τους μαθητές έναν - έναν χωριστά.

Η ΜΗΧΑΝΗ ΠΟΥ ΤΡΕΧΕΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

C.H. WELLS

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Ένας έφευρέτης κατασκευάζει μια μηχανή, που μπορεί να κινηθεί στο χρόνο, δηλαδή να μεταφέρει τον «ταξιδιώτη του χρόνου» κατά βούληση στο παρελθόν ή στο μέλλον. Ο έφευρέτης έπιδεικνύει στους φίλους του ένα μοντέλλο της μηχανής και την ίδια τη μισοτελειωμένη μηχανή, αλλά οι φίλοι του είναι δύσπιστοι. Έπειτα από μια έβδομάδα τους καλεί σε δείπνο αλλά οι προσκεκλημένοι αναγκάζονται να καθίσουν στο τραπέζι χωρίς τον οικοδεσπότη, που απουσιάζει. Προτού τελειώσει το δείπνο, ο έφευρέτης έμφανίζεται, τρομερά κουρασμένος και κουρελιασμένος. Λέει στους φίλους του ότι συμπλήρωσε τη μηχανή του και κατάρθωσε να ταξιδέψει στο χρόνο. Αφού πλύθηκε και έφαγε αρχίζει την αφήγηση των περιπετειών του: Η μηχανή του τον μετέφερε στο έτος 802.701 μ. Χ. Συνάντησε εκεί έναν περίεργο, μικρόσωμο λαό, πολύ άφελη και καλόκαρδο. Δεν ήξερε τη γλώσσα τους και δεν μπορούσε να συνεννοηθεί μαζί τους, αλλά του έκαναν έντύπωση οι παράξενες συνήθειές τους. Ζούν ομαδικά σε μεγάλα πέτρινα κτίρια, τρώνε μονάχα φρούτα σε κοινές τραπέζιες και είναι ντυμένοι με χιτώνες, ως το γόνατο. Είναι όλοι πολύ λεπτοκαμωμένοι και καλοφτιαγμένοι. Του προσφέρουν πρόθυμα τα φρούτα τους. Κατόπιν, ο ταξιδιώτης του χρόνου βγαίνει από την τραπέζα και ανεβαίνει σε ένα λόφο για να κοιτάξει το γύρω τοπίο. Είναι απόγευμα.

3ον

ΕΨΑΞΑ με το βλέμμα για να βρω το κτίριο, όπου φιλοξενήθηκα για πρώτη φορά στον καινούργιο κόσμο. Μπροστά του απλωνόταν η καταπράσινη πελούζα, μια συστάδα από ροδόδενδρα και μικροδάφνες, και στη μέση η αινιγματική Σφίγγα, πάνω στο χάλκινο οξειδωμένο δάδρο της.

Θα πρέπει ν' αφαιρέθηκα πολλή ώρα, εξετάζοντας το παράξενο τοπίο του μέλλοντος. Η νύχτα είχε πέσει γύρω μου, αλλά το φεγγάρι δεν άργησε ν' αναστείλει. Στο ασπρόμαυρο του φώς, έγιναν όλα απόκοσμα και όνειρώδη. Αρχισα ν' αμφιβάλλω για την πραγματικότητα της άλλοκοτης περιπέτειάς μου.

Κοίταξα και πάλι προς την πελούζα, γύρω από τη Σφίγγα. Μια παράξενη ύποψια διέκοψε απότομα τη ράθυμη όνειροπόλησή μου. Όχι, είπα μέσα μου, δε μπορεί να είναι αυτό που ξέρω, θα πρέπει να κάνω λάθος.

Κοίταξα προσεκτικώτερα. Δεν έκανα λάθος. Ήταν αυτή η γνώριμη πελούζα, μπροστά στο γνώριμο κτίριο και τη γνώριμη Σφίγγα. Μπορείτε να φανταστείτε, τί ένοιωσα καθώς η τρομακτική βεβαιότητα ριζώθηκε μέσα μου; Δέ φαν-

τάζομαι να μπορείτε! Η μηχανή μου είχε εξαφανιστεί!

Και, ξαφνικά, σά μαστίγμα στο πρόσωπό μου, ένοιωσα τη φρίκη της καταστάσεώς μου: τη δυνατότητα να μείνω μόνος, ανίσχυρος, άβοήθητος σε αυτό τον ξένο, καινούργιο κόσμο. Η φρικτή αυτή σκέψη, μου προκαλούσε σχεδόν φυσικό πόνο. Αισθανόμουν να μου σφίγγει το λαιμό και να κόβει την αναπνοή μου. Σε ένα δευτερόλεπτο, σπρωγμένος από απερίγραπτο πανικό, κατρακύλησα στην πλαγιά του λόφου. Τρέχοντας σαν τρελλός στον κατήφορο, σκόνταψα κι' έπεσα με τα μούτρα, μα δε σταμάτησα, δεν αισθάνθηκα καν το αίμα, που κυλούσε από το μέτωπο στα μάγουλα και στο σάγονι μου. Καθώς έτρεχα, προσπαθούσα να δώσω θάρρος στον εαυτό μου. «Θα την παραμέρησαν λίγο, θα την έκρυψαν, ίσως, στους θάμνους». Αλλά δεν έπαυα να τρέχω με όλη την ταχύτητα των ποδιών μου. Και, σε όλο το λαχανιασμένο δρόμο μου, δεν έπαυα να σκέπτομαι, πόσο παράλογες ήταν οι έλπίδες μου. Είχα την ένστικτώδη βεβαιότητα της συμφοράς, ήξερα πως η μηχανή μου, ήταν απρόσιτη πιά για μένα. Ασφυκτιούσα όδυνηρά από το λαχανιασμά. Υποθέτω, πως έκαλυψα τρέχοντας την απόσταση, από την κορυφή του λόφου ως την πελούζα, σε δέκα λεπτά. Και δεν είμαι νεαρός. Βλαστημούσα και καταριόμουν ενδόμυχα, την άνοησία μου να έγκαταλείψω τη μηχανή εκεί πέρα. Φώναξα, κουράζοντας άσκοπα τα φουσκωμένα από το τρέξιμο πλεμόνια μου, αλλά δεν έλαβα απάντηση. Δέ φαινόταν να υπάρχει ψυχή ζωντανή σε αυτό το σελινοφώτιστο κόσμο.

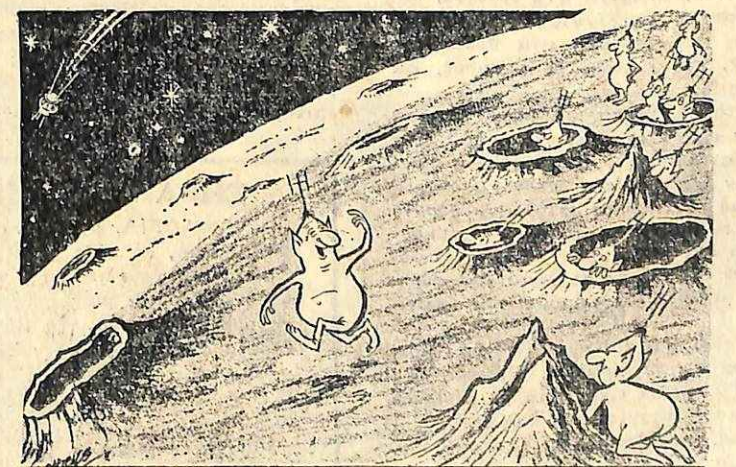
Όταν έφτασα στην πελούζα, μπροστά στη Σφίγγα, οι χειρότεροι φόβοι

μου βγήκαν αληθινοί. Δε βρήκα, ούτε ίχνος της μηχανής μου. Ένοιωθα ξεψυχισμένος και παγωμένος, καθώς αντίκρισα τον άδειο χώρο, μπροστά μου. Έψαξα με μανία έδώ κι' εκεί, με μια τρελλή έλπίδα, μήπως η μηχανή μου, ήταν κρυμμένη ανάμεσα στους θάμνους. Διέκοψα τις άκαρπες έρευνές μου και σήκωσα τα χέρια στο κεφάλι μου, με μια κίνηση απελπισίας. Από πάνω μου ύψωνόταν η Σφίγγα, λευκή, άστραφτερή. Το φεγγαρόφωτο, φώτιζε το κοροϊδευτικό της χαμόγελο.

Θα μπορούσα να παρηγορηθώ, με τη σκέψη, ότι οι μικρόσωμοι άνθρωποι είχαν κρύψει κάπου τη μηχανή μου, για να την προστατέψουν, αλλά είχα γνωρίσει αρκετά, την παιδιάστικη ψυχοσύνθεσή τους. Και αυτό άκριβώς ήταν, που με ανησυχούσε. Η ύποψια της υπάρξεως, μιας μυστικής δυνάμεως, με την επέμβαση της οποίας η μηχανή μου είχε εξαφανιστεί. Για ένα πρόγραμμα μόναχα, ήμουνα βέβαιος: Η μηχανή μου, είχε μετακινηθεί μονάχα στο χώρο. Ήταν αδύνατο να είχε τεθεί σε κίνηση στο χρόνο, έφ' όσον οι μοχλοί κινήσεως δρισκόντουσαν στην τσέπη μου και κανείς δε θα μπορούσε να την κάνει να λειτουργήσει, εκτός αν ήξερε καλά το μηχανισμό της. Αλλά τότε, που την είχαν κρύψει και γιατί;

Ήμουνα μανιασμένος. Έτρεχα άσκοπα, ανάμεσα στους θάμνους γύρω από τη Σφίγγα. Για μια στιγμή, μου φάνηκε πως ένα μικρό λευκό ζώο, ξεπετάχτηκε μπροστά μου, αλλά ίσως να ήταν όφθαλμοπάτη, στις φωτοσκιάσεις του σεληνόφωτος. Δεν ξέρω πόσες ώρες έμεινα εκεί, χτυπώντας τους θάμνους και ματώνοντας τα χέρια μου στα κλαδιά.

Έπειτα, με την καρδιά σφιγμένη από αγωνία, σχεδόν κλαίγοντας, μπήκα στο

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΟΥΝΙΚ — Εντάξει παιδιά! Βγήτε απ' τους κρατήρες. Τους ξε-νελάσαμε.

μεγάλο πέτρινο κτίριο, όπου είχα δει-
πνήσει, χωρίς το άπογευμα. Ή απέραν-
τη αίθουσα ήταν σκοτεινή, σιωπηλή και
έρμη. Γλύστρησα στο φθαρμένο δάπεδο
και πέφτοντας χτύπησα το σαγόνι μου,
στη γωνιά ενός πέτρινου τραπέζιου.

Αναψα ένα σπύρτο και προχώρησα,
προς το βάθος της αίθουσας. Μιά δεύ-
τερη αίθουσα άνοιγόταν πίσω από θα-
ρειά, σκονισμένα παραπετάσματα.

Ήταν σεβαστών διαστάσεων, όπως
και η πρώτη. Στο πάτωμα ήταν σκορ-
πισμένα μαξιλάρια και άρκετοι από
τους μικρόσωμους ανθρώπους, κοιμών-
τουσαν εδώ κι εκεί. Δεν άμφιβάλλω,
πώς αυτή η δεύτερη εμφάνισή μου, θα
τους φάνηκε εξ ίσου παράξενη με την
πρώτη, έτσι όπως παρουσιάστηκα ξα-
φνικά ταραζώντας το γαλήνιο σκοτάδι,
με άναρθρες κραυγές και τη λάμψη ενός
σπύρτου. Δε θα είχαν, ίσως, δει ποτέ
τους σπύρτο.

— Πού είναι η μηχανή μου; άρχισα
να ξεφωνίζω σά θυμωμένο παιδί, κου-
νώντας τους μικρόσωμους ανθρώπους με
το χέρι μου.

Είχαν όλοι τώρα ξυπνήσει και η συμ-
περιφορά μου, θα τους φάνηκε πολύ
παράξενη. Μερικοί γελούσαν, άλλοι ο-
μως, φαινότουσαν αληθινά τρομοκρα-
τημένοι.

Όταν τους είδα να στέκονται γύρω
μου, σκέφτηκα πόσο άνοητος ήμουν να
ξυπνάω το αίσθημα του φόβου, σ' αυτά
τα μεγάλα παιδιά. Από ό,τι είχα δει,
κατά τη διάρκεια της ημέρας, ήταν
φανερό πως η ασφάλεια και ήρεμη ζωή
τους, τους είχε κάνει να ξεχάσουν το
φόβο. Το να τους τον θυμήσω, ήταν η
χειρότερη πολιτική, που μπορούσα ν' ά-
κολουθήσω. Άλλ' είχα πάψει να σκε-
πώμαι και να φέρωμαι λογικά.

Πέταξα απότομα το σπύρτο και άνα-
ποδογυρίζοντας έναν από τους μικρό-
σωμους ανθρώπους, που δρέθηκε μπρο-
στά μου, έτρεξα σκοντάβοντας έξω από
την αίθουσα, στη σεληνοφώτιστη νύ-
χτα.

Ή άπροσδόκητη συμφορά μου, με
τρέλλαине. Ένοιωθα άνεπαρόντως ξε-
κομμένος από τον αιώνα μου, το γνωστό
μου κόσμο, παράξενο ζώο, παραπληρη-
μένο σ' έναν άγνωστο κόσμο. Άκουσα
κραυγές τρόμου, από το ύπνωτήριό. Οί
μικρόσωμοι άνθρωποι είχαν άναστατω-
θεί, αλλά δεν έδιναν σημασία. Έτρεχα
άσκοπα φωνάζοντας, κλαίγοντας, βλα-
στημώντας την τύχη μου... Από τη νύ-
χτα αυτή, έχω κρατήσει μια άνάμνηση
φρικτής κοπώσεως και άγωνίας, άκαρ-
πων έρευνών, άνάμεσα στα έρείπια, και
άπερίγραπτης άπελπισίας. Τέλος, σω-
ριάστηκε στο χορτάρι, στα πόδια της
Σφίγγας, και έκλαψα με λυγμούς, σά
μωρό παιδί.

Έπειτα κοιμήθηκα και όταν ξύπνησα
και πάλι είχε ξημερώσει για καλά. Ένα
ζευγάρι σπουργιτιών, χοροπηδούσε γύρω
μου στην πρασινάδα. Ήταν τὰ πρώτα
ζώα, που αντίκρυσαν στον καινούργιο
κόσμο και η παρουσία τους είχε κάτι
το οικείο και καθησυχαστικό. Τὰ μικρό-
τερα ζώα, δεν είχαν φαίνεται ακολουθή-
σει τὰ μεγάλα, στο δρόμο του άφανι-
σμού.

Ανασηκώθηκα και κοίταξα γύρω μου,
στη δροσιά του πρωινού. Προσπάθησα
να θυμηθώ, γιατί είχα αυτό το αίσθημα
της θαθείας άπογνώσεως και της έγκα-
ταλείψεως. Μου ξαναήρθαν όλα στο νού.
Με το φώς της ημέρας, μπορούσα ν' άν-
τικρύσω τη δυστυχία μου κατά πρόσω-
πο, χωρίς τους ύστερισμούς της θρεσι-
νης νύχτας.

Τί κι' αν χάθηκε; σκέφτηκα. Έτσι
κι' αν η μηχανή μου χάθηκε όριστικά ή
καταστράφηκε έντελώς, πρέπει να δείξω
ύπομονη. Πρέπει ν' άνακαλύψω, πώς και
γιατί χάθηκε, πρέπει κατόπιν να συγ-
κεντρώσω ύλικά και έργαλεία. Έτσι,
στο τέλος, ίσως μπορέσω να φτιάξω
μια άλλη...

Ήταν η μόνη μου έλπίδα, μια πολύ
φτωχή έλπίδα, αλλά πάντως, καλύτερη
από την άπελπισία. Προσπάθησα να
σκεφτώ ήρεμα, όλες τις πιθανές κρυψώ-
νες, των μικρόσωμων ανθρώπων. Σηκώ-
θηκα στα πόδια μου και κοίταξα γύρω
μου. Ένοιωθα ακόμα κουρασμένος, μου-
διασμένος, είχα ανάγκη από ένα μπάνιο.
Ήμουν αλόετα έξαντλημένος από τις
συγκινήσεις της χθεσινής νύχτας, άλλ' η
δροσερή, φωτεινή μέρα, μ' έκανε ν' άπο-
ρώ, πώς είχα παραφερθεί τόσο.

Εξέτασα με προσοχή το γρασίδι της
πελούσας. Μερικοί μικρόσωμοι άνθρω-
ποι, είχαν μαζευτεί γύρω μου και τους
υπέβαλα μερικές έρωτήσεις οι οποίες,
φυσικά, δεν έλαβαν άπάντηση. Άλλοι
με κοίταζαν άπαθείς, άλλοι νόμιζαν, ότι
άστειεύομαι και γελούσαν καλόκαρδα.
Χρειάστηκε, όλη η δύναμη της θελήσεώς
μου, για να μην τους τραβήξω τ' αυ-
τιά.

Στο χορτάρι άνακάλυψα τ' άποτυπώ-
ματα των ποδιών μου και τὰ ίχνη της
άναποδογυρισμένης μηχανής μου. Στο
σημείο αυτό, φαίνονταν σαν κάτι βαρύ
να είχε συρθεί προς την κατεύθυνση της
Σφίγγας. Αυτό με παρακίνησε να ξε-
τάσσω από κοντά το μεταλλικό δάθρο.

Ήταν όρειχάλκινο, άλλ' όχι από ένα
συμπαγή όγκο μετάλλου. Ήταν κατα-
σκευασμένο από πολλές όρειχάλκινες
πλάκες διακοσμημένες με γλυπτά. Κάθε
πλάκα, ήταν τοποθετημένη σ' ένα, επί-
σης μεταλλικό πλαίσιο. Χτύπησα το
δάθρο με το τακούνι μου. Ο ήχος δεν
άφηνε καμιά άμφιβολία, ότι το δάθρο
ήταν κούφιο. Εξέτασα τις πλάκες και
τὰ πλαίσια προσεκτικά. Δεν υπήρχε
καμιά λαβή, καμιά κλειδαρότρυπα,
άλλ' αν οι πλάκες αυτές ήταν πόρτες,
τίποτα δεν απέκλειε τη δυνατότητα ν' ά-
νοίγουν από μέσα.

Ένα πράγμα είχε ξεκαθαριστεί καλά
στο μυαλό μου: Ή μηχανή βρισκόταν
μέσα σ' αυτό το δάθρο. Πώς και γιατί
την είχαν κρύψει εκεί, αυτό ήταν άλλο
ζήτημα.

Είδα τὰ κεφάλια δυο μικρόσωμων άν-
θρώπων να βγαίνουν από τους θάμνους.
Προχώρησαν προς το μέρος μου χαμο-
γελώντας. Χαμογέλασα κι' εγώ για να
τους ένηαρώνα και τους έγνεψα να έρ-
θουν κοντά μου. Ήρθαν πρόθυμα, με
το συνηθισμένο χαρούμενο ύφος τους.
Τους έδειξα το δάθρο και με χειρονο-
μίες τους έδωσα να καταλάβουν, ότι
έπιθυμούσα να τὸ άνοίξω. Άλλά στην

πρώτη μου χειρονομία, η αντίδρασή τους
υπήρξε άκατανόητη. Τὰ προσώπα τους
πήραν μια έκφραση, που είναι δύσκολο
να σας την περιγράψω: Φανταστείτε μια
καλοαναθερμένη κυρία, μπροστά στην
όποια ένας αλήτης, κάνει μια άσεμνη
χειρονομία. Έτσι μου γύρισαν τις πλά-
τες οι μικρόσωμοι άνθρωποι, σά να τους
είχα κάνει τη χειρότερη προσβολή.

Το ίδιο αποτέλεσμα είχε μια δεύτερη
άποπειρά μου, μ' ένα χαριτωμένο παιδί.
Άρχισα να αίσθάνομαι ντροπή για τὰ
φερόσιμά μου, σά να είχα κάνει κάτι
αίσχρό. Ή στάση τους με είχε έφηρεά-
σει.

Άλλ' η άνυπομονησία μου να ξανα-
δω τη μηχανή άποδείχτηκε πιο ίσχυρή
από τους ένδοιασμούς μου. Δοκίμασα
και πάλι να δείξω το δάθρο σ' ένα μι-
κρόσωμο άνθρωπο και νὰ τον κάνω να
νοιώσει τι ζητούσα. Όταν μου γύρισε
την πλάτη κι' άρχισε ν' άπομακρύνεται
έχασα τη ψυχραιμία μου: Με δυο δρα-
ραδεχτώ την ήττα μου. Χτύπησα με τις
άπό το χιτώνα του και τον έσυρα προς
το δάθρο. Άλλ' άναγκάστηκα να τον
άφήσω, όταν είδα την έκφραση της φρί-
κης και του τρόμου στο πρόσωπό του.

Ο θυμός μ' έπνιγε, δεν ήθελα να πα-
ραδεχτώ την ήττα μου. Χτύπησα με τις
γροθιές μου τις όρειχάλκινες πλάκες.
Μου φάνηκε πώς άκουσα κάτι να κινεί-
ται στο έσωτερικό του δάθρου, άλλ' ίσως
να έκανα λάθος. Έπειτα, πήρα ένα χον-
τρό χαλίκι από την όχη του ρυακιού
κι' άρχισα να σφυροκοπάω το δάθρο με
μανία. Μια γωνιά των γλυπτικών δια-
κοσμήσεων ίσοπεδώθηκε και οι όξειδώ-
σεις κολλούσαν σαν λέπια. Οί πλάκες,
όμως, ήταν αντράνταχτες.

Οί μικρόσωμοι άνθρωποι, πρέπει να
κουγαν τὰ σφυροκοπήματά μου, σε ά-
κτίνα ενός μιλίου, αλλά κανείς δεν πλη-
σίασε, κανείς δεν προσπάθησε να μ' έμ-
ποδίσει. Έβλεπα πλήθη συγκεντρωμένα
στις πλαγιές των γύρω λόφων. Με πα-
ρακολουθούσαν με καταφανή φόβο.

Τέλος, κουρασμένος και καταϊδρωμέ-
νος, από την άκαρπη προσπάθεια, κά-
θησα χάμω, άποφασισμένος να παρκα-
λουθίσω το μυστηριώδες δάθρο. Άν
υπήρχε κάτι ζωντανό μέσα εκεί, κάποτε
θ' άνοιγε. Άλλά δεν είμαι Άνατολίτης.
Ή μακριά άναμνη και η άπραξία με
κουράζουν. Μπορώ να έργαστώ, επί χρό-
νια για να λύσω ένα έπιστημονικό πρό-
βλημα, αλλά δε μπορώ να μείνω άδρα-
νης περιμένοντας, ούτε για είκοσιτέσ-
σερις ώρες.

Σηκώθηκα, έπειτα από λίγο, και θά-
δισα άσκοπα προς τους λόφους. Ύπο-
μονή, έλεγα στον εαυτό μου. Πρέπει
ν' άφήσω ήσυχη τη Σφίγγα και τὸ δά-
θρο της. Άν έχουν σκοπό να μὲ μου
ξαναδώσουν τη μηχανή μου, είμαι άνί-
σχυρος και δεν ώφελεί να καταστρέψω

τὰ γλυπτά με τὰ χτυπήματά μου. Άν
θέλουν να μου την ξαναδώσουν, θα μου
την ξαναδώσουν μόλις μάθω τη γλώσσα
τους και μπορέσω να τη ζητήσω...

Άποφάσισα, λοιπόν, αφού δεν είχα
τίποτα άλλο να κάνω, να δείξω ύπομο-
νή. Στο τέλος, θα μάθαινα κάτι περισσό-
τερο για τον παράξενο αυτό κόσμο. Θα
είρηνισκα τη λύση του μυστηρίου. Ή
θέση μου, στο κάτω - κάτω, είχε κάτι
το κωμικό: Είχα μοχθήσει τόσο για να
ταξιδέψω στο χρόνο, στο άγνωστο και
γεμάτο γοητεία μέλλον, και τώρα η
μόνη μου σκέψη ήταν, πώς να ξαναγυ-
ρίσω εκεί που ξεκίνησα. Είχα στήσει
στον εαυτό μου την πιο περίπλοκη α-
γίδα, που μηχανεύτηκε ποτέ ο άνθρω-
πος. Τώρα πλήρωνα τὸ έπίχειρα της
άπρονοησίας μου. Δε μόρεσα να συγ-
κρατήσω, ένα κύμα πικρής ευθυμίας σε
βάρος του ίδιου του εαυτού μου. Ξέσπα-
σα σε γέλια.

Μπήκα στο μεγάλο κτίριο για να
κορέσω την πείνα μου με τους άφθονους
κραπούς πάνω στα τραπέζια. Κανείς
δε μ' έμποδίσε, αλλά μου φάνηκε, ότι
οί μικρόσωμοι άνθρωποι με απέφευγαν.
Ίσως να ήταν άπληστοι αδιάφοροι, ή ί-
σως η συμπεριφορά τους να ήταν συνέ-
πεια των σφυροκοπημάτων μου στο δά-
θρο. Πάντως, ήμουν σχεδόν βέβαιος
ότι απέφευγαν να έρθουν κοντά μου.

Δεν έδειξα ότι έδινα σημασία και
δεν προσπάθησα ν' άποκαταστήσω τις
σχέσεις μου μαζί τους. Έτσι, σε μια
ή δυο μέρες οι μικρόσωμοι άνθρωποι
φάνηκαν πώς είχαν ξεχάσει τὰ πάντα
κι' έγιναν πάλι φιλόδοξοι και περιποιη-
τικοί.

Συνεχίζοντας τις έξερευνησεις μου
έδω και κεί, έκανα συγχρόνως μερικές
προόδους στην έκμάθηση της γλώσσας.
Μου φάνηκε εξαιρετικά απλή: Δεν είχε
παρά μόνο ούσιαστικά και ρήματα με
έλαχιστες άδηρημένες έννοιες. Οί φρά-
σεις που χρησιμοποιούσαν ήταν συνή-
θως άπλές, με δυο ή τρεις λέξεις, αλλά
η προφορά τους ήταν άρκετά δύσκολη
και τὸ αὐτί μου δεν έπαιρνε, παρά μό-
νο τους άπλουστερους φθόγγους.

Άποφάσισα να παραμερίσω προς
τὸ παρόν τη σκέψη της μηχανής και
του μυστηριώδους όρειχαλκίνου δάθρου,
μέχρι την ήμερα, που η γνώση του και-
νούργιου κόσμου, που με περιέβαλλε, θα
ήταν άρκετά θαθεία για να με οδηγή-
σει και πάλι εκεί. Άλλ' όπωσδήποτε,
δεν έπαφα να τριγυρίζω κοντά στη
Σφίγγα, με τὸ μυαλό μου γεμάτο έρω-
τηματικά.

Όσο μπορούσα να διαπιστώσω, σε
μια άκτίνα μερικών χιλιομέτρων, ο και-
νούργιος κόσμος παρουσίαζε μια εικόνα
εὐημερίας και ήρεμης ασφάλειας. Από
κάθε όλο που σκαρφάωνα, όσο μακριά
έφτανε η ματιά μου, δέκρινα άμέτρητα
κολοσσιαία κτίρια, χτισμένα σε μεγάλη
ποικιλία ρυθμών και ύλικών, όλα μέσα
σε πλούσια πρασινάδα, λουλούδια και
καρποφόρα δένδρα.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, που
μου τραβήξε την προσοχή, ήταν η πα-
ρουσία πολλών και, όπως μου φάνηκε,
μεγάλων δάθρων πηγαδιών. Ένα απ' αυ-
τά, βρισκόταν στην άκρη του μονοπα-
τιού που ώδηγούσε στην κορυφή του
πρώτου λόφου, που ανέβηκα την ήμερα
της άφίξεώς μου. Όπως όλα τ' άλλα,
είχε όρειχάλκινο χείλος και ήταν σκε-
πασμένο μ' ένα μικρό θόλο, για να τὸ
προστατεύει από τη βροχή.

Σκύβοντας πάνω απ' τὰ πηγάδια,
δεν έβλεπα νερό να γυαλίζει στο βάθος
τους, ούτε την άντανάκλαση των άναμμέ-

νων σπύρτων, που έρριχναν μέσα. Άλλά
μου φαινόταν, ότι άκούγα έναν ήχο, ένα
ρυθμικό, ύποκωφο θόρυβο μηχανοστα-
σίου. Και παρατήρησα, από τὸ χορο-
πήδημα της φλόγας των σπύρτων μου,
ότι ένα ρεύμα αέρος κυκλοφορούσε σ' ο-
λα τὰ πηγάδια, σά να ήταν τρύπια στο
βάθος. Ρίχνοντας ένα κομμάτι χαρτί,
τὸ είδα να άπορροφάται γρήγορα προς
τὸ βάθος, άντι να πέφτει σιγά - σιγά.

Έπειτα από λίγο, άρχισα να συσχέ-
τίζω στο μυαλό μου τὰ πηγάδια αυτά,
με τους παράξενους πύργους, που ύψα-
νόντουσαν σαν καπνοδόχοι έργοστασίων,
στις πλαγιές των λόφων. Και έφτασα
στο συμπέρασμα, ότι πύργοι και πη-
γάδια, άποτελούσαν μέρος ενός τερά-
στιου ύπογειου συστήματος έξαερισμού,
τη χρησιμότητα του οποίου, μου ήταν
δύσκολο να φαντασθώ. Ή προχειρότερη
έξήγηση ήταν, ότι οί έξαεριστήρες αὐτοί
χρησίμευαν στο ύπόγειο άποχετευτικό
δίκτυο. Ήταν εξέγηση άρκετά λογική,
άλλά, όπως κατάλαβα άργότερα, όλο-
τελα έσφαλμένη.

Γενικά, πρέπει να όμολογήσω, ότι
σ' όλη τη διάρκεια της παραμονής μου,
σ' αυτό τον κόσμο του μέλλοντος, έμαθα
πολύ λίγα πράγματα, γι' άποχετευτικά
και ύδραυλικά συστήματα και συστή-
ματα έπικοινωνίας και τὰ παρόμοια.
Στις φανταστικές περιγραφές του μελ-
λοντικού κόσμου που μου έτυχε να δια-
βάσω, περιέχονται συνήθως, άφθονες λε-
πτομέρειες για την αρχιτεκτονική, την
κοινωνική όργάνωση και τὰ λοιπά.
Άλλ' ενώ, οί λεπτομέρειες αυτές, συλ-
λαμβάνονται πολύ εύκολα με τη φαντα-
σία, στην πραγματικότητα περνούν ά-
παρατήρητες από τον ταξιδιώτη, ίδίως,
όταν ο ταξιδιώτης, όπως εγώ, έχει πολ-
λές άλλες σκοτούρες στο κεφάλι του.
Σκεφτείτε πώς θα περιέγραφε τὸ Λονδί-
νο, ένας νέγρος από την Κεντράα Άφ-
ρική! Τί θα μπορούσε να μάθει από
σιδηροδρόμους, από βιομηχανικές έται-
ρίες, ιδεολογικά κινήματα, ταχυδρομι-
κά και τηλεγραφικά συστήματα! Όλα
αὐτά θα ήταν άπρόσιτα για τὸ μυαλό
του. Και, όμως, έμεις τούλάχιστον, θα
είμαστε πρόθυμοι να τὸυ τὰ εξηγήσου-
με. Και η άπόσταση, μεταξύ ενός πρω-
τόγονου νέγρου και ενός πολιτισμένου
λευκού, δεν είναι, στο κάτω - κάτω, τό-
σο μεγάλη. Σκεφτείτε πόσο μεγαλύτερη
άπόσταση, χώριζε έμένα απ' αυτό τὸ
Χρυσούν Αίώνα του μέλλοντος, μέσα
στον όποιο με είχε ρίξει η άπερίσκε-
ψία μου! Είναι αλήθεια, ότι μόρεσα

να καταλάβω άρκετά πράγματα, άλλ' ο-
χι όλα. Ή κοινωνική τους όργάνωση,
μου έδωσε μια γενική έντύπωση αυτο-
ματοποιήσεως, αλλά δεν είμαι σε θέση
να σας άφηγηθώ, πολλές λεπτομέρειες.

Για να φέρω, ένα παράδειγμα, δε
μόρεσα ν' άνακαλύψω πούθενα σημάδια
ταφής, δεν είδα τίποτα, που να μοιάζει
με νεκροταφείο ή κρεματόριο. Άλλά
σκέφτηκα, ότι δεν άποκλείεται να υπήρ-
χε κάτι τέτοιο, έξω από την άκτίνα
των έξερευνησεών μου. Πάντως, τὸ
πράγμα μου έκανε έντύπωση και βασά-
νισα άρκετά τὸ μυαλό μου. Άλλά και
κάτι άλλο, κίνησε την περιέργειά μου,
ακόμα περισσότερο: Άνάμεσα στους
μικρόσωμους ανθρώπους, δεν είχα δει,
ούτε ένα γερασμένο ή άνάπηρο.

Πρέπει να παραδεχτώ, ότι οί άρχι-
κές μου θεωρίες, για έναν αυτοματο-
ποιημένο πολιτισμό και μια παρακαμ-
σμένη άνθρωπότητα, άποδείχτηκαν χω-
ρίς βάση. Άλλά δε μπορούσα να σκε-
φτώ, τίποτα καλύτερο.

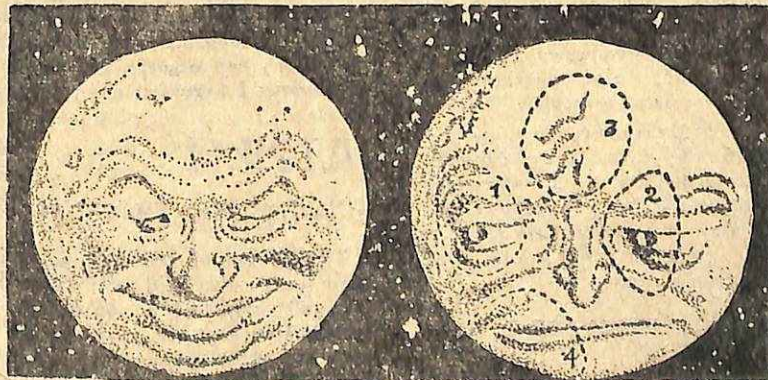
Τὰ πολλά μεγάλα κτίρια, που είχα
δει, δεν ήταν παρά τόποι κατοικίας.
Περιείχαν, μονάχα αίθουσες ύπνου και
φαγητού. Δεν είδα πούθενά μηχανήματα,
όποιοδήποτε είδους. Και όμως, οί άν-
θρωποι αὐτοί, ήταν ντυμένοι με καλές
ποιότητας ύφασματα, που άργά ή γρή-
γορα θα έφθειρόντο και θα χρειαζόντου-
σαν άντικατάσταση. Τὸ ίδιο και τὰ
σανδάλια τους, που φαίνόντουσαν φτια-
γμένα από ένα είδος εύλύγιστου μετάλ-
λου. Πού κατασκευάζόντουσαν τ' αντι-
κείμενα αυτά; Οί μικρόσωμοι άνθρω-
ποι, δε φαίνόντουσαν ποτέ να εργάζον-
ται, δε φαίνόντουσαν καν ίκανοί για
έργασία. Δεν υπήρχαν μαγοζιά, έργα-
στήρια, κανένα σημάδι έμπορίου. Περ-
νούσαν όλοι τὸν καιρό τους με παιχνί-
δια, έκαναν μπάνιο στο ποτάμι, έρωτα-
τροπούσαν παιχνιδιάρικα, έτρωγαν φρού-
τα και κοιμούντουσαν. Δε μπορούσα να
καταλάβω, πώς λειτουργούσε η κοινω-
νία τους.

Έπειτα, ήταν και τὸ μυστήριο της
μηχανής μου. Κάποιος την είχε βάλλει
στο δάθρο της Σφίγγας. Άλλά γιατί;
Ήταν άδύνατο να φανταστώ, μια εξή-
γηση. Και σε τί χρησίμευαν τὰ παρά-
ξενα πηγάδια; Και οί πύργοι;

Αὐτά τὰ έρωτηματικά με βασάνιζαν,
την τρίτη μέρα της άφίξεώς μου, στον
καινούργιο κόσμο του σωτηρίου έτους
802.701.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ή συνέχεια.

Η ΣΕΛΗΝΗ
ΑΠ' ΤΗΝ ΚΑΛΗ... ΚΙ' ΑΠ' ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΔΗ

1) Κόλπος άπογοητεύσεως. 2) Κρατήρας συναγεμυ. 3)
Όρος Πονοκέφαλος του Α'Ι·Κ 4) Θάλασσα Έφιαλτων.

ΔΙΑΣΤΗΜΑ

ΝΕΟΣ ΤΕΧΝΗΤΟΣ ΔΟΡΥΦΟΡΟΣ

ΕΞΕΤΟΞΕΥΘΗ νέος αμερικανικός τεχνητός δορυφόρος ο «Ντισκόβερ 7», ο οποίος και έτέθη επίτιμχος επί της τροχιάς, της οποίας η μέν μεγίστη απόσταση από την Γήν, είναι 550 μίλια, ή δέ ελάχιστη 104 μίλια. Έκαστη πλήρης περιφορά του δορυφόρου διαρκεί 95' λεπτά της ώρας. Ο «Ντισκόβερ 7», έχει βάρος 767 χιλιογράμμων, και αποτελείται ουσιαστικώς, από τόν δεύτερον και τελευταίον όροφον του πυράυλου—φορέως. Ο πυράυλος αυτός είναι τύπου «Λόκχηντ», έχει ύψος έξ περίπου μέτρων και διάμετρον εις την βάση του 1,1/2 περίπου μέτρων. Ο νέος τεχνητός δορυφόρος, περιείχε θήκη, ή όποια έπρόκειτο να καταπέσει εις την Γήν και να περισυλλεγεί. Εις την θήκη ειχον τοποθετηθεί ζώντες οργανισμοί. Η θήκη, ωστόσο, δεν απέχωρίσθη του «Ντισκόβερ 7», κατά την 17ην περιφοράν του δορυφόρου περί την Γήν, ως προβλέπετο. Ο μη αποχωρισμός της θήκης από τόν δορυφόρον, όφείλεται εις βραχυκύκλωμα του συστήματος, δια του όποιου θα «έξετελείτο» ή δια του άσυρμάτου «διαταγή», περί αποχωρισμού της θήκης. Τό βραχυκύκλωμα, ειχεν ως αποτέλεσμα να μη λάβη ο δορυφόρος την κατάλληλον θέσιν δια την απόρριψιν της θήκης, χωρίς όμως και να επηρεάσει τα σήματα του δορυφόρου, που εξακολουθούν να ακούονται εύκρινώς.

ΕΚΤΟΞΕΥΣΙΣ ΠΥΡΑΥΛΟΥ

ΕΞ άλλου, εις τας 'Ηνωμένας Πολιτείας, εξετοξεύθη πενταώροφος πυράυλος, βάρους 3,435 χιλιογράμμων, προς καταμέτρησην της πυκνότητος των ηλεκτρονίων της ιονοσφαιρας. Τά αποτελέσματα της μελέτης αυτής, θα τεθούν εις την διάθεσιν των 66 χωρών, που έλαβον μέρος εις τας εργασίας του Διεθνούς Γεωφυσικού Έτους. Ο πυράυλος έχει ύψος 17 μέτρων και βάρος μεγαλύτερον των τριών τόννων και περιείχε επιστημονικά όργανα συνολικού βάρους 9 χιλιογράμμων. Δύο πομποί άσυρμάτου, λειτουργούντες εις δύο διαφορετικές συχνότητες, μετέδωσαν εις τούς επιστήμονας πληροφορίας σχετικάς με την πυκνότητα των ηλεκτρονίων της ιονοσφαιρας. Τά ηλεκτρόνια, είναι έν μέρει, ή αίτια της ανακλάσεως ώρισμένων έρτζιανών κυμάτων. Ο πυράυλος, άνήλθεν εις ύψος 1.700 χιλιόμετρων και 28' λεπτά άργότερον κατέπεσεν εις τόν ώκεανόν, εις απόστασιν 80 μιλίων από των αμερικανικών ακτών.

ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΚΟΣ ΠΥΡΑΥΛΟΣ

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΣ πυράυλος, τύπου «Μαύρος Ιππότης», έκτοξευθείς επίτιμχος έκ του πεδίου δοκιμών της Γούμερας, έφθασεν εις ύψος 450 και πλέον μιλίων. Ο κώνος του πυράυλου περι-συνελέγη εις άρίστην κατάστασιν.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ «ΕΡΜΗΣ»

ΟΙ αμερικανικοί πυράυλοι τύπου «Ατλας», θα χρησιμοποιηθούν, κατά τόν '961, δια την άποστολήν ανθρώπου εις τόν Διάστημα, συμφώνως προς τόν σχέδιον «Ερμής». Ο πυράυλος «Λίτλ Τζό», ό οποίος έχρησιμοποιήθη ήδη, δια την έκτόξευσιν θαλαμίσκου «Ερμής», ήτοι, θαλαμίσκου του αυτού τύπου, με εκείνον που θα χρησιμεύση δια την άποστολήν ανθρώπινου όντος εις τόν Διάστημα, θα άποτελέση άντικείμενον πολλών άλλων έκτοξεύσεων, με πιθανούς έντός αυτού. Αί δοκιμαί αύται θα χρησιμεύσουν δια την εξοκρίβωσιν της επιδράσεως της επιταχύνσεως, της έλλείψεως βαρύτητος και άλλων φαινομένων, των πτήσεων εις τόν Διάστημα, επί των ζώων αύτών. Ο πυράυλος «Λίτλ Τζό», έχει ύψος 10 μέτρων και μεταφέρει θαλαμίσκον μήκους 3.30 μ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ

Ο ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΣ φυσικός και μηχανικός Βλαντιμίρ Σαφτσένκο, γράφει εις την έφημερίδα «Ισβέστια», ότι δια να καταστή δυνατόν να εισέλθι τις εις τόν κόσμον των άστρων, θα χρειασθί να επιτευχθί ταχύτης 6.000 χιλιόμετρων ανά δευτερόλεπτον. Κατά τόν Ρώσον άνα δεύτερόλεπτον, τόν σχέδιον αυτό δύναται επισημάνει, τόν σχέδιον αυτό δύναται να πραγματοποιηθί, μόνον έφ' όσον κατασκευασθί πολυώροφος πυράυλος, ούχι επί της Γης, αλλά εις τόν κοσμικόν διάστημα, όπου δεν υπάρχει τόν στοιχείον της βαρύτητος. Έν συνεχεία, διευκρινίζεται, ότι τόν κύριον πρόβλημα προς επίλυσιν είναι τόν της ταχύτητος, δεδομένου ότι, δια να φθάσι τις μέχρι του έγγυτέρου άστρου του άστερισμού του Κενταύρου, με την σημερινή ταχύτητα των κοσμικών πυραύλων, ή όποια είναι 16,5 χιλιόμετρα ανά δευτερόλεπτον, θα απαιτηθί χρονικόν διάστημα 80.000 έτών. Έτερον πρόβλημα, είναι ή επίκοινωνία, μεταξύ της Γης και του πυράυλου, εύρισκομένου εις απόστασιν δισεκατομμυρίων χιλιόμετρων έξ αυτής. Προς τούτο, προτείνεται ή έκτόξευσις, επί της τροχιάς του πυράυλου, διαπλανητικών μηχανημάτων έφωδιασμένων με ισχυράς συσκευάς μεταδόσεως και λήψεως, τά όποια θα ακολουθούν τόν πυράυλον έξ απόστάσεως πολλών εκατομμυρίων χιλιόμετρων, θα συλλαμβάνουν τά άσθενή του σήματα και θα τά άναμεταδίδουν ένισχυμένα εις την Γήν.

ΙΑΤΡΙΚΗ

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΕΜΒΟΛΙΟΝ

ΤΡΕΙΣ Ιατροί του αμερικανικού Πανεπιστημίου Μπέιλρον, άνήγγειλον ότι τόν δια του στόματος λαμβανόμενον έμβόλιον πολιομυελίτιδος φαίνεται, ότι συνεπάγεται μεγαλύτερους κινδύνους παρ' όσον έπιστεύετο αρχικώς και τελικώς δεν έκρίθη ασφαλές. Ούτοι είπον, ότι αί γενόμεναι δοκιμαί δια την μείωσιν της δυνάμεως των ίων, που χρησιμοποιούνται δια τόν έμβόλιον δεν κατέληξαν εις θετικόν αποτέλεσμα. Σοβαρά

διαφωνία ύφίστανται επί τούτου, μεταξύ των ιατρών. Κατά τας διεθνείς δοκιμαίας, τόν έμβόλιον χορηγείται επί της βάσει οδηγίων, τας όποιας έδωσεν ό έφευρέτης του έμβολίου Δρ. Άλμπερτ Τσάμπιν του Πανεπιστημίου του Σινσινάτι. Οί τρεις Ιατροί εις άνακοινώσιν των, δημοσιευομένην υπό της έφημερίδος του Συνδέσμου των Αμερικανών Ιατρών λέγουσι: «Δέν ισχυρίζομεθα, ότι άνεκαλύψαμεν, ότι οι ίοι που χρησιμοποιούνται δια την κατασκευήν του έμβολίου είναι επικίνδυνον. Τό μόνον, που τονίζομεν είναι, ότι οι κίνδυνοι της χρησιμοποίησεως των έμβολίων αύτών, είναι ήδη μεγαλύτεροι παρ' όσον επιστεύαμεν έν αρχή και τούτου ένεκα νομίζομεν, ότι πρέπει να διεξαχθούν και άλλαι έρευναι προτού τόν έμβόλιον χρησιμοποιηθί μετ' ασφαλείας». Δέν να σημειωθί, ότι τόν έμβόλιον αυτό έχει χρησιμοποιηθί, από χιλιάδας παιδιών ανά τόν κόσμον.

Ο ΑΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Χαμάο Ουμέζάβα, του Έθνικου Ίνστιτούτου Υγείας, άνήγγειλε τήν άνακάλυψιν τριών νέων φαρμάκων κατά του καρκίνου, εις τά όποια έχουν δοθί τά όνόματα «άγκσταμυκίνη Α'», «άγκσταμυκίνη Β'» και «Σείτμυκίνη». Ο Ιάπων καθηγητής, είναι ειδικός εις την χρήςιν των αντιβιοτικών. Ούτος άπεκάλυψεν, ένώπιον 600 έπιστημόνων, ότι εισαγαών τά φάρμακα αυτά, δι' ένέσεως εις τούς ποντικούς, ήδυνήθη να σταματήσιν τόν πολλαπλασιασμόν των καρκινωδών κυττάρων. Ο κ. Ουμέζάβα προσέθεσεν, ότι προσεχώρ θά κάμη χημικά πειράματα, με τά ως άνω φάρμακα, επί ανθρώπων.

ΤΕΧΝΗΤΟΙ ΠΝΕΥΜΟΝΕΣ

ΔΥΟ Βρεταννοί Ιατροί, κατεσκεύασαν «ηλεκτρονικόν πνεύμονα», προοριζόμενον να άντικαταστήσιν τούς χρησιμοποιούμενους, μέχρι τούδε, συνήθεις τεχνητούς πνεύμονας. Η νέα αυτή συσκευή, έχει βάρος, μόλις 25 χιλιογράμμων και συνδέεται μετ' άσθενους δια δύο σωλήνων, οι όποιοι επιτρέπουν ες τόν τελευταίον να άναπνέη κανονικώς. Η συσκευή, λειτουργεί δι' ηλεκτρικών στηλών, αί όποια άντικαθίστανται μετ' λειτουργίαν 20 ώρών. Η παραγωγή του ηλεκτρονικού πνεύμονος, ό όποιος θα όνομάζεται «έξαεριστήρ Μπάρλετ», θα άρχισή τόν Ιανουάριον, θα στοιχίξι δέ αύτη, 385 λίρας στερλίνας, έναντι των 900 λίρών του έν χρήσει σήμεραν τεχνητού πνεύμονος. Οι κατασκευασταί του «έξαεριστήρος Μπάρλετ» διευκρινίζουν, ότι δια της χρησιμοποίησεώς του, θα καθίσταται κατά πολύ εύχερεστέρα ή μετακίνησις των άσθενών, που πάσχουν έκ πολιομυελίτιδος.

ΤΑ ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Ο ΔΟΚΤΩΡ Ουίλλιαμ Μπράουν, διευθυντής του Κέντρου καταπολεμήσεως μεταδοτικών νόσων, της Άτλάντα (Γεωργίας), όμιλών ένώπιον του Συνεδρίου των στρατιωτικών ιατρών, άνέφερεν ότι, 4.000 άτομα άποθνήσκουν ετησίως εις τας 'Ην. Πολιτείας, θύματα των αφροδι-

σιων νοσημάτων. Ο Δρ. Μπράουν προσέθεσεν, ότι τά αφροδίσια νοσήματα σημειώνουν έκ νέου άνησυχητικήν πρόοδον, ιδίως μεταξύ των νεαρών. «Έντός διαστήματος τριών έτών — είπεν — τά κρούσματα συφιλίδος ηύξηθησαν κατά 200% εις τας περιοχάς της Βοστώνης, του Σικάγου, του Αγίου Φραγκίσκου, του Χούστον, του Λος Άντζελες και της Ουάσιγκτων». Ο Αμερικανός ειδικός άπηύθυνε, τέλος, προειδοποίησιν κατά της υπερβολικής εμπιστοσύνης του κοινού, προς τας θεραπευτικάς ιδιότητας της πενικιλίνης και κατά της αισιοδοσίας των υγειονομικών άρχών, οι όποιοι «παρημέλησαν πλήρως την λήψιν των ένδειγμένων μέτρων, προς πρόληψιν της εξαπλώσεως του κακού».

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΙ

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑ ΡΕΚΟΡ

ΔΥΟ υπερηχητικά αεροπλάνα, τύπου «Φ-100» της αμερικανικής αεροπορίας, συνέδεσαν την Αυστραλίαν με την Ιαπωνίαν, άνευ ένδιαμέσου σταθμού έντός διαστήματος έξ ώρών και 35' λεπτών, ιπτάμενα με μέση ώριαίαν ταχύτητα 960 και πλέον χιλιόμετρων. Ο άνεφοδισμός των δύο αεροπλάνων, εις καύσιμον ύλην, έγένετο έν πτήσει υπεράνω της Ινδονησίας και των Φιλιππίνων. Τά δύο αυτά αεροπλάνα, κατέρριψαν τόν ρεκόρ, που είχαν επίτιμχη κατά τόν 1955 τέσσαρα αεροπλάνα τύπου «Σπάθη Φ-84», τά όποια συνέδεσαν την Ιαπωνίαν με την Αυστραλίαν, εις διάστημα 12 ώρών και ένός πρώτου λεπτού.

Έξ άλλου, αεροπλάνον τύπου «Μπάγγκ 707», της αεροπορικής εταιρίας «Παναμείρικαν», κατέρριψε τόν ρεκόρ της υπερατλαντικής πτήσεως, καλύψαν την απόστασιν Νέας Υόρκης—Παρισίων εις 5.44' ώρας. Τό προηγούμενον ρεκόρ, τόν όποιον είχαν επίτευχθί την 12ην Δεκεμβρίου 1958, ήτο 6.04' ώρας.

ΠΥΡΗΝΙΚΑ

ΤΟ «ΣΤΡΟΝΤΙΟΝ 90»

ΕΚΟΕΣΙΣ της αμερικανικής έπιτροπής ατομικής ενεργείας άναφέρει, ότι ή ραδιενέργεια, όφειλομένη εις τόν «Στρόντιον 90», έτριπλασιάσθη εις τήν Νέαν Ζηλανδίαν, από του 1956 μέχρι του 1958. Ο Δρ. Τζών Ρήντ, διευθυντής των ραδιοφυσικών έρευνών του νοσηκομείου Βακάρι, είπεν, ότι ή κατάστασις αύτη είναι πολύ άνησυχητική.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΜΙΚΡΟΒΙΑ ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ, προερχόμενοι έξ όκτώ χωρών, συμπεριλαμβανομένων της Ρωσίας και των 'Ην. Πολιτειών, εις άνακοινώσιν των άναφέρουν, ότι άνεκαλύφθησαν ήδη μικρόβια, που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν υπό έχθρου και να προκαλέσουν παρακρούσεις μεταξύ των πληθυσμών όλοκληρών περιοχών. Τά μικρόβια αυτά έθεωρήθησαν αρχικώς, ως μέσα βελτιώσεως των συνθηκών διεξαγωγής του πολέμου. Οι άνωτέρω έπιστημονες όμως, τονίζουν ότι, ή χρησιμοποίησις των μικροβίων αύτών, μολονότι δέν είναι θανατηφόρος, έχει έν τούτοις, τρομεράς συνεπειάς, καθόσον θα ήδύνατο να μεταβάλι εις παράφρονας πολλὰς χιλιάδας ατόμων.

ΑΡΗΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ

Όταν οι Θεοί έπαιρναν μέρος στις διαμάχες των ανθρώπων

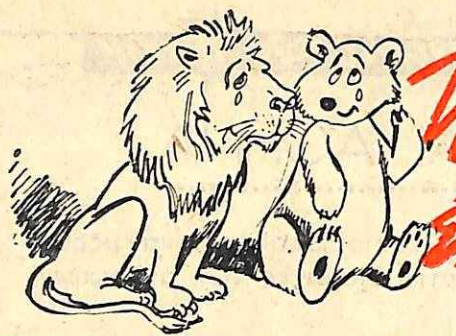
Ο ΑΡΗΣ θεωρείται, σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία, ότι είναι ό μοναδικός νόμιμος γιός του Δία και της 'Ηρας. Είναι ό Θεός με τόν άγύριστο κεφάλι, όπως τόν άποκαλεί ό Δίας. Οι σχέσεις του 'Αρη με τις άλλες θεότητες, είναι πολύ λίγο φιλικές. Ωστόσο, πέρα για πέρα έχθρικές σχέσεις, δέν είχε, παρ'ά μόνο με την 'Αθηνά. Η θεά της σοφίας και τού λόγου, θα πολεμική κι' αυτή, αλλά όχι θεά του άγριου πολέμου, δέ μπορούσε, παρ'ά νάναι αντίπαλος τού αιμοχαρούς θεού με την άπερίοριστη μανία. Στόν μεταξύ τους αυτό άώνα, που τά κυριότερα έπεισόδια γίνονται κάτω από τά τέιχη της Τροίας, νικήτρια άναδείχθηκε ή 'Αθηνά.

Τά πράγματα παρουσιάζονται έτσι. Ο 'Αρης είχε ύποσχεθεί στή μητέρα του να πάρει μέρος στόν πόλεμο υπέρ των 'Ελλήνων. Παρ'ά την ύπόσχεση που έδωσε, όμως, δέ βοήθησε τούς 'Ελληνες, αλλά τούς Τρῶες. Κρατώντας πελώριο δόρυ και κραδαινόντας τόν στήν χέρια του, παρουσιάζεται ποτε μπρός από τόν 'Εκτορα και ποτε πίσω άπ' αυτόν. Οι 'Ελληνες, που σέ κείνες τις στιγμές δέν έχουν μαζί τους και τόν 'Αχιλλέα, γιατί είναι θυμωμένος, δέ μπορούν να τά θυάλουν πέρα σ' αυτή την έπίθεση. Η 'Ηρα, βλέπει αυτά που γίνονται, καλεί την 'Αθηνά κι' άνεβαίνουν μαζί στόν 'Ολυμπο. Εκεί ή 'Ηρα ρωτάει τόν Δία: «Πανίσχυρε, τά θυμώσεις, άν δώσω τόν 'Αρη από τή μάχη, θαρριά πληγωμένο; Κι' ό κυρίαρχος τού 'Ολύμπου τής άπαντά: «Όχι, να στείλεις την 'Αθηνά έναντίον του' αυτή ξέρει και τόν σιγυρίζει». Παίρνοντας έτσι τή συγκατάθεση τού πατέρα της ή 'Αθηνά, όρμά στό πεδίο της μάχης, και γιά να είναι άόρατη, φορεί την περικεφαλαία τού 'Αδη. Η 'Αθηνά, παίρνει μέρος στό πλευρό τού Διομήδη και ή μάχη άρχίζει άνάμεσα στόν 'Αρη και στόν προστατευόμενο της θεάς. «Ο 'Αρης πρώτος, διψασμένος γιά αίμα, σκύδει και τινάζει από τά ήνια τού άρματος τόν χάλκινο δόρυ του. Η 'Αθηνά όμως, άπλώνει τόν δυνατό χέρι της, παραμερίζει τόν δόρυ, τού αλλάζει διεύθυνση, τόν κάνει να χτυπήσει στό κενό. Τότε, ό ρωμαλέος Διομή-

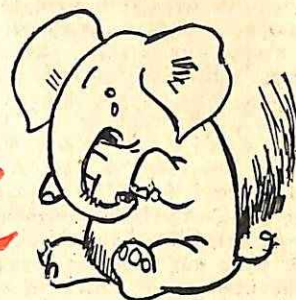
δης, ρίχνει τόν δικό του δόρυ κι' ή 'Αθηνά, τόν κατευθύνει στό πλευρά τού θεού τού πολέμου. Τό χτύπημα πετυχαίνει, ό θεός τραυματίζεται κι' όταν ό Διομήδης τραβά τόν δόρυ του, ό τρομερός 'Αρης, γάλαξε μία τόσο δυνατή κραυγή, που κατατρομάζει 'Ελληνες και Τρῶες, γιατί ή κραυγή του ήταν τόσο μεγάλη, θαρρείς κραυγάζανε μαζί έννα ή δέκα χιλιάδες πολεμιστές.

Ύστερα άπ' αυτό ό 'Αρης, έγκαταλείπει τή μάχη, άνεβαίνει στόν 'Ολυμπο και κάνει πικρά παράπονα κατά της 'Αθηνάς, ή άπάντησή όμως, τού Δία, είναι σκληρή και μόλις και μετά βίας συγκατατίθεται να τόν θεραπεύσει ό γιάτρος των θεών. Όταν άρχισε ή τελική μάχη, που θα κρινε την τύχη της Τροίας, οι θεοί χωρίστηκαν σέ δύο στρατόπεδα. 'Αλλοι πήγαν με τούς Τρῶες, άλλοι με τούς 'Ελληνες. Η 'Αθηνά με τόν 'Αρη, βρίσκονταν και πάλι άντιμέτωποι. Ένα πανδαιμόνιο θαρούδου ξεσηκώνεται από τή σύγκρουση των θεών. Πρώτος ό 'Αρης όρμά έναντίον της 'Αθηνάς. Κραδαινόντας τόν δόρυ στό χέρι του, τής λέει τά παρακάτω ύβριστικά λόγια: «Γιατί άδιάντροπη σκύλα, προκαλείς καυγάδες άνάμεσα στους θεούς;... Τώρα, πιστεύω πως θα πληρώσεις τόν κακό που έκαμες». Και λέγοντας αυτά, την χτυπά στην αιγίδα, όπλο τρομερό, που δέν τό διαπερνά μήτε ό κεραυνός τού Δία. Η θεά ύπιοσχωρεί, άρπάζει από την πεδιάδα μία πελώρια πέτρα, την τινάζει και βρίσκει στό λαϊμό τού θεού πολέμου. Τά γόνάτά του λυγίζουν, πέφτει, με τόν κορμί του σκεπάζει μία μεγάλη έκταση γής. Τά μαλλιά του γιομίζουν χώματα. Η 'Αφροδίτη, σπεύδει τότε, να βοηθήσει τόν 'Αρη, που δογγά και δέ μπορεί να συνέλθει, τόν παίρνει από τόν χέρι και τόν θάγει έξω από τόν πεδίο της μάχης. Έπεμβαίνει, όμως, ή 'Ηρα, που ήταν σύμμαχος της 'Αθηνάς και ύποδεικνύει στην τελευταία ν' άφήσει τόν χέρι της να πέσει πάνω στό στήθος της 'Αφροδίτης. 'Αμέσως, τά γόνάτα της πανέμορφης θεάς λυγίζουν και σωριάζεται κι' αυτή, μαζί με τόν 'Αρη, μέσ' στό χωράφι.

Β.

Και τα ζώα έχουν καρδιά

ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ, χημικός, γεωλόγος και, από το 1951, αντιπρόσωπος της Γαλλίας στην Ουνέσκο με την ειδικότητα του ορυκτολόγου, ο Σέργιος Γκολόν, πέρασε είκοσιέξη χρόνια της ζωής του στις πιο ανεξερεύνητες και άγριες περιοχές της υδρογείου. Από την Αφρική στην Κίνα, από τη Μαλαισία στις Ινδίες, αναζητώντας κοιτάσματα ορυκτών κάθε λογής, εισέδυσσε σε περιοχές, όπου ο άνθρωπος δε μπορεί να υπολογίζει, παρά μόνο στον εαυτό του για να ξεφύγει, από την πάντα έχθρική και συχνά μυστηριώδη φύση. Κυνηγός από ανάγκη, για ν' άμυνθεί ή για ν' ανεφοδιαστεί σε τρόφιμα, γνώρισε από κοντά αυτά τα ζώα, που έχουμε συνηθίσει ν' αποκαλούμε άγρια. Έζησε άμετρες περιπέτειες και η αφήγησή του, που δίνουμε πιο κάτω, είναι κάτι περισσότερο από συναρπαστικό μυθιστόρημα περιπετειών: Είναι μια αληθινή μαρτυρία για τη ζωή και τις συνήθειες των άγριων ζώων. Τί ξέρουμε για τον ελέφαντα, για τον ιπποπόταμο, την τίγρη, το κόκκινο μυρμηγκί; Τίποτα, ή σχεδόν τίποτα. Και, όμως, στο ινδοκινέζικο δάσος ή στην αφρικανική ζούγκλα, βασιλεύουν άγρια ζώα, που έχουν καρδιά...

1ον

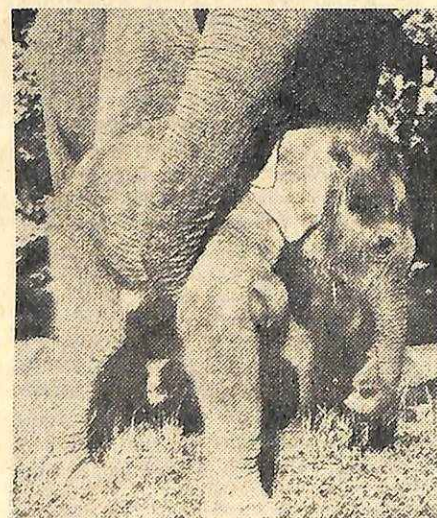
ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ του ελέφαντα, είναι γεμάτος αντιθέσεις. Άλλοτε αναστατώνει τη ζούγκλα με τις κραυγές του, κραυγές ισχυρότερες από κάθε άλλου ζώου, άλλοτε μένει σιωπηλός και, παρά τον όγκο του, κινείται αβόρυντα σά γάτα. Έξημερώνεται και γυμνάζεται εύκολα, αλλά δε χάνει ποτέ το ένστικτο της ανεξαρτησίας. Άρκει να μυριστεί από μακριά ένα κοπάδι άγριων ελεφάντων, για να πετάξει το φορτίο ή τον αναβάτη του και να τρέξει ελεύθερος στο δάσος. Φαίνεται αδέξιος και βαρύς, αλλά στην πραγματικότητα είναι άπιαστα εύκινητος, όπως μόρσος να διαπιστώσω, εκείνη την αξέχαστη σεληνοφώτιστη νύχτα, που είδα τους ελεφαντες να... χορεύουν στις όχθες της λίμνης Ρόκουα, στη Ροδεσία. Θεωρείται, συνήθως, νωχελής και σοδαρός. Αντιθετα, είναι πάντα χαρούμενος, πάντα έτοιμος να παίξει...

Ταξιθεύοντας κάποτε στην Ίνδοκίνα, χρειάστηκε να περάσω τον ποταμό Νάμ—Χίμ—Μπούν, για να φτάσω στο Λάος. Ήταν η εποχή του «μονσούν», των ετήσιων βροχών, που πλημμυρίζουν την πεδιάδα και κάνουν όλα τα ποτάμια αδιάβαστα.

Στο σταθμό του Ναπέ, ένας Γάλλος τελωνειακός υπάλληλος, μου περιέγραψε τις καταστροφές με μελανά χρώματα και προσπάθησε να με πείσει, να μη συνεχίσω το ταξίδι μου.

— Δεν έχει μείνει ούτε μία, από τις 46 ξύλινες γέφυρες του Νάμ—Χίμ—Μπούν, μου είπε. Έχουν όλες παρασυρθεί από το ποτάμι...

Άλλ' ήμουν πολύ βιαστικός. Έπρεπε να εκτελέσω μια σοβαρή αποστολή που μου είχε αναθέσει η γαλλική διοίκηση του Βιετνάμ. Έπρεπε όπως-δύνατο, να προχωρήσω και δεν υπήρχε άλλος τρόπος, παρά να επιστρέψω στο Βίν και ν' ακολουθήσω το δρόμο του Νό-Βιν, προς τη Σαδανγκέτ. Ήταν μία τεράστια παρέκκλιση, που θα μάκρυνε

Η αγάπη της μανάς

προσεκτικά τυλιγμένα ρολά, που φτιάχνουν τα συνεργεία της τηλεγραφικής υπηρεσίας, όταν θέλουν ν' αντικαταστήσουν το σύρμα.

— Ποιός έφτιαξε αυτά τα κουδάρια; ρώτησα τους οδηγούς μου.

— Τί σημασία έχει, ποιός τάφτιαξε; είπε βαριεστημένα, ο ένας από τους Λαοτιανούς μου, που θεωρούσε περιττό να κουράσει το μυαλό του λύνοντας ανώφελα προβλήματα.

Δεν απάντησα τίποτα, γιατί εκείνη τη στιγμή πρόσεξα τ' άχνάρια μεγάλων πελμάτων, στο λασπερό χώμα.

— Είναι ίχνη ελεφάντων, είπα στους οδηγούς μου.

— Υπάρχουν παντού ελέφαντες, σ' αυτή την περιοχή, μου απάντησαν αδιάφορα.

— Προσοχή, έρχονται! είπα χαμηλόφωνα.

Κρυφτήκαμε και οι τρεις σε μία συστάδα δέντρων, στην άκρη του δρόμου.

Σε δέκα μέτρων απόσταση, από την αντίθετη πλευρά του δρόμου, παρουσιάστηκε ένας πελώριος άρσενικός ελέφαντας. Για κάθε ένδεχομένο, ετοίμασα το όπλο μου. Ο ελέφαντας έμεινε, για λίγες στιγμές διστακτικός. Έπειτα, σά να θυμήθηκε τι ήθελε να κάνει, ακούμπησε το κεφάλι του σ' έναν τηλεγραφικό στύλο, που ήταν ακόμα όρθιος. Ο στύλος υπεχώρησε, άλλ' έμεινε κρεμασμένος από τα σύρματα. Ο ελέφαντας, έβγαλε μια θυμωμένη κραυγή. Στο κάλεσμά του εμφανίστηκε, μια σεβαστών διαστάσεων, ελεφαντίνα μαζί με τα δυο μικρά της. Ήταν ολόκληρη οικόγενεια.

Τα τέσσερα ζώα μαζί, άρχισαν να τραβάνε τα σύρματα με τις προσοσκίδες τους και να τα ποδοπατούν. Σε λίγο τα σύρματα είχαν γίνει ένα κουδάρι, όπως αυτά, που είχα δει. Άρχισαν τότε να παίζουν το πιο παράξενο ποδόσφαιρο, που είχα δει ποτέ στη ζωή μου. Ο μπαμπάς ελέφαντας, έδινε «πάσες» με τα πόδια και την προσοσκίδα του. Τα ελεφαντάκια, κυνηγούσαν το κουδάρι χαρούμενα, ενώ η μαμά, περισσότερο αξιοπρεπής, παρακολουθούσε το παιχνίδι, σά διαιτητής.

Άλλα ξαφνικά, ένας άλλος μεγάλος ελέφαντας εμφανίστηκε, ακριβώς πίσω μας. Ίσως ήρθε για να πάρει μέρος στο παιχνίδι, αλλά μόλις μας αντίκρισε, στάθηκε έκπληκτος για λίγο και κατόπιν, μάς γύρισε τις πλάτες κι' εξαφανίστηκε στη ζούγκλα. Στο μεταξύ, η οικογένεια των «ποδοσφαιριστών», είχε αντιληφθεί την παρουσία μας και, έχωχλημένη, εγκατέλειψε τη συρμάτινη μπάλα της και απομακρύνθηκε.

Αργότερα έμαθα, ότι σαράντα χιλιόμετρα τηλεγραφικού σύρματος, είχε γίνει κουδάρια, από τους... φίλαθλους ελεφαντες!

Σε μια περιοχή της Νοτιοδυτικής Αφρικής, μόυ δόθηκε μια άλλη ευκαιρία, για να γνωρίσω το παιχνιδιάρικο πνεύμα και το «χιούμορ» των ελεφάντων. Ήμουν παρευρισκόμενος από ένα χωριό, όταν άκουσα μια μέρα τους ιθαγενείς να με φωνάζουν:

— Τρέξε, λευκέ, γρήγορα! Οι ελεφαντες δένουν τις γυναίκες μας!

Το όπλο μου, ένα ελαφρό μασούζερ, ήταν μάλλον ακατάλληλο για τους ελεφαντες, αλλά μια και δεν υπήρχε άλλο, το άρπαξα και ακολούθησα τρέχοντας τους ιθαγενείς, σε μια μπανανοφυτεία.

— Τρέξε, λευκέ, γρήγορα! Οι ελεφαντες δένουν τις γυναίκες μας!

Το όπλο μου, ένα ελαφρό μασούζερ, ήταν μάλλον ακατάλληλο για τους ελεφαντες, αλλά μια και δεν υπήρχε άλλο, το άρπαξα και ακολούθησα τρέχοντας τους ιθαγενείς, σε μια μπανανοφυτεία.

Ανάμεσα στα δέντρα, διέκρινα τέσσερις ελεφαντες. Οι τρεις ήταν απασχολημένοι με το ξερίζωμα των μπανανόδέντρων. Ο τέταρτος, ένας πολύ μεγάλος άρσενικός, κρατούσε στην προσοσκίδα του μια ξεριζωμένη μπανανιά. Χωρίς να δίνει καμιά σημασία στους ανθρώπους, που είχαν μαζευτεί τριγύρω, χτύπαγε το χώμα με τη μπανανιά. Την έζυγιζε για λίγο με την προσοκίδα του σά να ήταν βεντάλια και κατόπιν τη χαμήλωνε με δύναμη στο έδαφος, τότε δεξιά, πότε αριστερά.

Οι άλλοι τρεις ελεφαντες, παρακολουθούσαν ατάραχοι τα παράξενα φερσίματα του συντρόφου τους, ενώ οι ιθαγενείς έδωσαν κραυγές άγανακτας.

— Ρίξε του, λευκέ, ρίξε του!

Δεν έδωσα το λόγο, γιατί θάπρεπε να σκοτώσω τον ελέφαντα. Το ζώο διασκεδάζει, και η γαλαρία επίσης.

Άλλά, δεν άργησα να καταλάβω την αιτία της αγανάκτας των ιθαγενών: Σχεδόν ανάμεσα στα πόδια του ελέφαντα, βρισκόταν μια γυναίκα. Και ο ελέφαντας την «έδεχνε», ή απλά ήθελε να τη διώξει, σά μια ένοχλητική μύγα.

Η γυναίκα προσπαθούσε να του ξεφύγει, τρέχοντας πότε από δω, πότε από εκεί. Άλλά το αυτοσχέδιο μαστίγιο του ελέφαντα, την έφτανε παντού και την κυλούσε στο χώμα. Η δυστυχισμένη σηκωνόταν, έτρεχε να φύγει, αλλά δεν πρόφτανε να κάνει μερικά βήματα και τα χτυπήματα του ελέφαντα, που ωστόσο, δε φαινόταν καθόλου θυμωμένος, την έριχναν κάτω.

— Ρίξε, λευκέ, ρίξε! φώναζαν οι ιθαγενείς, που κρυδόντουσαν φοβισμένοι πίσω μου.

Η σκηνή ήταν τόσο κωμική, ώστε δεν μπόρεσα να κρατήσω τα γέλια μου. Η γυναίκα, όπως μου εξήγησαν οι ιθαγενείς, είχε προσπαθήσει να διώξει τον ελέφαντα από τη φυτεία και ο ελέφαντας είχε βρει αυτό το χιουμοριστικό τρόπο, για να την τιμωρήσει.

Άλλ' αφού πέρασε η πρώτη εντύπωση της κωμικότητας, παρατήρησα, πως η τιμωρία ήταν αληθινά σκληρή. Το δέντρο, που σήκωνε με τόση ευκολία ο ελέφαντας, δε έπεφτε αρκετά βαρύ στη ράχη της δυστυχισμένης. Η γυναίκα, ήταν εξαντλημένη και γεμάτη πληγές.

Στήριξα τ' όπλο μου στο έμμο και τράβηξα τη σκανδάλη. Η σφαίρα πέτυχε τον ελέφαντα ανάμεσα στ' αυτιά και στο μάτι. Καθώς σωριαζόταν χάρω, ένας από τους χαλιόδοντες του μπηχτηκε στο χώμα κι' έσπασε.

Η γυναίκα είχε λιποθυμήσει. Περιποιήθηκα τις πληγές της, όσο μπορούσα καλύτερα. Δέχτηκε αδιαμαρτύρητα τις επισκέψεις και τα φάρμακά μου. Άλλά δε μου μίλησε ποτέ. Με είχε δει να γελώ την ώρα της «τιμωρίας» και ήταν θυμωμένη. Όταν έφυγα της και ήταν θυμωμένη. Όταν έφυγα απ' το χωριό, ήταν η μόνη, που δε μου έφερε το καθιερωμένο αποχαιρετιστήριο, έναν ανανά.

Οι ελέφαντες αγαπούν τα παιχνίδια και διασκεδάζουν χαριτωμένα, μόνοι τους ή με παρέα. Συγκεντρώνονται συχνά σε ώριμα μέρη της ζούγκλας και επιδίδονται σε διάφορα παιχνίδια ή χορεύουν ομαδικά. Ο χορός των ελεφάντων, είναι ένα καταπληκτικό θέαμα. Είχα την τύχη να τον παρακολουθήσω κάποτε. Ήταν μια νύχτα με πανσέληνο στην Ταγκανίκα, μια νύχτα ονείρου...

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Η συνέχεια.

ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 11

πέρ, ένας Ουγκά, ένας Γκωτιέ, ξέρουν ποιός είναι. Οι άλλοι; Ο Σαίντ—Μπέβ, ο πανίσχυρος κριτικός της εποχής του, τον χλευάζει. Για το κοινό, το έργο δεν υπάρχει καν. Υπάρχει μόνον ο Μπωντελαίρ, ο παλιός δανδής, ο έξωφρενικός, που τώρα έχει γεράσει και δεν ενδιαφέρει πλέον κανένα.

Έτσι, η ποιητική συλλογή, που θα έπρεζε την παγκόσμια ποιηση, περνά απαρατήρητη σχεδόν, στην εποχή της. Αποκορδισμένος, ο Μπωντελαίρ, φεύγει το 1863 — είναι 53 χρονών — για το Βέλγιο, με την ελπίδα να κερδίσει λίγα χρήματα, δίνοντας διαλέξεις. Το Βέλγιο, όμως, είναι η εξορία. Γιατί πήγε εκεί; «Για να τιμωρηθώ», γράφει στη μητέρα του. Αύτος, που άγαπησε τόσο το Παρίσι, πήγε, για να εξιλεωθεί στις Βρυξέλλες, που τις συχαίνεται — και που τον συχαίνονται. Δε γράφει πιά. Το έργο του έχει τελειώσει. «Ο, τι είχε να πει, το είπα με τα «Ανθη του Κακού», με το διδύκακι αυτό, που βαρύνει πιο πολύ από δεκάδες χιλιάδες ποιητικές συλλογές.

Είναι μόνος — με το Θεό. «Θεέ μου — γράφει — δός μου τη δύναμη να γίνω ήρωας και άγνους».

Είναι, όμως, άργα πλέον.

Ένα χειμωνιάτικο απόγευμα πηγαίνει, μ' ένα φίλο στο Ναμύρ. Μπαίνουν εκεί, σε μια εκκλησία, πέφτει σάν κεραυνόπληκτος. Σε λίγο σηκώνεται και ψελλίζει:

— Στραβοπάτησα...

Από το στραβοπάτημα αυτό δε θα συνέλθει ποτέ. Τον πηγαίνουν στις Βρυξέλλες. Παθαίνει εκεί, δεύτερη πρόσβολη: Ημιπληγία, άφασια. Ο άνθρωπος αυτός, που ήταν η ένσαρκωση του Λόγου, δε μπορεί πιά να μιλήσει. Η μητέρα του βρίσκεται τώρα κοντά του. Ένα βράδυ της ζητά να του δώσει έναν καθρέφτη: Κοιτάζεται και χαιρετά το είδωλό του. Δεν είχε αναγνωρίσει τον εαυτό του.

ΤΟΝ πάνε στο Παρίσι. Μια φίλη της «Προεδρίνας», η κυρία Πώλ Μερί, του παίξει Βάγνερ (τον Βάγνερ, που μόνο ο Μπωντελαίρ στη Γαλλία, είχε αναγνωρίσει τη μεγαλοφυΐα του), στο νοσοκομείο, όπου νοσηλεύεται. Την ακούει. Έξακολουθεί άραγε να ξέρει, ποιός είναι ο Βάγνερ — ποιός είναι ο Πόε, ποιά είναι τα «Ανθη του Κακού»; Ξέρει τάχα ποιός είναι ο Ίδιος; Αμίλητος, ακίνητος, φαίνεται να μην καταλαβαίνει.

Όστόσο, παίζει — θέλει να, ίσως — ως το τέλος τον παλιό ρόλο του δανδή. Κάπου κάπου, μερικοί φίλοι τον παίρνουν μαζί τους, το βράδυ από το νοσοκομείο και τον πηγαίνουν σε μικρά

γεύματα, που τα προεδρεύει «σάν πτώμα καθισμένο σε μια καρέκλα... ωμίλητος, ενώ συζητούν και γελούν γύρω του.

Ένα ξεστό βράδυ, τον Αύγουστο του 1857 — δέκα χρόνια μετά την πολύκροτη δίκη — η καρδιά αυτή, που τόσο είχε αναζητήσει τη ανάπαυση, τη βρίσκει.

Τον θάβουν στο νεκροταφείο του Μονπαρνάς. Πίσω από το φέρετρό, ορίζει ένας άσχημος άνδρας, με όψη σατύρου, με τον πόνο ζωγραφισμένο στο πρόσωπό του: είναι ο Βερλαιν. Στο Βέλγιο, σ' ένα δρόμο του Σαρλε ν'ά, ένας γυμνασιόπαις 13 χρόνων, κλαίει γερά, μόλις μεθαίνει το θάνατό του Μπωντελαίρ: είναι ο Ρεμπώ.

Η άθανασία του Μπωντελαίρ, αρχίζει. Τα «Ανθη του Κακού», άγνωστα στην εποχή τους, γίνονται μέσα σε λίγες δεκαετίες, η πιο γνωστή ποιητική συλλογή στον κόσμο. Ο άνθρωπος Μπωντελαίρ, είναι νεκρός. Ο ποιητής Μπωντελαίρ, μπαίνει στην αιωνιότητα.

Ο ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

Η ΖΩΗ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 21

ρου. Ο ένας λέει ότι η διάμετρος είναι το ένα τέταρτο της γήινης και ο άλλος πως είναι ίση σχεδόν: στην πρώτη περίπτωση η πυκνότητα θα ήταν τριακόσιες φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη του νερού, στη δεύτερη περίπτωση ή ίδια με της Γης (5,5), αλλά τότε θα δημιουργηθούν και άλλα ζητήματα σχετικά με την ασθεή φωτεινότητά του. Ανάμεσα στα δυο αυτά άκρα βρίσκονται οι τελευταίες μετρήσεις δυο αστρονόμων, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η διάμετρος του Πλούτωνα είναι κάτι λιγότερο από το μισό της γήινης (0,46). Η πυκνότητα τότε θα ήταν 51, δηλαδή περίπου το δεκαπλάσιο της γήινης, πράγμα που σημαίνει πως ένας μικρός κύβος του ή καδού του πλευρά θα ήτανε ένα τετραγωνικό εκατοστόμετρο γήινης ύλης θα ζυγίζε κατά μέσον όρο πεντέμισι γραμμάρια, ενώ ο ίδιος κύβος καμμένος από πλουτωνία ύλη θα ζυγίσει μισό εκατόλιτρο.

ΚΑΤΑ σύμπτωση η Ήη έ-π-ί θα πρέπει να είναι πολύ σμπισμένη. Παραδείγματα για μεγαλύτερες πυκνότητες υπάρχουν σε άλλα αστέρια, όπως είναι ο δορυφόρος του Σειρίου π.χ., που έχει πυκνότητα 160.000 φορές μεγαλύτερη από του νερού εν σφύσει με την βαρύτητα που είναι έκδοσμήνα χιλιάδες ισχυρότερη από τη γήινη. Για τούτο και εκεί ένας άνθρωπος έδωσμήνα κιλά θα ζυγίζε πέντε εκατομμύρια κιλά κι' ένα κομμάτι ύλης, μεγάλο σάν ένα σπιρτοκουτί, θα μπορούσε να περιέχει υπερσυμπιεσμένα τα νερά όλων των ωκεανών και το ξύλο όλων των δασών της Γης. Ο Πλούτων μπορεί να μη φτάνει σ' όλα αυτά τα επίπεδα, μα ωστόσο αποτελεί μια εξόρση στην πλανητική οικόγείνεια. Α-ξίζει να τον επισκεφτεί κανένας αυτόπροσώπως.

SERGIO BEER

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Το τελευταίο άθρο.

ΤΟ ΣΚΑΚΙ

— Έληξαν οι διεξαχθέντες στην Γιουγκοσλαβία αγώνες του παγκοσμίου πρωταθλήματος δια την ανάδειξιν του «Υποψηφίου» που θα αντιμετωπίσει σε μάτς 24 παρτίδων τὸν κάτοχον τοῦ παγκοσμίου τίτλου Ρώσον Μιχαήλ Μποδίνικ.

— Νικητὴς ἀνεδείχθη ὁ μόλις 22 ἐτῶν Ρώσος σπουδαστὴς Τάλ.

— Τὰ πλήρη ἀποτελέσματα ἔχουν, ὡς ἑξῆς: 1) Τάλ (6. 20), 2) Κέρες (6. 18,5), 3) Πετροσιάν 6. 15,5), 4) Σμισλόφ (15), 5) καὶ 6)

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ

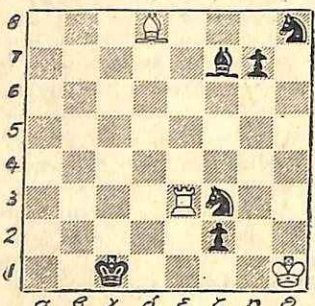
Γκλίγκοριτς καὶ Φίσερ (6. 12,5), 7) Ολφσον (6,10) καὶ 8) Μπένκο (6,8).

— Ὁ νέος πρωταθλητὴς παρὰ τὸ νεαρόν, τῆς ἡλικίας του κατέκτησε δυὸ φορές τὸν τίτλον τοῦ πρωταθλητοῦ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ ἀνεδείχθη νικητὴς τῶν διεθνῶν τουρνουὰ τοῦ Πορτορὸς (1958) καὶ Ζυρίχης (1959).

ΑΣΚΗΣΙΣ 43η

ΕΝΑ ΦΙΝΑΛΕ

Τοῦ Α. S. Gurvic
Cesko. Sach., 1954

ΛΕΥΚΑ: Ρθ1, Πε3, Αδ8 (κομμάτια 3).

ΜΑΥΡΑ: Ργ1, Αζ7, Ιζ3 καὶ θ8, εζ2 καὶ η7 (κομμάτια 6).

Τὰ Λευκὰ παίζουν καὶ κάνουν νοῦλα.

Ἡ λύσις στὸ ἐπιόμενο.

ΑΣΚΗΣΙΣ 44η

(Πρόβλημα).

ΛΕΥΚΑ: Ρη3, Βε3, Πθ6, Αε8, Σβ2, δ3 καὶ ε5 (κομμάτια 7).

ΜΑΥΡΑ: Ργ5, Πδ4, Σβ3, β4, δ5 καὶ ζ7 (κομμάτια 6).

Τὰ Λευκὰ παίζουν καὶ κάνουν μάτ σε τρεῖς κινήσεις.

Ἡ λύσις τὴν προσεχὴ Τετάρτην.

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΤΙΔΑ

ΛΕΥΚΑ: Σμίντ

ΜΑΥΡΑ: Ρίχτερ

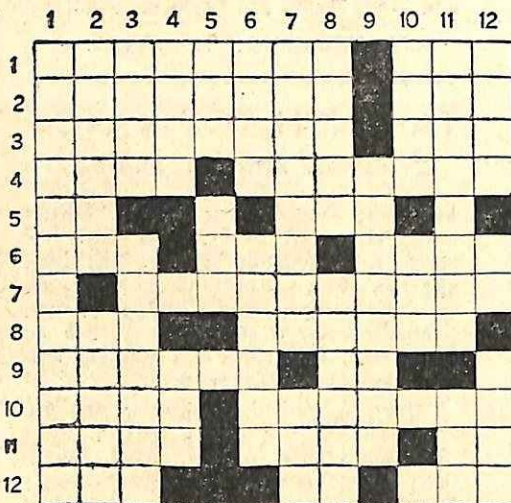
1. ε4, ε5. 2. Ιζ3, ζ5. 3. Ιχε5, Βζ6. 4. Ιγ4, ζχε4. 5. Ιγ3, ε6. 6. δ4!, εχδε+ (ἀν πασάν). 7. Ιε3, Αβ4. 8. Αχδ3, Αχγ3+. 9. δχγ3, Ιε7

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. Για νὰ ἐπιτύχη χρειάζεται... πνεῦμα.

2. Μορφή τοῦ ἀνθράκος (αἰτ.). — Τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ ονόματος μιᾶς πρωτεϊνῆς.

3. Τὸ ὑποκοριστικὸν νηκτικὸν πτηνοῦ. — Στὴν Γαλλία. ἰσοῦται μετὰ 5200 τετραμέτρα.

4. Δούλη τῆς Σάρρας, ἡ μητέρα τοῦ Ἰσμαήλ. — Ἐγινε καὶ διὰ τὸ τελευταῖο δυστύχημα.

5. Ἐθνικὸ ἰαπωνικὸ θέατρο. — Ὁροσειρὰ τοῦ Ἰσπανικοῦ Μαρόκου.

6. Ἀναφορικὴ ἀντωνυμία. — Συνθετικὸν, στρατιωτικὸν παραγγέλματος. — Καὶ τὸ σελάχι εἶναι.

7. Ἐμποροὶ λιανικῆς πωλήσεως (αἰτ.).

8. Πρόθεσις. — Ἀδενικὸν ἔκκριμα.

9. Ἐνα ἀπὸ τὰ γνωστότερα ξένα λεξικά. — Τὰ ἀκο-

10. 0-0, δ5. 11. Πε1!, Ιδ8 —γ6. 12. Ιζ5, Βζ6. 13. Ιχε7, Ιχε7. 14. Βθ5+, η6. 15. Αη5!, Βζ7. 16. Πχε7+, Βχε7. 17. Αχη6+ καὶ τὰ Λευκὰ ἐγκατέλειψαν.

ΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

ΑΣΚΗΣΙΣ 41η

1. θ4!, α5. 2. θ5, α4. 3. θ6, α3. 4. θ7, α2. 5. θ8 = 6, α1 = Β! 6. Βη8! (Ἐὰν 6. ΒΧΒ πᾶτ! Ἐὰν 6. Βζ8: Βα3 ἀκολουθοῦμεν ἀπὸ τὸ 7... Βδ6+ καὶ 8... ΒΧβ5. Ἐὰν 6. Βε8: Βη7!).

6... Βα2. 7. Ζε8!, Βα4. 8. Βε5+, Ρα8. 9. Βθ8 ἀκολουθοῦμεν ἀπὸ 10. παίζει ὁ Ρ καὶ μάτ.

ΑΣΚΗΣΙΣ 42α

Ἡ σωστὴ κίνησις τοῦ Οὐῶλλις ἦταν: 26... ΒΧ1+ ποὺ ὁδηγεῖ σε μάτ «φορσέ».

Θ.

10. Μετὰ τὸν ἀριθμὸν σχετικὰ. — Τὴν προτίμησιν ἐκφράζει (γεν.).

11. Τὴν ψάχνουμε σε ὁδὸ γό. — Τὸ μοντέλο τοῦ Ἀπελλοῦ. — Ἀρθρον.

12. Ἡ περσινὴ πρωταθλήτρια ποδοσφαιρικὴ ὁμάς τῆς Γαλλίας. — Τελικὸς σύνδεσμος. — Ὅταν ρωτᾶμε περσιπᾶται.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. Δὲν εἶναι ἐφημερίδα σοβαρῆ.

2. Καὶ γιὰ τοὺς δρόμους ὑπάρχει. — Καθένας μας ὑπῆρξε.

3. Ἐπίκρισμα τῆς γλώσσας. — Μιὰ τῶν Κυκλάδων.

4. Τοῦ γνωστοῦ στρατηγοῦ Μπράντλεϋ τὸ μικρὸν ὄνομα. — Ἡ σουρβιά, στὴν καθαρὴ οὐσσα (γεν.).

5. Πρόθεσις μετὰ ἀπόστροφον. — Παρτίδας σκακιῦ ἡ τελικὴ λέξις.

6. Εἶναι καὶ νόσος ψυχικῆ. — Ἱστορικὴ ἔμεινε ἡ ἀλλογραφία του μετὰ τοὺς Χρυστοφ καὶ Ντάλλες.

7. Διάσημος Ἰσπανὸς σολιστ τοῦ πιάνου. — Τουριστικὸν κέντρον τῆς Γαλλίας (στὴ γλῶσσα του).

8. Τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν ὑποδηλοῖ. — Παλαιὰ νομίσματα τῆς Ἰσπανίας, Σαρδηνίας καὶ Βραζιλίας.

9. Ἐχει τὴν... κόρη, του.

10. Καὶ τὸ σελάχι εἶναι (ἀντιστρ.). — Ἐπαυσε νὰ εἶναι.

11. Εἶναι πολλῶν γυναικῶν αἱ ἀσχολίαι (αἰτ.). — Ὅ,τι καὶ τὸ 10 καθ. 6'.

12. Τίτλος ἱπενικοῦ ἔργου. — Ἡ γενικὴ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία. — Πιάστηκε κορόϊδο ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του.

Θ.

ΛΥΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1: ΣΚΑΡΛΑΤΙ — ΑΝ 2: ΚΕΡΙΑ — ΑΡΣΙΣ, 3: ΕΝ — ΓΡΑΦΙΤΗΣ, 4: ΚΟΥ — ΠΟΛΟ — ΠΟ, 5: ΟΡΑ — ΟΡΓΙΑ, 6: ΦΟΣΤΕΡ — ΓΙΟ, 7: ΥΝΙΑ — ΓΚΙΑΟΥΡ 8: ΣΕΝΙ — ΣΟ'Ι, 9: ΑΡ — ΕΑΡ — ΕΝ, 10: ΚΑΝΤΑ — ΕΑΡΙΝΟ, 11: ΙΝΤΟ — ΕΛΛΗΝΕΣ, 12: ΑΚΟΥΙ — ΛΙΟΣ.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1: ΣΚΕΥΟΦΥΛΑΚΙΑ, 2: ΚΕΝΤΡΟΝ — ΡΑΝΚ, 3: ΑΡ — ΟΑΣΙΣ — ΝΤΟ, 4: ΡΙΓΚ — ΤΑΕ — ΤΟΥ, 5: ΛΑΡ — ΝΕΑ, 6: ΑΠΕΡΓΙΑ — ΕΛ, 7: ΤΑΦΟ — ΡΕΛΙ, 8: ΤΡΙΛΟΓΙΑ — ΑΛΟ, 9: ΙΣΤΟΡΙΑ — ΚΡΗΣ, 10: ΙΗ' — ΓΟΟΣ — ΙΗ, 11: ΑΣΣΟΙ — ΦΕΝΕΟΥ, 12: ΠΑΤΡΙΝΟΣ.

Θ.

ΛΥΣΙΣ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΥ 11
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1: ΝΤΙΜΠΑ — ΣΤΑΧΥ. 2: ΤΑΜ — ΑΛΑΤΙΕΡΑ 3: ΙΜΑΤΙΣΜΟΣ. 4: ΣΑΜΟΣ — ΑΛ — ΟΥΣ. 5: ΤΙΦΛΙΔΟΣ. 6: ΟΡΧΕΟΕΙΔΗ — ΤΦ. 7: ΒΟΗ — ΣΤΑΙΝ — ΣΩ. 8: ΕΥΡΥ — ΑΑΡΩΝ. 9: ΕΝΟΧΗ — ΡΑΦΗ. 10: ΕΜΙΝΕ — ΧΑ'ΙΛ. 11: ΑΙ — Ο ΛΑΛΟ. 12: ΑΝΣΛΟΥΣ — ΥΝΙ.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1: ΝΤΙΣΚΟΒΕΡΕΡ. 2: ΤΑΜΑ — ΡΟΥ. 3: ΙΜΑΜ — ΧΗΡΕΙΑΝ. 4: ΤΟΤΕ — ΥΝΝΙΣ. 5: ΠΑ'ΙΣΙΟΣ — Ο.Ε. 6: ΑΛΣ — ΦΕΤΙΧ. 7: ΑΜΑΛΙΑ — ΗΧΟΥ 8: ΣΤΟΛΙΔΙΑ — ΑΛΣ. 9: ΤΙΣ — ΔΗΝΑΡΙΑ. 10: Α.Ε. — ΟΟ — ΡΑΛΛΥ. 11: ΧΡΟΥΣΤΣΩΦ — ΟΝ. 12: ΥΑ — ΦΩΝΗΣ.

Θ.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἑβδόμη διαιτῆς
Ἑγκυκλοπαιδικὴ Ἐπιθεώρησις

Ἑπεύθυνος ἐκδότης
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Ἀγ. Φιλοθέης 24
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Ἑπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΥ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Ὁδὸς Σπάρτης 10
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

“ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ”

σημειώνει σημαντικό σταθμό στη μορφωτική ἐνημέρωσι καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Η “ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ”

στηρίζεται:

Στὴν ἐξαιρετικὴ ποιότητα τῆς ὕλης καὶ
στὴν δερμὴν συμπαράστασιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῆς κοινῆς

Ο ΚΑΘΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΝΑ ΦΕΡῃ ΣΤΗΝ «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Κ. ΓΙΑΒΑΣΟΓΛΟΥ & ΥΙΟΣ Ο. Ε.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΛΕΚΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ
ΝΑΥΛΟΝ ΚΑΙ ΡΑΙΓΙΟΝ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ζέρσεϋ ραιγιόν (1928)

Ζέρσεϋ νάϋλον (1956)

Δαντελλέ νάϋλον (1957)

ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΩΝ

ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ

ΑΠΟΘΗΚΗ: ΛΕΩΧΑΡΟΥΣ 11. ΤΗΛΕΦ. 24-130

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ: ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ 94. ΤΗΛΕΦ. 522-

**Η 50^Η ΕΚΔΟΣΙΣ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ**

**ΑΝΑΤΟΛΗ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΠΙΔΩΝ ΣΑΣ**

ΔΩΡΟΝ

ΔΡΧ. 5.000.000

ΣΥΝΟΛΟΝ ΚΕΡΔΩΝ

ΔΡΧ. 93.116.000

Α' ΚΛΗΡΩΣΙΣ: 4-5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1959

ΜΗ ΜΕΝΕΤΕ ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ